OROSZ NYELVTAN

SZERKESZTETTE ÉS KIADTA

RAKOVSZKY JÁNOS.

РУ́ССКАЯ ГРАММА́ТИКА

СОСТА́ВИЛЪ И ИЗДА́ЛЪ

IОА́ННЪ РАКО́ВСКIЙ.

BUDA.

A M. KIR. EGYETEM NYOMDÁJÁBAN.

1867.

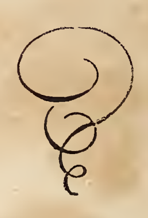

OROSZ NYELVTAN

SZERKESZTETTE ÉS KIADTA

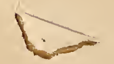
RAKOVSZKY JÁNOS.

BUDA.

A M. KIR. EGYETEM NYOMDÁJÁBAN.

1867.

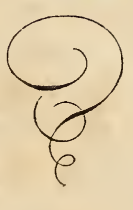

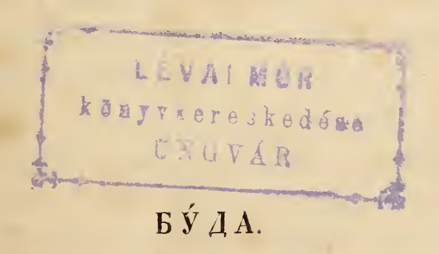

РУ́ССКАЯ ГРАММА́ТИКА

СОСТА́ВИЛЪ И ИЗДА́ЛЪ

ІОА́ННЪ РАКО́ВСКІЙ

БУ́ДА.

ВЪ УНИВЕРСИТЕ́ТСКОЙ ТИПОГРА́ФІИ.

1867.

2

Предисло́віе.

Постоя́нные успѣ́хи во всѣхъ о́трасляхъ зна́нія, равно́ бо́лѣе расширя́ющіяся междунаро́дныя сообще́нія, послужи́ли ме́жду про́чимъ по́водомъ къ тому́, что обращено́ ва́жное внима́ніе и на языкозна́ніе. Руководя́сь то́ю и друго́ю цѣ́лію, учёные и на́шего оте́чества позабо́тились соста́вить и изда́ть значи́тельное число́ учёбныхъ посо́бій для изуче́нія ра́зныхъ языко́въ.

Ско́лько одна́кожъ мнѣ́ извѣ́стно, въ учёбной литерату́рѣ мадья́рской не достаётъ ещё посо́бія для ознакомле́нія съ ру́сскимъ языко́мъ, не смотря́ на то́, что литерату́ра э́того языка́ не лишена́ интере́са и для на́шихъ соотéчественниковъ, какъ э́то ме́жду про́чимъ ви́дно изъ того́, что мно́гія отдѣ́льныя сочине́нія извѣ́стнѣйшихъ рус-

Előszó.

Folytonos haladás a tudomány minden ágában, valamint a mindinkább terjedő nemzetközi közlekedés szolgáltak a többi közt indokul arra, hogy a nyelvtudományra is komoly figyelem lőn forditva. Ugy az egyik mint a másik czél által inditattva, hazánk tudósai is jelentékeny számu segédkönyvet szerkesztettek és adtak ki különféle nyelvek megtanulására.

Azonban tudtomra, a magyar tanirodalomban hiányzik még segédeszköz az orosz nyelvveli megismerkedésre, daczára annak, hogy e nyelv irodalma hontársainkra nézve, sem érdektelen, mint az abból is látható, hogy a jelesebb orosz irók sok egyesmüve némely magyar irók fáradságával magyarra is fordittatott, —

скихъ писа́телей труда́ми нѣ́которыхъ мадя́рскихъ писа́телей переведены́ и на мадя́рскій язы́къ, — не смотря́ на то, что на ру́сскомъ языкѣ́ говори́тъ наро́дъ, занима́ющій огро́мную часть зе́мнаго ша́ра, — не смотря́ на коне́цъ на то, что э́тотъ язы́къ нахо́дится въ бли́зкомъ родствѣ́ съ языка́ми славя́нскихъ племёнъ, соста́вляющихъ не малозначи́тельное народонаселе́ніе и на́шего оте́чества.

daczára annak, hogy az orosz nyelvet oly nemzet beszéli, mely a földgömb egy roppant részén terjed el, — s végre, daczára annak, hogy e nyelv közel rokonságban áll a szláv fajok nyelvével, melyek hazánk népességének is nem jelentéktelen részét képezik.

Воспо́лнить э́тотъ про́бѣлъ въ многоразви́той мадя́рской литерату́рѣ, бы́ло цѣ́лью настоя́щаго моего́ труда́.

Kitölteni e hézagot a magyar irodalomban, volt jelen munkám czélja.

При составле́ніи моéй грамма́тики ру́сскаго языка́ я по́льзова́лся граммати́ческими сочине́ніями по э́тому языку́ извѣ́стнѣйшихъ писа́телей какъ ру́сскихъ, такъ иностра́нныхъ, ме́жду про́чимъ: Гре́ча, Востоко́ва, Шми́дта. Для бо́льшаго поясне́нія и затверже́нія пра́вилъ, я, по примѣ́ру о́пытныхъ грамма́тиковъ, стара́лся снабди́ть мою́ грамма́тикку какъ мо́жно бо́льшимъ число́мъ граммати́ческихъ примѣ́ровъ съ перево́домъ на язы́къ мадя́рскій.

Orosz nyelvtanom szerkesztésénél a legjelesebb ugy orosz, mint idegen irók, a többi közt Grecs, Vosztokoff, Schmidt orosz nyelvtani munkáit használtam. A szabályok bővebb felvilágositása és könnyebb emlékbevéshetése végett tapasztalt nyelvtanitók példájára nyelvtanomat minél több nyelvtani példával, kapcsolatban magyar forditásokkal igyekeztem ellátni.

Сознаю, что въ моёмъ трудѣ, найдётся не мало недостатковъ. Но въ этомъ пусть нослужитъ въ извиненіе то, что этотъ трудъ есть первымъ опытомъ въ мадярской литературѣ. Учёная и учащаяся публика, изъ-за недостатковъ, надѣюсь, не опустптъ изъ виду того значенія въ мадярской литературѣ и той общей пользы, которыя имѣлъ въ виду составитель этого труда.

Иза, въ Марамóрошскомъ Комитатѣ. 10. (22) Января 1867.

Іоаннъ Раковскій,
приходскій священникъ въ Изѣ,
членъ консисторіи Мукачевской Епархій,

Beismerem, hogy e munkámban nem kevés hiány fog találtatni, de e tekintetben szolgáljon mentségül az, hogy e munka a magyar irodalomban e nyelvtudományi szakban első kisérletkép jelenik meg. A tanult és tanuló közönség, a sok hiány daczára — reménylem, — nem fogja e munkám jelentőségét a magyat irodalomban, s azon közhasznot félreismerni, melyet a szerző szem előtt tartott.

Iza, Mármaros megye, január 10. (22) 1867.

Rakovszky János,
izai lelkész, s sz. széki ülnök a munkácsi egyházmegyében.

OROSZ NYELVTAN.

Bevezetés.

1. §. Az orosz nyelvtan azon szabályokat foglalja magában, melyek szerint oroszul helyesen beszélni és irni kell.

Az orosz nyelvtan felosztása.

2. §. Az orosz nyelvtan szabályainak rendszeres előadása tekintetéből, e következő öt részre való felosztás vétetik igénybe, u. m. I. Rész: a szókiejtésről (произношéніе слóвъ). II. Rész: a beszédrészekről (чáсти рѣ́чи). III. Rész: a szóképzésről (словопроизведéніе). IV. Rész: a szókötésről (словосочинéніе). V. Rész a helyesirásról (правописáніе).

I. Rész.

A szókiejtésről.

3. §. A szókiejtés köréhez tartozik kijelölni azon szabályokat, melyek a betüismeretre, a betüfelosztásra, továbbá a betükiejtésre és a szóhangoztatásra vonatkoznak.

1. A betüismeretről.

4. §. Az orosz nyelvnek e következő 35 betüje van:

Rendes.	Dült.	Kiejtés.	Megnevezés.
А а	*А а*	a á	áz, азъ
Б б	*Б б*	b	buki, бу́ки
В в	*В в*	v	vjegyi, вѣ́ди
Г г	*Г г*	g gh	glagoly, глаго́ль
Д д	*Д д*	d	dobro, добро́
Е е	*Е е*	je	jeszty, есть
Ж ж	*Ж ж*	zs	zsivetye, живе́те
З з	*З з*	z	zemlya, земля́
И и	*И и*	ji i	izse, и́же
І і	*І і*	ji i	i і
К к	*К к*	k	kako, ка́ко
Л л	*Л л*	l ly	lyugyi, лю́ди
М м	*М м*	m	miszlyetye, мысле́те
Н н	*Н н*	n	nas, нашъ
О о	*О о*	o	on, онъ
П п	*П п*	p	pokoj, поко́й
Р р	*Р р*	r	rczi, рцы
С с	*С с*	sz	szlovo, сло́во
Т т	*Т т*	t	tvjerdo, твёрдо
У у	*У у*	u	uk, укъ
Ф ф	*Ф ф*	f	fert, фертъ
Х х	*Х х*	ch	cher, хѣрь
Ц ц	*Ц ц*	cz	czi, цы
Ч ч	*Ч ч*	cs	cserv, червь
Ш ш	*Ш ш*	s	sa, ша
Щ щ	*Щ щ*	szcs	szcsa, ща
Ъ ъ	*Ъ ъ*		jer, еръ, nem hallatszik a kimondásban
Ы ы	*Ы ы*		jeri, еры, sajátságos kiejtéssel bir, körülbelül ugy hangzik, mint a tompa i
Ь ь	*Ь ь*		jerj, ерь, j, vagy y, l, n, t után
Ѣ ѣ	*Ѣ ѣ*	je lye nye tye	jaty, ять
Э э	*Э э*	e	e, э
Ю ю	*Ю ю*	ju	ju, ю
Я я	*Я я*	ja	ja, я
Ѳ ѳ	*Ѳ ѳ*	f	fita. фита́
Ѵ ѵ	*Ѵ ѵ*	i, néhol v	izsicza, и́жица

2. A betüfelosztásról.

5. §. A betük felosztatnak hangzó, mássalhangzó és félhangzókra.

6. §. A hangzók (гла́сныя бу́квы) e következők, a, e, и, i, o, y, ы, ѣ, э, ю, я, ѵ.

A mássalhangzók (согла́сныя бу́квы) pedig ezek: б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, ѳ.

A félhangzók (полу́гласныя) ezek: ъ és ь, ide számíttatik még й mely az előtte álló hangzóval összeolvadván egy szótagot képez; pl. рой raj, kimondatik roj.

7. §. Valamint a hangzók és félhangzók, ugy a mássalhangzók is felosztatnak kemény és lágy hangzású betükre.

8. §. Kemény (твёрдыя) hangzók e következők: а, о, у, ы és ъ félhangzó; lágyhangzók pedig ezek: я, е, ю, и, і és ь, й félhangzók.

Kemény mássalhangzók e következők: п, ф, к, х, т, с, ш; ezeknek megfelelő lágy mássalhangzók ezek: б, в, г, д, з, ж.

E mássalhangzók: л, м, н, р folyékonyaknak (пла́вныя) neveztetnek.

9. §. A kiejtésre nézve a betük felosztatnak:
a) torok (горта́нныя): г, к, х;
b) sziszegő (шипя́щія): ж, ч, ш, щ;
c) iny (поднёбныя): л, н, р;
d) selyp (шепелева́тыя): з, с;
e) fog (зу́бныя): д, т;
f) nyelv (язы́чныя): ц; és
g) ajakbetükre (гу́бныя): б, в, м, п, ф, ѳ.

10. §. E következő mássalhangzók: г, д, з, к, с, т, х, ц, a szavak képzése valamint név- és igehajlitás közben gyakran sziszegő betükké változtatnak át, nevezetesen: г, д, з átváltoznak ж betüre, д néha жд betükre,
к, т, ц „ ч „ т „ щ betüre,
с, х „ ш;
ст, ск „ щ betüre;
pl. слуга́ szolga, служа́нка szolgáló; нога́ láb, но́жка lábacska; твёрдый kemény, тве́рже keményebben; гла́дить simítani, simogatni, гла́жу simítok; рѣ́зать vágni, рѣ́жу vágok;

руќа kéz, рýчка kezecske; богати́ть gazdagitani, богащý gazdagitok; вертѣ́ть forgatni, furni, верчý forgatok, furok; носи́ть hordani, ношý hordok; тóлстый vastag, тóлще vastagabban; искáть keresni, ищý keresek.

3. A betükiejtésről.

11. §. A betük kiejtésére nézve következőket kell megjegyeznünk:

а ha hangsulyozva mondatik ki, ugy hangzik mint a magyar hosszú á; pl. дáръ ajándék, áзбука orosz ábécze; olv. dár, ázbuka; hangsuly nélkül csak valamivel rövidebben ejtetik ki t. i. ugy mint a latin és német *a* mater és Band szavakban; pl. барабáнъ dob, барáнъ bárány; *ж*, *ч*, *ш*, *щ* betük után pedig, ha hangsullyal nem bir, kiejtetik mint e; pl. щади́ть kimélni; жалѣ́ть sajnálni, kiejtetnek: щеди́ть, желѣ́ть.

б a szó végén *ъ* és *ь*, valamint *к*, *п* és *т* mássalhangzók előtt ugy mondatik ki mint *п* vagy a magyar p; pl. рáбъ szolga, столбъ oszlop, бáбка nagyanya, гóлубь galamb, обтирáть törölgetni, обкрáсть meglopni; olv. рáпъ, стóлпъ, бáпка, гóлупь, оптирáть, опкрáсть; különben pedig megtartja a magyar b hangját; pl. бáбочка pillangó, olv. bábocska.

в közönségesen ugy hangzik mint a magyar v; pl. вóскъ viasz, водá viz; olv. voszk, vodá; de a szó végtagjában *ъ* és *ь* előtt a szó végén; *к*, *н*, *т* betük előtt pedig mindig ugy hangzik mint a magyar f; рóвъ árok, verem, Петрóвъ Péterfi; olv. roff, petroff; любóвь szeretet, втóрникъ kedd, лáвка pad, kalmárbolt, olv. lyuboff, ftornik, láfka.

г többnyire ugy ejtetik ki mint a magyar g, hanem némileg h betü által enyhitve; pl. гóдъ év, гýба ajak, olv. ghot, ghuba; némelykor azonban ugy hangzik mint merő g; pl. грóмъ mennydörgés, геогрáфія földrajz, граммáтика nyelvtan; ezen szavakban pedig: Бóгъ Isten, Госпóдь Uristen, блáго jó, благополýчіе szerencse, благодáть malaszt, гласъ hang, szózat, Гéрдеръ Herder, ugy ejtetik ki mint a magyar h; a szó végén *ъ* előtt ugy hangzik mint k; pl. другъ jó barát, сапóгъ csizma, olv. друкъ, сапóкъ; és *к*, *т*, *ч* betük előtt mint *х*, ch; pl. мягкій lágy, лéгче könnyebben, нóгти köröm, olv. мяхкій, лéхче, нóхти, ugy szintén a бýргъ-ra végződő városok ne-

veinél is, mint: Петербýргъ, Гамбýргъ, valamint ezen szókban: убóгъ szegény, пóдвигъ hősi tett, чертóгъ palota, ugy hangzik mint *x* vagyis ch, ennél fogva kiejtetik: Peterburch, Hamburch, uboch stb. Végre meg kell jegyeznünk, hogy a melléknevek, névmások, számnevek és hajlitható igenevek egyes számu második esete végzetében v-nek mondatik; u. m. бѣлаго, дрéвняго, моегó, одногó; olv. бѣлава, дрéвнева, маевó, аднавó. Ha e hangsuly a fentérintett második eset végzetében *a* betü felett van, akkor ez o-nak ejtetik; pl. молодáго, olv. маладóва.

д általában megtartja d hangját; pl. дáнь adó, дóбрый jó; olv. dány, dabrij; de kemény mássalhangzó előtt és a szó végén *ъ*, *ь* előtt ugy ejtetik ki mint *т*, azaz mint a magyar t; pl. лóшадь ló, клáдъ kincs; olv. лóшеть, клатъ; слáдкій édes, olv. слáткій; két mássalhangzó közt nem ejtetik ki; pl. сéрдце sziv, прáздникъ ünnep, olv. сéрце, прáзникъ, lágy hangzók előtt pedig ugy hangzik mint a magyar gy pl. дéрево fa, дирá lyuk, дёренъ veresgyűrű (fa); olv. gyerevo, gyirá, gyoren.

е a szó elején és hangzó után ugy mondatik ki mint je; pl. едвá alig, воевóда hadvezér, vajda; olv. jedvá, vojevoda; ugy szintén némely mássalhangzók, főkép *д*, *л*, *н*, *т* után lágyan ejtetik ki; pl. дéнь nap (hétközi), лéбедь hattyu, olv. gyeny, lyebety; néha azonban ugy hangzik mint a magyar e; pl. дрéво fa, мóре tenger, olv. drevo, more. Igen sok szóban pedig jo kiejtéssel fordul elő, s ilyenkor a szótárak- és nyelvtanokban két ponttal szokott megjegyeztetni; pl. мёдъ méz, орёлъ sas, овёсъ zab, лёнъ len, лёдъ jég, несёшь viszesz, тёмный setét, учёный tudós, olv. mjot, arjol, lyon, lyot, tyomnij, neszjos, ucsonij. — Ezen jo hangzásu ë betü többnyire más hangsulyos hangzóból szokott alakulni; pl. идý megyek, идёшь, идётъ mégy, megyen; несý viszek, несёшь viszesz, несётъ visz; землá föld, землёю földdel, огóнь tüz, огнёмъ tüzzel; továbbá mint jo ejtetik ki oly szavakban, melyekben az utána következő mássalhangzó valamely kemény hangzóval szótagot képez; pl. берёза nyirfa, зелёный zöld, olv. berjoza, zelyonij; ezen kivül ha a szó végén van, s hangsullyal bir, gyakran mint jo ejtetik ki:

ki; pl. моё, твоё, своё, житьё élet, тканьё szövés, kimondatik: majo, tvajo szfajo, zsityo, tkányo; ha pedig *ж*, *ч*, *ш*, *щ* és *ц* betük után mint hangsulyos áll, kiejtetik mint o, de akkor is két ponttal van jelölve az e; pl. жёлтый sárga, чёрный fekete, шёлковый selyemből való, щётка kefe, лицё ábrázat, egyén; olv. жóлтый, чóрный, шóлковый, щóтка, лицó.

ж kimondatik mint a magyar zs; pl. жидъ zsidó, жáба béka; olv. zsit, zsába; azonban kemény mássalhangzó és a szó végén ъ, ь előtt kiejtetik mint ш vagyis mint a magyar s; pl. ножъ kés, ложь hazugság; olv. nos, los.

з kimondatik mint a magyar z; pl. козá kecske, забáва mulatság, olv.: kozá, zabáva; lágy mássalhangzó előtt pedig, valamint a szó végén *ъ*, *ь* előtt is ugy ejtetik ki mint *с*, azaz mint a magyar sz; pl. глáзъ szem, вязъ szilfa, вя́зкій tapadós, olv. глáсъ, вя́съ, вя́скій.

и és *і* mind a kettő egyforma hangu, a szó elején kimondatik mint a magyar i; pl. и́ва füzfa, olv. iva, kivéve a névmások eseteit имъ, ихъ, ими, mert ezekben ugy mondatik mint ji; u. m. jim, jich, jimi; némely mássalhangzók, főkép *д*, *л*, *н*, *т* után szintén lágyan mondatik ki; pl. лиси́ца róka, дитя́ gyermek, ни́тка czérna, ти́хо csendesen olv. lyiszjicza, gyityá, nyitka, tyicho. — Ezen két betü közt egyedül az a különbség van, hogy *и* mindenkor a mássalhangzó, *і* ellenben csak hangzó előtt áll; pl. ни́ва mező, föld, ли́лія liliom, cié ez, благíй jó, kivétetik ezen szó міръ világ, mely mindenkor i-vel iratik миръ béke szótóli megkülönböztetés végett.

к megegyezik a magyar k betü kiejtésével; pl. кáмень kő, калбасá kolbász; *б*, *д*, *ж*, *з* lágy mássalhangzók előtt azonban ugy ejtetik mint a magyar g, vagy mint *г*; pl. къ Бóгу, къ дóбру, къ жи́зни, къ землѣ́, olv. gbohu, gdobru, gzsiznyi, gzemlye; kemény mássalhangzók előtt pedig, milyenek: *к*, *т*, *ч* kimondatik mint *х* vagy is ch; pl. къ концý, къ томý, къ чемý, кто, olv. chkanczú, chtamú, chcsemú, chto.

л ha utána lágy hangzók *е*, *и*, *і*, *ѣ*, *я*, *ю* következnek, lágyan hangzik, mint a magyar ly; pl. лéнта szalag, ли́па hársfa, лѣ́то nyár, лю́тый kegyetlen, olv. lyenta, lyipa, lyeto, lyutij; ha pedig kemény hangzó, vagy bármely más-

salhangzó előtt áll, ügy ejtetik ki mint a magyar l; pl. лопáта lapát, молчý hallgatok, лукáвый gonosz, сокóлъ sólyom, olv. lapáta, malcsu, lukavij, szakol.

м és *н* ugy mondatnak ki, mint a magyar m és n; pl. мóлнія villám, нáшъ miénk, olv. molnyija, nás; megjegyzendő, hogy *н* után következő lágy hangzók annak lágy hangot kölcsönöznek; pl. нíзина lapály, olv. nyízina.

о ha hangsullyal bir, kissé hosszabban mondatik ki mint a magyar o bot, bor szavakban; pl. кóрень gyökér; ha pedig hangsuly nélkül van, körülbelül ugy ejtetik ki mint a magyar rövid *a*, tulajdonkép mint a latin és német *a*; pl. Москвá Moszkva városa, овцá juh, отéцъ atya, водá viz, olv. Maszkvá, afczá, atyecz, vadá; hasonlókép во, до, ко, объ, отъ, по, подъ ha hangsuly nélkül állanak, o betüjök kiejtetik mint a; pl. во втóрникъ kedden, до сихъ пóръ ez ideig, по рýсски oroszul, отъ брáта fivéremtől, olv. vafftornik, da szich por, pa ruszki, at bráta.

п és *р* kivétel nélkül ugy hangzanak mint a magyar p és r betük; pl. пáра pár, olv. påra.

с rendszerint ugy ejtetik ki mint a magyar sz; pl. солóма szalma, olv. szaloma, солонина szalona, olv. szalanyina; hanem a mennyiben kemény mássalhangzók közzé tartozik, a nyelv sajátságához képest lágy mássalhangzó előtt kiejtetik mint з; pl. сбóръ gyülekezet, adószedés, сдѣлать megtenni, olv. зборъ, здѣлать.

т szabályszerüleg ugy hangzik mint a magyar t; pl. толмáчъ tolmács; egyébiránt kemény mássalhangzó lévén, lágy mássalhangzó előtt *д*-nek mondatik, pl. отдавáть általadni, olv. аддавáть, отзы́въ viszhang, olv. адзы́въ.

у minden kivétel nélkül ugy ejtetik ki mint a magyar u; pl. удáръ ütés, csapás, наýка tudomány, olv. udár, nauká.

ф általában ugy mondatik ki mint a magyar f; pl. фонáрь lámpás, фунтъ font, olv. fanárj, funt.

х ugy hangzik mint a latin ch; pl. харáктеръ jellem, olv. charakter, хвалá dicséret, olv. chvalá.

ц ugy ejtetik ki mint a magyar cz; pl. цáпля gém, царíца czárnő, királynő, olv. czáplya, czaricza.

ч megfelel a magyar cs hangnak; pl. чýдо csoda, ночь éjj, ковáчь kovács, olv. csuda, nocs, kovács; de что? mi? névmásban, ugy szintén fő- és melléknevekben н előtt gyakran ugy ejtetik ki mint ш vagy is mint a magyar s; pl. что olv. што, скýчный unalmas, olv. скýшный, чулóчница harisnyakötőné, olv. csulosnyicza, конéчно végkép olv. конéшно.

ш rendesen ugy hangzik mint a magyar s; pl. шúло árr, шáпка sapka, olv. sila, sápka.

щ ugy ejtetik ki mint a magyar szcs; pl. щýка csuka, плáщь palást, olv. szcsuka plászcs; *н* betü előtt pedig *ш* hangja van; pl. цомóщникъ segéd, olv. номóшникъ.

ъ és *ь* többnyire a szó végén fordulnak elő, s azon tulajdonsággal birnak, hogy *ъ* az előtte álló mássalhangzót keményebbé, *ь* pedig azt lágyabbá teszi; pl. стóлъ asztal, olv. sztoll; стóль annyira, olv sztoly; *ж*, *ч*, *ш* és *щ* után állván, ezeket sem lágyabbakká sem keményebbekké nem teszik; pl. рóжь rozs, плáчь sirás, вещь tárgy, мышь egér, olv. ros, plács, vjeszcs, mis; azonban gyakran szóközben is előfordulnak; nevezetesen *ь* többnyire *л* betü után tétetik; pl. сúльный erős, добровóльный önkéntes, насúльственный erőszakolt; továbbá gyakran i helyett tétetik; pl. Мáрья, Марíя helyett; ezenkivül több főnévben különféle mássalhangzók után használtatik, pl. свáдьба lakadalom, судьбá sors, письмó levél, irás, тьма setétség, roppant nagy sokaság, плáтье ruha, помѣстье földbirtok; — *ъ* közönségesen csak akkor fordul elő szóközben, ha a vele végződő elöljáró valamely lágy hangzóval kezdődő igével vagy névvel tétetik össze; pl. объѣдáть körülrágni megkülönböztetésül обѣдать ebédelni szótól, объёмъ térfogat; — ezen *ъ* betü az orosz nyelvben ugyanazon szolgálatot teszi, melyet a magyar nyelvben némely betüknek megkettőztetése eszközölni szokott; t. i. az egyforma kiejtésü szavak értelmét meghatározza; pl. крóвъ óltalom, fedél, крóвь vér, брáтъ fivér, брáть szedni, venni, hasonlólag a magyar nyelvben mást jelent h a l l és h a l, á r r és á r, u j j és u j; de ezenkivül *ъ* betü az orosz nyelvben a himnem jellegeül is szolgál olyképen, hogy mind azon nevek, melyek *ъ* betüvel végződnek, hím-

nemüek, ellenben melyek *ь*-re vegződnek, kevés kivétellel nőnemüek; végtére meg kell jegyeznünk, hogy az előljárókban található *ô* betü *o* betüre változik, ha a reá következő szó a kiejtést nehezitő több mássalhangzóval kezdődik; pl. ко мнѣ hozzám, обо всѣхъ mindnyájokról, подо мнóю alattam, со стрáхомъ félelemmel; ellenben ha a szó elején hangzó, vagy csupán egy, sőt ha több is, de lágy hangzásu mássalhangzó áll, az előljáróban levő *ô* megmarad és semmi hanggal sem bir, s ekkor az előljáró a kiejtésben egészen összeolvad a névvel; pl. къ отцý, къ мáтери, къ срóдникамъ, olv. катцý, кмáтери, кcрóдникамъ, atyámhoz, anyámhoz, rokonimhoz.

ы betünek a magyarban nincs megfelelő hangja, azért helyes kiejtését csak a hallásból lehet megtanulni; különben megközeliti a magyar tompa i hangját; pl. быкъ ökör, tulok, bika, olv. bik tompán kiejtve; ezen *ы* betü gyakran *ô* és *u* betükből alakul; pl. предъидýщій előlmenő, előbocsátott, объúскъ megmotozás helyett gyakran iratik: предыдýщій, обы́скъ; gyakran pedig *o*-ra változik a mellékneveek hímnemü végzetében, ha rajta volt a hangsuly; pl. святы́й szent, kiejtetik és iratik святóй.

ѣ mindenütt lágyan ejtetik ki mint a magyar je, gye, tye, nye, lye; pl. ѣ́ду utazom, szekeren megyek, дѣ́ло munka, тѣ́ло test, вѣ́ра hit, olv. jedu, gyela, tyela, vjera.

э mindig ugy hangzik, mint a magyar e; pl. э́тотъ ez, поэ́ма költemény, olv. etat, paema.

ю minden kivétel nélkül ugy hangzik mint a magyar ju; pl. вою́ю háborut viselek, пою́ énekelek, olv. vajuju, paju.

я hangsúlyozva ugy ejtetik ki mint a magyar já; pl. я́блоко alma, olv. jáblaka; hangsuly nélkül pedig ugy mondatik mint a magyar je; ядрó magszem, ágyugolyó, язы́къ nyelv, olv. jedro, jezik.

ѳ használtatik a görög nyelvből átvett szókban, s ugy ejtetik ki mint *ф*, vagyis mint a magyar f; pl. Аѳúны Athene városa, olv. Афúны.

ѵ szintén a görög nyelvből kölcsönözött szavakban használtatik, s kétféleképp ejtetik ki: mássalhangzó előtt mint *u*, hangzó előtt pedig mint *в*; pl. сѵнóдъ papigyülés, olv. szinat, еѵангéліе evangeliom, olv. jevanghelyije; jelenleg

azonban többnyire már mellőztetik az irásban, s helyette *и* és *в* betük használtatnak; a honnan a föntelőhozott szavakat igy is lehet irni: синóдъ, евангéлie; мѵ́ро (bérmálásnál használt szent olaj) szó azonban, valamint a vele összetettek is állandóul ѵ-vel iratnak.

A magyarországi oroszoknál divatozó kiejtési módról.

12. A magyarországi oroszoknál divatozó kiejtési mód e következőkben tér el az itt előadott szabályoktól:

1. *а* ha mindjárt *ж*, *ч*, *ш* és *щ* után is következik, megrartja *а* hangját; pl. части́ца részecske, шалѣ́ть bolondozni.

2. *в* ajakszeletes betü lévén, soha sem mondatik ki mint f, hanem megtartja a magyar v betü hangját, mely annyira a nyelv sajátságává vált, hogy némely *о* betüvel kezdődő szavak elébe is tétetik; pl. вóспа himlő, вóсемь nyolcz, вóстрый éles, вовцá juh: óспа, óсемь, óстрый, овцá helyett; sőt még az igék mult idejü egyes számu himnemü végzetében, s némely egytagu fő- és melléknevekben, néha azonban több szótaguakban is, *л* betüt kiszorit helyéből, s saját v betü hangját érvényessé teszi; pl. писáлъ irt helyet mondatik piszáv, волкъ farkas helyett vovk, вóлна gyapju helyett vovna, дóлгій hosszu helyett dovhij; épen ugy mint némely magyar vidéken voltam, voltál, volt helyett mondatik vovtam, vovtál, vovt; egyébiránt oly szavakban, melyekben *л* után más mássalhangzó nem következik, *л* betü érintetlenül marad; pl. кóлъ karó, волъ ökör.

3. *г* többnyire ugy ejtetik ki mint a magyar h, s csak ritkán hangzik mint g; pl. бигáръ bot szóban, ugy szintén az idegen szavakban is megtartja g betü hangját; pl. граммáтика nyelvtan; többiben a *г* betü kiejtésére nézve a fent előadott szabályok érvényben maradnak azon megjegyzésssel azonban, hogy *ŏ* és *ь* előtt a végszótagokban inkább *х* mint *к* betü hangjával bir.

4. *е* ritkán mondatik ki lágyan, hanem többnyire ugy hangzik mint a magyar e; jo kiejtéssel csak némely szavakban, s pedig mind a főneveknél, mind az igéknél a nyelvtani változatok következtében fordul elő; pl. всё minden, огнёмъ

tüzzel; — *ж*, *ч*, *ш* és *щ* után a főnevekben, ha mindjárt hangsullyal nem is bir, többnyire ugy ejtetik ki mint a magyar o; pl. жона́, человѣ́къ, hangsúlyos szótag után azonban megtartja e hangját; pl. ло́же ágy, meder.

5. *и* vagy *і* szintén ritkán ejtetik ki lágyan, hanem többnyire ugy hangzik mint a magyar i pl. ни́тка fonál, szál, czérna, olv. nitka.

6. *о* főkép az egytagu szavakban és az овъ végzetü többes számu sajátitóban, valamint némely más esetekben is a táj különféle szólás módjához képest majd ugy hangzik mint a magyarban az i, majd mint az u, majd pedig ugy ejtetik ki mint az ü; pl. конь ló, paripa, kiejtetik: kiny, kuny, küny.

7. *ѣ* mindenkor ugy ejtetik mint ji, lyi, nyi, tyi; pl. тѣ́ло olv. tyilo.

8. я mindenkor megtartja ja hangját; u. m. язы́къ nyelv, olv. jazik.

4. A szóhangoztatásról.

13. §. A szóhangoztatásra vagy hangsulyra (слогоударéніе) vonatkozó szabályokat kimeritőleg előadni nem lehet, minthogy a fölállitott szabályok alól igen sok a kivétel; mindazonáltal némi tájékozásúl e következőket kell megjegyeznünk:

1. Az egytagu szavak lehetnek majd hosszúk, majd rövidek, a mint a versezet hangmértéke kivánja; pl. я, ты, онъ, én, te, ő; egyébiránt vannak oly egytagu szavak is, melyek állandóul hosszúknak vétetnek; pl. гро́бъ koporsó, хра́мъ hajlék, templom, гра́фъ gróf, му́жъ férfi, пру́дъ tó.

2. Két vagy több tagból álló szavakban az egyik tagnak hangsúlyosnak kell lennie; ezen hangsúly némely szavaknál változtatja helyét, másoknál ellenben minden nyelvtani változatok mellett állandóul marad ugyanazon egy tagon; nevezetesen

a) a *б*, *й* és *ь* betükre vagy тель szótagra végződő szavaknál a hangsuly ha nincs az utolsó szótagon, hajlitása közben is ott marad, a hol a nevezőben állott; pl. хлѣ́бникъ pék, пріятель barát, felebarát; de ha a hangsúly az utolsó szóta-

gon áll, akkor hajlitása közben azon uj szótagra esik, mely hajlitás által alakult; pl. отéцъ atya, отцá atyáé, отцý atyának stb.; старúкъ öreg ember, старикá, старикý. Kivétetnek сосѣ́дъ szomszéd és кабáнъ vadkan, mert ezek hajlitásuk közben is megtartják hangsulyokat azon szótagon, melyen a nevezőben szokott állani; pl. сосѣ́да, сосѣ́ду stb.

b) az *ой*, *ѣй*, *ей* hangsúlyos szótagokra végződő s több szótagból álló főnevek, valamint az egy szótagu *ай*, *ой* végzetüek is hajlitásuk közben megtartják hangsúlyukat ugyanazon szótagon, melyen a nevezőben volt; u. m. покóй béke, szoba, покóя stb. злодѣ́й gonosztévő, злодѣ́я; казначéй pénztárnok, казначéя; чáй thea, csáj, чáя stb.

c) az *ей*-re végződő főnevek, melyeknek sajátitója *ья* végzetü, az utolsó szótagot hangsulyoztatják; pl. муравéй hangya, муравья́ hangyáé, муравью́ hangyának stb.

d) az egytagu *ō* végzetü főnevek hangsulyukat többnyire az utolsó szótagra ugratják át (az ilyen szavak jó szótárakban és nyelvtanokban a nevezőben nincsenek hangsulylyal jelölve); u. m. слонъ elefánt, слонá elefánté, слонý elefántnak.

e) a *ь* végzetü főneveknél a hangsuly hajlitás közben többnyire az utolsó szótagból keletkezett uj szótagra ugrik át; pl. корáбль hajó, корабля́, кораблю́; корóль király, короля́, королю́ stb.

f) az *а* és *я* végzetü főneveknél a hangsuly, ha nincs az utolsó szótagon, hajlitás közben eseteiben ugyanazon szótagon marad, melyen a nevezőben állott; pl. ю́ноша ifju, кнúга könyv, княгúня herczegnő; ha azonban az utolsó szótagon van, akkor az egyes számu tárgyesetben valamint többes számu nevezőben és tárgyesetben is a szó első szótagjára ugrik; pl. рукá kéz, рýку kezet, рýки kezek, kezeket, a többi esetekben pedig változatlanul megmarad az utolsó szótagon. Ezen szabály alól kivétetnek: вдовá özvegynő, войнá háboru, волнá hab, дугá iv, görbe fa a szekérben, дирá lyuk, женá asszony, звѣздá csillag, метлá seprő, пленá lemez, пчелá méh, слугá szolga, mert ezek hangsulyukat az egyes számu tárgyesetben is megtartják az utolsó szótagon; u. m. вдовý, войнý stb.

g) az *o* és *e*-re végződő főneveknél a hangsúly, ha az egyes számu nevezőben az utolsó szótagon van, a többes számban átugrik az elsőre, és viszont, ha az egyes számban az első szótagon áll, a többesben átugrik az utolsóra; u.m. сло́во szó, слова́ szavak, лицé ábrázat, ли́ца ábrázatok. A ство végzetü főnevek megtartják hangsúlyukat azon a szótagon, melyen a nevezőben találtatik; u. m. чу́вство érzés, обстоя́тельство körülmény.

h) a melléknevek hajlitásánál megtartatik a hangsúly azon a szótagon, melyen a nevezőben állott; pl. му́дрый okos, му́драго stb.; святы́й szent, свята́го stb. De ha a melléknevek rövidített alakja használtatik, a hangsúly maga helyén (t. i. azon szótagon, melyen a melléknév teljes alakjának nevezőjében szokott állani) csak akkor marad meg, ha a melléknév kettőnél több szótagból áll; pl. прекра́сный igen szép, прекра́сенъ, прекра́сна, прекра́сно; ha pedig a szó csak két szótagból áll, s a hangsúly az utolsó szótagon van, akkor az a dolog nemben az első szótagra ugrik; pl. худы́й rosz, silány, худъ, худа́, ху́до; ellenben ha az első szótagon volt, akkor a nő nemben az utolsó szótagra esik; u. m. сла́вный dicső, megrövidítve: сла́венъ, славна́, сла́вно. — Kivétetnek: прихо́жій szép, прихо́жъ, прихожа́, прихо́же; хоро́шій szép, jó, derék, хоро́шъ, хороша́, хорошо́; továbbá кій végzetüek; pl. вели́кій nagy, rövidített alakja: вели́къ, велика́, вели́ко; высо́кій magas, высо́къ, высока́, высо́ко; mindezek a rövidített alakban daczára annak, hogy több szótaguak, hangsúlyukat ugratják.

i) az igéket illetőleg tudnunk kell: 1) hogy ha a hangsúly a jelentő mód jelen idejének első személyében az első szótagon van, hajlitás közben nem mozdíttatik helyéről; pl. дѣ́лаю cselekszem, чу́вствую érzek, стро́ю épitek; de ha az utolsón áll, akkor a jelen idő egyes és többes számu többi személyeiben egy szótaggal előbbre ugrik; pl. дремлю́ szunynyadozom, дре́млешь, дре́млетъ stb. люблю́ szeretek, лю́бишь, лю́битъ stb. прошу́ kérek, про́сишь, про́ситъ stb. Kivétetnek azon igék, melyek a jelen időben *ю* s ezt megelőző hangzóval, továbbá *бу*, *ду*, *су*, *ту* hangsúlyos szótagokkal végződnek, mert ezek hangsulyukat többnyire megtartják az utolsó

szótagon; pl. стою́ állok, стои́шь, стои́тъ stb. вопiю́ kiáltok, вопiёшь, вопiётъ stb. веду́ vezetek, ведёшь, ведётъ stb. живу́ élek, живёшь, живётъ stb. несу́ viszek, несёшь stb. цвѣту́ virágzom, цвѣтёшь, цвѣтётъ stb. — Ugy szintén a *чу* és *щу* hangsulyos végzetüek is megtartják hangsulyukat az utolsó szótagon; u. m. верчу́ fúrok, верти́шь stb. — Hasonlólag ezen igék is: кружу́ gömbölyitek, вишу́ függök, сушу́ száritok, говорю́ beszélek s több efélék megtartják hangsúlyukat az utolsó szótagon; u. m. кружи́шь кружи́тъ stb. Azonban itt is számos kivétel fordul elő; pl. шучу́ tréfálok igénél, hajlitás közben a hangsúly előbbre ugrik, u. m. шу́тишь, шу́титъ stb. 2) meg kell jegyeznünk, hogy a mult időben a hangsúly kevés kivétellel azon szótagon marad, melyen a határozatlan módban van; pl. писа́ть irni, я писа́лъ irtam stb. ви́дѣть látni, я ви́дѣль láttam. Kivétetnek начина́ть kezdeni, наня́ть felfogadni, приня́тъ elfogadni, поня́ть felfogni (észszel), mert ezeknél a mult időben, a hangsúly az első szótagra esik; u. m. на́чалъ, при́нялъ, на́нялъ, по́нялъ stb. 3) A cselekvő igék hajlitható jelen idejü igenevei hangsúlyokat többnyire megtartják azon a szótagon, melyen az a jelen időnek többes számu harmadik személyében állani szokott; pl. стоя́щiй. Ugy szintén a mult idejü igenevek is hangsúlyukat azon a szótagon tartják meg, melyen az a jelentő mód mult idejében van; u. m. стоя́вшiй. A szenvedő анный, отый, утый, ытый végzetü igeneveknél a gyökszótagon van a hangsúly; u. m. пи́санный irott, ко́лотый hasitott, тя́нутый huzott, мы́тый mosott stb. mert gyökeik ны́, ко́л, тя́, мы́. — Az енный, ѣнный végzetü igeneveknél többnyire az utolsó előtti szótag hangsulyoztatik; u. m. спасе́нный üdvözített, побѣжде́нный legyőzött. 4) A határozatlan jellegü igéknél többnyire a határozatlan mód utolsó szótagja hangsúlyos szokott lenni; pl. мѣря́ть mérni; a gyakorító igéknél az ивать és ывать alakot megelőző szótag mindenkor hangsúlyos; pl. выска́кивать ugrándozni kifelé, ха́живать járkálni, скла́дывать összerakosgatni, выкра́дывать kilopdosni, разсе́рживать haragra ingerelgetni, образу́мливать oktatgatni, valakit valamire rábirni, rábeszélni. 5) Azon határozott jellegü igéknél, melyek вы előképzők által képeztetnek, a hangsúly mindenkor a вы előképzőre esik; pl. вы́пить

kiinni, вы́скочить kiugorni, вы́разить kifejezni; ugy szintén az ezekből képzett mult idejü igenevek is hangsúlyukat a вы előképzőn tartják meg: u. m. вы́раженный kifejezett.

k) A személyes és mutató névmasok gyakran minden hangsúly nélkül állanak; pl. вы ви́дите меня́ въ мѣста́хъ сихъ, ön engem ezen helyeken lát, v. ti engem ezen helyeken láttok.

3. A szó első szótagján levő hangsúly gyakran átugrik az előtte álló előljáróra; pl. на́ берегъ a partra, за́ моремъ tengeren túl; по́дъ голову fej alá, по́ двое kettenkint, на́ четверо négy részre; hasonlóképen ugrik át gyakran a számnevekre is a szó első tagjáról; pl. два́ года két év, три́ раза háromszor; hanem ez csak akkor történik, ha a főnevek minden közelebbi meghatározás nélkül előljáró vagy számnév után állanak, ellenkező esetben pedig, ha a főnév után egy más főnév vagy reá vonatkozó beszédfolyam következik, a hangsúly nem mozdul helyéről; pl. за го́родомъ Архаңге́льски́мъ Archanghelszk városán tul, два го́да проведе́нные въ отлу́чкѣ, a távollétben eltöltött két év. Ugy szintén не nem szócska a hangsúlyt a szó első tagjáról magára veszi át; u. m. не́ бралъ nem vett, не́ брали nem vettek, не́ веселъ nem vig, не́ молодъ nem fiatal; hasonlóképen кто ki, что mi névmások esetei előtt не hangsulyosan áll; pl. не́ кого, не́ чего, nincs kit, nincs mit; не́ для кого nincs kiért, не́ очемъ nincs miről.

4. Ezen kötszókban когда́–либо akármikor, что́–либо akármi, всё–таки mindazonáltal az utolsó szócskák, t. i. либо és таки hangsúly nélkül ejtetnek ki; ugy szintén ezen előljárók: изо, безо, надо, обо, подо, передо, черезо, sem hangsulyoztatnak a midőn két mássalhangzóval kezdődő névmások előtt állanak, mely alkalommal végső ŏ betüjöket o-ra változtatják; pl. безо всѣхъ mindnyájok nélkül, изо всего́ mindenből, az egészből, надо мно́ю felettem, обо мнѣ rólam, подо всѣ́ми mindnyájok alatt, передо мно́ю előttem.

5. A hangsuly nem csak az esetek megkülönböztetéseül, hanem egyszersmind a szavak értelmének meghatározásául is szolgál; pl. бе́регъ part, бе́рега parté, берега́ partok; стою́ állok, сто́ю érek (becs szerint), а́тласъ térképes gyüjtemény, атла́съ selyem szövet, вёдро derült idő, ведро́ akó, во́лна gyapju, волна́ hullám, мука́ liszt, му́ка kin.

6. Minthogy a hangsúlyt mutató jelek használása egyedül csak a nyelvtanok- és szótárakban szokott előfordulni, egyéb irodalmi müvekben pedig csak némely kétes értelmü szavaknál vétetik igénybe; annál fogva csak a nyelv tanulása közben a szótárak segitségével és a helyes versezetek olvasása által lehetséges a helyes kiejtést sajátunkká tenni.

Példák.

У меня́ два зе́ркала. Большíя зеркала́ дороги́. У моего́ слуги́ предо́брый оте́цъ. Мои́ слу́ги слу́жатъ мнѣ усе́рдно. Я не охо́тникъ до игры́. Э́ти и́гры меня́ не веселя́тъ. Цыплёнокъ вы́лупился изъ яйца́. На ры́нкѣ продаю́тся свѣ́жія я́йца. Въ мо́рѣ мно́го воды́. Минера́льныя во́ды поле́зны здоро́вью. На горѣ́ постро́енъ прекра́сный за́мокъ. У двере́й ви́ситъ большо́й замо́къ. Мука́ у насъ вздорожа́ла. Писа́ть тупы́мъ перо́мъ большая му́ка. Сосѣ́дъ мой вы́ходилъ себѣ́ награ́ду, и для того́ онъ ча́сто выходи́лъ со двора́. Бѣ́лка есть звѣро́къ. Два яи́чные бѣлка́. Горю́ жела́ніемъ помо́чь твоему́ го́рю. Куда́ идётъ э́та доро́га? Дорога́ ли у васъ пшени́ца? Како́е жа́ркое вре́мя. На сто́лъ по́дано жарко́е. Пода́й мнѣ кле́ю. Я клею́ коро́бку. Портно́й говори́тъ: я кро́ю пла́тье, и кро́ю шу́бу. Я плачу́ до́лги за друга́го, и чуть не пла́чу. Въ ряда́хъ продаю́тъ зеркала́. Безъ зе́ркала тру́дно бри́ться. Ма́льчикъ бѣ́гаетъ по́ саду. Кора́бль пошёлъ за́ море. Онъ не́ бралъ съ меня́ ничего́. Что ты не́ веселъ? Ребёнокъ уда́рился лбомъ о́бъ стѣну. Далёко ли до́ дому? Кто это идётъ и́зъ саду? Скажи́, что́ ты дѣ́лаешь? Призна́йся, что ты ничего́ не дѣ́лаешь.

Két tükröm van. A nagy tükrök drágák. Szolgámnak igen jó atyja van. Szolgáim buzgón szolgálnak nekem. Én nem kedvelem a játékot. Ezen játékok nem mulattatnak engem. A csirke kibujt a tojásból. A piaczon fris tojások árultatnak. A tengerben sok viz van. Az ásványvizek használnak az egészségnek. A hegyen igen szép kastély van fölépitve. Az ajtón nagy zár van. A liszt nálunk megdrágult. Tompa (rosz) tollal irni nagy kín. Szomszédom jutalmat eszközölt magának, s ezért járt ki gyakran az udvarból, (azaz otthon

nem volt). A mókus állatka. Két tojásfehére. Égő kivánságom segiteni bajodon. Hová vezet ezen ut? Drága-e önöknél (v. nálatok) a buza? Mily meleg az idő! Az asztalra feladatott a pecsenye. Add ide az enyvet. A szelenczét enyvezem. A szabó mondja: én ruhát szabok és bundát bélelek. Én másért fizetem az adósságokat, s majd sirva fakadok. Az áruhelyeken árulják a tükröket. Tükör nélkül bajos beretválkozni. A fiu futkos a kertben. A hajó túl a tengerre kelt. Ő nem vett tőlem semmit. Miért nem vagy vig? A gyermek falba ütötte homlokát (fejét). Messze van hazáig? Ki jön a kertből? Mondd meg, mit csinálsz? Valld meg, hogy semmit sem csinálsz.

II. Rész.

A beszéd részekről.

14. §. A beszéd részei e következők:
1. Főnév (и́мя существи́тельное);
2, Melléknév (и́мя прилага́тельное);
3. Számnév (и́мя числи́тельное);
4. Névmás (мѣстоимéніе);
5. Ige (глаго́лъ);
6. Igehatározó (нарѣ́чіе);
7. Elöljáró (предло́гъ);
8. Kötszó (сою́зъ);
9. Indulatszó (междомéтіе).

I. Fejezet.

A főnévről.

15. §. A főnév valamely önálló fogalomnak vagy tárgynak elnevezése; pl. Богъ Isten, царь király, домъ ház, со́лнце nap (égi test), жаръ hő, кро́тость szelidség, терпѣ́ніе türelem, душа́ lélek.

16. §. A főnevet kifejező tárgy vagy fogalom lehet: 1) lelkes v. élő (одушевлéнные предмéты); pl. мужъ férfi,

брáтъ fivér, сестрá nővér, звѣ́рь vadállat, пчелá méh, птúца madár, орёлъ sas, ры́ба hal, мýха légy; 2) lelketlen v. élettelen (неодушевлéнные предмéты); pl. прилежáніе szorgalom, молчáніе hallgatás, сúла erő, годъ év, блескъ fény, дéрево fa, кáмень kö, стóлъ asztal. — Az élettelen tárgyat jelentő főnevek, ha élő tárgyu főnevekre vonatkoznak, ezeknek tulajdonságával birnak: pl. болвáнъ fakép, úдолъ bálvány; jelenthetnek azonban átvitt értelemben élő lényt is, s ekkor élő tárgyu főnevekké válnak. — A csillagzatok nevei, u. m. Меркýрій és számtani kifejezések; pl. множúтель sokszorozó, дѣлúтель osztó, числúтель számláló, знаменáтель nevező, показáтель mutató szintén élő tárgyu főnevekhez tartoznak.

A főnevek felosztásáról.

17. §. A főnevek felosztatnak köz és tulajdon nevekre. A köznevek (нарицáдельное úмя) által kifejeztetnek oly tárgyak, melyek bizonyos tulajdonságaiknál fogva egymáshoz hasonlók; pl. человѣ́къ ember, корóль király, государство állam, гóродъ város, рѣкá folyó, горá hegy, мѣ́сяцъ hónap, день nap, nappal (hétközi), сóвѣсть lelkiismeret, рáдость öröm. — A tulajdon nevek (сóбственное úмя) pedig kirekesztőleg egy tárgyat fejeznek ki, s azt minden más hozzá hasonlótól megkülönböztetik; pl. Николáй Miklós, Россíянинъ oroszországi lakó, Москвá Moszkva városa, Прýссія Poroszország, феврáль február, Воскресéнье vasárnap, Вóлга Volga vize. Ide tartoznak a családnevek is; u. m. Павлóвичъ, Ивáновичъ, Данúловъ, Кутýзовъ, Пýшкинъ, Петрóвна.

18. §. A köznevek felosztatnak ismét összerü (единúчныя именá), anyagi (вещéственныя, сплóшныя именá) és gyű (собирáтельныя именá) nevekre. Összerü főnevek oly tárgyakat fejeznek ki, melyek elválaszthatlan egészet képeznek; pl. человѣ́къ ember, звѣ́рь vadállat, дéрево fa. Anyagi főnevek pedig oly részek tömegét kifejezik ki, melyeknek mindegyike ugy neveztetik, mint maga a tömeg, pl. зóлото arany, мѣдь ércz, мукá liszt, мáсло vaj, сáхаръ czukor, молокó tej. Gyűnevek pedig oly tárgyak sokaságát fejezik ki, melyek mind egy nemüek, s összesen véve egy egészet képeznek; pl.

семе́йство család, наро́дъ nép, во́йско hadsereg, толпа́ néptömeg, ста́до nyáj, лѣсъ erdő, по́лкъ ezred, табу́нъ ménes, ста́я madársereg, рой raj.

19. §. A főnevek felosztatnak végre nagyitó és kicsinyitő nevekre. Nagyitó (увеличи́тельныя имена́) nevek a tárgynak roppantságát vagy idomtalanságát fejezik ki; pl. ручи́ще nagy kéz, доми́ще nagy ház, столи́ще nagy asztal, мужичи́на, мужичи́ще durva paraszt. Kicsinyitő (уменьши́телныя имена́) főnevek a tárgy kisebbszerüségét jelentik, s pedig vagy hizelgő s udvarias értelemben (привѣ́ственныя); u. m. ру́чка kezecske, сто́ликъ asztalka, бра́тецъ fivérecske, сестри́ца növérecske, hugocska, ба́тюшка atyuska, ма́тушка anyácska, па́пенька papácska, ма́менька mamácska, Ва́ня, Ва́нюшка Jánoska, Ка́тя, Ка́тенька Katicza, лоша́душка lovacska, корову́шка tehenecske, руче́нька kezecske, со́лнышко napocska; vagy pedig gyalázó s megvetést kifejező értelemben (уничижи́тельныя); u. m. доми́шко viskó, столи́шко hitvány asztalka, старичё́нцо öreg, elaggott ember.

A főnevek nemeiről.

20. §. Az orosz nyelvben három nemet u. m. hím, nő- és dolognemet kell megkülönböztetnünk.

21. §. A főnevek nemét részint jelentésök, részint pedig végzetök szerint lehet meghatározni.

22. §. Hímnemüek (му́жескаго ро́да) mind azon főnevek 1) melyek jelentésüknél fogva hímnemhez tartozó lelkes vagyis élő lényt fejeznek ki; pl. оте́цъ atya, геро́й hős, судья́ biró, вельмо́жа nagyúr, дя́дя nagybátya, мѣня́ло pénzváltó, подмасте́рье mesterlegény; 2) mindazon főnevek, melyek lelketlen vagyis élettelen és elvont tárgyat fejeznek ki, de ъ vagy й betüvel végződnek; pl. до́мъ ház, поко́й béke, szoba, садъ kert, солове́й fülemile, чай csáj, thea; 3) azon főnevek, melyek ь betüvel végződnek, de az egyes számu sajátitóban я végzetet vesznek fel; pl. слова́рь szótár, олта́рь oltár, звѣ́рь vadállat, свидѣ́тель tanu.

Kivétetnek: пла́мень láng és путь út, mert ezek noha szintén hímnemüek, a sajátitóban nem я-val, hanem и-vel végződnek; u. m. пла́мени, путі́.

23. §. Nőnemüek (жéнскаго рóда) 1) mindazon főnevek, melyek nőnemhez tartozó lelkes lényt vagy őt megillető rangot vagy foglalkozást jelentenek; pl. мáть anya, няня dajka, дочь leány; 2) mind azon főnevek, melyek *а* vagy *я* betüvel végződnek; pl. книга könyv, водá viz, кóмната szoba, дыня dinye, tök, пýля golyó, землá föld, вóля akarat; kivétetnek azon *я* végzetü főnevek, melyek állatfit jelentenek; pl. телá borju, ягнá bárány, nemkülönben azon főnevek is, melyeknek utolsó szótagja мя; pl. брéмя teher, имя név, minthogy mind ezek dolognemüekhez tartoznak. Azon *а* és *я* végzetü főnevek, melyek férfi személyt vagy foglalkozást jelentenek, a hímnemhez sorozandók; pl. судьá biró, вельмóжа mágnás, előkelő ur; 3) nőnemüek azon főnevek is, melyek ь betüvel végződnek, s az egyes számu sajátitót и betüvel képzik; pl. лóшадь ló, трость nád, власть hatalom, добродѣтель erény, általában pedig mind azok, melyeknek знь és сть a végszótagjuk; pl. жизнь élet, кость csont, страсть szenvedély, крѣпость erő, erőd.

24. §. Dolognemüek (срéдняго рóда) 1) mind azon főnevek, melyek о vagy е betüvel végződnek; pl. дѣло dolog, долотó véső, зéркало tükör, окнó ablak, лицé arcz, яйцé tojás, сéрдце sziv, слóво szó, питьё ital, плáтье ruha, здорóвье egészség; 2) azon főnevek, melyek я betüvel végződnek, s állatfit jelentenek; pl. жеребá csikó, поросá malacz, цыплá csirke, дитá gyermek, nem különben 3) azon főnevek is, melyeknek мя a végzetük; pl. сѣмя vetni való mag, знáмя zászló, стремá kengyelvas. — Szükséges még megemlitenünk, hogy a hímnemhez tartozó tulajdon nevek, vagy a férfi hivatalt, rangot és szolgálatot kifejező főnevek, ámbár е vagy о betüvel végződnek, mégis hímnemüek; pl. Данило Dániel.

25. §. Vannak az orosz nyelvben oly főnevek is, melyek egyforma végzetük mellett majd him- majd nőnemüek, a mint t. i. vagy fi- vagy nőre alkalmaztatnak, s ezért közös nemüeknek (óбщаго рóда) neveztetnek. Az ily főnevek rendesen *а* és *я* betüvel végződnek, u. m. сиротá árva, невѣжа tudatlan, малютка kis gyermek, плáкса siró, разиня bámészkodó, бродяга csavargó, бѣдняга, бѣдняжка szegény, ворожéя jós, заика hebegő, лáкомка nyalakodó, лѣвшá bal-

kezü, пустомéля, торотóрка fecsegő, повѣса akasztófára való, самоýчка öntanuló, порýка kezes, недотыка ne nyulj hozzám, святóша, ханжá, képmutató, запивóха iszákos.

26. §. A nagyitó és kicsinyitő főnevek legyenek bár mily végzetüek, egynemüek azon főnevekkel, melyektől származnak; pl. ручи́ще nagy kéz, nőnemü, mert рукá kéz szintén nőnemü-, парни́шко legényke hímnemü, mert пáрень legény hímnemü szóktól származnak.

27. §. Idegen nyelyvekből kölcsönözött *и*, *у* és *ю* végzetü főnevek, ha lelkes lényt jelentenek, mint pl. коли́бри kolibri madár, какáду bubos papagáj, bubos kajdács, hímnemüek, ha pedig élettelen tárgyat fejeznek ki, mint pl. ревю́ szemle, dolognemüek.

A főnevek hajlitásairól.

28. §. A főnevek az orosz nyelvben hét eset, két szám, és három hajlitás szerint változnak.

A hét eset e következő: 1) nevező (имени́тельный); 2) sajátitó (роди́тельный); 3) tulajdonitó (дáтельный); 4) tárgyeset (вини́тельный); 5) hivó (звáтельный); 6) eszközlő (твори́тельный); 7) előljárós (предлóжный падёжъ).

A szám kettő: egyes (еди́нственное) és többes (мнóжественное числó).

A hajlitások (склонéніе) száma a főnevek három neméhez képest, három; az elsőhez tartoznak a hím-, a másodikhoz a nő-, a harmadikhoz a dolognemü főnevek.

A nevező eset, máskép egyenes esetnek (прямы́й), a többi esetek pedig változó (кóсвенный) eseteknek neveztetnek.

29. §. Némely főnevek csak az egyes számban használtatnak; nevezetesen az élettelen vagyis lelketlen tárgyat kifejező gyű- és anyagnevek; u. m. ёльникъ fenyves, дубня́къ tölgyes, зóлото arany, серебрó ezüst, молокó tej, мукá liszt, винó bor, мáсло vaj; azonban ha ezek nem gyanánt vétetnek, s mint ilyenek viszonyban állnak fajaikkal, használtatnak a többesben is; pl. маслá: конопля́ное, мáковое, льня́ное, kender-, mak-, lenolaj; винá: крáсное, бѣлое veres-, fejérbor; egyes számban használtatnak, továbbá oly elvont tárgyu fő-

nevek is, melyek valami tulajdonságot fejeznek ki; pl. я́сность fényesség, теплота́ melegség, темнота́ setétség, ю́ность fiatalság, ста́рость öregség; nem különben egyesben állanak, a folytonos cselekvést kifejező főnevek is; pl. бѣготня́ futkosás, стукъ dörömbölés, гнѣвъ harag, любо́вь szeretet.

30. §. Több főnév ismét csak többes számban használtatik, nevezetesen *a*) himnemüek közül: близнецы́ ikrek, вѣсы sulymérték, квасцы́ timsó, лю́ди emberek, носки́ csizmaorr, harisnya, обо́и falszőnyeg, опи́лки fürészpor, очки́ szemüveg, помо́и moslék, прого́ны előfogati dij, просо́нки szunyokálás, пя́льцы varróráma, свя́тцы szentek naptára, счёты számadás, тиски́ sajtó, prés, часы́ óra (mü), щипцы́ koppantó, hamvevő; *b*) nőnemüek közül: брыжжи́ (ей) nyakfodor, бу́дни (ей) köznap, бу́зы üveggyöngy, ви́лы villa, гра́бли (бель, блей) gereblye, гу́сли (сель, слей) hegedü, две́рцы kis ajtó, де́ньги pénz, дво́йни kettős, дро́вни (ей) parasztszán, дро́жди, дро́жжи (ей) élesztő, жму́рки szembekötösdi játék, имени́ны névnap, ла́ты pánczél, клещи́ (ей) harapófogó, ко́злы kocsibak, мо́щи ereklye, но́жницы olló, ножны́ kardhüvely, носи́лки gyaloghintó, око́вы bilincs, békó, о́трубы (ей) korpa, по́мочи (ей) nadrágtartó, потёмки sötétség, sötét hely, по́хороны temetés, румя́ны pirositó, са́ни (ей) szán, свя́тки ünnepnapok karácsontól kezdve vizkeresztig, сли́вки tejfel, сплётни pletyka, су́мерки alkonyodás, су́тки 24 órai idő, сѣни (ей) pitvar, чётки füzér, koszoru, olvasó, щи (щей) káposztalé, я́сли jászol; *c*) a dolognemüek közül: воро́та, врата́ kapu, дрова́ tüzifa, желѣза́ mirigy, кре́сла támszék, пери́ла karfa, уста́ száj.

31. §. Mind a három hajlitásra nézve e következő általános szabályok tartandók szem előtt:

1. Azon főneveknél, melyek lelkes lényt jelentenek, mind a három hajlitásban a többes számu tárgyeset egyenlő ugyanazon számu sajátitóval; — azon főneveknél pedig, melyek lelketlen tárgyat jelentenek, a többes számu tárgyeset egyenlő ugyanazon számu nevezővel.

2. Mind a három hajlitásban a többes számu tulajdonitó амъ, ямъ, az eszközlő ами, ями, az elöljárós pedig ахъ, яхъ szótagokkal végződik; a ямъ, ями, яхъ végzetek azon főneveknél fordulnak elő, melyeknek egyes számu

nevezője *я*, *й* vagy *ь* betükkel végződik; az амъ, ами, ахъ végszótagok pedig a többi főneveknél alkalmaztatnak.

3. Mindazon esetekben, hol szabályszerüleg *ы* képző betünek kellene állni ezen *ы* betü helyett, ha előtte hangzó vagy pedig torok vagy sziszegő mássalhangzó áll, *и* betü alkalmaztatik; ugy szintén hol szabályszerüleg *о* betünek kellene előfordulni, a hangzó és a sziszegő *ж*, *ч*, *ш* és *щ* valamiut *ц* mássalhangzó utan nem *о*, hanem *е* betü tétetik.

4. A hol az elöljárós esetnek *ѣ* betükkel végződnie kellene, *ѣ* helyett gyakran *іи* végzet fordul elő.

5. A dolognemü főneveknél mind az egyes, mind a többes számban a nevező tárgy és hivó esetek egyformán végződnek. Ugy szintén

6. A hivó eset mind a három hajlitásban mind egyes, mind többes számban kevés kivétellel egyforma saját nevezőjével.

Jegyzet. Az eseteket rövidség okáért néhol sorszám, s nem nevezetök szerint fogjuk megjelölni.

A főnevek hajlitásait mutató tábla.

	I.	II.	III.
	Egyes szám		
1. 5.	ъ й ь	а я ь	о е мя
2	а я я	ы и и	а я ени
3	у ю ю	ѣ ѣ и	у ю ени
4	mint az 1. v. mint a 2.	у ю ь	mint az 1.
6	омъ, емъ, емъ	ою ею ію	омъ емъ енемъ
7	ѣ ѣ ѣ	ѣ ѣ и	ѣ ѣ ени
	Többes szám		
1. 5.	ы и и	ы и и	а я ена
2	овъ евъ ей	ъ ь ей	ъ ей енъ
3	амъ ямъ ямъ	амъ ямъ ямъ	амъ ямъ енамъ
4	mint az 1.	vagy mint	a 2.
6	ами ями ями	ами ями ями	ами ями енами
7	ахъ яхъ яхъ	ахъ яхъ яхъ	ахъ яхъ енахъ

A főnevek első hajlitásáról.

32. §. Ámbár a főnevek hajlitásainak számait három nemük szerint határoztuk meg, mindazáltal meg kell jegyeznünk, hogy a főneveknek a hajlitások sorozatába való beosztásánál nem csak nemüket, hanem végzetüket is kell figyelembe venni, mert sok főnév nem neménél, hanem végzeténél fogva soroztatik a hajlitások valamelyik osztályába. Ezek szerint az első hajlitáshoz csak azon himnemü főnevek tartoznak, melyek *ъ*, *й* és *ь* betükkel végződnek; más végzetüek pedig legyenek bár himnemüek is, mint pl. подмастéрье mesterlegény, погудáло hegedüs, Варнáва Barnabás a többi két hajlitás osztályába tartoznak.

33. §. Hajlitási idomok a *ъ* végzetü főnevekre nézve.

Lelkes tárgy.

	Egyes szám		többes szám	
1	комáр-ъ	szunyog	комар-ы́	szunyogok
2	комар-á	— é	комар-óвъ	— é
3	комар-ý	—nak	комар-áмъ	— nak
4	комар-á	— ot	комар-óвъ	— at
5	комáр-ъ	szunyog	комар-ы́	szunyogok
6	комар-óмъ	—gal	комар-áми	— kal
7	(о) комар-ѣ́	— ról	(о) комар-áхъ	— ról
1	вóлк-ъ	farkas	вóлк-и	farkasok
2	вóлк-а	— é	волк-óвъ	— é
3	вóлк-у	— nak	волк-áмъ	—nak
4	вóлк-а	— t	волк-óвъ	— at
5	волк-ъ	farkas	вóлк-и	farkasok
6	вóлк-омъ	—sal	волк-áми	— kal
7	(о) вóлк-ѣ	—ról	(о)волк-áхъ	— ról
1	толмáч-ъ	tolmács	толмач-ú	tolmácsok
2	толмач-á	— é	толмач-éй	— é
3	толмач-ý	—nak	толмач-áмъ	— nak
4	толмач-á	— ot	толмач-éй	— at
5	толмáч-ъ	tolmács	толмач-ú	tolmácsok
6	толмач-éмъ	—csal	толмач-áми	— kal
7	(о)толмач-ѣ́	— ról	(о) толмач-áхъ	— ról

Lelketlen tárgy.

	Egyes szám		többes szám	
1	моро́з–ъ	fagy	моро́з–ы	fagyok
2	моро́з–а	— é	моро́з–овъ	— é
3	моро́з–у	— nak	моро́з–амъ	— nak
4	моро́з–ъ	— ot	моро́з–ы	— at
5	моро́з–ъ	fagy	моро́з–ы	fagyok
6	моро́з–омъ	— gyal	моро́з–амъ	— kal
7	моро́з–ѣ	— ról	(о)моро́з–ахъ	— ról

1	до́лг–ъ	adósság	до́лг–и	adósságok
2	до́лг–а	— é	долг–о́въ	— é
3	до́лг–у	— nak	долг–а́мъ	— nak
4	до́лг–ъ	— ot	до́лг–и	— at
5	до́лг–ъ	adósság	до́лг–и	adósságok
6	до́лг–омъ	— gal	долг–а́ми	— kal
7	(о)до́лг–ѣ	— ról	(о)долг–а́хъ	— ról

1	ключ–ъ	kulcs	ключ–и́	kulcsok
2	ключ–а́	— é	ключ–е́й	— é
3	ключ–у́	— nak	ключ–а́мъ	— nak
4	ключ–ъ	— ot	ключ–и́	— at
5	ключ–ъ	kulcs	ключ–и́	kulcsok
6	ключ–е́мъ	— csal	ключ–а́ми	— kal
7	(о)ключ–ѣ́	— ról	(о)ключ–а́хъ	— ról

34. §. Hajlitási idomok *й* végzetü főnevekre nézve.

Lelkes tárgy.

	Egyes szám		többes szám.	
1	хода́та–й	közbenjáró	хода́та–и	közbenjárók
2	хода́та–я	— é	хода́та–евъ	— é
3	хода́та–ю	— nak	хода́та–ямъ	— nak
4	хода́та–я	— t	хода́та–евъ	— at
5	хода́та–й	közbenjáró	хода́та–и	közbenjárók
6	хода́та–емъ	— val	хода́та–ями	— kal
7	(о)хода́та–ѣ	— ról	хода́та–яхъ	— ról

Lelketlen tárgy.

Egyes szám		többes szám	
1 ро-й	raj	ро-и́	rajok
2 ро-я́	— é	ро-е́въ	— é
3 ро-ю	— nak	ро-я́мъ	— nak
4 ро-й	— t	ро-и́	— at
5 ро-й	raj	ро-и́	rajok
6 ро-е́мъ	— jal	ро-я́ми	— kal
7 (о)ро-ѣ́	— ról	(о)ро-я́хъ	— ról

E szerint hajlittatnak: казначе́й adószedő, pénztárnok, слу́чай esemény, alkalom, покро́й szabás, злодѣ́й gonosztévő, лой faggyu, поцѣлу́й csók, Захе́й Zacheus, Андре́й Andor, Игна́тій Ignácz, Аѳана́сій Athanáz, Васи́лій Bazil, зной izzadság, hévség, ра́й paradicsom, ча́й csáj, thea, нало́й olvasótámasz, лиша́й sömör, бо́й csata, harcz, ütés.

35. §. Hajlitási idomok ь végzetü főnevekre nézve.

Lelkes tárgy.

Egyes szám		többes szám	
1 звѣр-ь	vadállat	звѣр-и́	vadállatok
2 звѣр-я́	— é	звѣр-е́й	— é
3 звѣр-ю́	— nak	звѣр-я́мъ	— nak
4 звѣр-я́	— ot	звѣр-е́й	— at
5 звѣр-ь	vadállat	звѣр-и́	vadállatok
6 звѣр-ёмъ	— tal	звѣр-я́ми	— kal
7 (о)звѣр-ѣ́	— ról	(о)звѣр-я́хъ	— ról

Lelketlen tárgy.

Egyes szám		többes szám	
1 слова́р-ь	szótár	словар-и́	szótárak
2 словар-я́	— é	словар-е́й	— é
3 словар-ю́	— nak	словар-я́мъ	— nak
4 слова́р-ь	— t	словар-и́	— at
5 слова́р-ь	szótár	словар-и́	szótárak
6 слова́р-ёмъ	— ral	словар-я́ми	— kal
7 (о)словар-ѣ́	— ról	(о)словар-я́хъ	— ról

Jegyzet. Az 5-dik vagy is a hivó eset, mely különben mind a két számban megegyezik a nevezővel a következő főneveknél: Богъ Isten, Христо́съ Krisztus, Іи́сусъ Jézus, Госпо́дь Uristen, царь király, оте́цъ atya, творе́цъ teremtő, сынъ fiu, утѣши́тель vigasztaló, человѣкъ ember; néha nem annyira az orosz nyelv sajátságánál, mint inkább az ó- vagy az egyházi szláv nyelv erejénél fogva ekkép is előfordul: Бо́же, Христе́, Іи́сусе, Го́споди, царю́, о́тче, тво́рче, сы́не, утѣши́телю, человѣче.

Példák.

Ра́зумъ человѣка. Хо́ботъ слона́. Поди́те къ хлѣбнику, ме́льнику и мылова́ру. Охо́тникъ уби́лъ во́лка. Призови́те садо́вника, по́вара, приворо́тника и дво́рника. Столя́рь сдѣлалъ гро́бъ для бочара́. Вчера́ человѣкъ пріѣхалъ изъ Гамбу́рга со слоно́мъ, во́лкомъ и ти́громъ. Гдѣ ящи́къ съ струга́ми и бурава́ми? Онъ стои́тъ подъ столо́мъ. Я купи́лъ нѣсколько ноже́й у ножевщико́въ и ерше́й у рыбако́въ. Съ казначе́емъ убѣжа́лъ та́кже и прика́щикъ. Непрія́тель разори́лъ сады́. Коро́ль уважа́етъ князя. Скажи́ сле́сарю, чтобъ пришёлъ. Раздави́лъ его́ какъ червя́. Поко́й казначе́я былъ за́пертымъ. Поста́вь плоды́ и пиро́ги на сто́лъ. Не игра́й ножёмъ. Найди́ о́бщаго дѣли́теля. Пой соловей! Бо́же, царя́ храни́! Го́споди поми́луй меня́!

Az ember esze. Az elefánt orrmánya. Menjen (ön) a pékhez, a molnárhoz és a szappanfőzőhöz. A vadász megölte a farkast. Híja el a kertészt, a szakácsot, a kapust és a házmestert. Az asztalos a pintér számára elkészitette a koporsót. Tegnap egy ember érkezett Hamburgból elefánttal, farkassal és tigrissel. Hol (van) a szekrényke a gyalukkal és a furókkal? Az asztal alatt van. Néhány kést vettem a késmüveseknél és serinczet a halászoknál. A pénztárnokkal elszökött szintén a boltos legény is. Az ellenség tönkre tette a kerteket. A király nagyra becsüli a herczeget. Mondd meg a lakatosnak, hogy jöjjön el. Szétzuzta őt mint a férget. A pénztárnok szobája be volt zárva. A gyümölcsöt és a süteményt tedd az asztalra. A késsel ne játszszál. Keresd föl a közös osztót. Dalolj fülemile! Isten, tartsd meg a királyt! Uristen könyörülj rajtam.

Kivételek.

36. §. Az első hajlitáshoz tartozó ъ végzetü főnevekre nézve e következő kivételek fordulnak elő:

1) Azon több szótagból álló főnevek, melyek екъ, окъ, елъ, олъ, емъ, омъ, енъ, еръ, оръ, есъ, етъ, ецъ végszótagokkal végződnek, hajlitásuk közben *e*, *o* hangzójukat elvetik; u. m. кусóкъ darab, куска́, желу́докъ gyomor, за́мокъ kastély, замóкъ zár, вѣнóкъ koszoru, пучéкъ virágcsokor, virágcsomó, орёлъ sas, посóлъ követ, у́зелъ csomó, göb, козёлъ kocsibak, у́голъ szeglet, котéлъ katlan, пéпелъ hamu, овéнъ kos, бу́бенъ dob, молéбенъ hálaima, рожéнъ nyárs, осёлъ szamár, ковёръ szőnyeg, вѣтеръ szél, костéръ máglya, шатéръ sátor, бугóръ domb, багóръ hal horog, свéкоръ ip, ipa, вихóръ forgó szél, мохóръ rojt, овёсъ zab, нѣмецъ német, отéцъ atya, купéцъ kereskedő, наёмъ bér, bérpénz, ярéмъ járom, iga, псалóмъ zsoltár, хребéтъ hátgerincz; — ha azonban e hangzók kihagyása által több mássalhangzó csoportosulna össze, melyek miatt a kiejtésben nehézség támadhatna, akkor az *e*, *o* betük megtartatnak; pl. мудрéцъ bölcsész, мудрецá, мертвéцъ halott, язвéцъ borz, близнéцъ iker, кузнéцъ kovács, жнецъ arató, чернéцъ szerzetes, бѣглéцъ szökevény, подлéцъ gazember, льстéцъ hizelgő, хитрéцъ ravasz, лжéцъ hazug, пришлéцъ jövevény; egyébiránt van egynehány oly főnév is, mely daczára annak, hogy több mássalhangzó csoportosul benne össze, hangzóját elveszti; pl. áгнецъ bárány áгнца, горнéцъ fazék, гáрнецъ gabonamérő, четвери́къ nyoczadrész, вдовéцъ özvegy (férfi), истéцъ felperes, самодéржецъ korlátlan hatalmu uralkodó.

Jegyzet. Христóсъ (Krisztus) szóban hajlitás alkalmával az осъ szótag kimarad; u. m. Христá, Христу́,

2) Ha окъ végzet a gyök erejénél fogva a szóhoz tartozik, az *o* betü ki nem hagyatik; pl. потóкъ patak, потóка, прорóкъ próféta, урóкъ leczke, востóкъ napkelet, nem különben ezen három екъ végzetü főnévnél u. m. намёкъ jeladás, упрёкъ, попрёкъ szemrehányás, dorgálás, megmarad az *e* betü; u. m. намекá, упрекá, попрекá. — Ide tartoznak még e következő окъ végzetü főnevek, melyeknél az *o* betü ámbár nem

tartozik a szó gyökéhez, mindazáltal hajlitás közben ki nem hagyatik; u. m. видóкъ szemtanu, водóкъ vezető, знатóкъ műértő, игрóкъ játékos, йнокъ szerzetes, сѣдóкъ bérkocsiban utazó, ходóкъ járó, челнóкъ csolnak, чеснóкъ foghagyma, ѣздóкъ kocsikázó vagy lovagló; továbbá бóкъ oldal, вóйлокъ nemez, сóколъ sólyom, вóлокъ két hajókázható folyam közti tér, óкорокъ sonka sódar. — Ezeken kivül vannak egytagu főnevek is, melyeknél az *o*, *e* betük szintén ki nem hagyatnak; pl. рóкъ sors, végzet, рóка, воръ tolvaj, мóръ döghalál, швéцъ szabó швéца. — Kivétetnek következő egytagu főnevek, melyek hajlitás alkalmával hangzójukat elvetik; u. m. лёвъ oroszlán, льва, лёнъ len, льна, лёдъ jég, льда, лóбъ homlok, лба, мескъ öszvér, мска, мохъ moh, мха, мху, мхомъ, de lehet mondani мóху, мóхомъ is; песъ kutya, пса, ротъ száj, рта, сóнъ álom, сна, шовъ varrás, шва stb.

3) Ha екъ, ецъ, végzet előtt hangzó áll, *e* hangzó *й* betüre változik; pl. зáецъ nyul, зáйца, зáйцу, раёкъ kandi szekrény, karzat, райкá, райкý stb.

4) Azon főneveknél, melyek лецъ szótaggal végződnek, hajlitás közben az *e* betü *ь* betüre változik, ha ez által a kiejtés több mássalhangzó összecsoportulása következtében nem nehezittetik; ellenkező esetben pedig megmarad az *e* hangzó; pl. земледѣлецъ földmivelő, земледѣльца; de подлéцъ alávaló, semmirekellő ember, *e* betüjét megtartja; és lesz подлецá.

5) Következő főnevek: u. m. алтынъ pénznem, három kopéjkát tesz, аршúнъ oroszországi rőf, глáзъ szem, разъ egyszer, гренадéръ gránatos, драгýнъ dragonyos, сапóгъ csizma, Тýрокъ Török, Вapя́гъ Varják, többes számu sajátitóban majd változtatlanul maradnak, majd овъ végzetet vesznek fel; különösen ilyenek солдáтъ katona, пудъ negyven font, человѣкъ ember, ha mennyiséget jelentő név áll mellettök, a többes számu sajátitóban többnyire változatlanul maradnak; u. m. дéсять пудъ, 10 pud, пять человѣкъ, 5 ember, тысяча солдáтъ, ezer katona, одúнъ полкъ солдáтъ egy ezred katona, однá рóта солдáтъ egy csapat katona.

6) Azon főnevek, melyek анинъ, янинъ, аринъ és яринъ szótagokkal végződnek, az egyes számban szabályszerüleg hajlittatnak; de a többesben végső инъ szótagjukat elvetik, s

következőkép hajlittatnak: Англичáнинъ Angol, többes számban: Англичáне, Англичáнъ, Англичáнамъ stb. Épen igy hajlittatnak: Рúмлянинъ római polgár, Россíянинъ oroszországi, Славянúнъ szláv, гражданúнъ állampolgár, мѣщанúнъ várospolgár, крестьянинъ parasztember stb.

Az аринъ, яринъ végzetüek hasonlólag az анинъ és янинъ végzetüek szerint hajlittatnak azon megjegyzéssel, hogy némelyek közülök a többes nevezőben kétféle végzetet vesznek fel; pl. Татáринъ Tatár többes nevezője: Татáре vagy Татáры; боя́ринъ főnemes, боя́ре vagy боя́ры, a többi esetek szabályszerüleg képeztetnek; u. m. боя́ръ, боя́рамъ stb.

E két főnév господúнъ ur és хозя́инъ házigazda, háziur, gazda, az egyes számban szabályszerüleg hajlittatnak, a többesben azonban, következőleg:

1	господá	urak	хозя́ева	házigazdák
2	госпóдъ	— é	хозя́евъ	— é
3	господáмъ	— nak	хозя́евамъ	— nak
4	госпóдъ	— at	хозя́евъ	— at
5	господá	urak	хозя́ева	gazdák
6	господáми	— kal	хозя́евами	— kal
7	(о)господáхъ	— ról	(о)хозя́евахъ	— ról

Госпóдь Uristen az egyes számu eseteit a ъ végzetü főnevek szerint képzi; u. m. Гóспода, Гóсподу stb. többes száma nincsen.

37. §. Az első hajlitáshoz tartozó й végzetü főneveknél következő kivételt kell szemügyre vennünk; vannak t. i. némely oly főnevek, mint: воробéй veréb, муравéй hangya, соловéй csalogány, улéй méhkas, ручéй csermely, patak, чирéй fekély stb. melyek hajlitásuk közben a végszótagban levő *е* helyett *ь* betüt vesznek, s ennélfogva ekkép hajlittatnak:

	Egyes,	többes szám.	Egyes,	többes szám.
1	воробéй	воробьú	ручéй	ручьú
2	воробья́	воробьéвъ	ручья́	ручьёвъ
3	воробью́	воробья́мъ	ручью́	ручья́мъ
4	воробья́	воробьёвъ	ручéй	ручьú
5	воробéй	воробьú	ручéй	ручьú
6	воробьёмъ	воробья́ми	ручьёмъ	ручья́ми
7	(о) воробьѣ́	(о) воробья́хъ	(о) ручьѣ́	о) ручья́хъ

38. §. Az első hajlitáshoz tartozó ь végzetü főneveket illetőleg e következő kivételek fordulnak elő; és pedig:

Az ень, оль, онь, ерь, орь, оть szótagokkal végződő himnemü nevek hajlitásuk közben *e* vagy *o* végszótagu hangzójukat elvetik; u. m. огóнь tüz, огня́, огню́, огнёмъ, объ огнѣ́. Többes szám огни́, огнéй, огня́мъ, огня́ми, объ огня́хъ.

Igy hajlittatnak: ка́мень kő, у́голь alvó szén, у́горь angolna, ви́хорь forgó szél, vihar, ломо́ть darab, дёготь kátrány, ло́коть könyök, ко́готь állatköröm, но́готь emberköröm, сéлезень k á c s é r. — Ide tartozik még ezen két főnév is, день nap és пень fatuskó, melyek igy hajlittatnak: egyes számu saj. дня, пня, tul. дню, пню, eszk. днёмъ, пнёмъ, előlj. (о) днѣ, пнѣ; többes sz. дни́, пни́, днéй, пней, днямъ, пня́мъ, дня́ми, пня́ми, (о) дняхъ, пняхъ.

Kivétetnek e következők: бекрéнь félrecsapott kalap, бюллетéнь bulletin, кистéнь szij végére alkalmazott vasgolyó, hajitó golyó, курéнь kozákfalu, laczikonyha, олéнь szarvas, ревéнь rabárbára, сро́слень összenőtt két törzs, тюлéнь fóka, я́сень kőrösfa, ячмéнь árpa; mert ezek végszótagu hangzójukat megtartják; u. m. ячменя́, ясеня́.

39. §. Több anyagot jelentő főnév, ha mennyiségről van szó, a második és hetedik esetben megegyezik a harmadik vagyis tulajdonitó esettel; pl. фунтъ cáxapy egy font czukor, ку́ча песку́ rakás homok, ча́шка ча́ю egy csésze csáj, въ ча́ю нѣтъ cáxapy a csájban nincs czukor, у него́ дово́льно пéрцу elég borsa van, мно́го во́ску, sok viasz, ма́ло мёду kevés méz, мно́го ча́ю, а ма́ло табаку́ sok csáj, de kevés dohány, нѣсколько мѣлу egy kevés kréta, дово́льно сы́ру elég turó, фунтъ ко́фею font kávé.

Ugy szintén azon főnevek is, melyek hely- és időre vonatkozó részletet, mértéket fejeznek ki, a hetedik esetben felveszik a harmadik eset végzetét; pl. въ саду́ a kertben, въ второ́мъ часу́ a második órában, въ году́ az évben, на кра́ю a szélén, на песку́ стоя́ть a homokon állani, изъ лѣ́су вы́йдти az erdőből kijönni, я стоя́лъ на берегу́, a parton állottam, онъ упа́лъ съ мосту́, leesett a hidről, я ѣ́халъ съ ба́лу, a bálról jöttem (kocsin); не спи́ на лѣ́вомъ боку́, ne aludjál bal oldalon. Ide tartoznak лобъ, лёдъ és ро́тъ, melyeknek har-

madik esetök gyakran a hetedik helyett használtatik; pl. на лбу́ a homlokon.

40. §. Következő főnevek a többes számu nevezőjüket *á* végzettel képzik; u. m.

бéрегъ part, берегá partok,
вéчеръ estve, вечерá estvék,
глáзъ szem, глазá szemek,
гóродъ város, городá városok,
дворъ udvar, дворá udvarok,
дóкторъ orvos, докторá orvosok,
корóбъ kosár, коробá kosarak,
лѣсъ erdő, лѣсá erdők,
лу́гъ rét, лугá rétek,
мáстеръ mester, мастерá,
пáрусъ vitorla, парусá,
рукáвъ ujj (ruhán) рукавá,
стру́гъ gyalu, стругá,
хлѣвъ istálló, хлѣвá,

41. §. E következő főneveknek többes számu nevezőjük kétfélekép van; u. m.

батóгъ bot, батогѝ, батóжья,
бокъ oldal, бокá, бокѝ,
вóлосъ haj, волосá, вóлосы,
вѣкъ század, вѣкá, вѣ́ки,
домъ ház, домá, дóмы,
годъ év, годá, гóды,
кóлоколъ harang, колоколá, колоколы́,
мóлотъ kalapács, молотá, молоты́,
óбразъ образá képek, óбразы minták,
óстровъ sziget, островá, óстровы,
рогъ szarv, рогá, рóги,
хлѣ́бъ kenyér, хлѣбá élet (gabona, buza) хлѣ́бы kenyerek,
цвѣтъ, цвѣтá szinek, цвѣты́ virágok,

42. §. E következő főnevek a többes számu nevezőben ья-val végződnek, de némelyek közülök a szabályszerü végzetet is megtartják:

брáтъ fivér, брáтья,
брусъ gerenda, бру́сья,

дру́гъ barát, друзья́, дру́ги,
зу́бъ, зу́бы ember-, állatfogak, зубья́ fürész, fésü stb. fogak,
кли́нъ (fahasitó) ék, кли́нья, клины́,
ко́лосъ kalász, ко́лосья,
колъ karó, колья́, колы́,
кнутъ kancsuka, кнутья́, кнуты́,
крю́къ horog, крю́чья, крюки́,
копы́лъ kis vasrud, копы́лья,
ку́мъ koma, кумовья́, кумы́,
кусъ darab, ку́сья,
листъ, ли́стья növénylevelek, листы́ papirlevelek,
ло́скутъ rongy, ло́скутья, ло́скуты,
лу́бъ kéreg, héj, лу́бья,
му́жъ, му́жья férjek, му́жи férfiak,
пру́тъ vessző, пру́тья,
сва́тъ nászuagy, сватовья́, сваты́,
сту́лъ szék, сту́лья,
сы́нъ fiu, сыновья́ családatyának fiai, сыны́ a hon fiai,
шури́нъ sógor, a nő fivére, шурья́,
зять vő, a nővér férje, затья́,
ка́мень kő, каме́нья, ка́мни,
кня́зь fejedelem, herczeg, князья́,
ко́рень gyökér, коре́нья füszerek, коре́ни gyökök,
уго́ль alvó szén, у́голья, у́гли.

Többiben az itt elősorolt főnevek szabályszerüen hajlittatnak, kivévén a többes számu sajátitót azon főneveknél, melyek a többes nevezőben вья, зья ragokkal végződnek, mert ezeknél a többes sajátitó вей és зей-re végződik; u. m. кумове́й, сватове́й, сынове́й, друзе́й, князе́й, a többieknél pedig ьевъ végzetet felvesz; u. m. бра́тьевъ, бру́сьевъ, зу́бьевъ, ли́стьевъ, му́жьевъ, сту́льевъ stb., magától értetődik, hogy azon főnevek, melyek a nevezőben ья végzeten kivül még rendes végzettel is birnak, a többesben kétfélekép hajlittatnak; u. m. сыновья́, сыны́, сынове́й, сыно́въ, сыновья́мъ, сына́мъ stb.

Jegyzet. Több főnévnek a többes számu nevező különféle végzetéhez képest különböző jelentése szokott lenni; általában pedig az *и* és *ы* végzet külön s egyenkint, a *ья* végzet ellenben tömegesen s

együttesen jelöli a tárgyat; pl. ви́дите каме́нья? látja ön a kőhalmazt? я ви́жу одни́ ка́мни, én csak az egyes köveket látom.

43. §. A kivételes főnevek közé soroltatnak még e következők: ве́ксель váltó, я́корь horgony, пи́сарь irnok, ле́карь orvos, a mennyiben többes számu nevezőjük я betüvel végződik; u. m. векселя́, якоря́, писаря́, лекаря́. Továbbá сосѣ́дъ szomszéd, холо́пъ hübéres, paraszt, чёртъ ördög, többes számban kétfélekép hajlittatnak; u. m. сосѣ́ди és сосѣ́ды, сосѣде́й és сосѣ́довъ stb.

Példák.

Орлы́ лета́ютъ высо́ко. По переу́лку иду́тъ два стрѣлка́, и несу́тъ въ мѣшка́хъ по три зайца́. Вотъ два багра́ и четы́ре бруска́. На рынкѣ́ купцы́ и сидѣ́льцы продаю́тъ чулки́, чехлы́, ковры́, котлы́, гре́бни, кре́мни, пе́рстни, ту́фли и ла́пти. Вотъ два платка́, вы́тканные изъ льна. На при́горкѣ цвѣту́тъ василькі́. Ка́мни и пни лежа́тъ на бережку́ ручья́. Воробьи́ клюютъ горо́хъ. Соловьи́ пою́тъ въ лѣску́. Я проче́лъ два уро́ка. Я живу́ на острову́. Въ кото́ромъ полку́ служи́лъ твой бра́тъ? Во́лки во́дятся въ лѣсу́. Мы ходи́ли въ саду́. Домъ постро́енъ на кра́ю рва. Онъ живётъ на дому́. Не ходи́ со двора́ безъ спро́су, и не болта́й безъ то́лку. У крестья́нина дово́льно труда́. Поселя́намъ не́льзя лѣни́ться. Здѣсь продаётся мно́го плаще́й. Онъ прошёлъ у нихъ изъ гла́зъ. Хозя́ева лю́бятъ таки́хъ жильцо́въ. Сынъ лю́битъ отца́. Игро́ки разоря́ютъ сами́хъ себя́ и други́хъ. Орлы́ иногда́ похища́ютъ а́гнцовъ. Принеси́те мнѣ чулки́. Вдова́ купца́ торгу́етъ чулка́ми. На рынку́ продаю́тъ мно́го жа́воронковъ. Ко́ни мча́тся по бугра́мъ. Ло́шади па́ли съ ѣздо́ками. Говоря́тъ, что у единоро́га на льбу́ оди́нъ рогъ. Во рву́ вода́. Онъ вѣ́ритъ снамъ. Ихъ гласа́ слышны въ да́ли. Онъ откры́лъ глаза́. Всѣ́ паруса́ корабля́ распу́щены. Лекаря́ сего́ го́рода. Голова́ безъ воло́съ.

A sasok magasan repülnek. A sikátorban megyen két vadász, s mindegyik visz tarisznyájában három nyulat. Ime két keréktalp és négy köszörükő. A piaczon a kereskedők és a boltos legények árulnak harisnyákat, boritékokat, szőnyegeket, katlanokat, fésüket, kovákat, gyürüket, papucsokat és

bocskorokat. Ime két lenből szőtt kendő. A dombocskán viritanak buzavirágok. Kövek és tuskók vannak (feküsznek) a csermely partocskáján. A verebek csipdesik a borsót. A csalogányok énekelnek az erdőcskében. Elolvastam két leczkét. Szigeten lakom. Melyik ezredben szolgált fivéred? A farkasok erdőben tenyésznek. A kertben járkáltunk. A ház a sáncz szélén van épitve. Ő hon tartózkodik. Ne járj ki (az udvarból) engedelem nélkül, s ne fecsegj haszontalanul. A parasztnak elég munkája van. A mezei gazdáknak (földmivelőknek) nem szabad resteknek lenni. Itt sok köpenyt árulnak. Ő eltünt szemeik elől. A háziurak szeretik az ily lakókat. A fiu szereti atyját. A játékosok tönkre teszik önmagukat és másokat. A sasok néha bárányokat ragadnak el. Hozzon nekem harisnyákat. A kereskedő özvegye harisnyákkal kereskedik. A piaczon sok pacsirtát árulnak. A lovak vágtatnak a dombokon. A lovak leestek lovagjaikkal. Mondják, hogy az egyszarvunak a homlokán van egy szarva. Az árokban viz van. Ő hisz az álmaknak. Hangjuk messze halatszik. Fölnyitá szemeit. A hajó minden vitorlái felhuzvák. E város orvosai. Haj nélküli fej.

A főnevek második hajlitásáról.

44. §. A második hajlitáshoz azon nevek tartoznak, melyeknek egyes számu nevezőik *а*, *я* és *ь* betükkel végződnek, oly megjegyzéssel, hogy a *ь* végzetüek közül egyedül a nőnemüek, ellenben az *а* és *я* végzetüek közül nem csak a nő-, hanem a himnemüek is.

45. §. Hajlitási idomok az *а* végzetü főnevekre nézve:

Lelkes tárgy.

	Egyes szám		többes szám	
1	сов-á	bagoly	cóв-ы	baglyok
2	сов-ы́	— é	сов-ъ	— é
3	сов-ѣ́	— nak	сов-áмъ	— nak
4	cóв-у	— t	сов-ъ	— at
5	сов-á	bagoly	cóв-ы	baglyok
6	сов-óю, v. óй	— lyal	сов-áми	— kal
7	(о) сов-ѣ́	— ról	(о) сов-áхъ	— ról

Lelketlen tárgy.

Egyes szám		többes szám	
1 голов-á	fej	гóлов-ы	fejek
2 голов-ы́	— é	голó-въ	— é
3 голов-ѣ́	— nek	голов-áмъ	— nek
4 гóлов-у	— et	гóлов-ы	— et
5 голов-á	fej	гóлов-ы	fejek
6 голов-óю, v. óй	— jel	голов-áми	— kel
7 (о) голов-ѣ́	— ről	(о) голов-áхъ	— ről

46. §. A torokhangu га, ка és ха, azután a sziszegő hangu зна, ча, ша és ща végzetü főnevek az általános szabályok értelménél fogva ekkép hajlittatnak:

Lelkes tárgy.

Egyes szám		többes szám	
1 собáк-а	kutya	собáк-и	kutyák
2 собáк-и	— é	собáк-ъ	— é
3 собáк-ѣ	— nak	собáк-амъ	— nak
4 собáк-у	— át	собáк-ъ	— at
5 собáк-а	kutya	собáк-и	kutyák
6 собáк-ою, v. ой	— val	собáк-ами	— kal
7 (о) собáк-ѣ	— ról	собáк-ахъ	— ról

1 вельмóж-а	nagyur	вельмóж-и	nagyurak
2 вельмóж-и	— é	вельмóж-ъ	— é
3 вельмóж-ѣ	— nak	вельмóж-амъ	— nak
4 вельмóж-у	— at	вельмóж-ъ	— at
5 вельмóж-а	nagyur	вельмóж-и	nagyurak
6 вельмóж-ею, v. ей	— ral	вельмóж-ами	— kal
7 (о) вельмóж-ѣ	— ról	(о) вельмóж-ахъ	— ról

1 цари́ц-а	királynő	цари́ц-ы	királynők
2 цари́ц-ы	— é	цари́ц-ъ	— é
3 цари́ц-ѣ	— nek	цари́ц-амъ	— nek
4 цари́ц-у	— t	цари́ц-ъ	— et
5 цари́ц-а	királynő	цари́ц-ы	királynők
6 цари́ц-ею, v. ей	— vel	цари́ц-ами	— kel
7 (о) цари́ц-ѣ	— ről	(о) цари́ц-ахъ	— ről

Lelketlen tárgy.

	Egyes szám		többes szám	
1	ног-á	láb	нóг-и	lábak
2	ног-ú	— é	нóг-ъ	— é
3	ног-ѣ́	— nak	ног-áмъ	— nak
4	нóг-у	— at	нóг-и	— at
5	ног-á	láb	нóг-и	lábak
6	ног-óю, v. óй	— bal	ног-áми	— kal
7	(о) ног-ѣ́	— ról	(о) ног-áхъ	— ról

1	чáш-а	csésze	чáш-и	csészék
2	чáш-и	— é	чáш-ъ	— é
3	чáш-ѣ	— nek	чáш-амъ	— nek
4	чáш-у	— ét	чáш-и	— et
5	чáш-а	csésze	чáш-и	csészék
6	чáш-ею, v. ей	— vel	чáш-ами	— kel
7	(о) чáш-ѣ	— ről	(о) чáш-ахъ	— ről

1	спи́ц-а	küllő	спи́ц-ы	küllők
2	спи́ц-ы	— é	спи́ц-ъ	— é
3	спи́ц-ѣ	— nek	спи́ц-амъ	— nek
4	спи́ц-у	— t	спи́ц-ы	— et
5	спи́ц-а	küllő	спи́ц-ы	küllők
6	спи́ц-ею, v. ей	— vel	сѣи́ц-ами	— kel
7	(о) спи́ц-ѣ	— ről	(о) спи́ц-ахъ	— ről

47. §. Hajlitási idomok a я végzetü főnevekre nézve megelőző mássalhangzóval.

1	боги́н-я	istennő	боги́н-и	istennők
2	боги́н-и	— é	боги́н-ь	— é
3	боги́н-ѣ	— nek	боги́н-ямъ	— nek
4	боги́н-ю	— t	боги́н-ь	— et
5	боги́н-я	istennő	боги́н-и	istennők
6	боги́н-ею, v. ей	— vel	боги́н-ями	— kel
7	(о) боги́н-ѣ	— ről	(о) боги́н-яхъ	— ről

	Egyes szám		többes szám	
1	ды́н–я	dinye	ды́н–и	dinyék
2	ды́н–и	— é	ды́н–ь	— é
3	ды́н–ѣ	— nek	ды́н–ямъ	— nak
4	ды́н–ю	— t	ды́н–и	— et
5	ды́н–я	dinye	ды́н–и	dinyék
6	ды́н-ею, v. ей	— vel	ды́н–ями	— kel
7	(о) ды́н–ѣ	— ről	ды́н–яхъ	— ről

Hajlitási idomok a *я* végzetü főnevekre nézve megelőző hangzóval:

Lelkes tárgy.

	Egyes szám		többes szám	
1	вязе–я́	kötőnő	вязе–и́	kötőnők
2	вязе–и́	— é	вязé–й	— é
3	вязе–ѣ́	— nek	вязе–я́мъ	— nek
4	вязе–ю́	— t	вязé–й	— et
5	вязе–я́	kötőnő	вязе–и́	kötőnők
6	вязе–éю, v. éй	— vel	вязе–я́ми	— kel
7	(о) вязе–ѣ́	— ről	(о) вязе–я́хъ	— ről

1	вита́–я	szónok	витí–и	szónokok
2	витí–и	— é	витí–й	— é
3	витí–и, v. ѣ	— nak	витí–ямъ	— nak
4	витí–ю	— ot	витí–й	— at
5	витí–я	szónok	витí–и	szónokok
6	витí–ею, v. ей	— kal	витí–ями	— kal
7	(о) витí–и, v. ѣ	— ról	(о) витí–яхъ	— ról

Lelketlen tárgy.

	Egyes szám		többes szám	
1	шé–я	nyak	шé–и	nyakok
2	шé–и	— é	шé–й	— é
3	шé–ѣ	— nak	шé–ямъ	— nak
4	шé–ю	— at	шé–и	— at
5	шé–я	nyak	шé–и	nyakok
6	шé–ею, v. ей	— kal	шé–ями	— kal
7	(о) шé–ѣ	— ról	(о) шé–яхъ	— ról

Egyes szám		többes szám	
1 ли́лі-я	liliom	ли́лі-и	liliomok
2 ли́лі-и	— é	ли́лі-й	— é
3 ли́лі-и, v. ѣ	— nak	ли́лі-ямъ	— nak
4 ли́лі-ю	— ot	ли́лі-и	— at
5 ли́лі-я	liliom	ли́лі-и	liliomok
6 ли́лі-ею, v. ей	— mal	ли́лі-ями	— kal
7 (о) ли́лі-и, v. ѣ	— ról	ли́лі-яхъ	— ról

Jegyzet. A *ья* végzetü főnevek вязся́ szerint hajlittatnak azon megjegyzéssel, hogy *е* betü helyett mindenütt a *ь* betü megtartatik, kivévén a többes sajátitót, hol a *ь* kihagyatván, helyette *е* betü tétetik; pl. судья́ biró. 2. судьи́. 3. судьѣ́. 4. судью́. 5. судья́. 6. судьéю vagy судьéй. 7. (о) судьѣ́; több. sz. 1. судьи́, 2. судéй. 3. судья́мъ. 4. судéй. 5. судьи́. 6. судья́ми. 7. (о) судья́хъ. Igy hajlittatnak: семья́ család, свинья́ sertés.

48. §. Hajlitási idomok a *ь* végzetü főnevekre nézve.

Lelkes tárgy.

Egyes szám		többes szám	
1 ло́шад-ь	ló	ло́шад-и	lovak
2 ло́шад-и	— é	лошад-éй	— é
3 ло́шад-и	— nak	лошад-я́мъ	— nak
4 ло́шад-ь	— vat	лошад-éй	— at
5 ло́шад-ь	ló	ло́шад-и	lovak
6 ло́шад-ью, v. ію	— val	лошад-ьми́, v. я́ми	— kal
7 (о) ло́шад-и	— ról	(о) лошад-я́хъ	— ról

1 мы́ш-ь	egér	мы́ш-и	egerek
2 мы́ш-и	— é	мыш-éй	— é
3 мы́ш-и	— nek	мыш-а́мъ	— nek
4 мы́ш-ь	— et	мыш-éй	— et
5 мы́ш-ь	egér	мы́ш-и	egerek
6 мы́ш-ью, v. ію	— rel	мыш-а́ми	— kel
7 (о) мы́ш-и	— ről	(о) мыш-а́хъ	— ről

Lelketlen tárgy.

	Egyes szám		többes szám	
1	ча́ст-ь	rész	ча́ст-и	részek
2	ча́ст-и	— é	част-е́й	— é
3	ча́ст-и	— nek	част-я́мъ	— nek
4	ча́ст-ь	— t	ча́ст-и	— et
5	ча́ст-ь	rész	ча́ст-и	részek
6	ча́ст-ью, v. ію	— szel	ча́ст-ьми, v. я́ми	— kel
7	(о) ча́ст-и	— ről	(о) част-я́хъ	— ről

1	но́ч-ь	éjj	но́ч-и	éjjek
2	но́ч-и	— é	ноч-е́й	— é
3	но́ч-и	— nek	ноч-а́мъ	— nek
4	но́ч-ь	— et	но́ч-и	— et
5	но́ч-ь	éjj	но́ч-и	éjjel
6	но́ч-ью, v. ію	— jel	но́ч-ьми, v. а́ми	— kel
7	(о) но́ч-и	— ről	(о) ноч-а́хъ	— ről

Jegyzet. Ezen két főnévnél: влады́ка kényur, úr és дѣва szüz a hívó eset néha az egyházi nyelv szabályainál fogva ekkép előfordul: влады́ко, дѣво.

Példák.

Стака́нъ воды́. Хи́трость лиси́цы. Вѣ́рность слуги́. Коне́цъ шпа́ги. Сочини́тель книги. Тишина́ ро́щи. Ко́жица гру́ши. Мя́гкость ко́жи. Чернота́ са́жи. Свѣти́льня свѣ́чи. Дѣви́ца пошла́ съ коро́вою и козо́ю въ ро́щу. Жена́ садо́вника пошла́ съ ры́бницею къ женѣ́ охо́тника. Гнѣвъ госуда́рыни. Жена́ дя́ди. Нечистота́ свиньи́. Блескъ мо́лніи. Ко́жица ды́ни. Сла́дкость вы́шни. Длина́ алле́и. То́нкость кисе́й. Жи́тели Россі́и. Графъ лю́битъ графи́ню, свою́ супру́гу. Я ви́жу ба́шню въ дере́внѣ. Лѣни́вецъ лежи́тъ ещё въ посте́лѣ. Въ коню́шнѣ стоя́тъ ло́шади. Въ ку́хнѣ рабо́таютъ служа́нки. У насъ зимо́ю и весно́ю быва́ютъ бу́ри. Орёлъ, во́ронъ и воробе́й суть пти́цы. Клубни́ка, мали́на и земля́ника суть я́годы. Ро́за, гво́здика и фіа́лка цвѣту́тъ. Соба́ки и во́лки во́ютъ. Ю́ноша чита́етъ кни́гу съ по́льзою. Учени́къ съ това́рищемъ гуля́етъ по саду́. Влады́ко небе́сный услы́ши мою́ моли́тву! Лошадя́мъ за́дали по два гарнца́ овса́. Спроси́ у Васи́лья, како́ю ки́стью онъ пи́шетъ. Мы съ дя́дей хоти́мъ ѣ́хать,

ужé пóслали за лошадьми́. Корóвы пасýтся на лугý. Пти́ца сиди́тъ на сукý. Подáй мнѣ чáшку чáю и кусóкъ сáхару. Вáши брáтья и зятья́ ѣдутъ въ Москвý. Ворóна дéржитъ сыръ въ ртý.

Pohár viz. A róka ravaszsága. A szolga hüsége. A kard vége. A könyv szerzője. A liget csendessége. A körte héjacskája. A bőr puhasága. A korom feketesége. A gyertya béle. A leány elment a tehénnel és a kecskével a ligetbe. A kertész felesége elment a halásznéval a vadász feleségéhez. Az urnő haragja. A nagybátya felesége. A sertés tisztátalansága. A villám fénye. A dinye felseje (héja). A meggy édessége. A sétatér hosszusága. A csalánszövet vékonysága. Oroszország lakói. A gróf szereti a grófnét, saját nejét. Én látom a tornyot a faluban. A rest még fekszik az ágyban. Az istállóban állanak (vannak) a lovak. A konyhában dolgoznak a szolgálók. Nálunk télen és tavasszal fergetegek vannak. A sas, holló és veréb madarak. Az eper, málna és a szamócza (földi eper) bogyók. A rózsa, szegfü és a viola virágoznak. A kutyák és a farkasok orditanak. Az ifju haszonnal olvassa a könyvet. A tanitvány társával a kertben mulat. Mennyei Ur hallgasd meg imámat. A lovaknak két mérőként adtak zabot. Kérdezd Bazilt, minő ecsettel ir ő. Nagybátyánkkal akarunk kocsikázni, már küldtünk lovak után. A tehenek legelnek a réten. A madár ül az ágon. Adj nekem egy csészecske csájt és egy darab czukrot. Ön fivérei és vejei Moszkvába mennek. A varju sajtot tart szájában.

Kivételek.

49. §. A második hajlitáshoz tartozó *а* és *я* végzetü főnevekre nézve, meg kell jegyeznünk, hogy a többes számu sajátitóban az *а* és *я* betük kihagyása által sokszor több mássalhangzó csoportosul össze s neheziti a kiejtést, annálfogva a szavak könnyebb kiejtése végett hangzó tétetik közéjök a következő szabályok szerint:

1. Ha az összecsoportosult mássalhangzók egyike torok betü, akkor *о* betü tétetik közéjök; u. m. иглá tüi, игóлъ;

булáвка gombostü, булáвокъ; пláхта női köntös, szoknya, плáхотъ; кýхня konyha, кýхонь; de ha a torok betü előtt sziszegő áll, akkor *e* betü tétetik; u.m. лóжка kanál, лóжекъ; кóшка macska, кóшекъ; мáтушка anya, мáтушекъ; дѣ́вушка leány, дѣ́вушекъ; ellenben ha a sziszegő betü más mássalhangzó után áll és a szónak végszótagjában hangzó van, akkor a többes sajátitó *ей*-re végződik; pl. ханжá képmutató, ханжéй; епанчá nőköpeny, епанчéй; sőt gyakran oly főneveknél is, hol a sziszegő betü két hangzó között áll a többes sajátitóban *ей* végzet alkalmaztatik; pl. Пашá basa, Пашéй; юноша ifju, юношей.

2. Ha az összecsoportosult mássalhangzók közt sem torok, sem pedig sziszegő betük nem fordulnak elő, hasonlólag *e* betü tétetik közéjök; pl. тюрьмá fogság, tömlöcz, тю́ремъ; сестрá nővér, сéстеръ vagy сёстръ; метлá seprő, мéтелъ; землá föld, зéмель; кáпля csep, кáпель; бáсня mese, бáсень; сплéтня plyetyka, сплéтень; бáрышня kisasszony, бáрышень.

3. Ha a végszótag előtt *ь* betü áll, a többes sajátitóban ezen *ь* helyett *e* betü tétetik; pl. сéрьга fülbevaló, сéрегъ; лю́лька bölcső, лю́лекъ; пенькá kender, пéнекъ; судьбá sors, судéбъ; ugy szintén ha a végszótagot *й* félhangzó előzi meg, a többes számu második esetben az *й* átváltozik *e* betüre; pl. скамéйка pad, скамéекъ; каймá szegélyzet, каёмъ; чáйка anyasróf, чáекъ; водопóйня itatóhely, водопóень.

4. Ha a szó végső *a* betüje elhagyásával *в*, *д*, *т* betük más mássalhangzóval képezik a végszótagot, akkor nem tétetik közéjök semmiféle hangzó; pl. брйтва beretva, звѣздá csillag, верстá orosz mérföld, невѣ́ста menyasszony, meny, жéртва áldozat, надéжда remény, лéнта pántlika, szalag, többes számu sajátitóban lesz; брйтвъ, звѣ́здъ, вéрстъ, невѣ́стъ, жéртвъ, stb.

Ezekhez számittatnak áрфа hárfa, бéздна örvény, волнá hab, убíйца gyilkos, щеглá árbocz; mind ezek a többes számu sajátitót minden közvetitő hangzó nélkül képezik; u. m. áрфъ, бéзднъ stb.

5. Némely ide tartozó főnevek a többes számu sajátitót kétfélekép képezik; pl. кýхня konyha, кýхонь és кýхней;

клешня́ rákolló, клеше́нь és клешне́й; ца́пля gém, ца́пель és цапле́й; ide tartoznak még más főnevek is, melyek csak a többes számban használtatnak; pl. бре́дни fecsegés, бре́день vagy бредне́й; гу́сли hegedü, гу́сель vagy гусле́й; я́сли jászol я́сель vagy ясле́й; дро́вни parasztszán, дро́вень vagy дровне́й. Ugy szintén *дя*, *ря*, és némely *ля*, *ня* végzetü főnevek, ha előttük hangzó áll, a többes számu sajátitót kétfélekép képezik; u. m. бу́ря zivatar, бурь és бу́рей; дя́дя atyám bátyja, дядь és дя́дей; то́ня halhuzás, тоне́й vagy тонь; до́ля rész, részlet, до́ль vagy до́лей.

50. §. A második hajlitáshoz tartozó *ь* végzetü főnevekre nézve e következő kivételek fordulnak elő:

1. Ezen főnevek: во́шь tetü, лесть hizelgés, ло́жь hazugság, ро́жь rozs, любо́вь szeretet, це́рковь egyház, hajlitásuk közben a végszótagu hangzójukat elvetik, kivévén az egyes számu negyedik és hatodik eseteiket, melyekben hangzójukat megtartják; egyes számban: 1. вошь. 2. вши. 3. вши. 4. вошь. 5. вошь. 6. во́шью vagy во́шію. 7 (о) вши; többes szám: 1. вши. 2. вшей. 3. вшамъ. 4. вшей. 5. вши. 6. вша́ми. 7. (о) вшахъ. Igy hajlittatik це́рковь. 2. це́ркви. 3. це́ркви. 4. це́рко́вь. 5. це́рковь. 6. це́рковію vagy це́рковью. 7. (о) це́ркви. Több. szám: 1. це́ркви. 2. церкве́й. 3. церква́мъ. 4. 5. це́ркви. 6. церква́ми. 7. (о) церква́хъ.

2. Ezen két főnév, u. m. ма́ть vagy ма́ти anya és дочь leány e következőleg, t. i. mintha nevezőjük ма́терь és до́черь volna hajlittatnak.

	Egyes-	többes szám.	Egyes-	többes szám.
1	ма́ть, v. ма́ти	ма́тери	дочь	до́чери
2	ма́тери	матере́й	до́чери	до́чере́й
3	ма́тери	матеря́мъ	да́чери	до́черя́мъ
4	ма́ть, v. ма́ти	матере́й	дочь	до́чере́й
5	ма́ть, v. ма́ти	ма́тери	дочь	до́чери
6	ма́терью ма́терію	матеря́ми	до́черью до́черію	дочеря́ми дочерьми́
7	(о)ма́тери	(о) матеря́хъ	(о)до́чери	(о) дочеря́хъ

3. Пла́мень láng és путь ut főnevek jóllehet himnemüek, mindazonáltal a nőnemü *ь* végzetü főnevek szerint hajlittat-

nak, kivévén az egyes számu hatodik esetet, mely eltérőleg ekkép képeztetik: пла́менемъ, путёмъ. Végtére

4. Са́жень oroszországi öl főnévről meg kell jegyeznünk, hogy ennek a többes számu sajátitója са́женъ, a többiben pedig szabályszerüleg це́рковь szerint hajlittatik.

Példák.

Въ э́той у́лицѣ есть мно́го ла́вокъ. Моя́ сестра́ купи́ла па́ру перча́токъ, сто и́голъ и сто була́вокъ. Принеси́те мнѣ шесть буты́локъ. Тма и́скръ. Одна́ изъ сёстръ садо́вницы вы́йдетъ за́ мужъ. Жени́хъ ея́ имѣетъ мно́го де́негъ, онъ купи́лъ па́ру се́регъ для невѣсты своей́. Въ за́лѣ два́дцать скаме́екъ. Темнота́ тюре́мъ. Быстрота́ се́рнъ. Шумъ волнъ. Потеря́ли со́рокъ пу́шекъ въ бата́ліи. Ско́лько бо́чекъ лежи́тъ на телѣ́гѣ? Купи́те мнѣ дюжи́ну ло́жекъ. Въ дере́внѣ то́лько одна́ ба́шня, но въ го́родѣ мно́го ба́шень. Охо́тникъ ли ты до ви́шень и до дынь? Убѣга́й ханже́й. Охо́тникъ лю́битъ соба́къ, а жена́ охо́тника лю́битъ ко́шекъ. Гдѣ роди́тели сихъ дѣ́вушекъ? Ско́лько у насъ буквъ? Въ э́томъ лѣсу́ я ви́дѣлъ ве́кшей. Я охо́тникъ до при́тчей.

Ezen utczában sok bolt van. Nővérem vett egy pár kesztyüt, száz varrótüt és száz gombostüt. Hozzon nekem hat palaczkot. Temérdek sok szikra. A kertészné egyik nővére férjhez fog menni. Vőlegényének sok pénze van. Ő vett menyasszonya számára egy pár fülbevalót. A teremben husz pad van. A tömlöczök setétsége. Az őzek gyorsasága. A habok zaja. Elvesztettek negyven ágyut az ütközetben. Hány hordó van a szekeren? Vegyen nekem egy tuczat kanalat. A faluban csak egy torony van, de a városban van sok torony. Szereted e a meggyet és a dinyét? Kerüld a képmutatókat. A vadász szereti a kutyákat, a vadász neje pedig szereti a macskákat. Hol (vannak) e leányok szülői? Hány betünk van? Ezen erdőben láttam mókusokat. Én szeretem a példabeszédeket.

A főnevek harmadik hajlitásáról.

51. §. Ezen hajlitáshoz tartoznak az *e*, *o*, *ie*, *ье*, *я* és *мя* végzetü főnevek, melyek többnyire mind dolognemüek, s csak néhány *o* végzetü himnemü főnév van.

52. §. Hajlitási idomok az *e* és *o* végzetü főnevekre nézve.

	Egyes szám		többes szám	
1	лиц-é	arcz	ли́ц-а	arczok
2	лиц-á	— é	лиц-ъ	— é
3	лиц-ý	— nak	лиц-áмъ	— nak
4	лиц-é	— ot	ли́ц-а	— at
5	лиц-é	arcz	ли́ц-а	arczok
6	лиц-éмъ	— tal	лиц-áми	— kal
7	(o) лиц-ѣ́	— ról	(o) лиц-áхъ	— ról

	Egyes szám		többes szám	
1	сел-ó	falu	сёл-а	faluk
2	сел-á	— é	сёл-ъ	— é
3	сел-ý	— nak	сёл-амъ	— nak
4	селó	— t	сёл-а	— at
5	сел-ó	falu	сёл-а	faluk
6	сел-óмъ	— val	сел-áми	— kal
7	(o) сел-ѣ́	— ról	(o) сел-áхъ	— ról

Jegyzet. Az első idom szerint hajlittatnak a végszótagot szisszegő betüvel képző főnevek, u. m. лóже ágy, tanya, святи́лище szentély; az utóbbi idom szerint minden *o* végzetü főnév, ha mindjárt himnemü is; pl. Дани́ло Dániel, погудáло rosz hegedüs. — Az *o* végzetü tulajdon nevek gyakran az *a* végzetü főnevek hajlitását is felveszik; pl. Ягéлло Ягéллы stb..

53. §. Hajlitási idomok az *ie* és *ье* végzetü főnevekre nézve.

	Egyes szám		többes szám.	
1	здáнi-е	épület	здáнi-я	épületek
2	здáнi-я	— é	здáнi-й	— é
3	здáнi-ю	— nek	здáнi-ямъ	— nek
4	здáнi-е	— et	здáнi-я	— et
5	здáнi-е	épület	здáнi-я	épületek
6	здáнi-емъ	— tel	здáнi-ями	— kel
7	(o) здані-и	— ről	(o) здáнi-яхъ	— ről

Egyes szám			többes szám	
1	пла́ть-е	ruha	пла́ть-я	ruhák
2	пла́ть-я	— é	пла́ть-евъ	— é
3	пла́ть-ю	— nak	пла́ть-ямъ	— nak
4	пла́ть-е	— át	пла́ть-я	— at
5	пла́ть-е	ruha	пла́ть-я	ruhák
6	пла́ть-емъ	— val	пла́ть-ями	— kal
7	(о) пла́ть-ѣ	— ról	(о) пла́ть-яхъ	— ról

Jegyzet. Az *ie* végzetü főnevek gyakran *ье* végzetet vesznek fel, s ilyenkor a többes sajátitón kivül, hol *ій* végzet megtartatik, пла́тье idom szerint hajlittatnak.

Копьё lándzsa kivételkép a többes számu nevezőben kétféleképen hajlittatik; u. m. копья́ és копьи́, a sajátitóban pedig копе́й, a többi esetekben szabályszerüleg hajlittatik.

54. §. Hajlitási idomok a *я* és *мя* végzetü főnevekre nézve.

Egyes szám			töbes szám	
1	тел-я́	borju	тел-я́та	borjuk
2	тел-я́ти	— é	тел-я́тъ	— é
3	тел-я́ти	— nak	тел-я́тамъ	— nak
4	тел-я́	— t	тел-я́тъ	— at
5	тел-я́	borju	тел-я́та	borjuk
6	тел-я́темъ	— val	тел-я́тами	— kal
7	(о) тел-я́ти	— ról	(о) тел-я́тахъ	— ról

1	вре́м-я	idő	времен-а́	idők
2	вре́м-ени	— é	времён-ъ	— é
3	вре́м-ени	— nek	времен-а́мъ	— nek
4	вре́м-я	— t	времен-а́	— et
5	вре́м-я	idő	времен-а́	idők
6	вре́м-енемъ	— vel	времена́-ми	— kel
7	(о) вре́м-ени	— ről	(о) времен-а́хъ	— ről

1. Jegyzet. Az állatfit jelentő főnevek mindnyájan a fentebbi idom szerint hajlittatnak azon megjegyzéssel, hogy sziszegő betü után nem *я*, hanem *a* betü tétetik; pl. овча́ juhocska, овча́ти stb. — Ezen *я* végzetü állatfit jelentő főnevek helyett a közbeszédben legtöbbnyire ёнокъ végzetü főnevek használtatnak; u. m. телёнокъ, гусёнокъ, поросёнокъ. Az ilyen főnevek az egyes számban szabályszе-

rüleg az illető himnemü főnevek szerint hajlittatnak; u. m. телёнка. телёнку stb. a többes számban pedig megtartják hajlitásukat a fentebbi idom szerint; mindazonáltal néha, s főkép a közbeszédben, a többes számot a himnemü főnevek szerint képzik u. m. львёнки, волчёнки.

2. Jegyzet. Ezen főnév дитя́ gyermek az egyes számban szabályszerüleg a dolognemü főnevek szerint hajlittatik; u. m. дитя́ти, 6-ik eset: дитя́темъ, vagy дитя́тей vagy дитя́тею stb., de a többes számban a ь végzetüek hajlitását követi; u. m. 1. дѣти. 2. дѣтéй. 3. дѣтя́мъ. 4. дѣтéй. 5. дѣти. 6. дѣтьми́ vagy дѣтя́ми. 7. (о) дѣтя́хъ.

Példák.

Изъ желѣза дѣлаются ору́дія для земледѣлія и для вся́каго ро́да ремесла́. На Кавка́зской ли́ніи ча́сто быва́ютъ сраже́нія. Я остаю́сь при моёмъ мнѣ́ніи. По́ полю хо́дятъ козлы́ и ослы́. Твой бра́тъ вы́казалъ своё умѣнье. Я чита́ю житіе́ святы́хъ. Солда́ты вы́шли изъ каза́рмъ на по́ле битвъ. Въ э́томъ стаканѣ́ мно́го вина́. Нéва вытека́етъ изъ ла́дожскаго о́зера. У насъ на дворѣ́ игра́ютъ жеребя́та и ягня́та. Говори́тъ посло́вица: нé было у ба́бы забо́ты, купи́ла себѣ́ порося́тъ. Теля́тъ и ягня́тъ во́зятъ въ го́родъ на прода́жу. Медвѣ́дятъ ло́вятъ въ лѣса́хъ. Изъ яйца́ вылупа́ются птенцы́. Въ уѣ́здѣ у насъ пять учи́лищъ. На дéревѣ о́сенью ли́стья блéкнутъ и желтѣ́ютъ. Листы́ э́той кни́ги перемѣ́шаны. Мы купи́ли двѣ са́жни дровъ и пудъ квасцо́въ. Во́инъ умира́етъ за царя́ и отéчество.

Vasból készittetnek a földmiveléshez és mindennemü mesterséghez megkivántató eszközök. A kaukazusi vonalon gyakran történnek összeütközések. Én véleményem mellett maradok. A mezőn járnak a kecskebakok és a szamarak. Fivéred kimutatta tudományát. A szentek életét olvasom. A katonák kimentek a laktanyákból a (csaták mezejére) harcztérre. Ezen pohárban sok bor van. Neva vize a ladogai tóból foly ki. Nálunk az udvaron a csikók és a bárányok ugrándoznak. Azt mondja a közmondás: nem volt a vénasszonynak dolga, malaczokat vett magának. A borjukat és a bárányokat eladás végett a városba viszik. A fiatal medvéket az erdőben fogják. A tojásból bujnak ki a csirkék. Kerületünkben öt tanoda van. A fán őszkor a levelek fonnyadnak és

sárgulnak. Ezen könyv levelei össze vannak zavarva. Két öl tüzifát és egy pud (40 font) timsót vettünk. A katona a királyért és a hazáért (meghal) feláldozza életét.

Kivételek.

55. §. A harmadik hajlitáshoz tartozó főnevek közül kivétel alá esnek csak némely *e* és *o* végzetü főnevek, nevezetesen pedig:

1. A nagyitást jelentő *ище* végzetü főnevek az egyes számban лицé idom szerint hajlittatnak, a többes számban pedig, ha nem a dolognemü főnevektől származnak, толмáчъ és клю́чь idomok hajlitását követik; u. m. доми́ще nagy ház, többb. sz. 1. доми́щи. 2. доми́щей. 3. доми́щамъ. 4. 5. доми́щи. 6. доми́щами. 7. (о) доми́щахъ; ellenben ha dolognemüektől származnak, rendesen лицé idom szerint hajlittatnak; u. m. колеси́ще nagy kerék; több. sz. колеси́ща, колеси́щъ stb.

2. A kicsinyitő *ишко*- és *цо*-ra végződő főnevek, — az *ишко* végzetüek a tárgy durvaságát, a *цо* végzetüek ellenben annak csinosságát fejezik ki, — az egyes számban szabályszerüen hajlittatnak, de a többesben az *ишко* végzetüek, ha nem a dolognemü főnevektől származnak, a nevezőben *ишки*, sajátitóban pedig mindenkor *ишекъ́* végzetet vesznek fel; pl. мужичи́шко durva paraszt; több. számban: мужичи́шки, мужичи́шекъ stb.; ellenben ha dolognemüektől származnak többes nevezőjük *ишка;* pl. сукни́шко durva, hitvány posztó, többes számu nevezője lesz: сукни́шка, saj. сукни́шекъ stb.

A *цо* végzetü főnevek a többes számu nevező- és sajátitóban kétfélekép u. m. *цы* és *ца*, *цевъ́* és *цовъ́* végszótagokra végződnek; pl. зéркальцо tükröcske, зéркальцы és зéркальца, зеркальцéвъ és зеркальцóвъ; деревцó fácska дéревца és дéревцы, деревцéвъ és деревцóвъ.

3. Ezen két főnév: пóле mező és мóре tenger a himnemü *ь* végzetü főnevek szerint hajlittatnak azon megjegyzéssel, hogy a többes számu nevezőjük *я*-val végződik, tekintetbe vévén egyszersmind azt is, hogy dolognemü főnevek levén, mind az egyes mind a többes számban tárgy- és hivó eseteik hasonlók nevezőjükhöz, következőleg ekkép hajlittatnak:

egyes szám: 1. 4. 5. по́ле, мо́ре. 2. по́ля, мо́ря. 3. по́лю, мо́рю. 6. по́лемъ, мо́ремъ. 7. (о) по́лѣ, мо́рѣ. Több. sz.: 1. 4. 5. поля́, моря́. 2. поле́й, море́й. 3. поля́мъ, моря́мъ. 6. поля́ми, моря́ми. 7. (о) поля́хъ, моря́хъ.

4. Minthogy a többes számu sajátitóban a nevezőnek végső hangzója elhagyatik, minek következtében több mássalhangzó csoportosul össze, nehogy azonban a kiejtés nehezittessék, egy hangzó vettetik közéjök, s pedig a torokbetüknél *o;* pl. окно́ ablak, о́конъ; стекло́ üveg, стёколъ; сукно́ posztó, су́конъ; más mássalhangzóknál pedig *e;* pl. пятно́ mocsok, folt, пя́тенъ; о́кошко ablakocska, око́шекъ; се́рдце sziv, се́рдецъ; a *здо*, *сто*, *ство* végzetü főneveknél azonban nem tétetik közbe semmiféle hangzó; u. m. гнѣздо́ fészek, гнѣздъ; мѣсто hely, мѣстъ; обстоя́тельство körülmény, обстоя́тельствъ. Ugy szintén e következő főneveknél sem; ды́шло szekérrud, ды́шлъ; го́рло torok, горлъ; ма́сло vaj, ма́слъ; ремесло́ mesterség, реме́слъ; нѣ́дро kebel, нѣ́дръ. — Ребро́ oldalborda és число́ szám a többes számu sajátitót kétféleképen veszik fel; u. m. ребръ és ре́беръ, чи́слъ, és чи́селъ, — Зло rosz, дно fenék többes számu sajátitóban így hajlittatnak: зо́лъ, до́нъ. Со́лнце, со́лнцевъ.

5. Azon *ко* és *цо* végzetü főnevek, melyek a kicsinyitőkhez nem tartoznak, a többes számu nevezőben és sajátitóban kétfélekép hajlittatnak; pl. я́блоко alma, я́блоки és яблока́, я́блокъ és яблоко́въ; о́блако felhő, о́блаки és облака́, о́блакъ és облако́въ; яйце́ tojás. я́ицы és яйца́, я́йцевъ és яйцо́въ vagy яи́цъ.

6. Ezen két főnév: не́бо ég, menny, és чу́до csoda, a többes számu nevezőben *еса* végzetet vevén fel, ezt ezen szám minden esetében megtartják; u. m. небеса́, небёсъ, небеса́мъ stb.

7. Ezen főnevek: де́рево fa, колѣ́но térd, крыло́ szárny, перо́ toll, полѣ́но hasábfa, звено́ lánczszem, a többes számu nevezőben és sajátitóban e következő végzeteket vesznek fel, u. m.

де́рево, дере́вья, дерева́, дере́вьевъ, дере́въ.
колѣ́но, колѣ́нья, колѣна́, колѣ́ни, колѣ́ньевъ.
Крыло́, кры́лья, кры́льевъ.

перó, пéрья, пéрьевъ.
полѣно, полѣнья, полѣньевъ.
звенó, звéнья, звéньевъ.

Jegyzet. A többes számu колѣни jelentése térdek; колѣнья szemek; pl. láncznak szemei; колѣná — nemzetségek; u. m. колѣná Израйля Izrael nemzetségei.

8. Ezen főnevek: суднó vizjármü, edény; óко szem, ýхо fül a többes számban egészen eltérőleg hajlittatnak; t. i. суднó ha vizjármüvet, hajót jelent, ekkép hajlittatik: 1. 4. 5. судá. 2. судóвъ. 3. судáмъ. 6. судáми. 7. (о) судáхъ; ha pedig edényt jelent, igy: сýдны, сýденъ, сýднамъ stb.. óко és ухо pedig következőleg: 1. 4. 5. óчи, ýши, 2. очéй, ушéй. 3. очáмъ, ушáмъ. 6. очáми, ушáми. 7. (о) очáхъ, ушáхъ.

56. §. Feljebb a 30-ik §-ban volt megemlitve, miszerint több főnév csak a többes számban használtatik. Az ily főnevek hajlitása tekintetéből tudnunk kell nemöket, hogy meghatározhassuk, mely főnevek hajlitását követik; igy pl. часы́ óra (mü), a himnemü, ви́лки villa a nőnemü, ворóта kapu a dolognemü főnevek szerint hajlittatnak, következőleg sajátitójuk lesz часóвъ, ви́локъ, ворóтъ. — A sajátitóban *ей*-re végződő főnevek általában a *ь* végzetü főnevek hajlitását követik; u. m. 1. лю́ди emberek. 2. людéй. 3. людя́мъ. 4. людéй. 5. лю́ди. 6. людьми́ vagy людя́ми. 7. (о) людя́хъ; igy hajlittatik ezen főnév is сáни szán. 2. санéй stb.

Példák.

Позови́ ня́ньку и скажи́ ей, чтобъ онá пришлá ко мнѣ съ дѣтя́тей. Я хочý подáть дитя́ти я́блоко. Ви́дишь ли э́ту пти́чку? Какъ заботливо онá летáетъ вокрýгъ гнѣ́здышка, и и́щетъ зéрнышекъ для свои́хъ птéнчиковъ. Ви́дѣлъ ли ты нáшего сосѣ́да? Какóй большóй мужи́чина, и ручи́щи у негó преогрóмныя. Э́тотъ купéцъ прéжде сегó жилъ въ дерéвушкѣ, въ вéтхомъ дóмишкѣ, а тепéрь у негó не домъ, а доми́на. Бáтюшка знáетъ егó давнó, и говори́тъ, что онъ предóбрый старичéкъ. Дай мнѣ испи́ть води́цы. Нáша кýрочка нанеслá яи́чекъ. Ви́дишь ли, какъ я́рко блести́тъ э́та звѣ́здочка? Какáя у тебя́ слáвная лошáдка! Вотъ у брáта твоегó лошáденка прелѣни́вая. Сестри́ца, голýбушка

здоро́ва ли ты? Ма́тушка веле́ла кланя́ться. Здра́вствуй кума-нёкъ! Здо́рово, ку́мушка! Въ э́томъ окнѣ́ во́семь стёколъ. У ло́дки шесть весе́лъ. Принеси́ пять веде́ръ воды́. Сто копѣ́екъ составля́ютъ оди́нъ рубль. На не́бѣ бо́лѣе двухъ ты́сячъ звѣ́здъ. Вотъ ма́ленькія зе́ркальцы! Каки́я хоро́шенькія ли́чики! У канаре́екъ желте́нькія кры́лышки. Вотъ двѣ́ па́ры полотенце́въ. Неподви́жныя звѣ́зды суть со́лнцы, какъ на́ше со́лнце. Въ приро́дѣ мно́го чуде́съ. Пять арши́нъ сукна́.

У меня́ прекра́сныя но́жницы. Гдѣ́ ты купи́лъ э́ти са́ни? Онъ ху́до ви́дитъ, и употребля́етъ о́чки. Дрова́ тепе́рь о́чень дороги́. Есть ли у тебя́ де́ньги? Ско́ро насту́пятъ свя́тки. У моего́ бра́та золоты́е часы́. Въ э́томъ до́мѣ живётъ мно́го люде́й. Часово́й стои́тъ у воро́тъ. Вотъ двѣ па́ры но́жницъ. Я не спа́лъ нѣ́сколько су́токъ. Я люблю́ зву́къ э́тихъ гусле́й. Не выходи́ изъ сѣне́й. Ло́шадь стои́тъ у я́слей.

Híjd el a pesztrát s mond meg neki, hogy jöjjön hozzám a gyermekkel. Én akarok a gyermeknek almát adni. Látod-e ezt a madárkát? Mily szorgosan repdes fészkecskéje körül, s keres magocskákat fijacskái számára. Láttad-e szomszédunkat? Mily nagy testalkatu ember, idomtalan kezei is felette nagyok. Ezen kereskedő ezelőtt kis falun ócska hitvány házikóban lakott, jelenleg pedig már nem közönséges, hanem nagy háza van. Atyám régóta ismeri őt, s mondja, hogy felette jó öregecske. Adj (nekem) vizecskét innom. Tyukocskánk tojáskákat tojt. Látod-e, mily élénken ragyog ez a csillagocska. Mily derék lovacskád van! Ime fivérednek felette rest lovacskája van. Hugocskám, galambocskám, egészséges vagy-e? Anyám tisztelteti. Üdvöz légy, komácskám! Jó egészséget, (kedves) komámasszony! Ezen ablakban nyolcz üvegtábla van. A csolnaknak hat vitorlája van. Hozz öt akó vizet. Száz kopejka tesz egy rubelt. Az egen több két ezer csillagnál van. Ime kis tükröcskék! Mily gyönyörü arczocskák! A kanári madaraknak sárga szárnyacskáik vannak. Ime két pár kendőcske. Az álló csillagok oly nagyok mint a mi napunk. A természetben sok csuda van. Öt rőf posztó.

Gyönyörü (igen szép) ollóm van. Hol vetted ezt a szánt? Ő rosszul lát, s (azért) használ szemüveget. A tüzifa

most igen drága. Van-e pénzed? Nemsokára (hamar) bekövetkeznek az ünnepek, (t. i. karácson és vizkereszt). Fivéremnek arany órája van. Ezen házban sok ember lakik. Az őr a kapunál áll. Ime két pár olló. Én egynehány napon és éjjen át nem aludtam. Ezen hegedü hangját szeretem. Ne járj ki a pitvarból. A ló a jászolnál áll.

Az összetett főnevek hajlitásáról.

57. §. Az összetett főnevek, mint pl. царьгра́дъ Konstantinápoly (város), Новгóродъ Novgorod (város) ekkép hajlittatnak:

1. 4. 5.	Царьгра́дъ	Новгóродъ
2.	Царя-гра́да	Новагóрода
3.	Царю-гра́ду	Новугóроду
6.	Царемъ-гра́домъ	Новымъ-гóродомъ
7.	(о) Царѣ-гра́дѣ	Новѣгóродѣ.

Jegyzet. Ha az efféle városok neveit kifejező összetett nevek közül az első rész elveszti a nevező esetnek végzetét, akkor csak az utolsó rész hajlittatik; mint pl. царегра́дъ, царегра́да stb., ugyan ez áll egyéb összetett főnevekről is; pl. многожёніе soknejüség, saját. многожёнія stb. különben többnyire ez áll általán minden összetett főnévről; pl. морехóдецъ tengerész, морехóдца, морехóдцу stb.

58. §. Az idegen nyelvből átvett *a*, *e*, *u* és *y* végzetü főnevek, mint pl. Гёте, Рýссо, Миссиси́пи, Кóрфу nem hajlittatnak.

A családnevek hajlitásáról.

59. §. A családnevek, u. m. Ломонóсовъ, Держа́винъ, Пýшкинъ, Карамзи́нъ az egyes számban szabályszerüen hajlittatnak, kivévén a hatodik esetet, mely a röviditett alaku melléknevek hajlitásával megegyezik, u. m. Ломонóсовымъ, Держа́винымъ stb.; hasonlólag a többes számban is a röviditett alaku melléknevek hajlitását követik. A megtisztelő család elnevezések mint: Павлóвичъ, Алекса́ндровичъ, Иванóвичъ, Васи́льевичъ szabályszerüen hajlittatnak.

Jegyzet. A városok nevei, mint: Псковъ, Кіевъ, Смолéнскъ, Яросла́вль a főnevek illető idomai szerint szabályszerüleg hajlittatnak.

Példák.

Мой бра́тъ пріѣхалъ изъ Новаго́рода. У него́ имѣніе на берегу́ Бѣлао́зера. Оле́гъ повѣсилъ свой щитъ на воро́тахъ Царягра́да. Отъ Москвы́ до Тве́ри не далёко. За Новымъ-Го́родомъ лежи́тъ Тверь. Изъ Ри́ма въ Флоре́нцію до́лжно ѣхать по Апенни́намъ. Изъ Брю́сселя въ Га́гу ѣхали мы водо́ю. Я былъ въ Орлеа́нѣ, въ Блу́а, въ Тру́а и въ Ма́рсели.

У меня бра́тья: Ива́нъ, Сергѣй и Васи́лій. Ломоно́совы и Держа́вины родя́тся рѣдко. Суво́ровъ покори́лъ мно́гіе города́ и наро́ды, разби́въ ихъ войска́. Потемки́нъ переводи́лъ Церко́вную Исто́рію абба́та Флёри. Куту́зовъ освободи́лъ Москву́ и всю Росси́ю. Росси́я должна́ Ломоно́сову па́мятникомъ.

Fivérem megérkezett Novgorodból. Az ő jószága a fehértenger partján van. Oleg pajzsát Konstantinápoly kapuján akasztotta fel. Moszkvától Tverig nincs messze. Novgorodon tul van (fekszik) Tverj. Romából Florenczbe Apennin hegyeken keresztül kell utazni. Brüsselből Haagába vizen utaztunk. Én voltam Orleánban, Blüában, Trüában és Marszelyben.

Fivéreim: Iván, Szergius és Bazil. Lomonoszovok és Derzsavinok ritkán születnek. Szuvaroff sok várost és népet hóditott meg, szétvervén hadseregeiket. Potemkin forditotta Flüri apát egyháztörténetét. Kutuzoff megmentette Moszkvát és az egész oroszországot. Oroszország emlékkel tartozik Lomonoszoffnak.

II. Fejezet.

A melléknévről.

60. §. A mellékneveknek, melyek rendesen három nemüek, tulajdonképen csak egy hajlitásuk van; nagyobb világosság kedvéért azonban három osztályra osztjuk azokat; elsőhez számitván a teljes alaku, a másodikhoz a röviditett alaku, a harmadikhoz pedig a tulajdon-, rangot vagy a méltóságot jelentő főnevektől származott mellékneveket; végtére pedig előadandjuk a fokozásra vonatkozó szabályokat.

A melléknevek hajlitását mutató tábla.

	I. A teljes alaku melléknevekre nézve			II. A röviditett alaku melléknevekre nézve			III. A képzett melléknevekre nézve		
	Egyes szám			Egyes szám			Egyes szám		
	himnemü	nőnemü	dolognemü	himnemü	nőnemü	dolognemü	himnemü	nőnemü	dologn.
1	ый(ой) ій(ой)	ая яя	ое ее	ъ ь	а я	о е	ій	ья	ье
2	аго яго	ой (ія) ей	аго яго	а я	ой ей	а я	ьяго	ьей	ьяго
3	ому ему	ой ей	ому ему	у ю	ой ей	у ю	ьему	ьей	ьему
4	mint az 1-ső v. mint a 2-ik	ую юю	ое ее	mint az 1-ső v. mint a 2-ik	у ю	о е	mint az 1-ső v. mint a 2-ik	ью	ье
6	ымъ имъ	ою(ой)ею(ей)	ымъ имъ	ымъ имъ	ою(ой)ею(ей)	ымъ имъ	ьимъ	ьею (ьей)	ьимъ
7	омъ емъ	ой ей	омъ емъ	омъ (ѣ) емъ	ой ей	омъ (ѣ) емъ	ьемъ	ьей	ьемъ
	Többes szám								
1	ые іе	ыя ія	ыя ія	ы	и	и	ьи	ьи	ьи
2	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ьихъ	ьихъ	ьихъ
3	ымъ имъ	ымъ имъ	ымъ имъ	ымъ имъ	ымъ имъ	ымъ имъ	ьимъ	ьимъ	ьимъ
4	mi	nt	az	1-ső	vagy	mi	nt a	2-ik	
6	ыми ими	ыми ими	ыми ими	ыми ими	ыми ими	ыми ими	ьими	ьими	ьими
7	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ыхъ ихъ	ьихъ	ьихъ	ьихъ

Első Osztály.

A teljes alaku melléknevek hajlitásáról.

61. §. A teljes alaku melléknevek — figyelemmel lévén, az utolsó szótagban előforduló torok és sziszegő mássalhangzókra, valamint *ий* és *ій* végszótagokra — kimeritőleg ekkép hajlittatnak:

1. Слѣпый vak.

Egyes szám

	him-	nő-	dolognem.
1	слѣп-ый, v. ой	слѣп-ая	слѣп-ое
2	слѣп-аго	слѣп-ыя, v. ой	слѣп-аго
3	слѣп-ому	слѣп-ой	слѣп-ому
4	слѣп-аго слѣп-ый, v. ой	слѣп-ую	слѣп-ое
6	слѣп-ымъ	слѣп-ою, v. ой	слѣп-ымъ
7	(о) слѣп-омъ	(о) слѣп-ой	(о) слѣп-омъ

többes szám

1	слѣп-ые	слѣп-ыя	слѣп-ыя
2	слѣп-ыхъ		
3	слѣп-ымъ		
4	слѣп-ыхъ, v. ые	слѣп-ыхъ, v. ыя	слѣп-ыя
6	слѣп-ыми		
7	(о) слѣп-ыхъ		

2. глухій süket.

Egyes szám

1	глух-ій, v. ой	глух-ая	глух-ое
2	гух-аго	глух-ія, v. ой	глух-аго
3	глух-ому	глух-ой	глух-ому
4	глух-ій, v. ой глух-аго	глух-ую	глух-ое
6	глух-имъ	глух-ою, v. ой	глух-имъ
7	(о) глух-омъ	(о) глух-ой	(о) глух-омъ

Többes szám

	him-	nő-	dolognem.
1	глух-іе	глух-ія	глух-ія
2	глух-йхъ		
3	глух-ймъ		
4	глух-йхъ, v. іе	глух-йхъ, v. ія	глух-ія
6	глух-йми		
7	(о) глух-йхъ		

3. чужій idegen.

Egyes szám

1	чуж-ій, v. ой	чуж-ая	чуж-ée
2	чуж-áго	чуж-ія, v. ей	чуж-áго
3	чуж-éму	чуж-éй	чуж-éму
4	чуж-áго / чуж-ій, v. ой	чуж-ýю	чуж-ée
6.	чуж-ймъ	чуж-éю, v. éй	чуж-ймъ
7	(о) чуж-éмъ	(о) чуж-éй	(о) чуж-éмъ

Többes szám

1	чуж-іе	чуж-ія	чуж-ія
2	чуж-йхъ		
3	чуж-ймъ		
4	чуж-йхъ, v. іе	чуж-йхъ, v. ія	чуж-ія
6	чуж-йми		
7	(о) чуж-йхъ		

4. Дрéвній régi.

Egyes szám

1	дрéвн-ій	дрéвн-яя	дрéвн-ее
2	дрéвн-яго	дрéвн-ія, v. ей	дрéвн-яго
3	дрéвн-ему	дрéвн-ей	дрéвн-ему
4	дрéвн-яго / дрéвн-ій	дрéвн-юю	дрéвн-ее
6	дрéвн-имъ	дрéвн-ею, v. ей	дрéвн-имъ
7	(о) дрéвнемъ	(о) дрéвн-ей	(о) дрéвн-емъ

Többes szám

	him-	nő-	dolognem
1	дре́вн-іе	дре́вн-ія	дре́вн-ія
2	дре́вн-ихъ		
3	дре́вн-имъ		
4	дре́вн-ихъ, v. іе	дре́вн-ихъ, v. ія	дре́вн-ія
6	дре́вн-ими		
7	(о) дре́вн-ихъ		

5. ры́бій halból való, hal . . .

Ide tartoznak különösen oly *ій* végzetüek, melyek élő tárgyat jelentő főnevektől származnak, s a tőlök kölcsönzött tulajdonságot kifejezik; pl. во́лчья шу́ба farkasbunda, ры́бья чешу́я halpikkely, пти́чье перо́ madártoll, медвѣ́жій лобъ medvehomlok.

	Egyes szám			Többes szám
	him-	nő-	dolognem	mind a három nemben.
1	ры́б-ій	ры́б-ья	ры́б-ье	ры́б-ьи
2	ры́б-ьяго	ры́б-ьей	ры́б-ьяго	ры́б-ьихъ
3	ры́б-ьему	ры́б-ьей	ры́б-ьему	ры́б-ьимъ
4	ры́б-ьяго / ры́б-ій	ры́б-ью	ры́б-ье	ры́б-ьихъ / ры́б-ьи
6	ры́б-ьимъ	ры́б-ьею, v. ьей	ры́б-ьимъ	ры́б-ьими
7	(о) ры́б-ьемъ	(о) ры́бь-ей	(о) ры́бьемъ	(о) ры́б-ьихъ

Jegyzet. A többes számban, miként az idomból látható, mind a három nem esetei egyformák, kivéve az első négy idom himnemü nevezőjét, mely *ые іе*-re végződik; u. m. слѣпы́е, глухі́е; (a nő- és dolognemben pedig *ыя* és *ія*-ra); egyébiránt ezen nemi megkülönböztetés csak az irásban tartatik meg, a köz beszédben pedig mind a három nemre nézve *ыс іе* végzetek használtatnak. — Az ötödik vagyis a hivó eset mind a két számban egyenlő a megfelelő nevezővel.

Példák.

На круто́мъ берегу́ бу́рнаго мо́ря среди́ высо́кихъ ду́бовъ, стоя́ла ве́тхая хи́жина. Въ ней жилъ престарѣ́лый пусты́нникъ,

проводи́вшій послѣ́дніе дни свято́й жи́зни въ стро́гомъ постѣ́ и благоговѣ́йной моли́твѣ. Пріятнѣ́йшимъ для него́ заня́тіемъ бы́ло ти́хое созерца́ніе гро́зныхъ и вели́кихъ явле́ній вели́чественной приро́ды, и еди́нственною цѣ́лію всегда́шняго пребыва́нія на морско́мъ берегу́ неме́дленное подава́ніе по́мощи морехо́дцамъ, засти́гнутымъ си́льною бу́рею. Иногда́ навѣща́лъ его́ до́брый сосѣ́дъ изъ бли́жней дере́вни, слѣпо́й старе́цъ. Они́ проводи́ли цѣ́лые дни въ душеспаси́тельной бесѣ́дѣ о свяще́нныхъ обя́занностяхъ до́браго человѣ́ка и и́стиннаго христіа́нина.

A viharos tenger meredek partján magas tölgyfák közt állott egy ócska házikó (kunyhó). Ebben élt egy igen elaggott koru remete, ki szent életének végső napjait szigoru bőjtölésben és ájtatos imádságban töltötte. A legkedvesebb foglalkozása volt a magasztos természet rettenetes és nagyszerü tüneményeinek csendes szemlélése s a tenger partján mindenkori tartózkodásának (lakásának) egyedüli czélja a dühöngő zivatar által utólért tengeri utazóknak haladéktalanul segélyt nyujtani. Néha meglátogatta őt a közel faluból jó szomszédja, egy vak öregecske. Ők egész napokat töltöttek el lelketüdvözitő beszédben a jó ember és az igaz keresztény szent kötelmeiről.

Jegyzet. A szabályoktól kissé eltérőleg hajlittatik Бо́жій isteni; u. m.

	Egyes szám.		Többes szám.	
	him-	nö-	dolognem.	mind a három nemben.
1	Бо́ж-ій	Бо́ж-ія	Бо́ж-іе	Бо́ж-іи
2	Бо́ж-ія Бо́ж-іяго	Бо́ж-іей	Бо́ж-ія Бо́ж-іяго	Бо́ж-іихъ
3	Бо́ж-ію Бо́ж-іему	Бо́ж-іей	Бо́ж-ію Во́ж-іему	Бо́ж-іимъ
4	Бо́ж-ія Бо́ж-іяго Бо́ж-ій	Бо́ж-ію	Бо́ж-іе	Бо́ж-іихъ Бо́ж-іи
6	Бо́ж-іимъ	Бо́ж-іею Бо́ж-іей	Бо́ж-іимъ	Бо́ж-іими
7	(о) Бо́ж-іемъ	(о) Бо́ж-іей	(о) Бо́ж-іемъ	(о) Бо́ж-іихъ

Második Osztály.

A röviditett alaku melléknevek hajlitásáról.

62. §. A röviditett alaku melléknevek a teljes alakuakból következőképen alakulnak: t. i. himnemben az *ый*, *ой*, *ій* szótagok helyett *ъ* betü tétetik; a nőnemben a *я* betü elvettetik; a dolognemben pedig a végső *е* betü hagyatik el; pl. слѣпый, слѣпáя, слѣпóе, teljes alakból lesz röviditett alak: слѣпъ, слѣпá, слѣпо.

	Egyes szám			Többes szám
	him-	nő-	dolognem.	mind a három nemben.
1	слѣп-ъ	слѣп-á	слѣп-о	слѣп-ы
2	слѣп-а	слѣп-óй	слѣп-а	a többi esetek megegyeznek a teljes alaku melléknevek hajlitásával.
3	слѣп-у	слѣп-óй	слѣп-у	
4	слѣп-а / слѣп-ъ	слѣп-ý	слѣп-о	
6	слѣп-ымъ	слѣп-óй	слѣп-ымъ	
7	(о) слѣп-óмъ	(о) слѣп-óй	(о) слѣп-óмъ	

Jegyzet. Igy hajlittatnak minden röviditett alaku melléknevek, azon megjegyzéssel, hogy sziszegö betü után *о* helyett *е*, továbbá sziszegő és torok betük után *ы* helyett *и* tétetik; pl. похóжій hasonló, röviditett alakja: похóжъ, похóжа, похóже: kivétetik хорóшій szép, jó, a mennyiben ez a dolognemben megtartja az *о* betüt; u. m. хорóшъ, хорошá, хорошó.

A röviditett alaku melléknevek szabályai.

63. §. A röviditett alaku melléknevekre vonatkozó szabályok e következőkben központosulnak:

1. Ha a végső *ый*, *óй*, *ій* szótagok elhagyása után *р*, *д*, *т* betük maradnak a szó végén, akkor ha ez által több mássalhangzó csoportosult is össze, nem tétetik közéjök semmi hangzó; pl. дóбрый, дóбрая, дóброе röviditett alakja: дóбръ, добрá, дóбро; гóрдый, гóрдая, гóрдое kevély, büszke, röv. alakja: гóрдъ, гордá, гóрдо; тóлстый, тóлстая, тóлстое, vastag, röv. alakja: тóлстъ, толстá, тóлсто.

2. Ha pedig a szó végén torok betü marad, ez elé a himnemben *o* betü tétetik; pl. крѣпкій, крѣпкая, крѣпкое erős, röv. alakja: крѣпокъ, крѣпка, крѣпко.

3. Ha az utolsó mássalhangzót valamely sziszegő előzi meg, akkor ezek közé egy *e* betü tétetik a himnemben; pl. тяжкíй, тяжкáя, тяжкóе nehéz, röv. alakja: тя́жекъ, тяжкá, тя́жко.

4. Ha a végső *кій* szótagot *ь* betü előzi meg, ezen *ь* helyett *e* betü tétetik; pl. гóрькій, гóрькая, гóрькое keserü, röv. alakja: гóрекъ, гóрка, гóрко.

5. Ha a szó *лый* vagy *ный* szótagokkal végződik, melyek előtt még más mássalhangzó is van, a röviditett alak *елъ*, *енъ* végzetet kap; pl. свѣ́тлый, свѣ́тлая, свѣ́тлое világos, röviditett alakja; свѣ́телъ, свѣтлá, свѣ́тло; си́льный, си́льная, си́льное erős, röv. alakja: си́ленъ, сильнá, си́льно.

6. Az *инный* végzetü melléknevek *иненъ* végzetre rövidülnek; pl. дли́нный, дли́нная, дли́нное hosszu, röv. alakja: дли́ненъ, дли́нна, дли́нно; неви́нный, неви́нная, неви́нное ártatlan, röv. alakja: неви́ненъ, неви́нна, неви́нно.

7. Az *анный*, *енный* és *ѣнный* végzetü szenvedő mult idejü igenevekből röviditett alak a *ный* végzet elhagyása által képeztetik; pl. пи́санный irott, отвóренный nyitott, растлѣ́нный megrontott, megszeplősitett, röv. alakjuk: пи́санъ, пи́сана, пи́сано; отвóренъ, отвóрена, отвóрено; растлѣ́нъ, растлѣнá, растлѣ́но.

8. Az *енный* végzetü mellékneveknél röviditett alak képzése alkalmával a *ный* szótag elmarad; pl. блажéнный boldog, röv. alakja: блажéнъ блажéнна, блажéнно.

9. A *ный* végzetet megelöző *й* betü a röviditésnél *e* betüre változik; magától értetődik azonban, hogy a nő- és dolognemben érintetlenül marad az *й*; pl. спокóйный nyugalmas, röv. alakja: спокóенъ, спокóйна, спокóйно.

10. A *ній*-, *няя*-, *нее*-re vegződő melléknevek, *нь*-, *ня*-, *не*-re rövidülnek; pl. си́ній, си́няя, си́нее kék, röv. alakja: синь, синя́, синё; de ha *ній* előtt mássalhangzó áll, akkor a himnemben *нь* végzet elé *e* betü tétetik; pl. матéрній, матéрняя, матéрнее, röv. alakja: мáтерень, мáтерня, мáтерне; господній, госпóдняя, госпóднее, röv. alakja: госпóдень, госпóдня, госпóдне.

Дрéвній kivétetik, röv. alakja: дрéвенъ, дрéвна, дрéвно.

11. Következő melléknevek daczára annak, hogy *лый* végzetök előtt mássalhangzó fordul elő, a röviditésben nem vesznek fel semmiféle hangzót; u. m. дря́хлый roskadozó, agg, дря́хлъ, дря́хла, дря́хло; нáглый szemtelen, hirtelen, нáглъ, наглá, нáгло; крýглый gömbölyü, круглъ, круглá, крýгло; пóдлый alávaló, gaz, rosz, пóдлъ, подлá, пóдло; тёплый meleg, тёплъ vagy тёпелъ, теплá, тёпло.

Злый rosz, röv. alakja: зóлъ, злá, зло.

Jegyzet. Mind ezen itt előhozott röviditési szabályok, a mint azt mindenki észreveheti, csak a himnemre vonatkoznak, a mennyiben itt több mássalhangzó összecsoportosulása következtében előforduló nehezebb kiejtés kikerülése végett szabályszerü hangzónak közbevetése szükséges.

64. §. Nem szenvednek semmiféle röviditést

1. Oly melléknevek, melyek *ій*, *ья*, *ье*-re végződnek, s élő tárgyat jelentő főnevektől származnak; pl. ры́бій, ры́бья, ры́бье; вóлчій, вóлчья, вóлчье.

2. Olyanok, melyek a dolognak valahová tartozását vagy valahol létezését jelentik; pl. домóвый házi, лѣ́сный erdei, небéсный mennyei, зи́мній téli, лѣ́тній nyári.

Jegyzet. A röviditett alaku melléknevek esetei közül csak az egyes és többes számu nevező szokott használtatni a köz életben, s pedig többnyire ott, hol a melléknév állitmány gyanánt használtatik, s ekkor rendesen valamint a magyar nyelvben is utána tétetik a főnévnek; pl. ez a ház szép, mondatik: э́тотъ домъ хорóшъ; ezek az urak okosak, э́ти господá мýдры; a többi esetek kirekesztőleg a költészetben és a magasabb irályban használatosak.

Harmadik Osztály.

A tulajdon-, továbbá a rangot és a méltóságot jelentő főnevektől származott melléknevek hajlitásáról.

65. §. Igen sok melléknév képeztetik a tulajdon-, továbbá a rangot és a méltóságot jelentő főnevektől, s pedig e következő szabályok szerint:

ha a főnév egyes számu sajátitójának végzete		a képezett mellék-névé lesz	
а	овъ,	ово,	ово
я	евъ,	ева,	ево
ы	ынъ,	ына,	ыно
и	инъ,	ина,	ино.

pl. Петръ, Петрá,	Петрóвъ,	Петрóва,	Петрóво.
Васи́лій, Васи́лія,	Васи́ліевъ,	Васи́ліева,	Васи́ліево.
А́нна, А́нны,	А́ннынъ,	Аннына,	А́ннына.
Лу́ка, Лу́ки,	Лу́кинъ,	Лу́кина,	Лу́кино.
Софі́я, Софі́и,	Софі́инъ,	Софі́ина,	Софі́ино.
Императоръ, Импе-рáтора,	Императо-ровъ	Императорова,	Импрáторово.
Казначе́й, Казначе́я,	Казначе́евъ,	Казначе́ева,	Казначе́ево.
Цари́ца, Цари́цы,	Цари́цынъ,	Цари́цына,	Цари́цыно.
Влады́ка, Влады́ки,	Влады́кинъ,	Влады́кина,	Влады́кино.

Megjegyzendő, hogy ha a *я* és *и* sajátitók végzetei előtt *і* hangzó áll, ez a képezett melléknévben többnyire *ь* betüre változik; pl. Васи́лія, Васи́ліевъ, vagy gyakrabban Васи́льевъ stb.

Jegyzet. Ezen itt előadott szabályok szerint képezett melléknevek kifejezik az egyes személyre vonatkozó birtokot vagy tulajdont, ellenben a *скій*, *ская*, *ское* végzetüek a többekre kiterjedő tulajdonságot vagy származási illetőséget; pl. Императоровъ столъ, a császár asztala, императорскій столъ császári asztal, императорова библіотéка a császár könyvtára, императорская библіотéка császári könyvtár.

66. §. Ezen itt képezett melléknevek egészen a röviditett alaku melléknevek hajlitását követik ekkép:

	Egyes szám him-	nő-	dolognem	Többes szám mind a három nemben
1	Петрóвъ	Петрóва	Петрóва	Петрóвы
2	Петрóва	Петрóвой	Петрóва	Петрóвыхъ
3	Петрóву	Петрóвой	Петрóву	Петрóвымъ
4	Петрóва / Петрóвъ	Петрóву	Петрóво	Петрóвыхъ / Петрóвы.
6	Петрóвымъ	Петрóвой	Петрóвымъ	Петрóвыми
7	(о)Петрóвомъ	Петрóвой	Петрóвомъ	(о)Петрóвыхъ

1. Jegyzet. Azon család- és városnevek, melyek *ынъ*, *инъ*, *овъ*, *евъ*, *екъ* és *цъ*-re szoktak végződni, a fentebbi Петрóвъ idom szerint

hajlittatnak, azon megjegyzéssel, hogy az egyes számu hetedik esetben *омъ* helyett *ѣ* végzetet vesznek fel; pl. 1. 5. Пу́шкинъ. 2, 4. Пу́шкина. 3. Пу́шкину. 6. Пу́шкинымъ. 7. (о) Пу́шкинѣ. Igy hajlittatnak Румя́нцовъ, Голи́цынъ stb.

2. Jegyzet. A *скій* és *кій* végzetü családnevek szabályszerüen hajlittatnak; pl. Разумо́вскій, Разумо́вскаго, Разумо́вскому, Разумо́вскимъ; Долгору́кій, Долгору́каго stb.

3. Jegyzet. A *скій* végzetü családnevek nőnemben *ска* végzetet vesznek fel; pl. Разумо́вска, és a röviditett alaku mellékneveк idoma szerint hajlittatnak.

4. Jegyzet. Minhogy az orosz nyelvben sok melléknév a főnevek helyét pótolja, szükségesnek tartjuk megjegyezni, miszerint az ilyen melléknevek mind a két számban a teljes alaku melléknevek hajlitását követik; pl. портно́й szabó. 2. портна́го. 3. портно́му. 4. портна́го. 5. портно́й. 6. портны́мъ. 7. (о) портно́мъ; горни́чная szobaleány, 2. горни́чной. 3. горни́чной. 4. горни́чную stb.

Példák.

Э́тотъ бога́тый помѣ́щикъ про́далъ жени́но имѣ́нie и сестри́нъ домъ своему́ бли́зкому сосѣ́ду. У меня́ пропа́ла бра́тнина кни́га. Мы хо́димъ въ шко́лу съ учи́телевымъ сы́номъ. Стра́хъ Го́сподень есть нача́ло прему́дрости. Я не досто́инъ ми́лостей Бо́жьихъ. Подъ Бороди́нымъ Ру́сскie имѣ́ли кровопроли́тный бо́й съ Французами. Пе́рвые бы́ли предводи́мы Кня́земъ Куту́зовымъ. Ру́сская литера́тура сла́вится Ломоно́совымъ, Карамзи́нымъ, Пу́шкинымъ. Войска́ на́ши води́мы бы́ли къ побѣ́дамъ Румя́нцовымъ, Потемки́нымъ, Суво́ровымъ. Надъ Кі́евомъ носи́лась чёрная ту́ча. Ру́сскie до́лго стоя́ли подъ Пско́вомъ. Це́рковь Святы́я Софі́и. Пошли́ письмо́ къ Со́фьѣ Ивано́внѣ Петро́вой. Въ дре́внемъ Но́вѣго́родѣ была́ Яросла́вова Ба́шня. Яросла́вскie ка́меньщики рабо́таютъ въ Москвѣ́. Ца́рскій ука́зъ былъ получе́нъ въ Казани́. Сло́во Ца́рево живи́тъ насъ. Внукъ Импера́торовъ посѣти́лъ насъ, и останови́лся въ импера́торскомъ дворцѣ́. Сы́нъ Кня́зевъ хорошо́ у́чится. У него́ въ гербѣ́ кня́жеская коро́на. Ильи́нская я́рмарка быва́етъ въ Іюлѣ́. Въ Ильи́нъ День не рѣ́дко случа́ется гроза́.

Ezen gazdag földbirtokos felesége jószágát és nővére házát közel lévő szomszédjának adta el. Nálam elveszet fivérem könyve. A tanitó fiával járunk iskolába. Az Ur félelme a bölcs-

cseség kezdete. Nem vagyok méltó Isten kegyeire. Borodino alatt véres csatájuk volt az Oroszoknak a Francziákkal. Az elsőket vezette Kutuzoff herczeg. Az orosz irodalom Lomonoszóffal, Karamzinnal és Puskinnal dicsekszik. Hadaink Rumjanczoff, Potemkin, Szuvároff által vezettettek győzelmekre. Kieff felett fekete (vész) felhő lebegett. Az Oroszok sokáig állottak Pszkoff alatt. Szent Zsófia temploma. Küld el a levelet Petrovna Ivánoff Zsófiához. A régi Novgorodban volt a Jaroszlaff tornya. A jaroszlavi kőmivesek Moszkvában dolgoznak. A czár ukáza Kázánban vétetett kézbe. A czár szava életet ad nekünk. A császár unokája meglátogatott bennünket, s a császári palotában szállott meg. A herczeg fia jól tanul. Czimerén herczegi korona van. Illés-vásár Juliusban van. Illés napján nem (ritkán történik) ritka az égi háboru.

A melléknév hasonlitási fokairól.

67. §. A melléknevek nem csak hajlittatnak, hanem fokoztatnak is, s mint ilyenek három fokkal birnak; u. m. alsó- (положительная степень), közép- (уравнительная степень), és felső fok (превосходная степень). Az alsó fokot képezi a melléknév egyszerü alakja, a többi két fok pedig a meghatározott szabályok szerint képeztetik.

68. §. A középfok képeztetik a röviditett alak nőnemétől; t. i. az *a* átváltoztatik *ѣе* végzetre; pl, слáбый gyenge, nőnemben röviditett alak слабá, ebből középfok слабѣе gyengébb; слáвный dicső, славнá, славнѣе; свѣтлый világos, свѣтлá, свѣтлѣе; хрáбрый hős, храбрá, храбрѣе.

69. §. A *гій*, *дый*, *дкій*, *зкій*, *кій*, *хій* és *стый* végzetü mellékneveknél a középfok eltérőleg a szabálytól képeztetik:

a *гій*, *дый*, *дкій*, *зкій* végzetü mellékneveknél же
„ *кій* „ „ че
„ *хій* „ „ ше
„ *стый* „ „ ще szótagra; pl. дорогíй drága, дорóже; худóй hitvány (sovány), rosz, хýже; глáдкій sima, глáже; блúзкій közel блúже; крѣпкій erős, крѣпче; корóткій rövid, корóче vagy корóтче; тúхій csendes, тúше; тóлстый vastag, тóлще.

A *стый* végzetü melléknevek közül azok, melyeknél a *стый* végzet nem a gyök erejénél fogva, hanem képzés következtében fordul elő, a középfokot rendesen *ѣе*-re képzik; pl. души́стый illatos, származik ду́хи (illatszerek) főnévtől, középfoka tehát lesz: души́стѣе; милосе́рдый könyörületes, ми́лый (nyájas, kedves) és се́рдце (sziv) nevekből származott, középfoka lesz: милосе́рдѣе.

Ezen két melléknévnél просты́й egyenes, együgyü és пусты́й puszta, a középfok szintén *ѣе*-vel képeztetik; u. m. пустѣ́е, простѣ́е; egyébiránt про́ще, пу́ще is előfordul, de ekkor az első annyit tesz: „inkább", az utóbbi pedig: „jobban", „erősebben."

Ha *кій* végzet előtt *б* betü áll, a középfok *же*-re képeztetik; pl. сла́бкій bágyadt, сла́бже; глубо́кій mély, глу́бже. Kivétetik ши́бкій gyors, minthogy ennek középfoka szabályszerüen *че* végzetet vesz fel; u. m. ши́бче.

70. §. Eltérőleg a szabálytól képeztetik a középfok következő mellékneveknél, u. m.

бога́тый gazdag,	kf. богатѣ́е és бога́че
вели́кій nagy,	„ бо́льше, бо́лѣе
высо́кій magos,	„ вы́ше
го́ркій keserü,	„ го́рче és горчѣ́е
далёкій messze,	„ да́льше, далѣ́е
дешёвый olcsó,	„ деше́вле
до́брый jó, szives,	„ добрѣ́е, лу́чше
до́лгій hosszu,	„ до́льше, долѣ́е
кра́сный piros, szép,	„ краснѣ́е, кра́ше
круто́й meredek,	„ кру́че
ма́лый kicsiny,	„ ме́ньше, ме́нѣе
мно́гій sok,	„ бо́льше, бо́лѣе
ста́рый öreg,	„ ста́рше, старѣ́е
сла́дкій édes,	„ сла́ще
то́нкій vékony,	„ то́нѣе, то́ньше
хоро́шій jó, szép,	„ лу́чше
широ́кій széles, bő,	„ ши́ре, ширѣ́е

J e g y z e t. A melléknevek *же, че, ше* és *ще*-re végződő középfokai nem hajlittatnak, hanem mindig változatlanul maradnak mind

az egyes mind a többes számban; pl. ѣто винó слáще, ez a bor édesebb, ѣти царй славнѣе, ezen királyok dicsőségesebbek, ѣта женá богáче, ez az asszony gazdagabb.

71. §. A melléknevek hajlithatlan középfokaiból képeztetnek a *шій* végzetü (fokozott melléknevek) hajlitható középfokok, és pedig következőleg:

a) ha a hajlithatlan középfok *ѣе*, véghangzói *ѣ́йшій*, *ѣйшая*, *ѣйшее*-re változtatnak; pl. слáвный, славнѣе, славнѣ́йшій, шая, шее;

b) ha a hajlithatlan középfok *же*, *че*, *ше* és *ще*, végszótagjai *айшій*, *айшая*, *айшее*-re változtatnak; pl. блйзкій, блйже, ближáйшій, айшая, айшее.

72. §. A 70-ik §-ban elősorolt, s némely más melléknevek is a hajlitható középfokot következőleg képzik; u. m.

богáтый,	h. kf. богатѣ́йшій, ая, ее
велйкій,	„ величáйшій, ая, ее, бóльшій, ая, ее
высóкій,	„ высочáйшій, ая, ее
гóркій,	„ горчáйшій, ая, ее
глубóкій,	„ глубочáйшій, ая, ее
далёкій,	„ дáльшій, ая, ее
дóлгій,	„ должáйшій, ая, ее
дóбрый, хорóшій,	„ лу́чшій, ая, ее
мáлый,	„ малѣ́йшій, ая, ее, мéньшій, ая, ее
мнóгій,	„ множáйшій, ая, ее
молоды́й, v. ой,	„ млáдшій, ая, ее
стáрый,	„ стáршій, ая, ее
тóнкій,	„ тончáйшій, ая, ее
ширóкій,	„ широчáйшій, ая, ее
твёрдый,	„ твердѣ́йшій, ая, ее
чйстый,	„ чистѣ́йшій, ая, ее

Jegyzet. Meg kell különböztetnünk a бóльшій, ая, ее középfokot a большóй, áя ée alapfoktól, mert ennek „nagy", előbbinek pedig „nagyobb" a jelentése; pl. большóй домъ, nagy ház, ellenben бóльшій домъ nagyobb ház.

73. §. A melléknevek felső foka az alapfoktól képeztetik, ha t. i. az alapfok elé сáмый, сáмая, сáмое névmás tétetik; pl. сáмый нóвый домъ a legujabb ház; ha pedig *ѣ́йшій*,

айшій középfok elé tétetik a са́мый, са́мая, са́мое, akkor a szónak még erősebb kifejezést kölcsönöz, s megfelel a magyar „legesleg“ vagy a „lehetőleg leg“ képzőknek; pl. са́мый пресвѣтлѣйшій день, a legesleg fényesebb vagy a lehetőleg legfényesebb nap; са́мый лу́чшій человѣкъ, a legeslegjobb v. a lehetőleg legjobb ember.

A felső fok kifejezéseül szolgálnak továbbá ezen szócskák is; u. m. *пре*, *най*, *все*, ha az alapfok elé tétetnek; pl. пресла́вный igen dicső, най славнѣйшій legdicsőbb; всепоко́рный, всепоко́рнѣйшій слуга́ legalázatosabb szolga.

74. §. Helyén találjuk itt emlitést tenni azon melléknevekről, melyek a kicsinyitő vagy nagyitó végzetet vevén fel, természetszerüleg magokban foglalják a fokozatnak bizonyos nemét; ilyenek a kicsinyitést jelentő *оватый*, *еватый* végzetüek; pl. бѣлова́тый fehéres; темнова́тый setétes; синева́тый kékes; крѣпкова́тый elég erős; сухова́тый kissé száraz, szárazka; сладкова́тый édeses; горькова́тый kesernyés; великова́тый elég nagy; тѣснова́тый kissé keskeny, kissé szük; тяжелова́тый nehézkes; глупова́тый ostobácska, kissé gyenge eszü; дикова́тый kissé vad, vadacska; továbbá *онькій*, *енькій* vagyis röviditve *о́некъ*, *енекъ* végzetüek; u. m. до́лгонькій, долго́некъ hosszukás; высо́конькій, высоко́некъ kissé magas; сухо́нькій, сухо́некъ kissé száraz; бѣ́ленькій, бѣ́ленекъ fehérecske; то́нкій, то́ненькій, то́ненекъ vékonyka; гла́дкій, гла́денькій, глад́енекъ simácska; коро́ткій, коро́тенькой, короте́некъ kurtácska, rövidecske; ни́зкій, ни́зенькой, низе́некъ alacsonyka; végtére a nagyitó *ехонекъ* vagy *охонекъ*, *ешенекъ* vagy *ошенекъ* végzetüek; pl. бѣле́хонекъ vagy бѣле́шенекъ igen fejér; сине́хонекъ és сине́шенекъ igen kék; сухо́хонекъ és сухо́шенекъ igen száraz; хороше́хонекъ igen szép; свѣже́хонекъ igen fris; горяче́хонекъ igen tüzes; тоне́хонекъ, igen vékony; гладе́хонекъ igen sima; низе́хонекъ igen alacsony; mind ezektől a középfok nem képeztetik.

1. Jegyzet. A teljes alaku kicsinyitő *енькій* végzettel származtatott melléknevek szelidebb, s mintegy hizelgő kifejezést kölcsönöznek a szónak; pl. чёрненькое пя́тнышко fekete foltocska; глу́пенькая пти́чка ostoba madárka; ellenben a röviditett *енекъ* végzet által egyszerüen kifejeztetik a tulajdonság vagy a hiány; u. m. ма́льчикъ глу́пенекъ ostoba kis fiu.

2. Jegyzet. Magától értetödik, hogy azon melléknevek, melyek már jelentésöknél fogva fokoztatást nem türnek, nem vesznek fel semmmiféle fokoztatási képzőt; pl. золотый aranyból való, серебряный ezüstből való, желѣзный vasból való, рыбій halból való, Петровъ Péteré.

Példák.

Англичане сильнѣе на морѣ всѣхъ европейскихъ народовъ. Россійская имперія пространнѣе древняго Римскаго государства. Сонъ слаще мёда. Воробей больше муравья. Садъ шире двора. Больше лѣса, нежели поля. Самый лучшій ученикъ. Вчера погода была холодна, а сего дня холоднѣе. Вчера былъ самый холодный день нынѣшней зимы. Франція велика, а Германія больше. Величайшее же государство въ свѣтѣ есть Россійская имперія. Эта гора высока, а другая выше. Самая высокая гора въ Россіи есть Эльборусъ, на Кавказѣ. Колибри есть самая малая изъ всѣхъ извѣстныхъ птицъ. Найлучшій чай продаётся въ самой богатой лавкѣ. Маленькая дѣвочка ласкаетъ черненькую курочку. Шапка эта тѣсновата, а шляпа широковата. Видишь ли красивенькую птичку на легонькой вѣточкѣ? На небѣ взошла свѣтленькая звѣздочка. Эти чернила буроваты. Ты послѣ болѣзни сталъ бдѣдноватъ. У меня предобрый сосѣдъ. Собака эта презлая. Платокъ мой сухохонекъ. Ты отъ холоду синехонекъ, а отъ жару краснехонекъ.

Az angolok hatalmasabbak (erősebbek) a tengeren valamennyi europai népnél. Az orosz birodalom terjedelmesebb a hajdani római államnál. Az álom édesebb a méznél. A veréb nagyobb a hangyánál. A kert szélesebb az udvarnál. Több az erdő, mintsem a mező. A legjobb tanuló. Tegnap hideg volt az idő, ma pedig hidegebb. Tegnap volt e tél leghidegebb napja. Franczia ország nagy, de Németország még nagyobb. A legnagyobb állam pedig a világon az Orosz birodalom. Ezen hegy magas, de a másik magasabb. Orosz országban legmagasabb hegy Elborusz a Kaukázuson. Kolibri a legkisebb minden ismeretes madarak közt. Legjobb csáj a leggazdagabb boltban árultatik. A kis leányka simogatja a fekete tyukocskát. Ezen sapka kissé szük, a kalap pedig kissé (széles) bő. Látod-e ezen szép madarkát a könnyü ágocskán?

Az égen feljött egy ragyogó csillagocska. Ezen tinta vereses. Te a betegség után kissé sápadttá lettél. Nekem igen jó szomszédom van. Ezen kutya igen dühös. A zsebkendőm igen száraz. Te a hidegtől nagyon kék, a melegtől pedig nagyon piros vagy.

III. Fejezet.

A számnévről.

75. §. A számnevek felosztatnak két főrészre; u. m. sark- (основáтельныя) és rendszámokra (порядочныя числительныя имена), ide tartoznak végtére a számnevektől képzett fő- és melléknevek.

76. §. A sarkszámok, melyekkel számlálunk, e következők:

1 одйнъ, однá, однó egy
2 два (him- és dolognem) двѣ (nőnemben) kettő
3 три három
4 четыре négy
5 пять öt
6 шесть hat
7 семь hét
8 вóсемь, óсемь nyolcz
9 дéвять kilencz
10 дéсять tiz
11 одйннадцать tizenegy
12 двѣнáдцать tizenkettő
13 тринáдцать tizenhárom
14 четырнадцать tizennégy
15 пятьнáдцать tizenöt
16 шестьнáдцать tizenöt
17 семьнáдцать tizenhét
18 восемьнáдцать és осмнáдцать tizennyolcz
19 девятьнáдцать tizenkilencz
20 двáдцать husz
21 двáдцать одйнъ, а, о, huszonegy
22 двáдцать два, двѣ huszonkettő
30 трйдцать harmincz
40 сóрокъ negyven
50 пятьдесятъ ötven
60 шестьдесятъ hatvan
70 сéмьдесятъ hetven
80 вóсемьдесятъ nyolczvan
90 девянóсто kilenczven
101–2–3 сто одйнъ, два, три, száz egy, kettő stb.
200 двѣсти kétszáz
300 трйста háromszáz
400 четыреста négyszáz
500 пять сóтъ ötszáz
600 шесть сóтъ hatszáz
700 семь сóтъ hétszáz
800 вóсемь сóтъ nyolczszáz

900	дéвать сóтъ kilenczszáz	2,-3,-4000000	два, три, четы́ре милліóна, két, három millió
1000	ты́сяча ezer	5,-6000000	пять, шесть милліóновъ, öt, hat millió
2000	двѣ ты́сячи két ezer		Билліóнъ, трилліóнъ, billió, trillió.
3000	три ты́сячи három ezer		
4000	четы́ре ты́сячи négy ezer		
5000	пять ты́сячъ ötezer		
6000	шесть ты́сячъ hatezer		
100000	сто ты́сячъ száz ezer		
1000000	оди́нъ милліóнъ egy millió		

Jegyzet. Оди́ннадцать össze van téve оди́нъ és нáдесять számnevekből, a honnan az irásban is оди́ннадцать, двенáдцать stb. helyett gyakran előfordul: оди́ннадесять, двенáдесять stb. a дéвать нá десять tizenkilenczig.

77. §. A sarkszámok többnyire szabályszerüleg a főnevek hajlitásait követik; u. m. сóрокъ, сóрока, сóроку, сóрокомъ, о сóрокѣ; ты́сяча, ты́сячи, ты́сячѣ, ты́сячу, ты́сячею vagy ты́сячей, о ты́сячѣ; сто, ста, сту, стомъ о стѣ; пять, пяти́, пятью́ stb.

A szabálytól eltérő számnevek következőleg hajlittatnak:

	Egyes szám him-,	nő-	dolognem	többes szám him- és dolognem	nőnem
1	оди́нъ	однá	однó	одни́	однѣ́
2	одногó	однóй	одногó	одни́хъ	
3	одномý	однóй	одномý	одни́мъ	
4	одногó / оди́нъ	однý	однó	одни́хъ / одни́,	однѣ́
6	одни́мъ	однóю	одни́мъ	одни́ми	
7	(объ) однóмъ	однóй	однóмъ	(объ) одни́хъ	

1	два	двѣ	два	три	четы́ре
2	двýхъ			трёхъ	четырёхъ
3	двýмъ			трёмъ	четырёмъ
4	двýхъ / два,	двѣ	два	трёхъ / три	четырёхъ / четы́ре
6	двумя́			тремя́	четырмя́
7	(о) двýхъ			(о) трёхъ	(о) четырёхъ

Jegyzet. A ь végzetü számnevek; u. m. пять шесть stb. szabályszerüleg a ь végzetü nőnemü főnevek szerint hajlittatnak azon megjegyzéssel, hogy во́семь hajlitása alkalmával a változó esetekben е helyett ь betüt vesz; u. m. во́семь, восьми́, восьмою́ stb.

Пятьдеся́тъ, шестьдеся́тъ, се́мьдесятъ és во́семьдесятъ két hajlitható számnévből lévén összetéve, mind a kettő együttesen hajlittatik; u. m. 1. 4. 5. пятьдеся́тъ. 2. 3. 7. пяти́десяти. 6. пятью́десятью. Hasonló hajlitást követ два́дцать два, u. m.

1	два́дцать два	6	два́дцатью двумя́
2	два́дцати двухъ	7	(о) два́дцати двухъ.
3	два́дцати двумъ		
4	два́дцати двухъ два́дцать два		

Ellenben оди́надцать, два́дцать, три́дцать számneveknél, a mennyiben itt az első számnév összetétel következtében megcsonkitva fordul elő, csak az utolsó hajlittatik; u. m. оди́ннадцати, два́дцати, три́дцати, оди́ннадцатью, два́дцатью, три́дцатью.

1	двѣсти	три́ста	четы́ре ста
2	двухъ сотъ	трёхъ сотъ	четырёхъ сотъ
3	двумъ стамъ	трёмъ стамъ	четырёмъ стамъ
4	двухъ сотъ двѣсти	трёхъ сотъ три́ста	четырёхъ сотъ четы́ре ста
6	двумя́ ста́ми	тремя́ ста́ми	четырмя́ ста́ми
7	(о)двухъ ста́хъ	трёхъ ста́хъ	четырёхъ стахъ.

Igy hajlittatnak: пять сотъ, шесть сотъ stb. együttesen mind a két számnév; u. m. пяти́ сотъ, пятью́ ста́ми stb.

Hasonlólag hajlittatnak: двѣ, три, четы́ре, ты́сячи, пять, шесть stb, ты́сячъ; u. m. 2. дву́хъ, трёхъ, четы́рёхъ ты́сячъ, 3. двумъ, трёмъ, четырёмъ ты́сячамъ sat.

Миллио́нъ a ъ végzetü főnevek hajlitását követi.

Jegyzet. Два, три, четы́ре mellett a főnév mindenkor az egyes számu sajátitóban áll; u. m. два человѣ́ка két ember, двѣ ло́жки két kanál, три ма́льчика három figyermek, три кни́ги három könyv, четы́ре корабля́ négy hajó, два́дцать два но́жа huszonkét kés; kivétetik день főnév, a mennyiben два, три, четы́ре дня helyett gyakran mondatik: два, три, четы́ре дни. — A többi számnevek: u. m. пять, шесть stb. a többes számu sajátitóval állanak; u. m. семь коро́въ hét tehén, во́семь теля́тъ nyolcz borju, сто ове́цъ száz juh.

77. §. A rendszámok e következők:
пéрвый első
вторóй második
трéтій harmadik
четвéртый negyedik
пятый ötödik
шестый hatodik
седьмый hetedik
осмый, восьмóй nyolczadik
девятый kilenczedik
десятый tizedik
одиннадцатый tizenegyedik
двѣнáдцатый tizenkettedik.

S igy folytatólag a sarkszámok *ть* végzete átváltoztatik *тый* képzőre, u. m.
двадцáтый huszadik
тридцáтый harminczadik
сороковый negyvenedik
пятидесятый ötvenedik
шестидесятый hatvanadik
семидесятый hetvenedik
вóсемьдесятый, осмидесятый nyolczvanadik
девянóстый kilenczvenedik
сóтый századik
двухъ-сóтый kétszázadik
трёхъ-сóтый háromszázadik
четырёхъ-сóтый négyszázadik
пятисóтый ötszázadik
шестисóтый hatszázadik
семисóтый hétszázadik
восьмисóтый nyolezszázadik
девятисóтый kilenczszázadik
тысячный ezredik
двухъ-трёхъ-четырёхъ-тысячный két, három, négy-ezredik
пяти-шести-тысячный öt, hatezredik
сóрокъ-тысячный negyvenezredik
девянóсто-тысячный kilenczvenezredik

сто-ты́сячный százezredik
двухъ-сотъ-ты́сячный kétszázezredik
пяти-сотъ-ты́сячный ötszázezredik, s igy folytatólag a rendszámok elé a sarkszámok sajátitója tétetik.

Jegyzet. A rendszámok tizenkilenczedikig igy is képeztetnek: пе́рвый на́ десять, второ́й на́ десять stb., azonban az ily módon képzett rendszámok ritkán használtatnak.

78. §. A rendszámok szabályszerüleg ugy hajlittatnak, mint a melléknevek, azon megjegyzéssel, hogy az összes rendszámok közül csak az utolsó t. i. a rendszám hajlittatik, a sarkszám pedig változatlanul marad; u. m. два́дцать пе́рвый, два́дцать пе́рваго, два́дцать пе́рвому stb.

Тре́тій, тре́тья, тре́тье a ры́бій, ры́бья, ры́бье idom szerint hajlittatik.

79. §. Az alakitott számnevek ekkép hajlittatnak:

1	дво́е,	тро́е,	че́тверо,	пя́теро stb. ketten stb.
2	двои́хъ,	трои́хъ,	четверы́хъ,	пятеры́хъ
3	двои́мъ,	трои́мъ,	четверы́мъ,	пятеры́мъ
3	двои́хъ / дво́е	трои́хъ / тро́е	четверы́хъ / че́тверо	пятеры́хъ / пя́теро
6	двои́ми,	трои́ми,	четверы́ми,	пятеры́ми
7	(о)двои́хъ,	(о)трои́хъ,	(о)четверы́хъ,	(о) пятеры́хъ

Jegyzet. Igy hajlittatnak a többi alakitott számnevek is; u. m. ше́стеро, се́дьмеро stb. A velök kapcsolatban lévő élő tárgyu főnév a többes számu sajátitóba tétetik: u. m. дво́е слугъ két szolga, тро́е дѣте́й három gyermek, че́тверо мужико́въ négy paraszt; ellenben az élettelen vagy lelketlen tárgyu és csak többes számban előforduló főneveknél, nem дво́е, тро́е, hanem дво́и, тро́и stb. használtatik; u. m. дво́и часы́ két óra (mü); тро́и о́чки három szemüveg, че́тверы воро́та négy kapu, пя́теры но́жницы öt olló. — Ha дво́е, тро́е, че́тверо stb. elé *no* elöljáró tétetik; u. m. по дво́е, по тро́е stb., akkor annyit jelentenek, mint kettenkint, hármankint stb.

Óба óбѣ mindkettő ekkép hajlittatik:

	him- és dolognem.	nőnem.
1	о́ба стола́	о́бѣ ру́ки
2	обо́ихъ столо́въ	обѣ́ихъ рукъ
3	обо́имъ стола́мъ	обѣ́имъ рука́мъ
4	обо́ихъ верблю́довъ / о́ба стола́	обѣ́ихъ коро́въ / о́бѣ ру́ки
6	обо́ими стола́ми	обѣ́ими рука́ми
7	(объ) обо́ихъ стола́хъ	(объ) обѣ́ихъ рука́хъ

1. Jegyzet. Пápa pár, дю́жина tuczat, двóйка, трóйка, четвéртка, пя́терка, шестéрка stb. kettős, hármas stb. fogat vagy szem a kártyában; ugy szintén четвéрня, шестéрня, деся́тня, сóтня, pl. сóтня солдáтъ egy század katona; továbbá третíна, четвертíна, пятíна, десятíна negyed-, ötöd- tizedrész; végtére пятóкъ, деся́токъ ötös, tizes szabályszerüleg hajlittatnak a főnevek illető idomai szerint.

2. Jegyzet. Törtszámok kifejezéseül szolgálnak: половíна fél, треть harmadrész, чéтверть negyedrész; általában pedig a törtszámok ugy fejeztetnek ki, hogy a tört számlalójául a sarkszám nevező esete, nevezőjeül pedig a rendszám többes számu sajátitója használtatik; u. m. двѣ трéтьихъ ⅔ (két harmad), четы́ре пяты́хъ ⅘ (négy ötöd), шесть седьмы́хъ 6/7 (hat heted) stb. Igen divatos a törtszám ily kifejezése is, u. m. три съ половíною, четы́ре съ половíною, 3½ (három és fél, 4½ (négy és fél) stb.

3. Jegyzet. Az igehatározó számnevek, u. m. egyszer, kétszer, háromszor kifejeztetnek: однáжды. двáжды, трíжды, vagy разъ два рáза, четы́ре рáза, пять разъ, шесть разъ stb.; sokszorozás közben gyakran az egyik számnév a 6-ik esetbe tétetik; u. m. пятью́ шесть ötször hat, шестью́ семь hatszor hét stb. — A rendszámbeli igehatározók, u. m. először, másodszor, stb. oroszul igy fejeztetnek ki: въ пéрвыхъ, въ вторы́хъ, въ трéтьихъ, въ четвéртыхъ stb., vagy pedig: пéрвое, вторóе, трéтье, четвéртое stb.

4. Jegyzet. Az ilyen számnevek, mint: сугýбый, двойны́й, двóйственный kettős, тройны́й, трóйственный hármas, седмерíчный hétszeres, сторíчный százszoros, многокрáтный sokszoros stb. a melléknevek hajlitását követik.

80. §. A *пол* fél előraggal összetett fő- és számnevek következőleg hajlittatnak:

Egyes-	többes szám	Egyes-	többes szám
1 пóлдень dél	полýдни	пóлночь éjfél	полýночи
2 полýдня	полýдней	полýночи	полýночей
3 полýдню	полýднямъ	полýночи	полýночамъ
4 mint	az	első	
6 полýднемъ	полýднями	полýночью	полýночами
7 (о) полýдни	(о)полýдняхъ	(о)полýночи	(о)полýночахъ

Igy hajlittatnak: пóлгода félév, полýгода, полýгоду stb. többes számban: полýгоды, полýгодовъ stb., полведрá félakó, полуведрá, полуведрý; több. szám: полувéдра, полувéдеръ stb.; полминýты félpillanat, полуминýты, полуминýтѣ stb.; полýкругъ félkör, полуóстровъ félsziget, полутѣнь félárnyék stb.; t. i. полу változatlanul marad, a főnév pedig hajlittatik.

Полторá másfél, полтретья́ harmadfél igy hajlittatnak:

Him- és dolognemben:

1 полторá	фу́нта	полтретья́	пу́да
2 полу́тора	фу́нтовъ	полу́третья	пу́дъ
3 полу́тора	фу́нтамъ	полу́третьямъ	пу́дамъ
4 5 mint	az	első	
6 полу́тора	фу́нтами	полу́третья	пу́дами
7 (o) полу́торѣ	фу́нтахъ	(o) полу́третьи	пу́дахъ

Nőnemben:

1 полторы́ мѣ́ры	полу́третьи бо́чки
2 полу́торыхъ мѣ́ръ	полу́третьихъ бо́чекъ
3 полу́торымъ мѣ́рамъ	полу́третьимъ бо́чкамъ
4 5 mint az	első
6 полу́торыми мѣ́рами	полу́третьими бо́чками
7 (o) полу́торыхъ мѣ́рахъ	(o) полу́третьихъ бо́чкахъ

A dolognemüekre nézve például szolgálhat полторá я́блока, полтретья́ ведрá.

Némelyek szerint полторá, полтретья́ szabályszerüleg is ekkép hajlittatnak:

Egyes számban:

him- és dolognemben		nőnemben	
1 полторá	полтретья́	полторы́	полтретьи́
2 полу́тора	полу́третья	полу́торы	полу́третьи
3 полу́тору	полу́третью	полу́торѣ	полу́третьи
4 5 mint	az	első	
6 полу́торымъ	полу́третьимъ	полу́торою полу́торой	полу́третью
7 (o)полу́торѣ	(o)полу́третьѣ	(o) полу́торѣ	(o) полу́третьи

Többes számban:

mind a három nemben:

1 полу́торы	полу́третьи
2 полу́торыхъ	полу́третьихъ
3 полу́торымъ	полу́третьимъ
4 5 mint az	első
6 полу́торыми	полу́третьими
7 (o) полу́торыхъ	полу́третьихъ

Jegyzet. Со́рокъ, девяно́сто, сто, ha nem önállólag, hanem valamely főnév előtt állnak, a 2-ik, 3-ik és 6-ik esetben, ha pedig valamely számnév előtt még a 7-ik esetben is változatlanul сорока́, девяно́ста, ста végzettel használtatnak; u. m.:

1	со́рокъ арши́нъ	со́рокъ два листа́
2	сорока́ арши́нъ	сорока́ двухъ листо́въ
3	сорока́ арши́намъ	сорока́ двумъ листа́мъ
4 5	mint az	első
6	сорока́ арши́нами	сорока́ двумя́ листа́ми
7	(о) сороке́ арши́нахъ	(о) сорока́ двухъ листа́хъ

Полтора́ста másfél száz hajlitásánál az 1-ső, 4-ik és 5-ik esetek változatlanul полтора́ста, a 2-ik, 3-ik, 6-ik és 7-ik esetekben pedig полу́тораста szintén változatlanul használtatik; u. m. 1. полтора́ста рубле́й. 2. полу́тораста рубле́й. 3. полу́тораста рубля́мъ. 4. 5. полтора́ста рубле́й. 6. полу́тораста рубля́ми. 7. (о) полу́тораста рубля́хъ.

Példák.

Оди́нъ окру́гъ заключа́етъ въ себѣ́ два мѣ́стечка, три села́ и пять дере́вень. Въ пе́рвомъ селѣ́ два́дцать домо́въ, а во второ́мъ пятна́дцать. Полови́на э́тихъ домо́въ неда́вно сгорѣ́ла. Треть жи́телей лиши́лась своего́ иму́щества. Ко мнѣ́ принесли́ три корзи́нки: въ одно́й па́ра голубе́й, въ друго́й деся́токъ яи́цъ, а въ тре́тьей со́тня ви́шень. У сосѣ́да на посто́ѣ семь солда́тъ; дво́е изъ нихъ больны́, а пя́теро здоро́вы. Насъ бы́ло двѣ́надцать человѣ́къ. Онъ уби́лъ де́сять Ту́рковъ и сто́лько же Цыга́нъ. У него́ па́ра чуло́къ и па́ра сапо́гъ. Э́ти полтора́ десятка́ яблоко́въ сто́ятъ че́тверть рубля́. За оди́нъ э́тотъ са́дъ заплачено́ двѣ́ ты́сячи рубле́й. Рабо́тникамъ ро́здано по шести́ гри́венъ. Я былъ иногда́ пяти́ лѣтъ. Де́ньги спря́таны за во́семью замка́ми. Солдата́мъ дано́ по со́року копѣ́екъ. За пе́рвымъ со́рокомъ идётъ друго́й. Ско́лько сотъ въ двухъ ты́сячахъ? Во стѣ́ де́сять десятко́въ. Мно́го ли недоста́етъ дро́въ ко сту са́женямъ? Я дово́ленъ девяно́ста рубля́ми. Возьми́ полтора́ рубля́ за фунтъ. Деше́вле полу́тора рубля́ не ку́пишь. У меня́ дво́и часы́ и тро́и са́ни.

Egy kerület két mezővárost, három egyházas helységet és öt falut foglal magában. A első helységben van husz ház, a másodikban pedig tizenöt. E házak fele nem régen elégett. A lakosok harmadrésze (megfosztatott vagyonától) elvesztette vagyonát. Hozzám három kosarat hoztak: az egyikben volt egy pár galamb, a másodikban tiz tojás, a harmadikban száz meggy. A szomszédnál hét katona van szálláson, kettő közülök beteg, öt pedig egészséges. Tizenketten voltunk. Ő megölt tiz törököt, s ugyanannyi czigányt. Egy pár harisnyája és egy pár lábbelije van. Ezen másfél tized alma egy negyed rubelyt ér. Ezen egy kertért fizettetett két ezer rubely. A munkások közt kiosztatott hat grivenként (egy grivna tesz tiz kopejkát). Én voltam egykor öt éves. A pénz el van rejtve (be van zárva) nyolcz zár alatt. A katonáknak negyven kopejkánként adatott. Az első negyvenes szám után következik a második. Hány száz van két ezerben? A százban tiz tizes van. Sok fa hiányzik-e a száz ölhez? Én megelégszem kilenczven rubellyel. Fogadj el másfél rubelyt egy fontért. Olcsobban másfél rubelynél nem veszesz. Két órám és három szánom van.

IV. Fejezet.

A névmásról.

81. §. A névmások felosztatnak:

1. Személyes névmásokra (ли́чныя мѣстоимéнія), u. m. я én, ты te, онъ, онá, онó ő; мы mi, вы ti, они́, онѣ́, они́ ők.

2. Birtokos névmásokra (притяжáтельныя); u. m. мой, моя́, моё enyém; твой, твоя́, твоё tied; свой, своя́, своё övé, нáшъ, нáша, нáше mienk; вáшъ, вáша, вáше tietek.

3. Mutató névmásokra (указáтельныя): сей, сія́, cié ez; тотъ, та, то az; э́тотъ, э́та, э́то ez; óный, óная, óное amaz.

4. Visszamutató névmásokra (относи́тельныя); u. m. котóрый, котóрая, котóрое, a ki, a mely; кóй, кóя, кóе a ki, a mely; что a mi, какóй, какáя, какóе a milyen, a miféle; каковы́й, каковáя, каковóе, röv. alakban: какóвъ, каковá, каковó minémü.

5. Visszaható névmásokra (возвратительныя); pl. себя́ önmagát.

6. Kérdő névmásokra (вопросительныя); u. m, чей, чья, чье kié? что mi, кто ki? который melyik? кой ki? какой miféle?

7. Határozatlan névmásokra (неопредѣлительныя): нѣкто valaki; никто́ senki, нѣчто valami, ничто́ semmi, кто́-либо, кто́-нибудь, кото́рый-нибудь akárki, bárki, valaki; что́-либо, что́-нибудь akármi, bármi; нѣкій, нѣкакій, нѣкоторый egyvalaki; вся́кій mindenki, ка́ждый mindegyik.

82. §. A személyes névmások hajlitása a következő:

Egyes szám

	1. szem.	2. szem.	3. szem.		
	mind a három nemben		himn.	nön.	dologn.
1	я	ты	онъ	она́	оно́
2	меня́	тебя́	его́	ея́ ей	его́
3	мнѣ	тебѣ́	ему́	ей	ему́
4	меня́	тебя́	его́	её	оно́
6	мно́ю	тобо́ю	имъ	е́ю	имъ
7	(о) мнѣ,	тебѣ́	(о)нёмъ	ней	нёмъ

Többes szám

			him- és dologn.	nön.
1	мы	вы	они́	онѣ́
2	насъ	васъ	ихъ	
3	намъ	вамъ	имъ	
4	насъ	васъ	ихъ	
6	на́ми	ва́ми	и́ми	
7	(о) насъ	(о) васъ	(о) нихъ	

Jegyzet. Ha a harmadik személyes névmás elé valamely elöljáró tétetik, akkor eléje *н* betü tétetik; u. m. у него́, у нея́ nála, съ нимъ vele; ha ellenben *н* betü nélkül áll elöljáró után, akkor nem személyes hanem birtokos névmást fejez ki; pl. у его́ отца́ atyjánál.

83. §. A birtokos névmások ugy hajlittatnak mint a melléknevek, azon megjegyzéssel, hogy *ы* helyett *и*, és *о* helyett *е* betük tétetnek.

Egyes szám			Többes szám
	1. személy		
himn.	nön.	dologn.	mind a három nemben.
1 мóй	моя́	моё	мой
2 моегó	моея́ / моéй	моегó	мойхъ
3 моемý	моéй	моемý	моймъ
4 моегó / мой	мою́	моё	мойхъ / мой
6 моймъ	моéю	моймъ	моими
7 (о) моёмъ	(о) моéй	(о) моёмъ	(о) мойхъ

Hasonlóképen hajlittatnak: твóй, твоя́, твоё tied; свóй, своя́, своё övé.

---

1. személy

himn.	nön.	dologn.	mind a három nemben.
1 нáшъ	нáша	нáше mienk (v. unk, ünk)	нáши mieink (v. aink eink)
2 нáшего	нáшея / нáшей	нáшего	нáшихъ
3 нáшему	нáшей	нáшему	нáшимъ
4 нáшего / нáшъ	нáшу	нáше	нáшихъ / нáши
6 нáшимъ	нáшею / нáшей	нáшимъ	нáшими
7 (о) нáшемъ	нáшей	нáшемъ	(о) нáшихъ

Igy hajlittatik: вáшъ, вáша, вáше tietek (v. tok, tek).

84. §. A visszaható névmás себя́ ugy hajlittatik mint a személyes névmás тебя́; u. m. 1. себя́. 2. себя́. 3. себѣ́. 4. себя́. 6. собóю. 7. (о) себѣ́. Többes száma nincs. Ezen névmás minden személyü névmás mellett alkalmaztathatik, s minden személyes névmásra vonatkozhatik; pl. я себѣ́, онъ себѣ́, онъ себѣ́, мы себѣ́ stb. Nagyobb erő kifejezése végett gyakran самъ, самá, сáмо névmás adatik hozzá; u. m. я самъ себя́ люблю́ én önmagamat szeretem.

A сáмъ, самá, сáмо ekkép hajlittatik:

	Egyes szám		Többes szám	
	himn.	nőn.	dologn.	mind a három nemben.
1	самъ	самá	сáмо	сáми
2	самогó	самы́я самóй	самогó	самúхъ
3	самомý	самóй	самомý	самúмъ
4	самогó	самý	сáмо	самúхъ
6	самúмъ	самóю самóй	самúмъ	самúми
7	(о) самóмъ	(о) самóй	(о) самóмъ	(о) самúхъ

1. Jegyzet. A harmadik személyü birtokos névmás kifejeztetik a személyes névmás harmadik személyének második esetével, vagyis sajátitójával; u. m. съ егó сы́номъ az ő fijával; къ ихъ дóчери az ő leányukhoz.

A magyar nyelvben előforduló négyféle birtokragok oroszul ekkép fejeztetnek ki:

1. kenyerem мой хлѣ́бъ, kenyered твой хлѣ́бъ, kenyere егó хлѣ́бъ.

2. kenyereim мои́ хлѣ́бы, kenyereid твои́ хлѣ́бы, kenyerei егó хлѣ́бы.

3. kenyerünk нáшъ хлѣ́бъ, kenyeretek вáшъ хлѣ́бъ, kenyerök ихъ хлѣ́бъ.

4 kenyereink нáши хлѣ́бы, kenyereitek вáши хлѣ́бы, kenyereik ихъ хлѣ́бы.

2. Jegyzet. Ha a birtokos névmások visszaható értelemben előfordulnak, ezen visszahatás kifejezéseül свой, своя́, своё névmás használtatik; u. m. подáй мнѣ́ свою́ кни́гу annyit tesz: add ide saját könyvedet, ellenben: подáй мнѣ́ мою́ кни́гу tesz: add ide az én könyvemet; онъ говори́лъ съ свои́мъ сы́номъ ő beszélt saját fijával; ellenben: онъ говори́лъ съ егó сы́номъ ő beszélt az ő (t. i. más valaki) fijával.

3. Jegyzet. A megtiszteltetést kifejező szavakul *Вы* személyes és *Вашъ* birtokos névmások használtatnak; u. m. Вы пи́шете ön ir; Вы лю́бите свои́хъ дѣтéй, ön szereti gyermekeit, vagy önök szeretik gyermekeiket; Вáшъ слугá ön szolgája.

Свой, своя́, своё mint visszaható jelentésü névmás nevező esetben nem használtatik, ha azonban mégis előfordul, akkor sajátszerü jelentése van; pl. онъ самъ не свой ő nem függ saját akaratától, ő maga magával nem rendelkezik; онъ мнѣ свой, ő nekem rokonom.

85. §. A mutató névmások: u. m. сей, сiя́, сié; тотъ, та, то; э́тотъ, э́та, э́то birtokos névmások szerint következőleg hajlittatnak:

	Egyes szám			többes szám
	himn.	nőn.	dologn.	mind a három nemben
1	сей	сiя́	сiё	сiи́
2	сегó	сея́ / сей	сегó	сихъ
3	сему́	сей	сему́	си́мъ
4	сегó / сей	сiю́	сiё	сихъ / сiи́
6	симъ	сéю	симъ	си́ми
7	(о) сёмъ	(о) сей	(о) сёмъ	(о) сихъ

	Egyes szám			többes szám
1	тотъ	та	то	тѣ
2	тогó	тоя́ / той	тогó	тѣхъ
3	тому́	той	тому́	тѣмъ
4	тогó / тотъ	ту	то	тѣхъ / тѣ
6	тѣмъ	тóю / тóй	тѣмъ	тѣ́ми
7	(о) томъ	(о) той	(о) томъ	(о) тѣхъ

	Egyes szám			többes szám
1	э́тотъ	э́та	э́то	э́ти
2	э́того	э́тыя / э́той	э́того	э́тихъ
3	э́тому	э́той	э́тому	э́тимъ
4	э́того / э́тотъ	э́ту	э́то	э́тихъ / э́ти
6	э́тимъ	э́тою / э́той	э́тимъ	э́тими
7	(объ)э́томъ	э́той	э́томъ	(объ) э́тихъ

Jegyzet. Оный, óная, óное, ugy szintén сáмый, сáмая, сáмое szabályszerüleg слѣпы́й idom szerint hajlittatnak. Сáмый тотъ ugyan az helyett gyakran тотъ же, та же, то же használtatik.

86. §. A visszamutató és kérdő névmások, u. m. котóрый, котóрая, котóрое; каковы́й, каковáя каковóе egészen a melléknevek szerint hajlittatnak; ugy szintén какíй, какáя, какóе a melléknév illető idoma szerint hajlittatik azon megjegyzéssel, hogy az egyes számu sajátitóban nem какáго, hanem какóго használtatik; кóй, кóя, кóе egészen a мóй, моя́, моé szerint hajlittatik.

Кто és что valamint чей, чья, чьё néhol eltérőleg ekkép hajlittatnak:

1	кто	что
2	когó	чегó
3	кому́	чему́
4	когó	что
6	кѣмъ	чѣмъ
7	(о) комъ	(о) чёмъ

	Egyes szám			többes szám
	himn.	nőn.	dologn.	mind a három nemben.
1	чей	чья	чьё	чьи
2	чьегó	чьея́ / чьей	чьегó	чьихъ
3	чьему́	чьей	чьему́	чьимъ
4	чьегó / чей	чью	чьё	чьихъ / чьи
6	чьимъ	чьéю	чьимъ	чьими́
7	(о) чьёмъ	(о) чьей	(о) чьёмъ	(о) чьихъ

87. §. A határozatlan névmások részint a melléknevek, részint pedig azon névmások hajlitásait követik, melyekből össze vannak téve; u. m. нѣ́кто, нѣ́что, никтó, ничтó hajlittatnak a кто és что szerint, a hangsuly változatlanul maradván azon a szótagon, melyen a nevezőben volt; a többi névmások pedig, u. m. вся́кій, вся́кая, вся́кое; нѣ́сколькій, нѣ́сколькая, нѣ́сколькое; кáждый, кáждая, кáждое; нѣ́который, нѣ́которая, нѣ́которое; нѣ́кій, нѣ́кая, нѣ́кое; ины́й, инáя, инóе szabályszerüleg hajlittatnak a melléknevek szerint.

Весь, вся, всё minden, egész, ekkép hajlittatik:

	Egyes szám		többes szám	
	himn.	nőn.	dologn.	mind a három nemben.
1	весь	вся	всё	всѣ
2	всего́	все́я всей	всего́	всѣхъ
3	всему́	всей	всему́	всѣмъ
4	всего́ весь	всю	всё	всѣхъ всѣ
6	всѣмъ	все́ю	всѣмъ	всѣми
7	(о) всёмъ	(о) всей	(о) всёмъ	(о) всѣхъ

Példák.

Я люблю́ своего́ това́рища. Свой своему́ по нево́лѣ другъ. Въ своёмъ дѣ́лѣ никто́ не мо́жетъ быть судье́ю. Э́та кни́га дорога́, а та деше́вле. Э́тотъ человѣ́къ самъ себѣ́ врагъ. Су́дъ при́нялъ сіё предложе́ніе, и вы́слушалъ о́ное. Са́мъ хозя́инъ былъ здѣ́сь. Са́мыя добродѣ́тели ди́кихъ людей стра́шны. Са́мый до́лгій день. Весь го́родъ говори́тъ объ э́томъ. Ка́ждый обя́занъ служи́ть госуда́рю и оте́честву. Здѣсь живётъ нѣ́кто Петро́въ. Кто-то былъ здѣсь и сказа́лъ что-то. Онъ написа́лъ нѣ́что въ ро́дѣ ска́зки. Ничто́ не огорча́етъ меня́ такъ, какъ неблагода́рность. Дай мнѣ поѣ́сть чего́-нибудь. Кто́-нибудь со мно́ю поѣ́детъ. Э́то сукно́ доро́же твоего́ нѣ́сколькими рубля́ми. Нѣ́которыя я́годы вредны́. Вся́кая швея́ имѣ́етъ по нѣ́скольку и́голъ и була́вокъ; у нея́ нѣтъ своего́ иго́льника, тотъ, кото́рый въ рука́хъ ея́, не ея́, но подру́ги ея́. Чей напе́рстокъ у твое́й сестры́? Чья рука́ не крива́ къ себѣ́. Чьи дѣ́ти у твое́й тёщи? Како́й пти́цы го́лосъ то?

Én szeretem társamat. A rokonok akaratlanul is jó barátok egymás közt. Saját ügyében senki sem lehet biróvá. Ezen könyv drága, ama pedig olcsóbb. Ezen ember maga magának ellensége. A biróság elfogadta ezen javaslatot, s kihallgatta azt. Maga a házi gazda volt itt. A vad embereknél magok az erények is borzasztók. A leghosszabb nap. Az egész város beszél erről. Mindenki köteles a fejedelemnek és a hazának szolgálni. Itt valamiféle Petroff lakik. Valaki volt

itten, s mondott valamit. Ő irt valamit monda nemében. Semmi sem bosszant engem annyira, mint a háladatlanság. Adj valamit ennem. Valaki el fog jönni (utba) velem. Ezen posztó drágább a tiednél egynehány rubellel. Némely bogyók ártalmasak. Minden varrónőnek van egynehány varró- és gombostüje; neki nincs saját tütartója, az, mely a kezében van, nem az övé, hanem a barátnéjáé. Ki gyüszüje van hugodnál? Ki keze nem görbe maga felé? Ki gyermekei vannak napádnál? Miféle madár hangja az?

V. Fejezet.

Az igéről.

88. §. Az igéknek személy-, szám-, idő- és mód szerinti változtatása igehajlitásnak (спряжéнie) mondatik. Személy van három, az egyes számu: я, ты, онъ, онá, онó, a többes számu: мы, вы, онй, онѣ; szám kettő: egyes és többes; mód három: jelentő (наклонéнie изъявйтельное), parancsoló (повелйтельное) és határozatlan (неокончáтельное). A foglaló mód (сослагáтельное наклонéнie) a jelentő módtól képeztetik. Az orosz nyelv bővelkedik hajlitható (причáстія) és hajlithatlan igenevekben (дѣепричáстія). Idő szorosan véve csak kettő van: jelen (настоя́щее врéмя) és mult (прошéдшее). A jövő (бу́дущее) a határozatlan módtól képeztetik бу́ду és стáну igék segitségével.

89. §. Az igék felosztatnak cselekvő (дѣйствйтельные глагóлы); pl. я хвалю́ (én) dicsérek; szenvedő (страдáтельные); pl. я хвалймъ (én) dicsértetem; közép vagyis benható (срéднie); pl. я бѣгу́ futok; magáraható (возврáтные); pl. я хвалю́сь dicsekszem; viszontagos (взаймные); pl. онй обнимáются ölelkeznek és közös (óбщie) pl. надѣя́ться reményleni; továbbá szabályos (прáвильные); pl. дѣлаю cselekszem és szabálytalan (неправильные); pl. иду́ megyek; személyes (лйчные); pl. пишу́ irok, és személytelen (безлйчные); pl. надлежйтъ kell, igékre.

Jellegök (видъ) szerint az igék felosztatnak: határozatlan (неопредѣлéннаго вйда); pl. я писáлъ (én) irtam;

határozott (опредѣлённаго ви́да); pl. я написа́лъ (én) megirtam; egyszeres (однокра́тнаго ви́да); pl. я кри́кнулъ felkiáltottam (t. i. egyszer) és többszörös, gyakorító vagy ismétlő jellegü (многокра́тнаго ви́да) igékre; pl. я ха́живалъ (én) járkáltam.

90. §. Az orosz nyelvben az igéknek két hajlitása van; az elsőhez azon igék tartoznak, melyek a jelentő mód jelen idejének egyes számu második személyében *ешь*-re, a másodikhoz pedig azok, melyek az emlitett személyben *ишь*-re végződnek.

Az igék hajlitásait mutató tábla.

Idő	Jelleg	Határozatlan mód
Nincsen	Határozatl.	ть, чь, ти; pl. рѣша́ть, печь, нести́
	Határozott	ть, чь, ти; pl. рѣши́ть, испе́чь, понести́
	Egyszeres	нуть; pl. ду́нуть, сту́кнуть, дви́нуть
	Többszörös	ивать, ывать; pl. на́шивать, дѣ́лывать

Idő	Jelleg	Jelentő mód. Egyes szám	Többes szám
Jelen	Nincsenek	я . . . . . ю, у ты . . . ещь, ишь онъ, она́, оно́ . . . етъ, итъ	мы . . . емъ, имъ вы . . . ете, ите они́, онѣ́ ютъ, утъ, атъ, ятъ
Mult	Határozatlan és határozott	я, ты, онъ . . . лъ она́ . . . . . ла оно́ . . . . . ло	мы, вы, они́, онѣ́ . . . ли
	Egyszeres	я, ты, онъ . . нулъ она́ . . . . нула оно́ . . . . нуло	мы, вы, они́, онѣ́ . . нули
	Többszörös	я, ты, онъ ивалъ, ывалъ она́ . . ивала, ывала оно́ . . ивало, ывало	мы, вы, они́, онѣ́ ивали, ывали

Idő	Jelleg	Jelentő mód	
Jövő	Határozatlan	я бу́ду ты бу́дешь } ть, чь, ти онъ бу́детъ	мы бу́демъ вы бу́дете } ть, чь, ти оні́ бу́дуть
	Határozott	ugy van mint a	jelen idő
	Egyszeres	я . . . . ну ты . . . . . . нешь онъ, она́, оно́ нетъ	мы . . . . . . немъ вы . . . . . . нете оні́, онѣ́ . . . нутъ
		Parancsoló mód.	
Nincsen	Minden jellegüre nézve	ты . . . . и, ь, й	вы . . ите, ете, йте
		пусть онъ . . . етъ, итъ	пусть . . ютъ, утъ оні́, онѣ́ . ятъ, атъ

91. §. Mielőtt az igék hajlitásaira átmennénk, szükségesnek tartjuk a *быть* lenni igének hajlitását előrebocsátani.

Jelentő mód.

	Jelen idő.	Mult idő.	Jövő idő.
	Egyes szám.	Egyes szám.	Egyes szám.
1	я есмь, én vagyok	я } былъ voltam	я бу́ду leszek
2	ты есі́, te vagy	ты } была́ / было voltál	ты бу́дешь lesz
3	онъ / она́ / оно́ } есть, ő van	онъ былъ / она́ была́ / оно́ было } volt	онъ / она́ / оно́ } бу́детъ lesz
	Többes szám.	Többes szám.	Többes szám.
1	мы есмы́, vagyunk	мы } были voltunk	мы бу́демъ, leszünk
2	вы е́сте, vagytok	вы } voltatok	вы бу́дете, lesztek
3	оні́ / онѣ́ } суть, vannak	оні́ / онѣ́ } voltak	оні́ / онѣ́ } бу́дуть lesznek

Parancsoló mód.

Egyes szám	Többes szám
будь ты, légy te	бу́дьте вы, legyetek ti
пусть онъ, она́, оно́	пусть оні́, онѣ́
бу́детъ, legyen ő	бу́дуть, legyenek ők

Határozatlan mód.

быть lenni.

Hajlitható igenév.

Jelen idő: сýщій, сýщая, сýщее lévő.
Mult idő: бы́вшій, бы́вшая, бы́вшее volt.
Jövő idő: бýдущій, бýдущая, бýдущее leendő.

Hajlithatlan igenév.

Jelen idő: бýдучи lévén.
Mult idő: бы́въ lévén, (miután voltam,-ál stb.)

1. Jegyzet. A быть igétől a jelentő mód jelen idejének egyes és többes számu első és második személyei ugy szólván soha sem fordulnak elő a közbeszédben, hanem helyettök személyes névmások használtatnak; pl. nem mondatik: я есмь Нѣмецъ, ты еси́ Италіáнецъ, мы есмы́ Рýсскіе, вы éсте Англичáне; hanem: я Нѣмецъ, ты Италіáнецъ, мы Рýсскіе, вы Англичáне, én német vagyok, te Olasz vagy, mi Oroszok vagyunk, ti Angolok vagytok; söt az egyes számu harmadik személy есть is csak ott használtatik, hol nélküle az értelem nem volna világos; pl. Россія есть импéрія; есть ли у васъ шёльковый товáръ; itt ha есть kihagyatnék, az értelem nem volna világos; ellenben онъ человѣкъ чéстный, ő becsületes ember, itt есть ige elhagyatik, mert nélküle világos a mondat; továbbá a többes számu 3-ik személy суть szintén ritkán fordul elő a köz használatban, a mennyiben helyette többnyire az egyes számu 3-ik személy есть helyettesittetik; pl. vannak gazdag emberek, nem mondatik: суть богáтые лю́ди, hanem есть богáтые лю́ди; különösen есть személytelenül használtatik ilyen kifejezésekben: есть когó спроси́ть, есть что послýшать, есть о чёмъ подýмать van kit megkérdezni, van mit meghallgatni, van miről gondolkodni; ily módon használtatnak személytelenül a бы́ло és бýдетъ is; — ha kérdőleg tétetik a mondat, есть elhagyatik, бы́ло és бýдетъ pedig megtartatnak; u. m. когó спроси́ть? что дѣлать? kit kell megkérdezni? mit kell csinálni? когó бы́ло спроси́ть? kit kellett megkérdezni.

2. Jegyzet. Ezen быть igétől származik быва́ть létezni ige; jelentésökre nézve ezeket egymástól jól kell megkülönböztetnünk, mert быть egyszeres, быва́ть pedig többszörös gyakoritó ige jejelentésével bir; pl. онъ бы́лъ дóма, ő otthon volt (t. i. bizonyos időben); онъ быва́лъ дóма ő folytonosan otthon volt; онъ былъ въ гóродѣ ő volt a városban (t. i. egyszer), онъ быва́лъ въ гóродѣ, ő volt a városban (t. i. többször). A быва́ть mult idejének dolog neme быва́ло gyakran más igék mult ideje elé tétetik, s általa valamely régen megtörtént dolognak ideje kifejeztetik; pl. быва́ло я владѣлъ, egykor én

uralkodtam; sőt gyakran a jelen és jövő idők elé is tétetik; pl. бывáло оний играют egykor a midőn játszanak; бывáло онъ стáнетъ разскáзывать, egykor elkezdett beszélni.

92. §. Az igék első hajlitásának idoma.

Jelentő mód.

Jelen idő.	Mult idő.	Jövő idő.
Egyes szám.	Egyes szám.	Egyes szám.
я читá-ю olvasok	(я, ты) { читá-лъ, читá-ла, читáло	я бýду } читáть
ты читá-ешь olvassz		ты бýдешь } читáть
онъ, онá, онó } читá-етъ olvas	онъ читá-лъ	онъ, онá, онó } бýдетъ читáть
	онá читá-ла	
	онó читá-ло	
	(én) olvastam stb.	(én) fogok olvasni stb.
Többes szám.	Többes szám.	Többes szám.
мы читá-емъ olvasunk	мы, вы, оний, онѣ } читá-ли mi olvastunk stb.	мы бýдемъ } читáть
вы читá-ете olvastok		вы бýдете } читáть
оний, онѣ } читá-ютъ olvasnak		оний, онѣ } бýдутъ читáть

Parancsoló mód.

Egyes szám	Többes szám
читá-й ты olvass te	читá-йте вы olvassatok ti

Foglaló és óhajtó módok

a jelentő mód mult idejétől képeztetnek, t. i. чтóбы, чтóбъ vagy дабы́ szócskák hozzáadása által; pl. чтóбы онъ читáлъ hogy ő olvasson.

Határozatlan mód.

Читá-ть olvasni.

Hajlitható igenév.

Jelen idő: читá-ющій, ющая, ющее olvasó.
Mult idő: читá-вшій, вшая, вшее, a ki olvasott.

Hajlithatlan igenév.

Jelen idő: чита́-ючи olvasva.

Mult idő: чита́-въ, чита́-вши olvasván (miután olvastam,-ál stb.)

93. §. Az igék második hajlitásának idoma.

Jelentő mód.

Jelen idő.	Mult idő.	Jövő idő.
Egyes szám		
я говор-ю́ beszélek	я, ты говор-и́лъ, говор-и́ла, говор-и́ло	я бу́ду говори́ть
ты говор-и́шь beszélsz		ты бу́дешь говори́ть
онъ, она́, оно́ говори́тъ beszél	онъ говор-и́лъ	онъ, она́, оно́ бу́детъ говори́ть
	она́ говор-и́ла	
	оно́ говор-и́ло	
	beszéltem stb.	fogok beszélni
Többes szám		
мы говор-и́мъ beszélünk	мы, вы, они́, онѣ́ говор-и́ли beszéltünk stb.	мы бу́демъ говор-и́ть
вы говор-и́те beszéltek		вы бу́дете говор-и́ть
они́, онѣ́ говор-я́тъ beszélnek		они́, онѣ́ бу́дутъ говор-и́ть

Parancsoló mód.

говор-и́ ты beszélj (te)   говор-и́те вы beszéljetek (ti)

Foglaló és óhajtó módok

a jelentő módnak mult idejétől képeztetnek, hozzáadván чтобы, чтобъ vagy дабы́ szócskákat; pl. хочу́ дабы́ онъ говори́лъ akarom, hogy ő beszéljen.

Határozatlan mód.

говор-и́ть beszélni.

Hajlitható igenév.

Jelen idő: говор-я́щій, я́щая, я́щее beszélő.

Mult idő: говор-и́вшій, и́вшая, и́вшее a ki beszélt.

Hajlithatlan igenév.

Jelen idő: говор-я́ beszélve.

Mult idő: говор-и́въ, говор-и́вши beszélvén, - ve, (miután beszéltem, - él stb.)

1. Jegyzet. A parancsoló módnak tulajdonkép csak második személye van, mindazáltal képeztetnek a többi személyek is пусть, пуска́й, да és будь szócskák alkalmazása által; u. m. пусть я говорю́ hadd beszéljek én, пуска́й онъ говори́тъ hadd beszéljen ő, да говори́мъ мы beszéljünk mi, будь они́ говоря́тъ beszéljenek hát ők; egyébiránt igen divatos az egyes számu második személyhez hozzá adni a többi személyes névmásokat is; u. m. говори́ я, говори́ мы, говори́ вы, говори́ они́, vagy a személyes névmásokat az ige elé téve; u. m. я говори́, я плати́, én beszéljek, én fizessek stb. — Gyakran a többes számu első személyhez *те* vagy *ка* szócskák ragasztatnak; u. m. говори́мъ-ка, говори́мъ-те, beszéljünk hát.

2. Jegyzet. A jelentő mód mult idejének személyei végzeteik által nem lévén egymástól megkülönböztethetők, szükséges, hogy a kivánt megkülönböztetés végett az illető személyes névmások által — tekintettel a nemre, melyre vonatkoznak, — nyiltan kifejeztessenek; pl. я, (ты, онъ) чита́лъ mondhatja magáról a himnemü személy, я, (ты, она́) чита́ла vonatkozik a nőnemü személyre, оно́ чита́ло a dolognemet jelöli; pl. дитя́ чита́ло a gyermek olvasott. Gyakran dolognemü élettelen tárgyu főnév is személyesitett szó gyanánt fordul elő a beszédben; pl. не́бо зна́ло az ég tudta. A többi időkben a személyes névmások csak akkor tétetnek ki, ha általuk a szónak különös nyomatékot akarunk adni; pl. я чита́ю э́то én olvastam ezt (t. i. nem más valaki).

3. Jegyzet. A *жу*, *чу*, *шу* és *щу* végzetü igék hajlitásuk közben *ю* helyett *у*, és *я* helyett *а* betüt felvesznek; u. m. чешу́ fésülök, чешу́тъ fésülnek, чешу́щій fésülő; учу́ tanitok, у́чатъ tanitanak, уча́щій tanitó; дрожу́ reszketek, дрожа́тъ reszketnek, дрожа́щій reszkető.

Példák.

Ты не ду́маешь о томъ, что теря́ешь. Онъ чита́етъ бѣ́гло, и рису́етъ о́чень хорошо́. Со́лнце сія́етъ а́рко, и утомля́етъ глаза́. Вы игра́ете и смѣ́ётесь. Жалѣ́ю о томъ, кто неумѣ́етъ занима́ться дѣ́ломъ. Вы меня́ ра́дуете свои́ми успѣ́хами. Они́ толку́ютъ о свои́хъ дѣла́хъ. Мы упова́емъ на Бо́га. Мы сдѣ́лаемъ что ну́жно. Я поду́маю что дѣ́лать. Ты потре́буешь де́негъ. Онъ переночу́етъ въ и́збѣ. Мы размѣня́емъ де́ньги. Вы одолѣ́ете враго́въ. Они́ порабо́таютъ въ по́лѣ. Я говорю́ пра́вду. Ты со-

ри́шь ко́мнату. Другъ мнѣ вѣ́ритъ. Мы весели́мъ свои́хъ това́рищей. Вы вини́те друзе́й. До́брые лю́ди спо́рятъ не до́лго. Я стро́ю домъ. Ты клеи́шь столъ. Ба́ба до́итъ коро́ву. Мы пои́мъ лошаде́й. Вы сто́ите похвалы́. Пчёлы роя́тся. Я стою́ на полу́. Ты стои́шь пря́мо. Геро́й стои́тъ за пра́вду. Мы стои́мъ на доро́гѣ. Часы́ сто́ятъ до́рого. Я смотрю́ въ окно́. Ты гори́шь жела́нiемъ. Колоко́льчикъ звони́тъ ти́хо. У меня́ боля́тъ зу́бы. Че́стные лю́ди боя́тся Бо́га.

Te nem gondolsz azzal, a mit veszitesz. Ő folyékonyan olvas és igen szépen rajzol. A nap élénken világit és bágyasztja a szemet. Ön játszik és nevet. Sajnálom azt, a ki nem ért a dologhoz (nem tud dologgal foglalkozni). Ön örvendeztetett engem előmenetelével, (vagy: ti örvendeztek engem előmeneteletekkel). Saját ügyeikről értekeznek. Mi Istenben bizunk. Megteszszük, a mi szükséges. Meggondolom, mit kell tennem (vagy: mi tévő legyek). Szükséged van pénzre. Ő meghál a szobában. Mi felváltjuk a pénzt. Ti meggyőzitek az ellenségeket. Ők dolgozni fognak a mezőn. Én igazat beszélek. Te szemeteled a szobát, (vagy: szemetet csinálsz a szobában). A barátom hisz nekem. Mi mulattatjuk társainkat. Ti hibáztatjátok barátaitokat. A jó emberek nem sokáig czivakodnak. A vén asszony feji a tehenet. Mi itatjuk a lovakat. Ti érdemlitek a dicséretet. A méhek rajzanak. Én a padolaton állok. Te egyenesen állsz. A hős az igazság mellett áll, (az igazságot védi). Mi az uton állunk. Az óra sokat ér. Az ablakon kinézek. Te égsz a kivánságtól. A csengetyü csendesen szól. Fogaim fájnak. A jó emberek félnek az Istentől.

A szenvedő igékről.

94. §. A szenvedő igék képeztetnek részint a cselekvő igéktől *ся* vagy *сь* ragaszték hozzáadása által; pl. почита́юсь tiszteltetem, кни́га чита́ется a könyv olvastatik; a *ся* ragaszték t.i. mássalhangzó-, a *сь* pedig hangzó után tétetik; részint pedig a röviditett szenvedő igenevektől быть, быва́ть igék segitségével.

95. §. Igenevektől képezett szenvedő igék ekkép hajlittatnak:

Jelentő mód.

Jelen idő.	Mult idő.	Jövő idő.
	Egyes szám	
я, ты { читáемъ читáема читáемо	я, ты { былъ, былá, бы́ло читáемъ, читáема, читáемо	я бýду читáемъ читáнъ
онъ читáемъ онá читáема	я, ты { былъ, былá, бы́ло, читáнъ, читáна, читáно	ты бýдешь читáемъ, читáнъ
онó читáемо olvastatom stb.	онъ былъ { читáемъ читáнъ	онъ бýдетъ читáемъ, читáнъ
	онá былá { читáема читáна	онá бýдетъ читáема, читáна
	онó бы́ло { читáемо читáно	онó бýдетъ читáемо читáно
	olvastattam stb.	fogok olvastatni stb.
	Többes szám	
мы, вы, онѝ, онѣ́ } читáемы olvastatunk	мы, вы, онѝ, онѣ́ } были читáемы, читáны olvastattunk	мы бýдемъ, вы бýдете, онѝ, онѣ́ бýдутъ } читáемы, читáны fogunk olvastatni

Parancsoló mód.

будь читáемъ, а, о, читáнъ, а, о
бýдьте читáемы, читáны.

Határozatlan mód.

быть читáему, читáну, olvastatni.

Hajlitható igenév.

Jelen idő: читáемый, ая, ое, a mi olvastatik
Mult idő: читáнный, ая, ое, a mi olvastatott.

Hajlithatlan igenév.

Jelen idő: бýдучи читáемъ, читáнъ, а, о olvastatva
Mult idő: бывъ читáемъ, читáнъ, а, о. olvastatván.

1. Jegyzet. Jelentő módnak jelen ideje akkor volna tökéletesen kifejezve, ha az igenévhez есмь, есѝ, есть segédige

adatnék, minthogy azonban a nyelv sajátsága ezen hozzáadást nem türi, annálfogva a személyes névmások vagy бывáю ige adatnak az igenévhez.

2. Jegyzet. Ha a szenvedő igének folytonosan tartó állapotát kifejezni akarjuk, бывáть ige alkalmaztatik; pl. я бывáю хвалúмъ folyvást dicsértetem, я бывáю почитáемъ állandóan tiszteltetem.

3. Jegyzet. Nem csak a határozatlan, de az egyszeres jellegü cselekvő igéktől is — ha ezek igenévvel birnak, — képeztetnek a szenvedő igék; pl. двúнуть egyszerre felemelni igéből lesz szenvedő: я былъ, я бýду двúнутъ, én felemeltettem, én fogok felemeltetni; хлеснýть ostorral megütni igéből lesz szenvedő: ты былá хлеснутá.

4. Jegyzet. A szenvedő igék jövő ideje csak бýду segitségével képeztetik, стáну ige itten soha sem alkalmazható, holott a cselekvő igéknél fölváltva majd az egyik, majd a másik alkalmaztatik, mindazáltal némileg különböző értelemben, mert стáну tulajdonkép a cselekvés kezdeményezését fejezi ki; pl. я стáлъ говорúть elkezdettem beszélni, стáну говорúть elkezdek beszélni, ellenben бýду határozottan a jövőt fejezi ki; u. m. бýду говорúть fogok beszélni.

5. Jegyzet. A köz életben ritkán fordul elő a szenvedő igék használata, hanem értelmök legtöbbnyire a cselekvő igék által ekkép fejeztetik ki: pl. я именýемъ neveztetem helyett mondatik: меня́ именýютъ engem neveznek, я бывáю хвалúмъ dicsértetem helyett mondatik: меня́ хваля́тъ engem dicsérnek, я былъ хвалúмъ dicsértettem helyett mondatik: меня́ хвалúли engem dicsértek; igen gyakran *ся* szócskával képezett szenvedő igék igénybe vétetnek; pl. мóре волнýемо вѣтромъ a tenger a szél által hányattatik helyett mondatik: мóре волнýется вѣтромъ.

Példák.

Вся́кіе ремéсленники, худóжники, промы́шленники и завóдчики потрéбны въ человѣ́ческомъ óбществѣ. Есть таковы́е промы́шленники, котóрые занимáются доставлéніемъ нýжныхъ вещéствъ, ины́е старáются э́ти веществá сдѣ́лать спосóбными къ употреблéнію. Купцáми покупáются товáры вся́каго рóду и распространя́ются междý нарóдами. Въ городáхъ есть здáнія, сооружéнныя изъ кáмня. Изъ расплавля́емато зóлота золотúльщикъ изготовля́етъ вся́кія галантерéйныя вéщи. Какъ ни воспúтанъ бýдетъ человѣ́къ, однáко не истребúтся наклóнность его ко злóму. Большóе достóинство воспитáнія заключáется въ томъ, чтобъ человѣ́къ сдѣ́лался намѣ́реннымъ укрощáть сúлу своúхъ злыхъ наклóностей.

Mindenféle mesteremberek, müvészek, iparosok és gyárosok szükségesek az emberi társadalomban. Vannak iparüzők, kik a szükséges anyagok megszerzésével foglalkoznak, mások pedig ezen anyagokat használhatókká tenni igyekeznek. A kereskedők által mindennemü kelmék összevásároltatnak s a népek közt elterjesztetnek. A városokban kőből föllállitott épületek vannak. Az aranymives felolvasztott aranyból mindenféle ékszereket készit. Bár minő is nevelt legyen az ember, mindazáltal nem irtatik ki belőle a roszra való hajlam. A nevelés legfőbb érdeme abban áll, hogy az ember irányt nyerjen, miszerint rosz hajlamainak erejét megtörhesse.

Az igék hajlitási végzeteinek képzéséről.

96. §. Hogy valamely igét szabályszerüleg hajlithassunk, tudnunk kell: 1-ör annak határozatlan módját; 2-or azt mikép képeztetik a határozatlan módtól a jelentő mód jelen idejének első személye; 3-or mikép képeztetnek az első személytől a többi személyek, s végtére 4-er mikép képeztetnek a többi idők és módok: vagyis tudnunk kell a személy-, idő- és módragokat.

A határozatlan mód végzeteiről.

97. §. A határozatlan mód végzetei e következők:

1. *ть* ezt megelőző hangzóval; pl. читáть olvasni, двигать emelni, вйдѣть látni, строить épiteni, колóть szurni, hasitani, мыть mosni, дуть fúni, мѣрять mérni, терéть dörgölni.

2. *сть* vagy *сти*, *зть* vagy *зти;* pl. красть vagy крáсти lopni, везть vagy везтй szekeren vinni.

3. *чь* mint стричь nyirni, течь folyni, жечь égetni.

Jegyzet. A határozatlan módnak végzeteiből lehet meghatározni az igék hajlitását vagyis, hogy mely ige melyik hajlitáshoz tartozik; nevezetesen pedig az első hajtogatáshoz tartoznak:

1. Azon igék, melyek *ать*, *ять*, *овать*, *евать*, *уть*, *ыть* szótagokkal végződnek; pl. дѣлать cselekedni, мѣрять mérni, сѣять vetni magot, ковáть vasalni, плевáть köpni, колóть hasitani, дуть fúni, мыть mosni.

2. Egytagu *ѣть* végzetüek: pl. грѣть melegiteni, прѣть izzadni; kivétetik зрѣть nézni, a mennyiben ez a második hajlitáshoz tartozik.

3, Két és több szótagból álló *ѣть* végzetü igék, melyek fő- és melléknevektől származnak; mint: потѣ́ть izzadni, származik поть izzadság főnévtől; жалѣ́ть sajnálni származik жаль sajnálat főnévtől; зеленѣ́ть zöldelni származik зелёный zöld melléknévtől. Az ezen szabály alá nem eső *ѣть* végzetü igék a második hajlitáshoz tartoznak, kivéve имѣть igét, mely az első hajlitáshoz tartozik.

4. Mindazon igék, melyeknek határozatlan módjuk *сть* vagy *сти*, *зть* vagy *зти*-re végződik, az első hajlitáshoz tartoznak, u. m. грызть vagy грызтѝ rágni, класть vagy клáсти rakni.

5. Az *ереть* végzetüek szintén az első hajlitást követik; u. m. тереть dörgölni; végtére

6. A *чь* végzetüek hasonlókép az első hajtogatáshoz tartoznak; u. m. берéчь óvni, печь sütni.

A második hajlitáshoz tartoznak:

1. az *ить* végzetüek; u. m. стрóить épiteni, учи́ть tanitani.

2. Két vagy több szótagu gyökigék, melyek *ѣть*-re végződnek, és sem fő- sem melléknevektől nem származnak; u. m. смотрѣ́ть nézni, терпѣ́ть szenvedni, ide tartozik az egy szótagu зрѣть ige is.

A jelentő mód jelen ideju első személyének képzéséről.

98. §. A jelentő mód jelen idejének első személye a határozatlan módtól képeztetik; tudni illik

ha a határozatlan módnak végzete:	a jelen idő első személyének végzete lesz:
ать питáть táplálni	*аю* питáю
аять лаять ugatni	*аю*, лáю
ять megelőző mássalhangzóval мѣрять	*яю*, мѣрáю megtartva a mássalhangzót
оять стоять állani	*ою*, стою
ѣять вѣять lengedezni, szórni lapáttal	*ѣю*, вѣю

ha a határozatlan módnak végzete:		a jelen idő első személyének végzete lesz:	
овать цѣловáть csókolni		*ую*, цѣлу́ю	
евать плевáть köpni		*юю*, плю́ю	
евать, *ж*, *ч*, *ш* és *щ* után жевáть rágni (ételt)		*ую*, жу́ю	
ереть мерéть halni		*у*, мру	
оть колóть szurni		*ю*, колю́, kivétetik: молóть őrleni, мелю́	
уть дуть fúni		*ую*, ду́ю	
ыть мыть mosni		*ою*, мóю, kivétetnek: плыть uszni, слыть hirben lenni; плыву́, слыву́	
ѣть старѣть öregedni		*ѣю*, старѣ́ю; kivétetnek: ревѣть orditani, пѣть énekelni: реву́, пою́	
зть vagy *зти* грызть rágni		*зу*, грызу́	
сть vagy *сти* класть rakni		*ду*, кладу́	
сть vagy *сти* цвѣсть virágozni		*ту*, цвѣту́	
	берéчь óvni		берегу́
	жечь égetni		жгу́
	стерéчь őrizni		стрегу́
чь	стичь elérni	*гу*	стигу́
	стричь nyirni		стригу́
	мочь lehetni		могу́
	прячь foglalni		прягу́
	влечь hurczolni		влеку́
	печь sütni		пеку́
чь	сѣчь vágni	*ку*	сѣку́
	течь folyni		теку́
	толóчь kölyüzni		толку́

Jegyzet. Ezen igék: стичь, мочь, прячь, továbbá терéть, мерéть, перéть magukban nem fordulnak elő, hanem csak összetett alakban használtatnak; u. m. дости́чь, достигáть elérni, вспомóчь, вспомогáть segiteni, запря́чь, запрягáть befogni a hámba, обтрéть, обтирáть törölgetni, умрéть, умирéть meghalni, запрéть, запирáть bezárni.

Ha a határozatlan módnak végzete ить betük után áll	A jelen idő első személyének végzete lesz:
б	*блю*, люби́ть szeretni, люблю́
в	*влю*, дави́ть nyomni, давлю́
м	*млю*, ломи́ть törni, ломлю́
п	*плю*, ступи́ть lépni, ступлю́
д	*жу*, суди́ть itélni, сужу́
з	*жу*, рази́ть ütni, ражу́
с	*шу*, носи́ть hordani, ношу́
ст	*щу*, густи́ть süriteni, гущу́
т	*чу*, плати́ть fizetni, плачу́
ж	*жу*, кружи́ть gömbölyiteni, кружу́
ч	*чу*, учи́ть tanitani, учу́
ш	*шу*, рѣши́ть határozni, рѣшу́
щ	*щу*, лущи́ть hántani, лущу́

Jegyzet. Ha valamely hangzó, vagy az előszámlált mássalhangzókon kivül más mássalhangzó előzi meg az *ить* végzetet, akkor a jelen időnek első személye *ю* betüvel fog végződni, megtartván az *ить* végzetet megelőző hangzót vagy mássalhangzót; pl. крои́ть szabni, крою́; таи́ть titkolni, таю́; клеи́ть enyvezni, клею́; брани́ть gyalázni, браню́; вини́ть okozni (valakit), виню́; вали́ть háritani валю́; вари́ть főzni, варю́.

Kivétetik клейми́ть bélyegezni, első személye клеймю́, s nem клеймлю́.

Végtére *ѣть* végzetü igéknél hasonlókép azon szabályok szerint, melyek fönt az *ить* végzetüekre nézve előadvák, képeztetik a jelen időnek első személye; u. m. висѣ́ть függni, вишу́; вертѣ́ть csavarni, forgatni, верчу́; велѣ́ть parancsolni, велю́; терпѣ́ть szenvedni терплю́; ви́дѣть látni ви́жу.

A jelentőmód jelen ideji második és a többi személyeinek képzéséről.

99. §. Az első személytől, mely minden igénél *ю* vagy *у* betüvel végződik, képeztetnek mind a többi személyek oly módon, hogy a *ю* vagy *у* előtt álló hangzó vagy mássalhangzó megtartatik, s ehhez adatnak az illető személyek végzetei vagyis a személyragok, t. i. az első hajlításhoz tartozó igéknél; *ешь*, *етъ*, *емъ*, *ете*, *ютъ* vagy *утъ* végzetek; a második

hajtogatáshoz tartozó igéknél pedig: *ишь*, *итъ*, *имъ*, *ите*, *атъ* vagy *ятъ* végzetek.

Kivétetnek azon igék, melyek a határozatlan módban *чь*-re végződnek, mert ezek közül azoknál, melyeknek első személye *гу*-ra végződik, — a többes számu harmadik személyt kivéve, — mindenütt a *г* betü *ж*-re változik; u. m. стригу́, стри́жешь, стри́жетъ, стри́жемъ, стри́жете, стригу́тъ; azon igéknél pedig, melyeknek első személye *ку* végzetet felvesz, a többi személyekben ezen *к* betüt—a többes számu harmadik személyt kivéve, — *ч* betüre változtatják; u. m. пеку́, печёшь, печётъ, печёмъ, печёте, пеку́тъ. — Továbbá a második hajlitáshoz tartozó igéket illetőleg megjegyzendő, hogy az *ить* és *ѣть* végzetüeknél az első személy képzésénél előforduló mássalhangzói közbevetés és változás nem terjed ki a többi személyekre, hanem az *ить* és *ѣть* végzetet megelőző mássalhangzó érintetlenül meghagyatik; u. m. люби́ть, люблю́, лю́бишь, лю́битъ, лю́бимъ, лю́бите, лю́бятъ; висѣ́ть, вишу́, ви́сишь, ви́ситъ, ви́симъ, ви́сите, ви́сятъ.

A jelentőmód mult idejének képzéséről.

100. §. A jelentő módnak mult ideje rendesen minden igénél a határozatlan módtól képeztetik; t. i. *ть* betük helyett *лъ* betük tétetnek; pl. чита́ть, чита́лъ; моли́ть, моли́лъ; верну́ть, верну́лъ; ви́дѣть, ви́дѣлъ. Azon igéknél azonban, melyek *сть* vagy *сти*, *зть* vagy *зти*, továbbá *чь*-re végződnek, a mult idő a jelen idő első személyétől képeztetik; t. i. a *бу*, *гу*, *ку*, *зу*, *су* végzetek elhagyatnak, s helyettök *ъ* betü tétetik; u. m. гребсти́ vagy гребсть evezni, gerebélni, гребу́, грёбъ; стри́чь nyirni, стригу́, стригъ; течь folyni, теку́, тёкъ; гры́зть rágni, грызу́, грызъ; несть vinni, несу́, нёсъ; — azon igéknél pedig, melyeknek jelen idejü első személye *ду* vagy *ту* végzetü, a *ду* és *ту* helyett *лъ* tétetik; pl. класть rakni, кладу́, кла́лъ; цвѣсти́ virágozni, цвѣту́, цвѣлъ stb. — Végtére azon igék, melyek a határozatlan módban *ереть*-re végződnek, a mult időben *ереть* helyett *еръ* végzetet felvesznek, u. m. тере́ть, пере́ть, мере́ть lesz: тёръ, пёръ, мёръ, vagy összetéve: обмёръ, запёръ, умёръ.

Jegyzet. Némely egyszeres jellegü igék mult ideje röviditve is használtatik; pl. толкнýлъ helyett mondatik тóлкъ egyszer taszitott, брякнулъ helyett mondatik брякъ recsentett, csattantott: стýкнулъ helyett стукъ egyszer kopogott, хлеснýлъ helyett хлесъ egyszer ütött ostorral.

A parancsoló mód képzéséről.

101. §. A parancsoló mód, melynek mind a két számban tulajdonkép csak a második személye van meg, képeztetik a jelentő mód jelen idejétől; nevezetesen pedig azon igéknél, melyek az első hajlitáshoz tartoznak, a jelen időnek első személyétől; t. i. a *ю* vagy *y* betük átváltoztatnak *й* vagy *u* vagy *ь* betüre; s pedig azon igéknél, melyek *ю* betüvel végződnek, és ezt más hangzó előzi meg, a *ю* betü átváltoztatik *й*-re; pl. знáю tudok, знай; мѣряю mérek, мѣряй; мóю mosok, мой; кýю kovácsolok, куй; бѣлѣю fejéredem, бѣлѣй; воюю háborut viselek, воюй; — azon igéknél pedig, melyeknél a *ю* vagy *y* betüt mássalhangzó megelőz ezen *ю* vagy *y* betük átváltoztatnak vagy hangsulyos *и́* betüre; pl. колю hasitok, колú; везý szekeren viszek, везú; кладý rakok, кладú; стругý gyalulok, стругú; пекý sütök, пекú; vagy ha a hangsulynak nincs ott helye, *ь* betüre; pl. клúчу kiáltok, клúчь; двúну felemelek, двúнь stb.

Kivétetnek azon egytagu igék, melyeknek jelen idejü első személye *iю* vagy *ью* végzetü, mert ezeknél a parancsoló mód *ей* szótagra végződik; u. m. бить verni, бію vagy бью, бей; вить fonni, gömbölyiteni, вію vagy вью, вей; лить önteni, лію vagy лью, лей; пить inni, пію vagy пью, пей; шить varrni, шію vagy шью, шей.

A második hajlitáshoz tartozó igéknél a parancsoló mód a jelen időnek második személyétől képeztetik; t. i. az *ишь* végzet helyett vagy hangsulyos *и́*; pl. люблю, лю́бишь, люби́, vagy ha hangsulynak ott nincs helye, *ь* betü tétetik; pl. ви́дѣть látni, ви́жу, ви́дишь, ви́дь; вѣ́рить hinni, вѣ́рю, вѣ́ришь, вѣ́рь; спóрить vitázni, спóрю, спóришь, спóрь; — ha a második személyben *ишь* előtt hangsulyos hangzó áll, akkor: *ишь* helyett *й* tétetik; pl. стрóить épiteni, стрóю, стрóишь, строй; ellenben ha az *ишь* előtt álló hangzó nem hangsulyos, hanem magán az *ишь* szótagon van a hangsuly, a parancsoló

mód hangsulyos *й*-re fog végződni; pl. таи́ть titkolni, таи́шь, таи́; általában pedig annak meghatározására, hogy melyik szótagra kell esni a hangsulynak a parancsoló módban, irányul szolgál a határozatlan mód; t. i. ha a határozatlan módnak utolsó szótagja hangsulyos, akkor a parancsoló mód végzete is hangsulyos lesz, ellenben ha nem az utolsó hanem más valamely szótagon áll a hangsuly, akkor a parancsoló mód *й* vagy *ь* betüvel fog végződni—az első a hangzó, az utóbbi pedig a mássalhangzó után tétetik,—ha t. i. egy mássalhangzónál nincs több, de ha több mássalhangzó összecsoportosul, akkor a nehéz kiejtés elkerülése végett a parancsoló mód *и* hangzóval fog végződni; pl. проси́ть kérni, прошу́, про́сишь, проси́; вертѣ́ть furni, верчу́, верти́шь, верти́; мы́слить gondolni, мы́шлю, мы́слишь, мы́сли; по́мнить emliteni, по́мню, по́мнишь, по́мни.

A többes számu második személy mind a két hajlitáshoz tartozó igéknél a parancsoló mód egyes számu második személyétől képeztetik, hozzáadatván *те* végzet; pl. знай, зна́йте; пей, пе́йте; стро́й, стро́йте stb.

A cselekvő hajlitható igenevek képzéséről.

102. §. A cselekvő hajlitható jelen idejü igenév általában minden igénél a jelentő mód jelen idejének többes számu harmadik személyétől képeztetik; t. i. *тъ* végzet *щій*, *щая*, *щее* végzetre változtatik át; u. m. зна́ютъ, зна́ющій, щая, щее; мо́лятъ, моля́щій, щая, щее; лю́бятъ, любя́щій, щая, щее; грызу́тъ, грызу́щій, щая, щее.

A mult idejü hajlitható cselekvő igenév képeztetik a jelentő mód mult idejétől; t. i. a *лъ* végzet *вшій*, *вшая*, *вшее*-re vagy ha nem *лъ* végzetből áll, hanem a *ъ* betüt más mássalhangzó előzi meg, akkor csak e *ъ* betü változtatik át *шій*, *шая*, *шее* szótagokra; pl. пита́лъ, пита́вшій, ая, ее; стри́гъ, стри́гшій, шая, шее; грёбъ, грёбшій, шая, шее; — azon igéknél azonban, melyek a határozatlan módban *сть* vagy *сти*, *зть* vagy *зти*-re végződnek, s a jelentő mód jelen idejének első személyében *ду* vagy *ту* végzetet felvesznek, vala-

mint a hajlitható ugy a hajlithatlan igenevekben *шій* és *ши* végzet elé azon betü tétetik, mely a jelentőmód jelen idejének első személyében *у* előtt áll; u. m. цвѣсть, цвѣту́, цвѣ́тшій, шая, шее, цвѣ́тши; весть, веду́, ве́дшій, шая, шее; ведши́.

Jegyzet. A *тру*, *пру*, *мру* valamint *путь* végzetü igéknek nincs jelen, hanem csak mult idejü hajlitható igenevök; u. m. те́ршій, ме́ршій, пе́ршій, vagy is inkább összetéve: обте́ршій, уме́ршій, запе́ршій, дви́нувшій.

A cselekvő hajlithatlan igenevek képzéséről.

103. §. A cselekvő jelen idejü hajlithatlan igenevek, nevezetesen *я* végzetüek a jelentő mód jelen idejének többes számu harmadik személyétől képeztetnek; t. i. az első hajlitáshoz tartozó igéknél a *ютъ* vagy *утъ* végzet *я*-ra, sziszegő betük után pedig *а* betüre változtatnak át; u. m. чита́ютъ, чита́я; мо́ютъ, мо́я; ку́ютъ, ку́я; плю́ютъ, плю́я; несу́тъ, неся́; пи́шутъ, пи́ша; a második hajlitáshoz tartozó igéknél pedig a *тъ* végzet elvettetik, s előáll a *я* végzetü hajlithatlan jelen idejü igenév; u. m. лю́бятъ, любя́; те́рпятъ, терпя́; смо́трятъ, смотря́; у́чатъ, уча́; стоя́тъ, стоя́.

A második hajlithatlan jelen idejü *чи* végzetü igenév szintén a föntérintett többes számu harmadik személytől képeztetik oly módon, hogy az első hajlitáshoz tartozó igéknél a *тъ* végzet átváltoztatik *чи* végzetre; u. m. чита́ютъ, чита́ючи; пеку́тъ, пекучи́; a második hajlitáshoz tartozó igéknél pedig a *чи* végzetü hajlithatlan jelen idejü igénév ritkán fordul elő; egyébiránt ez is a jelen időnek többes számu harmadik személyétől képeztetik; t. i. a *ятъ* vagy *атъ* végzet átváltoztatik *ючи* vagy *учи* végzetre; pl. стро́ятъ, стро́ючи.

Kivétetnek azon igék, melyek a határozatlan módban *чь*-re végződnek, mert ezeknek *я* végzetü hajlithatlan jelen idejü igeneveik nem a jelen időnek többes számu harmadik, hanem az egyes számu második személyétől képeztetnek, felvevén a sziszegő *ж* vagy *ч* betüknek megfelelő *а* végzetet; u. m. стричь, стригу́, стри́жешь, стрижа́; печь, пеку́, печёшь, печа́.

Jegyzet. Azon igék, melyek *чу*, *блю*, *влю*, *млю*, *плю*, ugy szintén némelyek azok közül, melyek hangzóra következő *чаю*, *щаю*,

ствую, *ѣю* és *ю*-ra végződnek, *чи* végzetü hajlithatlan jelen idejü igenevet igen ritkán képeznek; pl. сту́чу kopogok, кричу́ kiáltok, лечу́ gyógyitok, гублю́ rontok, ломлю́ török, люблю́ szeretek, важничаю tekintélyt mutatok, прощаю megbocsátok, отвѣтствую felelek; ellenben az egy szótaguak mint бить, вить, лить, шить többnyire *чи* végzetü hajlithatlan jelen idejü igenevet a nyelv szellemével eléggé összeférőleg fölvesznek; u. m. бьючи́, вьючи́, льючи́, шьючи́.

A hajlithatlan mult idejü igenevek hajlitható mult idejü igenevektől képeztetnek; t. i. *вшій* végzet átváltoztatik *вши* és *въ* végzetre; u. m. чита́вшій, моли́вшій; чита́вши, чита́въ; моли́вши, моли́въ; azon igéknél pedig, melyeknek hajlitható mult idejü igeneve nem *вшій*, hanem *шій*-re végződik *ши* és *ъ* végzetü lesz; u. m. стри́гшій, стри́гши, стри́гъ.

Jegyzet. A közép igéknek, melyek *ну*-ra végződnek, mint зя́бну fázom, ту́хну dohosodom, ча́хну aszom, па́хну szagot, illatot terjesztek, ugy szintén más közép igéknek, mint бою́сь félek szabályszerüleg nincs semmiféle hajlitható igenevök, legalább a jobb iróknál használatuk alig fordul elő.

A szenvedő hajlitható igenevek képzéséről.

104. §. A szenvedő hajlitható jelen idejü igenevek mindenkor a cselekvő ige jelentő mód jelen idejének többes számu első személyétől képeztetnek; t. i. a végső *ъ* betü átváltoztatik *ый*, *ая*, *ое* végzetre; pl. чита́емъ, чита́емый, ая, ое; — kivétetnek: блюдёмъ, блюсти́ felügyelni, őrizni, блюду́; ведёмъ, вести́, веду́; влечёмъ, влечь, влеку́; везёмъ, везти́, везу́; несёмъ, нести́, несу́; пасёмъ, пасть őrizni a nyájat, legeltetni, пасу́; стри́жемъ, стричь, стригу́; сѣчёмъ, сѣчь, сѣку́; плетёмъ, плесть, плету́ és általában mind azon igék, melyeknek határozatlan módjuk *сти*, *зти* és *чь*-re végződik a szenvedő hajlitható jelen idejü igenevet a szabálytól eltérőleg ekkép veszik fel; u. m. блюдо́мый, ведо́мый, стриго́мый, сѣко́мый, плето́мый stb.

A szenvedő mult idejü hajlitható igenevek e következő szabályok szerint képeztetnek:

1. Mind azon igéknél, melyek a határozatlan módban *ть*-re végződnek, ha

a mult idő végzete:	a szenvedő mult igenévvé lesz:
алъ, писалъ	*анный*, писанный
ялъ, мѣрялъ	*янный*, мѣранный
илъ, варилъ	*енный*, варёный
ѣлъ, велѣлъ	*ѣнный*, велѣнный
олъ, кололъ	*отый*, колотый
улъ, двинулъ	*утый*, двинутый
ылъ, мылъ	*ытый*, мытый

Jegyzet. Ha *алъ* végzet elött sziszegő betü áll, *енный* képző alkalmaztatik; pl. запрещалъ tiltott, порабощалъ rabigába hajtott, mult szenvedő igenév lesz: запрещённый betiltott, порабощённый rabigába hajtott.

2. Azon igéknél, melyeknek határozatlan módjuk *зти*, *сти* és *чь*-re végződik, a szenvedő mult ideju igenév a jelentő mód jelen idejének második személyétől képeztetik; u. m. вести, веду, ведёшь, ведённый; везти, везу, везёшь, везённый; стричь, стригу, стрижешь, стриженный; печь, пеку, печёшь, печённый.

3. Azon igéknél, melyek a második hajlitáshoz tartoznak, s a határozatlan módban *ить*, *ѣть*-re végződnek, a szenvedő mult ideju igenév nem a jelentő mód mult idejétől, hanem az emlitett mód jelen idejének első személyétől képeztetik; t. i. *у* vagy *ю* betü, — némely keveseknek kivételével, — *енный* végzetre változtatik át; u. m. люблю, любленный, vagy is inkább összetéve возлюбленный; давлю, давленный; ломлю, ломленный; терплю, терпленный; сужду vagy сужу, суженный; ношу, ношенный; гощу, гощённый; плачу, плаченный; учу, учённый; верчу, верчённый.

4. Egy szótagból álló *илъ*, *ѣлъ*, *еръ* végzetü mult ideju igenév oly módon kepeztetik, hogy az *илъ*, *ѣлъ* végzet *итый*, *ѣтый* végzetekre változtatik át; pl. билъ, битый; грѣлъ, грѣтый; *еръ* végzet pedig *тый* végzetre átváltoztatik; u. m. тёръ, тёртый.

1. Jegyzet. Ezen két igénél, u. m. бить és лить nem csak битый és литый, hanem біенный és лiянный alaku mult ideju szenvedő igenevek is képeztetnek azon megjegyzéssel, hogy az ily végzetü igenevek inkább az összetett, mint sem az egyszerü alaku igéknél használtatnak; u. m. разбіенный szétvert, пролiянный szétöntött, ontott.

2. Jegyzet. Ezen két u. m. jelen és mult ideju szenvedő igenevektől képeztetnek a szenvedő igék hajlitásának minden idői oly módon, hogy a jelen ideju igenévvel a határozatlan jellegü, ellenben a mult ideju igenévvel a határozott jellegü szenvedő igék képeztetnek; pl. онъ былъ награждáемъ ő jutalmaztatott; онъ былъ награждéнъ ő megjutalmaztatott.

A kivételes igékről.

105. §. Azon kivételek, melyek az igék hajlitására nézve előfordulnak, egyedül a jelentő mód jelen idejének első személyére vonatkoznak, s pedig:

I. Az *ать* végzetü igéket illetőleg:

a) az *ать* előtt találtató mássalhangzó változatlanul megtartatik ezen igéknél:

брáть venni, берý
бодáть döfni, бодý
врáть fecsegni, врý
драть nyuzni, дерý
дышáть lehelleni, дышý
жаждáть szomjuzni, жаждý
ждáть várni, жду
жрать falni, жрý
звáть híni, зовý
лгáть hazudni, лгу
орáть szántani, орю́
рвать szaggatni, рвý
ржать nyeriteni, ржý
слáть küldeni, слю v. шлю́
сосáть szopni, сосý
стлать teriteni, стелю́
стонáть sohajtani, стеню́
ткáть szőni, тку
пышáть lobbadozni, пышý.

б) *бать*, *мать*, *пать*-ra végződő igéknél közbevettetik *л* betü, következőleg jelentő mód jelen idejének első személye lesz: *блю*, *млю*, *плю*; u. m.

зобáть csipkedni (madárcsőrrel) зоблю́ vagy зобáю
дремáть szunnyadozni, дремлю́
кáпать cseppegni, кáплю vagy кáпаю
клепáть rágalmazni, клеплю́
колебáть ingatni, колéблю vagy колéбаю
сы́пать tölteni (zsákba), сы́плю
хромáть sántitni, храмлю́ vagy хромáю
трепáть kendert tőrni, треплю́
щепáть hasitani, щеплю́ vagy щепáю
щипáть csipni, щиплю́.

в) ать előtt álló *г*, *д*, *з* mássalhangzók, u. m. *гать*, *дать*, *зать* végzeteknél átváltoztatnak *ж* betüre vagyis *жу* végzetre a jelen idő első személyében; pl.

брызгать fecskendezni, брызжу vagy брызгаю
мигáть kacsintani, мижý
глодáть rágni, гложý
страдáть szenvedni, страждý vagy страдáю
вязáть kötni, вяжý
казáть mutatni, кажý
лизáть nyalni, лижý
низáть füzni (gyöngyöt) нижý
рѣзать metszeni, рѣжу.

г) кать, *тать* végzetüeknél *ч*, *щ* betükre vagyis *чу*, *щу* végzetekre:

кликать híni, кличу
плáкать sirni, плáчу
скакáть ugrálni, скачý
гоготáть gágogni, гогочý
клеветáть rágalmazni, клевещý
клокотáть forrni, клокочý
клохтáть kotlogni, horkolni, клохчý
лепетáть hebegni, лепечý
локáть nyalni, лочý, локáю
макáть nedvesiteni, мáчу
мыкать gerebenezni, мычу, мыкаю
метáть hajitani, мечý, метáю
прят ть dugni, elrejteni, прячу
роптáть zugolódni, ропщý
скрежетáть csikorgatni fogat, скрежещý
стректáть, стрекáть nyilalni, стрекещý, стрекáю
стрекотáть kiáltani mint a szarka, стрекочý
топтáть tapodni, топчý
трепетáть reszketni, трепéщу
тыкать ticsolni, dugdosni, тычу
хлопотáть fáradozni va'amiben, хлопóчу
хохотáть röhögni, хохочý
шептáть sugni, шепчý

щебетáть csirimpolni, щебéчу
щекотáть csiklani, щекочý

д) *скать*, *стать* végzetüecknél *щ* betüre, következőleg *щу* végzetre:

искáть keresni, ищý
плескáть pacskolni, tapsolni, плещý
полоскáть öbliteni, полощý
пискáть sipolni, пищý vagy пискáю
прыскать föcskendezni, прыщу
хвостáть csóválni farkkal, хвощý
свистáть fütyölni, свищý
хлестáть ostorral csapdosni, хлещý.

е) *сать*, *хать* végzetüeknél *ш* betüre, következőleg *шу* végzetre:

писáть irni, пишý
плясáть tánczolni, пляшý
тесáть faragni, тешý
чесáть fésülni, чешý
махáть lebegtetni, машý vagy мáхаю
пахáть szántani, пашý.

ж) e következő három ige sajátszerüleg képezi az első személyt; u. m.

жать szoritani, nyomni, жмý
жать aratni, жнý
мять gyurni, мну.

Jegyzet. Mind azon igéknél, melyek б, в, г, д, с és ж alatt elősorolvák, a hangsuly a jelenidő első személyének utolsó szótagjáról a jelen idő hajlitásánál egy szótaggal előbbre ugrik; u. m. дремлю, дрéмлешь, дрéмлетъ stb. пишý, пи́шешь, пи́шетъ stb.

II. *сть*, *сти* és *зть*, *зти* végzetüek ekkép képezik az első személyt:

грести́ kaparitani, evezni, гребý
гнести́ nyomorgatni, гнетý
клясть átkozni, клянý
месть seperni, метý
несть vinni, несý
пасть esni, пáдаю
пасти́ legeltetni, пасý

плестѝ fonni, плету́
ростѝ, рость nőni, росту́ vagy росну́
честь, számlálni, считáю
трястѝ rázni, трясу́
цвѣстѝ virágozni, цвѣту́

III. E következő egy-szótagu igéknek jelen idejük ekképen van:

бить verni, бíю vagy бью́
вить gömbölyiteni, вíю vagy вью́
гнить rothadni, гнію́
жить élni, живу́
лить önteni, лію vagy лью́
пить inni, пію vagy пью́
плыть uszni, плыву́
слыть hirben lenni, слыву́
шить varrni, шію́ vagy шью́.

1. Jegyzet. Mind ezen fönt előszámlált igék a többi személyekben szabályszerüleg az első hajlitás szerint hajlittatnak; u. m. берёшь, берётъ stb., дрéмлешь, дрéмлетъ stb., тку́, тчёшь, тчётъ stb., лгу́, лжешь, лжетъ, stb.

2. Jegyzet. Figyelmet érdemelnek e következő általános szabályoktól eltérő igék: взя́ть venni, jövő idő: возьму́; jelen idő: беру́; — клясть esküdni, jel. idő: кляну́, mult idő: клялъ; — сѣсть leülni, jövő idő: ся́ду, ся́дешь stb.; mult idő: сѣлъ; — пасть esni, jel. idő: пáдаю; mult idő: пáлъ; jövő idő: паду́; — ettől megkülönböztetendő пастѝ legeltetni, ennek jel. ideje: пасу́; mult idő: пасъ; — лечь lefeküdni, jövő idő: ля́гу, ля́жешь stb. mult ideje: лёгъ; parancsoló módja: лягъ, ля́гте; — честь ha „olvasni" a jelentése, jel. ideje: чту, чтешь, stb. ha pedig „tisztelni", jelen ideje: чту, чтишь, чтитъ stb; mult ideje mind a két értelemben чёлъ, чла, чло, összetéve: счесть, считáть összeszámlálni, почесть, почитáть tisztelni.

IV. E következő igék jóllehet a határozatlan módban *ать*, *ять*-ra végződnek, mindazáltal nem az első, hanem a második hajlitás szerint hajlittatnak, u. m.

бренчáть csörögni, pengeni, бренчу́, бренчи́шь
брюзжáть dongni, брюзжу́, брюзжи́шь
брячáть csörömpölni, брячу́, брячи́шь
бурчáть korogni, бурчу́, бурчи́шь
бучáть süvölteni, бучу́, бучи́шь

бѣжáть szaladni, бѣгý, бѣжи́шь
ворчáть morogni, ворчý, ворчи́шь
гнать, гоня́ть üzni, гоню́, гóнишь
держáть tartani, держý, дéржишь
жужжáть dongni, жужжý, жужжи́шь
дрожáть reszketni, дрожý, дрожи́ть
журчáть csergedezni, журчý, журчи́шь
звучáть hangzani, звучý, звучи́шь
зычáть sziszegni, зычý, зычи́шь
кричáть kiáltani, кричý, кричи́шь
лежáть feküdni, лежý, лежи́шь
молчáть hallgatni, молчý, молчи́шь
мурлы́чать morogni (a macskáról), мурлы́чу, мурлы́чишь
мчать magával ragadni, мчу, мчишь
рычáть és рыкáть orditani, рычý, рычи́шь
свистáть fütyölni, свищý, свищи́шь és сви́щешь
слы́шать hallani, слы́шу, слы́шишь
спать aludni, сплю, спишь
стучáть kopogtatni, стучý, стучи́шь
торчáть kinyulni, торчý, торчи́шь
трещáть recsegni, трещý, трещи́шь
стоя́ть állani, стою́, стои́шь
боя́ться félni, бою́сь, бои́шься.

1. Jegyzet. Az *ить* végzetü igék közül kivétel alá esnek: клейми́ть bélyegezni, клеймю́, nem клеймлю; мы́слить gondolni, мы́шлю, мы́слишь, nem мы́слю; тузи́ть ököllel verni, тузю́, s nem тужý.

2. Jegyzet. Mind ezen igék egyébiránt szabályszerüleg hajlittatnak, s minden idöik a fent elöadott szabályok szerint képeztetnek; pl. бренчáть, mult ideje: бренчáлъ stb.

Példák.

Призови́ слугý моегó и прикажи́ емý, чтобъ зажёгъ огóнь и наруби́лъ дровъ. — Рогáтыя живóтныя бодýтъ, они́ ды́шутъ и питáются свóйственнымъ имъ кóрмомъ. Во врéмя землетрясéнія лю́ди дрожáли, лóшади ржáли, звѣ́ри рыкáли. Я жду ткáнной одéжды отъ брáта моегó, писáвшаго мнѣ, что онá ужé кýплена имъ для меня́. Вскóрѣ онъ вы́шлетъ её и чрезъ э́то достáвитъ мнѣ большóе удовóльствіе. Бывáло я прогýливался по лѣ́су и съ наслаждéніемъ внимáлъ красóтамъ прирóды. Онá

тутъ показа́лась мнѣ са́мою очарова́тельною. Въ лѣсу́ пти́цы щебета́ли, ручьи́ журча́ли, пото́ки шумѣ́ли, пастухи́ свища́ли, о́лени скака́ли, трава́ красова́лась, какъ нѣ́жный ба́рхатъ, разостла́нный по землѣ́. Вдругъ не́бо покры́лось ту́чами, подня́лась бу́ря, умо́лкли пти́цы, скры́лись пастухи́, напо́лнились пото́ки мча́щимися ка́мнями и вся земля́ покры́лась ти́ною. Я вздрожа́лъ, живо́тныя убѣжа́ли, дере́вья лома́лись, всё всколеба́лось, однѣ́ ска́лы стоя́ли неподви́жными, торча́ на скло́нахъ высо́кихъ го́ръ. — Спя́щая ко́шка мурлы́читъ. Соба́ка, гложа́ кость, ворчи́тъ. Въ его́ карма́нѣ бренча́тъ ме́лькія де́ньги. Въ моёмъ живо́тѣ бурчи́тъ. Въ твое́й ко́мнатѣ жужжи́тъ оса́. Онъ такъ вспыхну́лъ въ гнѣ́вѣ, что скрежета́лъ зуба́ми и ропта́лъ проти́въ Творца́. Пшени́чныя зерна́ вызоба́ли пти́цы. Я ви́дѣлъ дѣ́вушку, не́сшую корзи́нку, по́лную о́вощей.

Hijd el szolgámat, s parancsold meg neki, hogy tüzet rakjon s fát vágjon. A szarvasmarha döf, lélekzik s sajátszerü takarmánynyal táplálkozik. Földrengéskor az emberek reszkettek, a lovak nyeritettek, az állatok orditottak. Szövetes ruhát várok fivéremtől, ki nekem megirta, hogy azt már megvette számomra. Nemsokára megküldi (azt), s az által nagy örömet szerez nekem. Egykor sétálgattam az erdőben, s a természet szépségeit élvezettel vizsgáltam. Itt az nekem a legbájolóbbnak tünt elö. Az erdőben a madarak csiripeltek, a csermelyek csergedeztek, a patakok zugtak, a pásztorok (sipoltak) furulyáztak, a szarvasok ugrándoztak, a fü diszlett mint a földön szétteritett gyönyörü bársony. Hirtelen az ég bevonult zivataros felhőkkel, fergeteg támadt, a madarak elhallgattak, a pásztorok elbujtak, a patakok megteltek rohanó kövekkel, s az egész föld befedetett iszappal. Én elrémültem, az állatok elszaladtak, a fák recsegtek, minden megrendült, egyedül a kősziklák állottak rendületlenül, fölmeredezve a magas hegyek oldalain. Az alvó macska morog. A kutya csontot rágva virrog. Az ő zsebében apró pénz csörög. A gyomromban korog. Szobádban dong a darázs. Ő haragjában annyira kifakadt, hogy a fogait csikorgatta és a Teremtő ellen zugolódott. A buzaszemeket felcsipkedték a madarak. Láttam a leánykát, ki gyümölcscsel telt kosarat vitt.

A határozott jellegü igékről.

106. §. A határozott jellegü igék (глаго́лы опредѣлённаго ви́да) a határozatlan jellegü igéktől képeztetnek; t. i. a határozatlan jellegü ige elé bizonyos előképző tétetik, mely által a cselekvés határozott jelleget kap, a mint ez a magyar nyelvben is meg van; pl. писа́ть irni határozatlan jelleg; написа́ть megirni határozott jelleg.

Minthogy az ilyen igéknek használata igen gyakori és különféle igékhez, — sőt gyakran ugyanazon egy igéhez is — különböző értelemben különböző előképzők alkalmaztatnak, a nyelvnek tökéletesb megtanulása, s egyszersmind a szótári nagyobb készlet előállitása végett ide iktatjuk a közönségesebb igék jegyzékét.

Határozatlan	határozott jelleg
а́лкать éhezni, а́лкаю,	взá лкать megéhezni, взá лчу megéhezem
алѣ́ть pirosodni, алѣ́ю,	поалѣ́ть megpirosodni, поалѣ́ю
багро́вѣть vérszinre festeni, багровѣ́ю	побагровѣть vér szint kapni, побагровѣ́ю
балова́ть kényezteni, балу́ю	избалова́ть elkényezteni, избалу́ю
бесѣ́довать beszélgetni, бесѣ́дую	побесѣ́довать elmulatni, побесѣ́дую
бле́кнуть hervadni, бле́кну	побле́кнуть elhervadni, побле́кну
блѣднѣ́ть sápadni, блѣднѣ́ю	побледнѣ́ть elsápadni, поблѣднѣ́ю
блуди́ть kószálni, tévelyegni, блужу́	сблуди́ть eltévedni, сблужу́
богатѣ́ть gazdagodni, богатѣ́ю	разбогатѣ́ть meggazdagodni, разбогатѣ́ю
божи́ться esküdni, божу́сь	побожи́ться megesküdni, побожу́сь
борозди́ть barazdálni, борозжу́	взборозди́ть, вы́бороздить megbarázdálni
борони́ть berenálni, бороню́	взборони́ть megberenálni

Határozatlan	határozott jelleg
болта́ть kavarni, fecsegni, болта́ю	взболта́ть összekavarni, összefecsegni
ботѣ́ть hizni, vastagodni, ботѣ́ю	разботѣ́ть meghizni
боя́ться félni, бою́сь	убоя́ться побоя́ться megijedni
брани́ть szidni, gyalázni, браню́	побрани́ть megszidni
брата́ться barátkozni, брата́юсь	побрата́ться megbarátkozni
бре́дить ábrándozni, eszén kivül lenni, бре́жу	взбре́дить забре́дить megtébolyodni
брести́ vánszorogni, бреду́	побрести́ elvánszorogni, побреду́
брить beretválni, брѣ́ю	обри́ть вы́брить megberetválni
броди́ть csavarogni, брожу́	сброди́ть eltévedni
брю́згнуть ránczosodni, брю́згну	обрю́згнуть megránczosodni
брюха́тѣть terhesedni, брюха́тѣю	обрюха́тѣть megterhesedni
бряца́ть csengni, pengni, бряца́ю	забряца́ть megcsendülni
бубе́нить dobolni, бубе́ню	забубе́нить dobra verni
буди́ть ébreszteni, бужу́	разбуди́ть felkölteni,
бунтова́ть lázitani, бунту́ю	взбунтова́ть fellázitani
бурча́ть korogni, dongni, бурчу́	забурча́ть elbődülni
бурѣ́ть veresedni, бурѣ́ю	побурѣ́ть megveresedni
буя́нить czivodást keresni, буя́ню	забуя́нить czivodást kezdeni
бѣднѣ́ть szegényedni, бѣднѣ́ю	обѣднѣ́ть elszegényedni
бѣли́ть fehériteni, бѣлю́	забѣли́ть bemeszelni
бѣлѣ́ть бѣлѣ́ться fehéredni бѣлѣ́ю бѣлѣ́юсь	побѣлѣ́ть забѣлѣ́ться fehérré lenni
бѣси́ть bősziteni, бѣшу́	взбѣси́ть felbősziteni
вари́ть főzni, варю́	свари́ть megfőzni
вдовѣ́ть özvegyedni, вдовѣ́ю	овдовѣ́ть megözvegyedni
весть vezetni, веду́	пове́сть elvezetni свесть levezetni

Határozatlan	határozott jelleg
ветша́ть ócskulni, ветша́ю	обветша́ть megócskulni
ви́дѣть látni, ви́жу	уви́дѣть meglátni
владѣть uralkodni, birni valamivel, владѣ́ю	завладѣть hatalmába ejteni
волнова́ть hullámzani, волну́ю	взволнова́ть felháboritani
во́льничать kicsapongni, во́льничаю	зaво́льничать
вопи́ть jajveszékelni, вопію́	возопи́ть felkiáltani
ворова́ть lopni, ворýю	своровáть ellopni
вѣнча́ть esketni (házaspárt), вѣнча́ю	обвѣнча́ть megesketni
вѣ́сить mérlegelni (fontokkal) вѣ́шу	свѣ́сить megmérni
вя́знуть sülyedni (a sárban) вя́зну	увя́знуть besülyedni
ги́нуть veszni, ги́ну	сги́нуть elveszni
глода́ть rágni, гложу́	сглода́ть le- elrágni
гло́хнуть süketülni, elfojtani (a növényről) гло́хну	огло́хнуть megsüketülni
гнои́ть genyesiteni, гною́	сгнои́ть meggenyesiteni
гнуша́ться utálni, гнуша́юсь	возгнуша́ться undorodni
говори́ть beszélni, говорю́	поговори́ть beszédbe állani
голода́ть éhezni, bőjtölni, голода́ю	оголодѣть eléhezni
голоди́ть éheztetni, голожу́	оголоди́ть megéheztetni
голодѣ́ть éhezni, голодѣ́ю	оголодѣ́ть megéhezni
голубѣ́ть világoskékké lenni, голубѣ́ю	оголубѣ́ть megkékülni
горди́ться büszkélkedni, горжу́сь	возгорди́ться büszkévé lenni
горчи́ть keseriteni, горчу́	нагорчи́ть megkeseriteni
граба́здать elcsenni, граба́здяю	сграба́здать
граба́здаться fáradsággal oda vánszorogni граба́здаюсь	догpаба́здаться vánszorogva выграба́здаться eljutni
грези́ть álomban beszélni, грежу́	сгрези́ть félrebeszélni
гремѣ́ть menydörögni, гремлю́	возгремѣ́ть megdördülni

Határozatlan	határozott jelleg
гунявѣть kopni (hajról), гунявѣю	загунявѣть elkopni
дарить ajándékozni, дарю	подарить oda ajándékozni
деревенѣть fává lenni, деревенѣю	одеревенѣть megmerevedni
дичать vadulni, дичаю	одичать meg-, elvadulni
длить hosszabbitani, длю	продлить meghosszabbitani, elhalasztani
дремать szunnyadni, дремлю	вздремать elszunnyadni
дружиться társalogni, дружусь	подружиться megbarátkozni
дряхлѣть roskadozni, дряхлѣю	одряхлѣть rozzantá lenni
дряхнуть gyengülni, дряхну	одряхнуть elgyengülni
дѣть, дѣвать rejteni, дѣваю, дѣну	надѣть felölteni
дѣйствовать működni, дѣйствую	подѣйствовать reá hatni
жалить fulánkolni, жалю	ужалить megfulánkolni
жаловать ajándékozni, kegyelmet osztani, жалую	пожаловать megajándékozni, szivesnek lenni
жалѣть sajnálni, жалѣю	пожалѣть megsajnálni
жертвовать áldozni, жертвую	пожертвовать feláldozni
жестѣть keményedni, жестѣю	ожестѣть, пожестѣть megkeményedni
жирѣть kövéredni, жирѣю	пожирѣть meghizni
жмурить hunyorogni, жмурю	пожмурить rákacsintani
зеленѣть zöldelni, зеленѣю	зазеленѣть zölddé lenni
зимовать telelni, зимую	перезимовать áttelelni
злиться bosszonkodni, злюсь	озлиться felboszonkodni
злобить keseriteni, злоблю	озлобить megkeseriteni
знобить fagyasztani, зноблю	ознобить megfagyaztani
золотить aranyozni, золочу	вызолотить megaranyozni
зрѣть nézni, зрю	узрѣть megnézni megfogazni
зубрить fogazni, зубрю	вызубрить megfogazni
зычать sziszegni, зычу	зазычать, прозычать felsziszegni
зябнуть fázni, зябну	озябнуть megfázni
каменѣть kövülni, каменѣю	окаменѣть megkövülni

Határozatlan	határozott jelleg
конючить csikarni, конючу	выконючить kicsikarni
катить hengeriteni, качу́	покатить elhengeriteni
ка́яться ba̋nni, ка́юсь	пока́яться megbánni, megtérni
кислѣть киснуть savanyodni кислѣю кисну	покислѣть окиснуть megsavanyodni
кланя́ться térdet hajtani, кланя́юсь	покла́няться, поклониться meg hajtani magát
клевета́ть rágalmazni, клевещу́	наклевета́ть bevádolni (rágalmazva)
клеймить bélyegezni, клеймю	заклеймить megbélyegezni
клохта́ть kotlogni, клохчу́	заклохта́ть elkezdeni kotlogni
клочить (hajat stb.) bonyolitani, клочу́	склочить összebonyolitani
колеба́ть ingatni, колеба́ю	поколеба́ть megingatni
колоситься kalászt hányni, колосу́сь	околоситься megkalászosodni
ко́мкать gyurni, ко́мкаю	скомка́ть összegyurni
комшить megpáholni, комшу́	прикомшить
коржа́вѣть keményedni (a bőrről) коржа́вѣю	закоржа́вѣть megkeményedni
корота́ть röviditeni, корота́ю	скорота́ть укорота́ть megröviditeni
коры́стоваться használni, коры́стаюсь	покоры́стоваться hasznát venni
косма́тѣть bozontosodni, косма́тѣю	окосма́тѣть megbozontosodni
костенѣ́ть merevedni, костенѣ́ю	окостенѣть закостенѣ́ть megmeredni
косить kaszálni, кошу́	скосить lekaszálni
краснѣть pirulni, szebbülni, краснѣ́ю	покраснѣть elpirulni, széppé lenni
кривить görbiteni, кривлю́	покривить meggörbiteni
кривля́ть görbitgetni, кривля́ю	изкривля́ть meggörbitgetni
кривѣть kancsalodni, кривѣю	окривѣть kancsallá lenni
кровавить vérezni, кровавлю́	окрова́вить megvérezni
кропить fecskendezni, кроплю́	покропить megfecskendezni
кроить szabni (ruhát), кроїю	скроить ki- megszabni

Határozatlan	határozott jelleg
кручи́нить busitani, кручи́ню	окручи́нить megszomoritani
крѣплѣ́ть szilárdulni, крѣплѣ́ю	укрѣплѣ́ть megszilárdulni
крѣ́пнуть erősödni, крѣ́пну	окрѣ́пнуть megerősödni
кудря́вѣть kondorosodni, кудря́вѣю	окудря́вѣть megkondorosodni
куми́ться komázni, кумлю́сь	покуми́ться komaságba lépni
ку́шать enni, ку́шаю	поку́шать megizlelni, egy keveset enni
ла́зить mászni, ла́жу	сла́зить lemászni
ла́сить mocskolni, ла́шу	зала́сить bemocskolni
лгать hazudni, лгу	солга́ть hazugságot mondani
ледене́ть jegesedni, ледене́ю	оледѣнѣ́ть megjegesedni, meghülni
летѣ́ть repülni, лечу́	полетѣ́ть elrepülni
линя́ть vedleni, линя́ю	полиня́ть levenni a szőrt
лобыза́ть csókolni, лобыза́ю	облобыза́ть összecsókolni
лови́ть fogni (üzőben), ловлю́	излови́ть megfogni
лука́вить ravaszul cselekedni лука́влю	полука́вить ravaszul megtenni, слука́вить véghez vinni
лысѣ́ть kopaszodni, лысѣ́ю	олысѣ́ть megkopaszodni
лыта́ть barangolni, лыта́ю	пролыта́ть keresztül barongolni
лѣ́товать nyaralni, лѣ́тую	пролѣ́товать kinyaralni
льсти́ть hizelegni, льщу́	польсти́ть kissé elhizelegni
ма́лить kicsinyiteni, ма́лю	обма́лить megkicsinyitni
малѣ́ть kicsinyedni, малѣ́ю	омалѣ́ть, помалѣ́ть megkisebbedni
мастери́ть remekelni, мастерю́	смастери́ть kiremekelni
маторѣ́ть, матерѣ́ть előhaladni a korban маторѣ́ю, матерѣ́ю	заматорѣ́ть, заматерѣ́ть megöregedni
ма́ять bágyasztani, ма́ю	сма́ять, ума́ять elbágyasztani
ма́ячить pif-pafozni, ма́ячу	прома́ячить megpif-pafozni
мелѣ́ть sekélyesedni, мелѣ́ю	обмелѣ́ть megsekélyesedni
мели́ть apritani, мелю́	размели́ть szétapritani
мерзѣ́ть utálatossá lenni, мерзѣ́ю	омерзѣ́ть utálatossá válni

Határozatlan	határozott jelleg
мерзи́ть utálni, мерзю́	омерзи́ть megutálni
мéркнуть alkonyodni, мéркну	помéркнуть lealkonyodni
мертвѣ́ть halálsápadttá lenni, мертвѣ́ю	помертвѣ́ть halálsápadttá lenni
ми́ловать könyörülni, ми́лую	поми́ловать megkegyelmezni
мирво́лить kényezteni, мирво́лю	помирво́лить elkényezteni
мозо́лить bőrkérget okozni, мозо́лю	намозо́лить tyukszemet csinálni
молодѣ́ть ifjadni, молодѣ́ю	помолодѣ́ть megifjadni
моло́ть őrleni, мелю́	смоло́ть megőrleni
моро́зить fagyasztani, моро́жу	заморо́зить elfagyasztani
мохна́тѣть szőrösödni, мохна́тѣю	обмохна́тѣть megpelyhesedni, megszőrösödni
мусо́лить, му́слить elnyálazni мусо́лю, му́слю	замусо́лить, заму́слить benyálazni
мушни́ть lisztezni, мушню́	замушни́ть belisztezni
мшить mohhal dugaszolni, мшу	замши́ть, обомши́ть mohhal bedugni
нра́вится tetszeni, нра́влюсь	понра́виться megtetszeni
нѣмѣ́ть némülni, нѣмѣ́ю	онѣмѣ́ть elnémülni
ощуща́ть tapintani, ощуща́ю	ощути́ть tapintás által megérezni
пали́ть tüzelni ágyuból, палю́	вы́палить kisütni
печь sütni, пеку́	испéчь megsütni
пелена́ть pólyázni, пелена́ю	спелена́ть bepólyázni
писа́ть irni, пишу́	написа́ть megirni
пламенѣ́ть lángolni, пламенѣ́ю	воспламенѣ́ть fellángolni
плати́ть fizetni, плачу́	заплати́ть megfizetni
плоша́ть rosszá, hanyaggá lenni, плоша́ю	оплоша́ть elhanyagolni magát
плѣснѣ́ть, плѣснѣвѣ́ть penészedni, плѣснѣ́ю	заплѣснѣ́ть megpenészedni
плѣши́вѣть kopaszodni, плѣши́вѣю	оплѣши́вѣть megkopaszodni
по́дчивать vendégelni, по́дчиваю, по́дчую	попо́дчивать megvendégelni

Határozatlan	határozott jelleg
позóрить szégyeniteni, позóрю	опозóрить megszégyeniteni
пóлзать csuszkálni, пóлзаю пóлзти csuszni, ползý	поползтú odacsuszni
потѣ́ть izzadni, потѣ́ю	вспотѣ́ть megizzadni
препя́тствовать akadályozni,	воспрепя́тствовать megakadályozni
прóчить tartogatni másszora, прóчу	упрóчить megerősiteni
прясть fonni, прядý	попрясть megfonni
прѣть izzadni, прѣю	попрѣть megizzadni
пря́жить vajban sütni, пря́жу	попря́жить vajban megsütni
прямúть egyengetni, прямлю́	попрямúть megegyengetni
пря́тать rejteni, takaritani, пря́чу	спря́тать elrejteni
пугáть ijeszteni, пугáю	испугáть megijeszteni
пустѣ́ть pusztulni, пустѣ́ю	опустѣ́ть elpusztulni
пýхнуть dagadni, пýхну	вспýхнуть megdagadni
пýчить duzzasztani, пýчу	вспýчить felduzzasztani
пытáть vizsgálni, kisérleni, пытáю	испытáть megvizsgálni
пьянѣ́ть részegülni, пьянѣ́ю	опьянѣ́ть megrészegedni
пѣ́стовать dajkálni, пѣ́стую	попѣ́стовать egyideig dajkálni
рáдовать örvendeztetni, рáдую	обрáдовать megörvendeztetni
рáдоваться örülni, рáдуюсь	обрáдоваться возрáдоваться megörülni
радѣ́ть gondoskodni, радѣ́ю	порадѣ́ть gondját viselni
решéтить léczezni, решечý	обрешéтить megléczezni
ржавѣ́ть rozsdásodni, ржавѣ́ю	заржавѣ́ть megrozsdásodni
ржáть nyeriteni, ржý	заржáть elnyeriteni magát
робѣ́ть gyáváskodni, робѣ́ю	оробѣ́ть megfélemleni
ронúть veszteni, роню́	уронúть elveszteni
ртáчиться csökönösödni, ртáчусь	зартáчиться megcsökönyösödni
ругáть gunyolodni, ругáю	заругáть обругáть kigunyolni
русѣ́ть szőkülni, русѣ́ю	порусѣ́ть megszőkülni

Határozatlan	határozott jelleg
сади́ть ültetni, сажу́	посади́ть beleültetni
свѣжева́ть nyúzni, свѣже́ю	освѣжева́ть megnyuzni
свѣжѣ́ть frisülni, свѣжѣ́ю	посвѣжѣ́ть megfrisülni
свѣтлѣ́ть fényleni, свѣтлѣ́ю	посвѣтлѣ́ть megfényesedni
свѣтли́ть fényesiteni, свѣтлю́	высвѣтлить kifényesiteni
серебри́ть ezüstözni, сребрю́	посребри́ть megezüstözni
синѣ́ть kékülni, синѣ́ю	посинѣ́ть megkékülni
скорби́ть keményiteni, скорблю́	наскорби́ть kikeményiteni
скоро́мить a böjtöt megszegni, скоро́млю	оскоро́мить a böjtöt megszegni
сла́бнуть / слабѣ́ть gyengülni, сла́бну / слабѣ́ю	осла́бнуть elgyengülni
сли́знуть / слизѣ́ть nyálkásodni, сли́зну / слизѣ́ю	осли́знуть / ослизѣ́ть megnyálkásodni
слы́шать hallani, слы́шу	услы́шать meghallani, meghallgatni
слѣди́ть nyomozni, слѣжу́	наслѣди́ть ráakadni, örökölni
слѣ́пнуть vakulni, слѣ́пну	ослѣ́пнуть megvakulni
смотрѣ́ть nézni, смотрю́	посмотрѣ́ть megnézni
смѣ́ть bátorkodni, смѣ́ю	посмѣ́ть megmerészelni
снабдѣва́ть / снабжа́ть ellátni, снабдѣва́ю / снабжа́ю	снабди́ть снабжу́ ellátni / снабдю́ (egyszer)
снасти́ть összetákolni, снащу́	оснасти́ть fölkésziteni (hajót)
со́вѣстить lelkiismeretre hatni, со́вѣщу	усо́вѣстить megnyugtatni
соловѣ́ть fakósodni, соловѣ́ю	посоловѣ́ть megfakósodni
солодѣ́ть édesülni, солодѣ́ю	разсолодѣ́ть megédesülni
солонѣ́ть sózni, солонѣ́ю	посолонѣ́ть megsózni
стара́ться gondoskodni, стара́юсь	постара́ться utána látni
старѣ́ть öregedni, старѣ́ю	у-, постарѣ́ть megöregedni
сторони́ться félre menni, сторошю́сь	посторони́ться eltávozni
страда́ть szenvedni, страда́ю / стра́жду	пострада́ть egyideig türni
строга́ть gyalulni, строга́ю / стружу́	построга́ть / пострижи́ть meggyalulni

Határozatlan	határozott jelleg
стро́ить épiteni, стро́ю	постро́ить felépiteni
строчи́ть férczelni, строчу́	построчи́ть összeférczelni
струпѣ́ть varosodni, струпѣ́ю	острупѣ́ть megvarosodni
стря́пать főzni, ügyvédkedni, стря́паю	постря́пать egy ideig főzni
суди́ть itélni, сужу́, сужду́	посуди́ть megitélni
сули́ть / сули́ться igérni сулю́ / сулю́сь	посули́ть / посули́ться megigérni
су́пить szemet hunyoritni, су́плю	посу́пить behunyoritni (szemet)
сурми́ть feketiteni a szemöldöt, сурмлю́	насурми́ть befeketitni a szemöldöt
суту́литься görbedni, суту́люсь	ссуту́литься összegörnyedni
счуна́ть szidni, счуна́ю	посчуна́ть megszidni
сыти́ть mézzel édesiteni, сычу́	разсыти́ть megédesiteni (mézzel)
сѣдла́ть nyergelni, сѣдла́ю	осѣдла́ть megnyergelni
сѣдѣ́ть őszülni, сѣдѣ́ю	посѣдѣ́ть megőszülni
сѣрѣ́ть szürkülni, сѣрѣ́ю	посѣрѣ́ть megszürkülni
сѣ́товать szomorkodni, сѣ́тую	посѣ́товать egy ideig szomorkodni
таври́ть bélyeget sütni a marhára, таврю́	затаври́ть megbélyegezni (állatot)
таза́ть pirongatni, таза́ю	потаза́ть megpirongatni
таи́ть titkolni, таю́	потаи́ть eltitkolni
тасова́ть kártyát keverni, тасу́ю	потасова́ть megkeverni (kártyát)
тащи́ть huzni, hurczolni, тащу́	потащи́ть elhurczolni
тверди́ть erősiteni, emlékezetbe bevenni, твержу́	вы́твердить könyv nélkül megtanulni
твердѣ́ть keményedni, твердѣ́ю	отвердѣ́ть megkeményedni
твори́ть teremteni, творю́	сотвори́ть megteremteni
тели́ться borjuzni, те́лится	отели́ться megborjuzni
темнѣ́ть setétedni, темнѣ́ю	потемнѣ́ть besetétedni
терпѣ́ть szenvedni, терплю́	стерпѣ́ть elszenvedni
теря́ть veszteni, теря́ю	потеря́ть elveszteni
теса́ть faragni, тешу́	потеса́ть megfaragni

Határozatlan	határozott jelleg
толпи́ться csoportosulni, толплю́сь	столпи́ться összecsoportosulni
толстѣ́ть vastagodni, толстѣ́ю	потолстѣ́ть megvastagodni
тони́ть véknyitani, тоню́	стони́ть megvéknyitani
тону́ть merülni, тону́	утону́ть elmerülni
топи́ть füteni, olvasztani, топлю́	истопи́ть felolvasztani
торопи́ться sietni, тороплю́сь	поторопи́ться sietni
торопѣ́ть szörnyedni, торопѣ́ю	оторопѣ́ть elszörnyedni
тори́ть valakit szoktatni, торю́	потори́ть feltartóztatni
торча́ть kiállani, kitünni, торчу́	выторча́ть kiállani, kitünni
торѣ́ть szokni valamihez, торѣ́ю	наторѣ́ть hozzászokni vmihez
тоскова́ть gyötrődni, szomorkodni, тоску́ю	затоскова́ть kezdeni gyötrődni
то́чить pontozni, то́чу	на́то́чить megpontozni
точи́ть élesiteni, esztergályozni, точу́	наточи́ть megélesiteni kiesztergályozni
тошни́ть émelygést okozni, тошни́тъ	затошни́ть émelygést előidézni
тоща́ть soványodni, тоща́ю	отоща́ть elsoványodni
тра́тить fecsérleni, тра́чу	истра́тить / потра́тить elfecsérelni
тре́бовать követelni, тре́бую	потре́бовать megkövetelni
трепета́ть reszketni, трепещу́	встрепета́ть fölrezzenni
трево́жить nyugtalanitani, трево́жу	встрево́жить nyugtalanságba helyezni
треща́ть ropogni, трещу́	затреща́ть roppanni
труби́ть trombitálni, трублю́	затруби́ть megfúnni a trombitát
труди́ть fárasztani, тружу́	потруди́ть megterhelni valakit
тру́сить félni, csüggedni, тру́шу	потру́сить kissé aggódni
тужи́ть szomorkodni, busongni, тужу́	потужи́ть kissé elbusongni
тузи́ть öklöllel verni, тузю́	потузи́ть elpáholni
ту́лить hajlitani, ту́лю	приту́лить meghajlitani
тупи́ть tompitani, туплю́	вы́тупить eltompitani
ту́скнуть homályosodni, ту́скну	потускнуть elhomályosodni

Határozatlan	határozott jelleg
тщи́тся törekedni, тщу́сь	потщи́ться / потща́ться fáradozni
тыни́ть sövényezni, тыню́	отыни́ть besövényezni
у́жинать uzsonálni, у́жинаю	поу́жинать meguzsonálni
у́дить horgázni, у́жу	поу́дить egyideig horgázni
у́зить keskenyiteni, у́жу	поу́зить megszükíteni
упря́миться makacskodni, упря́млюсь	поупря́миться kissé megmakacsodni
утю́жить téglázni, утю́жу	вы́утюжить kitéglázni
ха́рчиться élelmiszerekre költeni ха́рчусь	проха́рчиться élelmiszerekre kikölteni magát
хва́стать dicsekedni, хва́стаю	похва́стать kissé eldicsekedni
хвора́ть betegeskedni, хвора́ю	похвора́ть / захвора́ть megbetegedni
хвоста́ть (ostorral) ütni, хвощу́	вы́хвостать kiostorozni
хилѣ́ть betegeskedni, хилѣ́ю	захилѣ́ть elbetegeskedni
хладѣ́ть / холодѣ́ть hülni хладѣ́ю / холодѣ́ю	охладѣ́ть meghülni
хла́мостить egymásra rakni, хла́мощу	нахла́мостить felhalmozni
хлопота́ть fáradozni valamiben, хлопочу́	вы́хлопотать kieszközölni
хмелѣ́ть ittasodni, хмелѣ́ю	охмелѣ́ть megittasodni
хмы́лить faragni (téglát) хмы́лю	охмы́лить kifaragni
холости́ть herélni, холощу́	охолости́ть kiherélni
хомута́ть lójármot feltenni, хомута́ю	охомута́ть hámba befogni
хорони́ть rejteni, ellátni, хороню́	схорони́ть elrejteni
хотѣ́ть akarni, хочу́	захотѣ́ть akarni, kedvet kapni valamire
хохота́ть fenhangon nevetni, хохочу́	захохота́ть fölkaczagni
хра́бриться vitézkedni, хра́брюсь	похра́бриться kissé vitézkedni
храпѣ́ть hortyogni. храплю́	захрапѣ́ть horkanni
хромѣ́ть sántikálni, хромѣ́ю	захромѣ́ть megsántulni

Határozatlan	határozott jelleg
худѣть soványodni, худѣю	похудѣть megsoványodni
хулить ócsárolni, káromlani, хулю	похулить ócsárolni
цвѣтить szinezni, цвѣчу	поцвѣтить megszinezni
цынгóтѣть sülyt kapni, цынгóтѣю	оцынгóтѣть megsülyesedni
цѣлить czélozni, цѣлю	нацѣлить czélba venni
цыгáнить pirongatni, цыгáню	поцыгáнить megpirongatni
цѣловáть csókolni, цѣлýю	поцѣловáть megcsókolni
чадить gőzt, füstöt csinálni, чажý	начадить befüstölni
чáхнуть aszni, чáхну	начáхнуть aszni kezdeni
чвáниться pöffeszkedni, чвáнюсь	почвáниться kissé megpöfeszkedni
червивѣть férgesedni, червивѣю	очервивѣть megférgesedni
червленѣть biborveressé lenni, червленѣю	очервленѣть megbiborosodni
чернить feketiteni, черню	почернить megfeketiteni
чернѣть feketülni, чернѣю	почернѣть megfeketülni
черствѣть keményedni (kenyérről), черствѣю	зачерствѣть megkeményedni
чертить rajzolni, vonalozni, черчý	почертить megvonalozni
четверить negyedelni четверю	разчетверить felnegyedelni
читáть olvasni, читáю	прочесть elolvasni
чревáтѣть terhesedni, чревáтѣю	очревáтѣть megterhesedni
чтить tisztelni, чтý	почтить / почéсть megtisztelni
чýять szagolni, чýю	почýять megszagolni
шабáшить munkaszünetet tartani, шабáшу	пошабáшить kissé elmulatni
шалить pajzánkodni, шалю	сшалить elkezdeni pajzánkodni
шатáть ingetni, шатáю	пошатáть megingatni
шелушить hántani, шелушý	ошелушить meghántani

Határozatlan	határozott jelleg
школить tanitani, школю	вышколить
шумѣть lármázni, zugni, шумлю	пошумѣть, зашумѣть
шутить tréfálni, шучу́	пошутить
щадить kimélni, щажу́, щажду́	пощадить
щурить hunyorogni щурю́	защурить
щуриться kacsintgatni щурюсь	защуриться
ѣсть enni, ѣмъ	съѣсть megenni
ѣхать szekeren, lóháton menni, ѣду	поѣхать elmenni, elutazni
яснѣть világosodni, яснѣю	пояснѣть megvilágosodni

Jegyzet. E következö igék, u. m. брюзгнуть, вязнуть, глохнуть, зябнуть, крѣпнуть, ползти, слизнуть, тускнуть határozott jellegü mult idöben a rendes végzeten kivül még röviditett végzetet is felveszнek: u. m. обрюзгъ, увязъ, оглохъ, озябъ, окрѣпъ, попо́лзъ, ослизъ, потускъ.

Az egyszeres jellegü igékről.

107. §. Az egyszeres jellegü igék (глаго́лы однокра́тнаго вида) a cselekvésnek egyszerre vagyis rögtöni véghezvitelét kifejezvén, többnyire *нуть*-ra végződnek, s a határozatlan jellegü igék határozatlan módjától képeztetnek, t. i. a határozatlan módnak *ать* szótagja *нуть* végzetre változtatik át; u. m. колебать. колебнуть; двигать, двигнуть vagy двинуть; сверкать csillámlani, сверкнуть; хлопать csapdosni, хлопнуть becsapni pl. az ajtót; ахать fohászkodni, ахнуть; — sőt vannak némely *ить* és *ѣть* végzetüek is, melyekből egyszeres jellegü igék képeztetnek; pl. шевелить mozgatni, шевельнуть, скрипѣть recsegni, скрипнуть. — Azonban nem minden *нуть* végzetü ige egyszeres jellegü; pl. вянуть fonyadni, önállóan nem fejezi ki az egyszeres jellegü ige értelmét, hanem ha elöljáróval összetétetik, akkor már az egyszeres jellegü igének jelentését felveszi; pl. увянуть; ugy szintén vannak egyszeres jellegü igék, melyek nem *нуть* végzetüek; pl. иду́ megyek egyszeres jellegü, ellenben хожу́ járok, határozatlan jellegü ige.

108. §. Minthogy nem minden egyszeres jellegü ige szabályszerüleg képeztetik, annálfogva szükségesnek találtuk az itt következő jegyzékbe foglalni azon igéket, melyek e tekintetben a szabálytól eltérnek; u. m.

блестить, блистать fényleni, блеснуть
блевать okádni, блюнуть
брызгать föcskendezni, брызнуть fercsenteni
вертѣть furni, вернуть
вилять kibuvást keresni, вильнуть
глядѣть tekinteni, nézni, глянуть
грести kaparni, evezni, гребнуть kaparintani
гремѣть (égről) dörögni, грянуть
давить nyomni, давнуть
дергать tépni, дернуть
дрожать reszketni, дрогнуть
дышать, дыхать lehelleni, дохнуть, дыхнуть
дуть fúni, дунуть
жевать rágni, жевнуть
жечь égetni, жегнуть
жилять fulánkolni, жильнуть
капать csepegni, капнуть, кануть cseppenni
кашлять köhögni, кашлянуть
кидать hajigálni, кинуть hajintani
клевать vájni, клюнуть
колоть szurni, кольнуть
касаться érintkezni valamihez, коснуться
нырять elmerülni, нырнуть
пихать tolni, пихнуть, пхнуть
пинять lábbal rugni, пнуть
плескать tapsolni, pacskolni, плеснуть
плющить, плюскать lapitani, плюснуть lapintani
прядать ugrándozni, прянуть ugorni
пырять taszitani, пырнуть taszintani
пышать, пыхать lobbanozni, пыхнуть
свистать fütyölni, свиснуть füttyenteni
скакать ugrálni, скокнуть ugrani
скресть vakarni, скребнуть vakanitani
скрипѣть recsegni, скрипнуть recsenni

стричь nyirni, стри́гнуть
стрѣля́ть lőni, стрѣльну́ть
стуча́ть kopogtatni (ajtón), сту́кнуть
сова́ть csuztatva tolni, су́нуть
ти́скать nyomni, szoritani, тисну́ть
толо́чь taszitani, törni, толкну́ть taszintani
треща́ть pattogni, тре́снуть pattanni
тро́гать érinteni, тро́нуть
трясти́ rázni, тряхну́ть
ты́кать dugdosni, ты́кнуть, ткну́ть
ужаса́ть ijeszteni, ужасну́ть
хва́стать dicsekedni, хвасну́ть
хлеста́ть, хлыста́ть csapdosni ostorral, хлесну́ть, хлысну́ть
храпѣ́ть hortyogni, храпну́ть horkantani
хны́кать csuklani, хны́кнуть
хрю́кать röfögni, хрю́кнуть röffenteni
хру́пнуть szétporczogni
чиха́ть, чхать tüszkölni, чихну́ть, чхну́ть tüszenni
чо́кать, чкать koczantani poharat, чо́кнуть
чмо́кать csámcsogni, чмо́кнуть
шарка́ть surolni lábbal, ша́ркнуть
ша́стать fel és alá járva neszt csinálni, ша́снуть
шевели́ть mozgatni, шевельну́ть
шепта́ть sugni, шепну́ть
шиба́ть messzehajitani, шибну́ть
шипѣ́ть sziszegni, ши́пнуть.

Jegyzet. Számos ige a *нуть* végzettel egyszeres igévé egyáltalában nem képeztethetik, ilyenek a ствовать végzetüek; u. m. чу́вствовать érezni, дѣ́йствовять müködni, ide tartoznak továbbá: ласка́ть hizelegni, мѣ́шкать késedelmezni, пуска́ть bocsátani, рыска́ть ügetni, таска́ть hurczolni, кропа́ть összefércelni, купа́ть füreszteni, стря́пать különfélét összefőzni.

Példák.

Онъ нёсъ ку́шанье жнеца́мъ и споткну́вшись о ка́мень, разби́лъ посу́ду въ дре́безги. Я вёлъ за́ руку моего́ ма́льчика, и такъ увя́зъ въ грязи́, что принужде́нъ былъ останови́ться и

подождáть пóмощи. Скúнь шинéлъ и надѣ́нь шýбу, чтобъ не озя́бнуть. Вы затрýбите въ трубý и всѣ гóнчія собáки соберýться вкругъ васъ. Рóза увя́нула, какъ скóро онъ трóнулся ея́. Скрипля́щая телѣ́га испугáла зайцá, сидѣ́вшаго на дорóгѣ. Уловúвъ ры́бу, я извлёкъ её на бéрегъ и вы́дернулъ изъ нея́ потрохú. Недовóльные жúтели взбунтовáлись въ гóродѣ, и нагромоздúвъ дерéвьевъ, пострóили баррикáды. Такъ какъ взволновáннымъ страстя́мъ немóжно бы́ло протúвиться, то бунтовщикú овладѣ́ли гóродомъ. Онú льстúли себѣ́ надéждою, что успѣ́ютъ удержáть егó за собóю, но обманýлись, ибо вскóрѣ бы́ли усмирены́ и изгнаны изъ гóрода. Лю́ди старѣ́ясь, обыкновéнно сѣдѣ́ютъ и плѣшúвѣютъ.

Ő ételt vitt az aratóknak, s kőbe ütödvén, darabokra törte az edényt. Kezénél fogva vezettem fiamat, s annyira belesüppedtem a sárba, hogy kénytelen valék megállani s bevárni a segitséget. Vesd le a köpenyt, s öltsd fel a bundát, ne hogy megfázzál. Ön megfujja a kürtöt, s mind a vadászkutyák összegyülnek ön körül. A rózsa elfonnyadt azonnal, mihelyt ő hozzá nyult. A recsegő szekér (elkergette) elijesztette az uton ülő nyulat. Megfogván (horogra) a halat, kihuztam a partra, s beleit kiszedtem. Az elégedetlen lakosok fellázadtak a városben, s fákat hordván össze, torlaszokat csináltak. Minthogy a felbőszült szenvedélyeknek gátot vetni nem lehetett, a lázadók hatalmukba ejtették a várost. Ők (hizelegtek magoknak) kecsegtették magokat azon reménynyel, hogy sikerülni fog nekik azt birtokukban megtartani, azonban megcsalatkoztak, mert csakhamar megaláztattak s a városból kiüzettek. Az emberek öregedvén, közönségesen őszülnek és kopaszodnak.

A sokszoros vagyis gyakoritó, ismétlő jellegü igékről.

109. §. Az ismétlő vagy a gyakoritó igék (мнóго крáтные глагóлы) *ивать* és *ывать* szótagokra végződnek; pl. говáривать beszélgetni, пúсывать irogatni; s képeztetnek a hatá-

határozatlan jellegü igék határozatlan módjától e következő szabályok szerint:

1. Azon igéknél, melyek két szótaguak, s a határozatlan módban *ть*, a mult időben pedig *лő*-re végződnek, az igének gyöke és *ть* végzete közé, — kihagyván a *ть* előtti hangzót, — *ыва* és *ива* szótagok tétetnek; t. i. *ива* a sziszegő és torok-, valamint hangzó betük után, *ыва* pedig egyéb mássalhangzók után tétetik; pl. двúгать emelni; двúгивать emelgetni; бѣ́гать szaladni, бѣ́гивать szaladgálni, качáть hengeriteni, кáчивать hengergetni, держáть tartani, дéрживать tartogatni, мѣрáть mérni, мѣ́ривать méregetni, лáять ugatni, лáивать ugatozni, игрáть játszani, úгрывать játszadozni; kivétetik кричáть kiáltani, lármázni, ismétlője: крúкивать.

2. Ha a gyakorító vagy ismétlő ige képzésénél a harmadik szótagban, hátulról számitva, *o* betü találtatik, ezen *o* betü *a* betüre változtatik át; pl. говорúть, говáривать, смотрѣ́ть, смáтривать, колóть, кáлывать.

3. Az *ить* végzetü igéknél, melyek a jelentő mód jelen idejének első személyében *жу*, *чу*, *шу* és *щу*-ra végződnek, továbbá melyeknél *у* előtti mássalhangzó hajlitás közben változást szenved, gyakoritójuk az első személytől képeztetik; t. i. a gyakorító igéket képező szótag szabályszerüleg alkalmaztatik és az első személynek végső *у* betüje átváltoztatik *ать* végzetre u. m. носúть, ношý, нáшивать; просúть, прошý, прáшивать; судúть, сужý, сýживать; ходúть, хожý, хáживать; сидѣ́ть, сижý, сúживать; твердúть, твержý, твéрживать; грузúть, гружý, грýживать.

4. Az *ѣть* végzetü igéktől szabályszerüleg képeztetik a gyakorító ige; t. i. a *ть* végzet és az ige gyöke között levő hangzó kihagyatván, helyette *ива* vagy *ыва* szótag tétetik; pl. смотрѣ́ть, смáтривать, вертѣ́ть, верчý, вéртывать vagy вéрчивать.

5. Oly igéktől, melyeknél *ить* végzet előtt *б*, *в*, *м* és *п* betük állanak, s ennélfogva az első személyök *блю*, *влю*, *млю* és *плю* végzetü, ismétlőjük *ливать* szótagokkal képeztetik; u. m. ловúть, ловлю́, лáвливать; любúть, люблю́, лю́бливать; кормúть, кормлю́, кáрмливать; кропúть, кроплю́, крáпливать. Ezen szabályhoz alkalmazzák magokat azon igék is, melyek

a *б*, *в*, *м*, *п* betükre következő *ать*-ra végződnek; pl. трепáть kendert törni, треплю, трéпливать; дремáть, дремлю, дрéмливать.

6. Azon igéknek, melyek a határozatlan módban *ть*-, a jelentő mód jelen idejének első személyében pedig *ѣю*-ra végződnek, ha több szótaguak valamint azoknak is, melyek *нуть*-ra végződnek, nincs ismétlőjük; ilyenek: зеленѣ́ю zöldelek, бѣлѣ́ю fehérlek, скокнýть egyszerre felugorni, ugy szintén az *овать* és *евать* végzetü igéktől sem képezhetők ismétlő igék; pl. воровáть lopni, воевáть hadakozni.

7. Az *ать* végzetü igék közt szintén találtatnak olyanok, melyek az ismétlő képzőt fel nem veszik; u. m. áлкать éhezni, ветшáть ócskulni, вѣнчáть koszoruzni, голодáть éhezni, гнушáться undorodni, дѣвáть elrejteni, дерзáть bátorkodni, дичáть vadulni, должáть adósodni, дорожáть nagyrabecsülni, drágán tartani, жаждáть szomjuzni, жесточáть kemény szivünek lenni, икáть ásitozni, касáться illetni, nyulni valamihez, кивáть fejjel inteni, клеветáть rágalmazni, ласкáть hizelkedni, лепетáть hebegni, пинáть lábbal rugni, пóдчивать vendégelni, прощáть megbocsátani, свобождáть szabaditani, страдáть szenvedni, чáять reményleni, s más effélék, melyek már jelentésöknél fogva nem türhetik az ismétlést.

8. Az egytagu igéktől képeztetnek ismétlő igék, ha a *ть* végzet elé *ва* szótag tétetik; pl. мыть mosni, мывáть; бить verni, бивáть; грѣть melegiteni, грѣвáть; знать tudni, знавáть. — Kivétetnek azon egyszótagu igék, melyek a jelentő mód jelen idejét a szabálytól eltérőleg képzik, minthogy ezeknél nem *ва*, hanem egyedül *и* vagy *ы* betü a gyök betük közé tétetik; pl. брáть, бирáть; врáть fecsegni, вирáть; ждáть várni, жидáть, жрать falni, жирáть; звать híni, зывáть; рвáть tépni, ривáть; ржáть nyeriteni, рижáть; слáть küldeni, сылáть, стлáть teriteni, стылáть; спáть aludni, сыпáть. Ide tartoznak még e következő igék is; u. m. жать, жну aratok, жать, жму szoritok; мнять, мну kendert török, nyomorgatok, gyurok, ismétlőjük: жинáть, жимáть, минáть.

1. Jegyzet. Az *ереть* végzetü igéktől ismétlő igék hasonlag a gyökbe behelyezett *и* betü segitségével képeztetnek; u. m. терéть törölni, тирáть törölgetni; перéть perelni, пирáть perelgetni, мéреть halni, мирáть haldoklani.

2. Jegyzet. Ять fogni igének ismétlője нимáть fogdosni, mult ideje: ялъ vagy нялъ, jövője: имý vagy нимý jelen ideje: емлю.

9. Azon igéket illetőleg, melyek a határozatlan módban *зть* vagy *зти*, *сть* vagy *сти*, továbbá *чь*-re végződnek,— tudnunk kell, hogy ismétlő igeik a jelentő mód jelen idejének első személyétől képeztetnek; t. i. az *у* betü *ать* végzetre változtatik át; pl. грызть, грызý rágok, грызáть rágcsálni; скресть vakarni, скребý vakarok, скребáть vakargatni, стричь nyirni, стригý nyirok, стригáть nyirogatni; печь sütni, пекý sütök, пекáть sütögetni; жечь gyujtani, жгу gyujtok, жигáть gyujtogatni; цвѣсть virágzani, цвѣтý virágzom, цвѣтáть.— Azonban azon igék, melyeknek a jelentő mód jelen idejének első személyében *ду* a végzet, szabályszerüleg képzik az ismétlő igéket; t. i. a *д* betü után *ывать* végzet tétetik: pl, крáсть lopni, крадý lopok, крáдывать lopogatni.

Kivétetik прясть fonni, ismétlő igéje: nem прядывать, hanem прядáть.

Az összetett igékről.

110. §. Minthogy a föntelőadott szabályok szerint képezett ismétlő igék nagyobb részint önállóan nem használtatnak, ilyenek pl. тирáть, пирáть, мирáть, нимáть, сылáть, кáзывать, рѣзывать, тáпливать stb., hanem csak összetéve, vagy is valamely előljáróval egybefoglalva a nyelv tulajdonává válnak; u. m. обтирáть törölgetni, запирáть zárogatni, умирáть haldoklani, обнимáть ölelgetni, посылáть küldözgetni, покáзывать mutogatni, отрѣзывать elmetszegetni, растáпливать olvaszgatni; annálfogva szükséges az összetett igék képzésére vonatkozólag e következő szabályokat figyelembe venni:

1. Azon igéktől, melyeknél a határozatlan módban *ить* végzet előtt *б*, *в*, *м*, *п*, *д*, *жд*, *ж*, *з*, *с*, *х*, *т*, *ст* betük állanak, az összetett igék *блять*, *влять*, *млять*, *плять*, *жать*, *шать* és *щать* végzetekkel képeztetnek; u. m. любить, возлюблять; стáвить, поставлять; томить lankasztani, утомлять fárasztani; топить, растаплять; водить, провожáть; кружить, окружáть körülfogni; разить ütni, поражáть verni; учить, обучáть; носить, приношáть; гостить, угощáть; претить, запрещáть;

мѣтить czélozni, примѣчáть észrevételeket tenni; святúть, посвящáть.

2. Azon igék, melyek *лить*, *нить* és *рить*-re végződnek, ha elöljáróval tétetnek össze, határozatlan s egyszersmind ismétlő igékké *лять*, *нять* és *рять* végzetek alkalmazása által képeztetnek; pl. палúть gyujtani, воспалять heviteni; винúть vádolni, извинять mentegetni; мирúть békiteni, примирять kibékülésen fáradozni; ellenben ha mint határozott jellegü igék használtatnak, *лить*, *нить* és *рить* végzeteiket megtartják; u. m. воспалúть felheviteni, извинúть kimenteni, примирúть kibékiteni; kivétetnek велѣть parancsolni, борúть küzdeni, горѣть égni, összetéve ismétlő igék végzetét veszik fel; u. m. повелѣвáть, поборáть, выгорáть.

3. A fő- vagy melléknevektől származott igék, ha elöljáróval összetétetnek, s *ить* végzetök előtt *б*, *в*, *м*, *п*, *ж*, *жд*, *д*, *г*, *х*, *т*, *ст* betük állanak, *блять*, *влять*, *млять*, *плять*, *ждать*, *жать*, *шать* és *щать* végzeteket felvesznek; pl. уподобúть, уподоблять hasonlitani; обновúть, обновлять, megujitani; посрамúть, посрамлять megszégyeniteni; сцѣпúть, сцѣплять összefoglalni; принýдить, принуждáть kényszeriteni; обнажúть, обнажáть levetkeztetni; оглушúть, оглушáть süketiteni, укротѣть, укрощáть szeliditeni; сгустúть, сгущáть süriteni.

4. Némely igék, ha előljáróval összetétetnek, elvesztik jelen idejök jelentését, ilyenek többnyire:

a) az *ѣю* és *чаю* végzetüek; pl. потѣю izzadok, воспотѣю megizzadok; старѣю öregszem, устарѣю megöregszem; краснѣю pirulok, покраснѣю elpirulok; умничáю okoskodom, поумничáю okoskodni fogok.

b) melyek kezdést jelentenek, s *за* vagy *воз* előjáróval összetétetnek; pl. закричáть elkiáltani magát, запрещáть tiltakozni, возгремѣть dörögni, возгордúться büszkévé lenni, возопúть felkiáltani.

c) *на* előljáróval összetett, s kedvkielégitést kifejező igék; pl. насмотрѣться eleget nézni, нагуляться eleget sétálni vagy kisétálni, kimulatni magát, набѣгáться eleget ſutkosni.

d) *раз* előljáróval összetett visszaható értelmü igék, me-

lyek valamiben kedvtöltést kifejeznek; pl. расписа́ться sokat kedvtöltésig irni, разбѣга́ться idestova futkosni.

Jegyzet. Minden összetett ige, legyen bár határozott vagy határozatlan jellegü, mint: воспали́ть, воспаля́ть, уподоби́ть, уподобля́ть, s akár elöljáróval akár egyébként képeztetik; pl. путеше́ствовать utazni, благотвори́ть jót cselekedni, szabályszerü hajlitást követ.

Példák.

Дѣти, бѣгая зимо́ю по у́лицамъ, ката́ютъ снѣжные комы́, и бро́сывая ихъ дру́гъ въ дру́га, игра́ютъ. Быва́етъ, что они́ послѣ́ таковы́хъ игръ, озя́бнувъ, прибѣга́ютъ къ огню́, и внеза́пно обогрѣ́въ озноблённые члены́, отмора́живаютъ ихъ совершенно. Ты, ознобивъ свои́ члены́, не иди́ къ огню́, а натри́ ихъ снѣ́гомъ или́ холо́дною водо́ю, и будь увѣ́ренъ, что таки́мъ о́бразомъ отъ сту́жи не поте́рпишь никако́го вре́да, — Въ чёмъ вы препровожда́ете до́лгіе зи́мніе вечера́? Въ до́мѣ мои́хъ роди́телей мы собира́лись вокру́гъ тёплой пе́чи. Оди́нъ изъ насъ чи́тывалъ вслухъ, а дру́гіе слу́шали. — Никогда́ не́ было у васъ госте́й? Иногда́ то́лько; потому́ что мы отдалённо жи́ли и то́лько съ немно́гими изъ на́шихъ сосѣде́й имѣ́ли обхожде́ніе, доро́ги же быва́ли дурны́. Что ва́шъ дя́дя дѣ́лываетъ по́слѣ обѣ́да? Тотча́съ по́слѣ обѣ́да онъ обыкнове́нно кури́тъ, тру́бку табаку́, пото́мъ спитъ часо́чекъ, а по́слѣ того́ принима́етъ одного́, или́ друга́го знако́маго, или́ хо́дитъ самъ въ го́сти. Въ про́шлой зимѣ́ онъ и три изъ его́ прія́телей вечерко́мъ, быва́ло, игра́ютъ въ ло́мберъ или́ въ вистъ. — Гдѣ тотъ генера́лъ тепе́рь живётъ, кото́рый здѣсь ежего́дно дѣ́лывалъ смотръ войска́мъ? Онъ предаётся заслужённому поко́ю на отцёвомъ своёмъ за́мкѣ, почита́емый свои́мъ Мона́рхомъ и люби́мый свои́ми прія́телями. — Что за тре́скъ э́то бы́ло? Кто́-нибудь вы́стрѣлилъ изъ боково́й ко́мнаты. Не слы́хали ли вы ничего́? Я ду́маю, что кто-то кри́кнулъ. Тепе́рь две́ри скри́пнули. Уда́рьте на замо́къ тѣхъ двере́й и онъ отво́рится. Что вы ви́дѣли? Входя́ въ ко́мнату, я ви́дѣлъ му́жа, заряжа́ющаго ружьё, онъ на меня́ взгляну́лъ, испуга́лся и урони́лъ его́, бѣжа́лъ вонъ изъ двере́й, вспры́гнулъ на ло́шадь и помча́лся. — Вы́сморкайся-ка, неопря́тный ма́льчикъ! я потеря́лъ свой плато́къ. — Удали́сь, ло́шадь скокнётъ и тебя́ толкнётъ. — Трях-

ни́ я́блонь, мо́жетъ быть нѣсколько я́блоковъ упадётъ. Мой братъ обыкнове́нно ла́зилъ на тотъ-то сукъ, и его́ тря́съ. — Не Ка́рлъ ли э́то, кото́рый стои́тъ на мосту́? Ка́жется, что онъ тамъ; сви́сну онъ мо́жетъ быть, обернётся и насъ уви́дитъ. Лу́чше бѣги́ къ нему́ и зови́ его́ сюда́. Шепни́ ему́, что я имѣю сообщи́ть ему́ нѣчто ва́жное. — Ви́дѣли ли вы, какъ совѣтникъ то́пнулъ? Э́то онъ обыкнове́нно дѣлаетъ, когда́ онъ кра́йне серди́тъ.

A gyermekek télen futkosván az utczákon, hótömböket gyurnak, s azokat egymásba hajigálva, játszanak. Megtörténik, hogy ily játék után átfázva, a tüzhez szaladnak, s megfagyott tagjaikat hirtelen megmelegitvén végkép elfagyasztják. Te, ha tagjaid fagyottak, ne menj a tüzhez, hanem dörgöld meg (azokat) hóval vagy hideg vizzel s légy meggyőződve, hogy a hideg ily módon mit sem fog neked ártani. — Hol töltitek a hosszu téli estvéket? szülőim házában gyülekeztünk össze a meleg kályha körül. Egyik közülünk szokott volt fönhangon fölolvasásokat tartani, a többiek pedig hallgattak. Nem voltak soha vendégeitek? csak néha; mivel távol laktunk, s csak szomszédjaink egynehányával társalogtunk, az utak pedig roszak voltak. Mit szokott nagybátyátok ebéd után tenni? Ebéd után azonnal szokás szerint szíj egy pipa dohányt, azután pedig egykeveset alszik, s ez (t. i. alvás) után egyik vagy másik ismerősét fogadja, vagy maga megyen látogatóba. Mult télen ő és hárman barátai közül estvénkint rendesen ostáblát vagy visztet játszottak. — Hol lakik most azon tábornok, ki itten minden évben szemlét tartott a katonaság felett? ő saját apai kastélyában élvezi a megérdemlett nyugalmat, tiszteltetve a fejedelem, s szerettetve barátjai által. — Micsoda durranás volt ez? valaki az oldalszobából kilőtt. Nem hallott ön semmit? Gondolom, hogy valaki felsikoltott. Most az ajtó recscsent. Csapjon az ajtózárra, s megnyilik. Mit látott ön? Bemenvén a szobába, egy férfit láttam, ki fegyverét töltötte, ő rám tekintett, megijedt s elejtette a fegyvert, kiszaladt az ajtón, lóra ugrott s elvágtatott. Fujd ki az orrodat piszkos

fiu! Elvesztettem zsebkendőmet. — Menj félre, a ló felugrik, s megrug (téged). — Rázd meg az almafát, meglehet (talán) egynehány alma leesik. Fivérem rendesen arra az ágra mászni szokott volt s azt rázta. Nem Károly e az, a ki a hidon áll? ugy látszik, hogy ő van ott, egyet füttyentek, meglehet, ő megfordul és meglát bennünket. Inkább fuss hozzá és hijd őt ide, sugd meg neki, hogy valami fontos közleni valóm van. — Látta-e ön, mikép toppant a tanácsnok? Ezt szokta rendesen tenni, a midőn szerfelett haragos.

A rendhagyó igékről.

111. §. A rendhagyó igék közé számittatnak e következők: идтѝ vagy иттѝ menni, ѣсть enni és ѣ́хать szekeren menni. Ezek hajlitása következő:

Jelentő mód.

Egyes szám			többes szám		
я иду́	ѣмъ	ѣ́ду	мы идёмъ	ѣди́мъ	ѣ́демъ
ты идёшь	ѣшь	ѣ́дешь	вы идёте	ѣди́те	ѣ́дете
онъ, она́, оно́ идётъ	ѣстъ	ѣ́детъ	они́, онѣ́ иду́тъ	ѣдя́тъ	ѣ́дутъ

Mult idö.

Egyes szám			többes szám
я ты шёлъ	ѣлъ,	ѣ́халъ	мы, вы, они́, онѣ́ шли, ѣ́ли, ѣ́хали
я ты шла	ѣ́ла	ѣ́хала	
я ты шло	ѣ́ло	ѣ́хало	
онъ шёлъ	ѣ́лъ	ѣ́халъ	
она́ шла	ѣ́ла	ѣ́хала	
оно́ шло	ѣ́ло	ѣ́хало	

Jövö idö.

я пойду́	съѣ́мъ	поѣ́ду	мы пойдёмъ	съѣди́мъ
ты пойдёшь	съѣ́шь	поѣ́дешь	поѣ́демъ	
stb.				

Parancsoló mód.

Egyes szám			többes szám.		
идй	ѣшь	ѣхай	идйте	ѣдйте	ѣхайте

Határozatlan mód.

иттй, v. идтй ѣстъ ѣхать

Hajlitható igenév.

Jelen idő: идущій, ая, ее; ѣдящій, ая, ее; ѣдущій, ая, ее.
Mult idő: шедшій, ая, ее; ѣвшій, ая, ее; ѣхавшій, ая, ее.

Hajlithatlan igenév.

Jelen idő: идучи, идя; ѣдя, ѣдучи.
Mult idő: шедши, шедъ; ѣвши, ѣвъ; ѣхавши, ѣхавъ.

1. Jegyzet. Ugyanazon elöljáró, mellyel ezen igék jövő idejöket képezik, használtatik a többi idők képzésénél is, mi által határozott jellegü ige képeztetik; u. m. пошóлъ, пошлá, пошлó; ha ezen ige *воз* elöljáróval tétetik össze, az *о* betü kihagyatik az elölj áróból s az ige elé tétetik; u. m. взошёлъ, взошлá, взошлó stb., взойдý, взойдтй felmenni.

2. Jegyzet. A szabálytalan vagy is rendetlen igékhez számittatik még дать adni ige; ennek jövő ideje következő: дамъ, дашь, дастъ, дадймъ, дадйте, дадýтъ; ugy szintén хотѣть akarni ige jelen időben a szabálytól eltérőleg ekkép hajlittaiik: хочý, хóчешь, хóчетъ, хотймъ, хотйте, хотятъ; némelyek szerint a többes számban ezen hajlitás is használtatik, de csak a közbeszédben; u. m. хóчемъ, хóчете, хóчутъ.

VI. Fejezet.

Az igehatározóról.

112. §. A igehatározók felosztatnak:

1. helyt jelentő igehatározókra (нарѣчія мѣста), u. m. здѣсь, тутъ itt; тамъ ott; вонъ künn; вездѣ, повсюду mindenütt; индѣ másutt; нигдѣ sehol; внутрь benn; внѣ künn; снарýжи kivülről; спередй elölről; сзадй hátulról; дóма otthon; сюдá ide, erre; тудá arra, oda; инудá máshová, másfelé; никудá sehová; домóй haza, hazafelé; отсюда innen; оттýда onnan; отовсюду mindenünnen.

2. időt jelentő igehatározókra (нарѣчія врéмени); u. m. тепéрь most; прéжде előbb, ezelőtt; впредь jövőben;

всегда́ mindig; иногда́ néha, némelykor; нѣ́когда egykor, valaha, hajdanában; никогда́ soha; вчера́ tegnap; тре́тьяго дня vagy тре́тьева дни tegnap előtt; ны́нѣ most, ma; за́втра holnap; по́слѣ за́втра holnap után; дре́вле hajdan; и́здревле régtől fogva, régóta; вско́рѣ mindjárt, hamar; тогда́ akkor; опя́ть, па́ки ismét; вмѣ́стѣ együtt; по́слѣ azután; пото́мъ ezután; тотча́съ azonnal; днёмъ, въ день nappal; но́чью, въ ночь éjjel; по утру́ reggel; къ ве́черу estve, estve felé; по воскресе́ньямъ, по понедѣ́льникамъ vasárnaponkint, hétfőnkint.

3. mennyiséget jelentő igehatározókra (нарѣ́чія коли́чество означа́ющія), u. m. мно́го sok; ма́ло kevés; сто́лько annyi; не мно́го, не мно́жко nem sok, egykevés, нѣ́сколько valamicske; по́лно elég; дово́льно elegendő; толи́ко annyi; коли́ко mennyi.

4. számot jelentő igehatározókra (нарѣ́чія числи́тельныя), u. m. одна́жды egyszer; два́жды kétszer; три́жды háromszor; мно́гажды sokszor.

5. állító, igenleges igehatározókra (нарѣ́чія увѣ́ренія), u. m. да igen; дась igen uram; такъ ugy, igen; коне́чно igen is, minden esetre; по́длинно valósággal; ей igazán.

6. tagadó, nemleges igehatározókra (нарѣ́чія отрѣца́нія), u. m. не nem; нѣтъ nem, nincs; ника́къ sehogy sem; отню́дь не egyáltaljában nem; ни ма́ло legkevésbé sem; не такъ nem ugy.

7. hasonlitó igehatározókra (нарѣ́чія уподобле́нія): какъ (ó szláv nyelvben: я́ко) mikép, hogyan; не́жели mint sem; какъ бы mintha; коль, толь a mint . . . ugy; чѣмъ . . . тѣмъ mennyivel . . . annyival; такъ . . . какъ ugy . . . amint; бу́дто бы mintha.

8. erősitő igehatározókra (нарѣ́чія уси́ливанія), u. m. о́чень igen, nagyon; весьма́ felette; гора́здо sokkal inkább; да́же sőt.

9. kérdő igehatározókra (нарѣ́чія вопроси́тельныя), u. m. какъ? mikép? что? mi? для чего́? зачѣ́мъ? miért? за что? по что? miért? ли? vajjon? ра́звѣ? hát, talán? гдѣ? hol? куда́? hová? отку́да? honnan? когда́? mikor? доко́ль? mily sokáig, meddig?

10. **кétkedést jelentő igehatározókra** (нарѣчія сомнѣнія), u. m. вось, лйбо, авóсь talán; мóжетъ быть meglehet; нá силу erővel; едвá alig; едвá ли aligha; чуть alig; чуть ли не aligha nem, kevésbé mult, hogy . . . почтй majd.

11. **mutató igehatározókra** (нарѣчія указáнія), u. m. вотъ! ime! се! ime! то есть azaz, сирѣчь tudniillik, ez utóbbi elavult, s alig használtatik már, *се* hasonlag ritkán fordul elő.

12. **különbözést jelentő igehatározókra** (нарѣчія рáзности), u. m. инáко, инáче különben, máskép, вопрекй, впрекй ellenben, ellenkezőleg.

Sok igehatározó a melléknevektől képeztetik; u. m. хорошó jól, helyesen, derekasan, превосхóдно felségesen, похвáльно dicséretesen stb. Az ily igehatározók fokoztatnak is; u. m. полéзно hasznosan; полезнѣе hasznosabban; nem különben a kicsinyitő és nagyitó melléknevektől is képzetnek igehatározók; pl. бѣленько kissé fehéren; труднéнько kissé fáradságosan; ранéхонько korán reggel. Végtére a főnevek egyes számu eszközlő esete is igehatározó gyanánt használtatik; u. m. слýчаемъ alkalommal; дáромъ ingyen, hijában; óптомъ nagyban (árulni, eladni); леткóмъ röptében; пѣшкóмъ gyalog; нáрокомъ szánt szándékkal; верхóмъ lóháton; вéрхомъ telisden teli; кругóмъ környöskörül; valamint a hajlithatlan igenevek is gyakran igehatározókul szolgálnak; u. m. жáворонокъ поéтъ летáя, a pacsirta röptiben énekel; sőt némely egész kifejezések is igehatározók gyanánt használtatnak; pl. съ тѣхъ поръ azon időtől fogva; до сихъ поръ mostanáig; въ самóмъ дѣлѣ valósággal, valóban; по крáйней мѣрѣ legalább; по бóльшей чáсти nagyobb részt, jobbára.

Példák.

Дéрево скóро зеленѣетъ, a fa hamar zöldel. Вчерá шёлъ дождь, tegnap eső esett. Вотъ óчень хорóшая бумáга, а эта горáздо лýчше, ime igen jó papir, de ez sokkal jobb. Днёмъ рабóтай, вéчеромъ игрáй, нóчью отдыхáй, nappal dolgozzál, estve játszál, éjjel nyugodjál. Кудá ты идёшъ? домóй, hová mégy? haza. Близь гóрода, közel a városhoz. Вдоль рѣкй

тя́нется густа́я алле́я, a viz mentében sürü sétatér nyulik el. Вмѣ́сто Ива́на пришёлъ Петръ. Iván helyett Péter jött. Внýтри гости́ннаго двора́ нахóдятся кладовы́я съ товáрами, az áruépület belsejében találtatnak rakhelyek kelmékkel. Внѣ́ земнóй атмосфéры нельзя́ дышáть, a földlégkörén kivül nem lehet lélekzeni. Вопреки́ наставлéніямъ учи́теля онъ лѣни́лся, и оттогó не успѣ́лъ ни въ чёмъ, a tanitó oktatásainak ellenére rest volt, s azért semmiben sem haladott elő. Позади́ коню́шень вы́строены амбáры для овсá и други́хъ припáсовъ, a lóistállók megett zab és egyéb élelmi-szer hambárok vannak. Пóслѣ учéнья отдыхáемъ, a tanulás után pihenünk. Прéжде пообѣ́даемъ, a потóмъ пойдёмъ гуля́ть, előbb ebédelünk, s azután elmegyünk sétálni. Посреди́ лѣ́су есть колóдезь, az erdő közepében kut van.

VII. Fejezet.

Az előljáróról.

113. §. Az előljárók részint önálló és elválasztható, részint pedig más beszédrészekkel összefoglalt és elválaszthatatlan szócskákból állanak.

Az önálló vagyis tulajdonképeni előljárók közül némelyek egy, mások két, ismét mások három esetet vonzanak.

Egy esetet vonzó előljárók.

114. §. Egy esetet vonzanak e következő előljárók:

1. sajátitót: безъ nélkül; для ért, miatt, végett; до ig; изъ ból, ből; отъ tól, től; рáди kedveért; у nál, nél.

2. tulajdon esetet: ко vagy къ hoz, hez.

3. tárgyesetet: про nak, nek, ról, röl; чрезъ, чéрезъ által, keresztül, után, miatt; сквозь által.

4. eszközlőt: надъ on, en, ön.

5. előljárós esetet: о, объ, ról, ről, ezen előljáró tárgyesetet is vonz ba, be, ra, re, ban, ben, képest előljárók értelmében; при nál, nél, mellett.

Két esetet vonzó elöljárók.

115. §. Két esetet vonzanak e következő elöljárók:

1. tárgy- és eszközlő esetet: за ért, hátul, hátra, tul; подъ alatt, alá; предъ előtt, elé.

2. tárgy- és elöljárós esetet: во, въ ba, be, ban, ben; на ra, re, on, en, ön.

3. eszközlőt és néha sajátitót: межъ, между́, проме́жъ, промежду́ között, közé.

Jegyzet. Mikor, s melyik esetnek van helye, meghatároztatik ezen kérdések által: hol? hová? ha ez utóbbi kérdésnek van helye, vagyis ha az értelem a helyből valahová kiindulásra vonatkozik, akkor tárgyeset használtatik, ha pedig az első kérdésre hol? felelet adatik, azaz a helyen maradás, megállapodás jelöltetik, akkor a sajátitó, eszközlő vagy más eset alkalmaztatik.

Három esetet vonzó elöljárók.

116. §. Három esetet vonzanak e következő elöljárók; u. m.

1. tulajdonitó-, tárgy- és elöljárós esetet: по után, szerint, képest.

2. sajátitó-, tárgy- és eszközlő esetet: со, съ val, vel, ról, ről, mintegy.

Elválaszthatlan elöljárók.

117. §. Az elválaszthatlan elöljárókhoz számittatnak: вы, воз, раз, низ stb., azonban nem csak ezek, hanem az önálló elöljárók is fő- és melléknevekkel, valamint igékkel is szoktak összetétetni s használtatni.

Elöljárókat helyettesitő igehatározók.

118, §. Némely igehatározók elöljárók gyanánt használtatnak, s mint ilyenek sajátitót vonzanak; u. m.

близъ, бли́зко közel	о́крестъ körül
внутрь, внутри́ bent	опри́чь azonkivül
внѣ künn, kivül	по́длѣ mellett
во́злѣ mellett	по́слѣ után
кро́мѣ, окро́мѣ azonkivül	прежъ, пре́жде előbb

кругъ, вокругъ körül, köröskörül
мимо megett
около körül, körülbelül, mintegy
противъ, противу ellen
насупротивъ átellenében
сверхъ kivül, felül
среди, средь, посреди között, közt

Példák.

Вѣра безъ дѣлъ мертва, a hit cselekedetek nélkül holt. Трудиться для общей пользы, a köz jóért fáradozni. Разорить домъ до основанія, a házat alapjáig (végkép) szétrombolni. Избавиться отъ бѣды, megmenekülni a bajtól. У Бога просить милости, Istentől kegyelmet kérni. Сынъ Божій сошедъ съ небёсъ ради насъ. Isten fia érettünk szállott le a menyből. Возсылать молитву къ Богу, Istenhez imádkozni (az imát intézni). Онъ хорошо говоритъ про тебя, ő rólad jól beszél. Написалъ книгу объ овцахъ и о пчелахъ, könyvet irt a juhokról és méhekről. Опереться о стѣну, a falhoz támaszkodni. Христосъ родился при Кесарѣ Августѣ, Krisztus Augusztus császár idejében született. Ѣхать за море, tengeren tulra kelni. Сидѣть за столомъ, az asztalnál ülni. Сердце моё бьётся за тебя, szivem éretted dobog (ver). Трудиться надъ сочиненіемъ, munkát szerkeszteni. Предстать предъ судъ, a biróság (törvényszék) előtt megjelenni. Лицемѣрить предъ людьми, emberek előtt szineskedni. Идти подъ дерево, fa alá menni. Стоять подъ деревомъ, fa alatt állani. Молиться въ церкви, templomban imádkozni. Скочилъ въ воду, a vizbe ugrott. Имѣть распрю между собою, egymás közt meghasonlani. Судить по законамъ, törvények szerint itélni. По сью сторону рѣки vizen innen. Пойду по благому примѣру предковъ моихъ, elődeim jó példája után indulok. Издревле сражались Французы съ Англичанами, régtől fogva verekedtek a Francziák az Angolokkal. Я росту почти съ моего брата, körülbelül oly nagy vagyok (nagyra nőttem), mint fivérem. Бобръ величиною съ овцу, a borz majdnem juh nagyságu. Воръ у него укралъ часы изъ кармана, a tolvaj ellopta zsebéből az órát. Подайте мнѣ эту розу для моей сестры, adja ön ide nekem azt a rózsát nővérem számára. Служить для чести, becsűletért szolgálni. Надъ его головою висѣлъ обнаженный мечъ, feje fe-

lett kivont kard függött. На́ше во́йско одержа́ло побѣ́ду надъ непрiя́телемъ, hadseregünk győzelmet aratott az ellenségen. Господствова́ть надъ мно́гими наро́дами, sok nép felett uralkodni. Краснорѣ́чiе дѣ́йствуетъ надъ сердца́ми слу́шателей, az ékesszólás hat a hallgatók szivére. Кни́га раздѣлена́ по глава́мъ, a könyv fejezetekre van osztva. На ка́ждую ло́шадь отда́ть по деся́ти фунто́въ сѣ́на, minden lóra tiz font szénát adni. Онъ мнѣ родно́й по женѣ́, ő (nekem) rokonom feleségem után. Сними́ со стола́, со свѣчи, szedd le az asztalt, tisztitsd meg a gyertyát (vedd le a gyertyáról a hamut).

VII. Fejezet.

A kötszóról.

119. §. A kötszók majd egyes szavakat, majd egész mondatokat kapcsolnak össze; feloszttatnak pedig:

1. kapcsoló szókra (соедини́тетьные сою́зы); u. m. и és, is; же is; также szintén; ку́пно együtt, összesen; какъ–такъ mind–mind, valamint–ugy; не то́лько, не то́кмо–но, nem csak, hanem, de.

2. elválasztó szókra (раздѣли́тельные); u. m. или́ ли́бо vagy; ли vajjon.

3. kizáró szókra (исключи́тельные); u. m. или́–или́, vagy–vagy, ни–ни sem–sem.

4. feltételes szókra (усло́вные), u. m. бу́де ha; е́жели, е́стьли, е́сли ha, azon esetben ha; когда́ midőn; лишь csak; то́лько, то́кмо csak; то ugy.

5. ellentevő szókra (противосло́вные); u. m. a, de, hát; но, de; одна́ко, одна́кожъ mindazáltal, mégis, azonban; хотя́ ámbár, jóllehet.

6. indokoló kötszókra (виносло́вные); u. m. и́бо mert; поне́же minthogy (ritkán fordul elő); поели́ку a menynyiben; что hogy; что́бы, дабы́ hogy, miszerint; потому́ что, для того́ azért hogy, mivel; такъ какъ minthogy.

7. következtetést jelentő kötszókra (заключи́тельные, наноси́тельные), u. m. ита́къ eszerint; посему́ ennél fogva; почему́ a honnan, a miért; слѣдова́тельно következő-

leg; того ради azért; чего ради mi végett, miért; убо tehát (того ради, чего ради, убо ó szláv nyelvből származvák, most ritkán használtatnak).

Példák.

Небо и земля возвѣщаютъ славу Божью и проповѣдуютъ Его всемогучество, az ég és föld jelentik Isten dicsőségét és nyilván hirdetik mindenhatóságát. Или побѣдить или умереть, избирай либо то либо другое, vagy győzni vagy meghalni, válassz akár ezt akár amazt. Ежели потрудишься въ молодости, то будешь имѣть покой въ старости, ha fiatal korodban fáradozol, öregségedben nyugodt lész. Я вижу въ древности и въ первыя времена обладателей великими названныхъ, правда предъ другими велики, но предъ Петромъ малы, én látok az ó korban és (pedig) az első időkben uralkodókat, kik nagyoknak neveztettek el, igaz ők nagyok mások előtt, de Péter előtt kicsinyek. Гордости должно удаляться, ибо она противна Богу и людямъ, a kevélységet kerülni kell, mert az Isten és emberek előtt utálatos. Солнце сіяетъ не токмо на добрыхъ, но и на злыхъ, a nap nem csak a jóknak, hanem a gonoszoknak is világit. Онъ ни Бога не боится, ни людей не срамляется, ő sem Istentől nem fél, sem az emberektől nem szégyenli magát.

IX. Fejezet.

Az indulatszóról.

120. §. Az indulatszók e következők:

1. örömet jelentők (радостныя междометія): га hah, ага aha, ура hurrá.

2. szomoruságot jelentők (печальныя): ахъ! увы! jaj! fájdalom!

3. csodálkozást jelentők (удивительныя): то, то, на, ez, az, az igen, вотъ то то ime az az, не ужъ ли vajjon, куда какъ majd bizony.

4. váratlan esemény feletti bámulást kifejezők (внезапность означающія) ба! ба! ejnye!

5. utálatot kifejezők (презрѣніе означáющія): тфу, pfuj, эхъ ejj.

6. nevetési hangutánzások (смѣющагося): ха, ха, ха, hahaha!

7. tiltást jelentők (запрещéніе выражáющія): цыцъ csitt! halgass! стъ pszt.

8. hivást jelentők (зовýщаго) эй, гей, гой, hej, hallod.

9. fenyegetést jelentők (угрозительныя): оó, ужé, ужó, вотъ ужó, ohó, várj csak.

10. félelmet kifejezők (боязнь означáющія): ай, ой, уй, jaj, juj!

11. sürgetést jelentők (понуждéніе изъявляющія): ну, нýже, no, nocsak.

Példák.

Ахъ какáя бѣдá! óh milyen baj! о временá, о нрáвы! о idők, o erkölcsök! Вотъ! дóброй человѣкъ, ime! jó ember. Тóто дѣтина! ez ám a gyerek! Увы́ окаянству моемý! oh jaj az én gonoszságomnak! О Бóже, о Владыко всемилостивый! o Istenem, legirgalmasabb o Uram!

III. Rész.

A szóképzésről.

121. §. Minden szó vagy gyökszó (первообрáзное слóво) vagy képezett azaz származtatott szó (производное слóво), pl. Богъ, домъ, свѣтъ gyökszavak, бóжій, домáшній, свѣтлый származtatott szavak. Szem előtt tartván, hogy a szavak minden nyelvben legtöbbnyire gyökszavaktól képeztetnek, szükséges előadnunk azon szabályokat, melyek szerint a főnevek, melléknevek és igék képeztetnek; — a beszéd többi részeire megjegyzendő, miszerint azok többnyire gyökszavakból állván, az ide vonatkozó szabályok alá nem eshetnek.

A főnevek képzéséről.

122. §. A főnevek him-, nő- és dolognemeikhez képest különféle alakulásokon mennek keresztül.

A himnemü főnevek képzéséről.

123. §. Azon himnemü főnevek, melyek a mesterembe-rek, a hivatalt viselő és a különféle üzletü vagy foglalkozásu személyek nevezetét kifejezik, *арь*, *ярь*, *никъ*, *щикъ*, *чикъ*, *ецъ* és *тель* szótagokkal végződnek; képeztetnek pedig ré-szint főnevektől, részint igéktől; u. m.

бочáрь pintér	e főnévtől	бóчка hordó
столя́рь asztalos	„	столъ asztal
гусáрь libapásztor	„	гусь liba
хлѣ́бникъ kenyérsütő	„	хлѣбъ kenyér
рабóтникъ munkás	„	рабóта munka
охóтникъ vadász	„	охóта vadászat, kedv
мясни́къ mészáros	„	мя́со hus
мѣ́дникъ rézmüves	„	мѣдь réz
полкóвникъ ezredes	„	полкъ ezred
садóвникъ kertész	„	садъ kert
сапóжникъ csizmadia	„	сапóгъ csizma
бу́лочникъ zsemlyesütő	„	бу́лка zsemlye
лáвочникъ boltos	„	лáвка bolt
башмáшникъ czipész	„	башмáкъ czipő
грѣ́шникъ bünös	„	грѣхъ bün
извóщикъ bérkocsis	„	возъ szekér
обмáнщикъ csaló	„	обмáнъ csalás
часовщи́къ órás	„	часы́ óra
деньщи́къ katonatiszt legénye	„	день nap
прáпорщикъ zászlótartó	„	прáпоръ zászló
барабáнщикъ dobos	„	барабáнъ dob
кáменщикъ kőmives	„	кáмень kő
судовщи́къ hajós	„	су́дно hajó
перевóдчикъ fordító	„	перевóдъ forditás
переплéтчикъ könyvkötő		переплéтъ kötés
писáрь irnok	ezen igétől	писáть irni
пáхарь szántóvető	„	пахáть szántani
пекáрь pék	„	пеку́, печь sütni
купéцъ kereskedő	„	купи́ть venni
жнецъ arató	„	жну, жать aratni

пѣвéцъ éneklő	ezen igétől	пѣвáть énekelni
смотрúтель felügyelő	„	смотрѣ́ть felügyelni, nézni
зрúтель néző	„	зрѣть nézni
учúтель tanitó	„	учúть tanitani
служúтель szolgálattevő	„	служúть szolgálni
владѣ́тель uralkodó	„	владѣ́ть uralkodni
читáтель olvasó	„	читáть olvasni
мѣрятель mérő	„	мѣрять mérni

1. Jegyzet. Nem minden *никъ* végzetü főnév kifejez hivatalt viselő vagy valamivel foglalkozó, iparüző személyt; pl. воротнúкъ gallér, воротúть forditani igétől, кýрникъ tyukpástétom курá csibe főnévtől; ugy szintén vannak *ецъ* végzetü főnevek is, melyek nem személyt, hanem egyebet jelentenek; u. m. пáлецъ ujj, рубéцъ szegélyzet.

2. Jegyzet. A személyt jelentő *ецъ* végzetü főnevek melléknevektől is képeztetnek; u. m. мудрéцъ bölcs, мýдрый melléknévtől, глупéцъ ostoba глупóй, скупéцъ fösvény скупый melléknévtől; az *акъ* és *якъ* végzetü főnevek közül némelyek szintén személyt jelentenek; pl. рыбáкъ halász, рыба hal főnévtől; свояќъ sógor, свой névmástól; голякъ végkép szegény, гóлый meztelen melléknévtől stb.

124. §. A kiváló sajátságu személyek megnevezésénél *анъ*, *ачъ*, *ецъ* és *унъ* ragok használtatnak; u. m.

брюхáнъ / брюхáчъ nagyhasu	e főnévtől	брю́хо has
губáнъ / губáчъ nagyajku	„	гýба ajak
горлáнъ szájhős	„	гóрло torok
головáчъ makacs fejü	„	головá fej
любúмецъ kedvencz	ezen igenévtől	любúмъ kedves
богáчъ dus gazdag	„ melléknévtől	богáтый
лгунъ nagy hazug	„ igétől	лгать hazudni
крикýнъ kiabáló	„	крúкнуть kiáltani
бѣгýнъ futár	„	бѣгать futni
хвастýнъ dicsekvő	„	хвáстать dicsekedni

1. Jegyzet. *Анъ* végzetü főnevek közt nem csak személyt jelentő, hanem egyéb tárgyat is kifejező szavak találtatnak; u. m. кабáнъ vadkan, курráнъ sirhalom, кармáнъ zseb. Ugy szintén *унъ* végzetüek közt is akadnak főnevek, melyek mást s nem személyt fejeznek ki; u. m. перýнъ menykő; stb.

2. Jegyzet. Némely személyt jelentő főnevek egészen önkény szerint képeztetnek; u. m. судья́ biró, суди́ть itélni igétől; влады́ка ur, владѣ́ть uralkodni igétől; воево́да hadvezér, össze van téve война́ háboru és води́ть vezetni igétől; пасту́хъ pásztor származik пасть legeltetni igétől. Vannak személyt kifejező főnevek, melyek *й* végzettel képeztetnek; pl. злодѣ́й gonosztévő, össze van téve злый rosz és дѣю cselekszem szavakból; негодя́й semmirekellő, össze van téve не nem és годи́ться alkalmatosnak tenni szavakból.

125. §. A tartomány-, ország- vagy város elnevezésétől származott személynevek *ецъ*, *янинъ* és *анинъ* szótagokkal képeztetnek; u. m.

Бава́рецъ	bajor	e főnévtől	Бава́рія Bajorország
Норве́жецъ	norvégiai	„	Норве́гія Norvégország
Португа́лецъ	portugaliai	„	Португа́лія Portugália
Австрі́ецъ	austriai	„	А́встрія Austria
Ирла́ндецъ	irlandi	„	Ирла́ндія Irland
Швейца́рецъ	schweiczi	„	Швейца́рія Schweicz
Испа́нецъ	spanyol	„	Испа́нія Spanyolország
Италіа́нецъ	olasz	„	Ита́лія Olaszország
Америка́нецъ	amerikai	„	Аме́рика Amerika
Африка́нецъ	afrikai	„	А́фрика Áfrika
Европе́ецъ	europai	„	Евро́па Europa
Саксо́нецъ	szász	„	Саксо́нія Szászország
Боге́мецъ	cseh	„	Боге́мія Csehország
Ве́нгерецъ	magyar	„	Ве́нгрія Magyarország
Росто́вецъ	rosztóvi	„	Росто́въ Rosztoff
Яросла́вецъ	jaroszlávi	„	Яросла́вль Jaroszláffly
Каза́нецъ	kazáni	„	Каза́нь Kazán
Голла́ндецъ	hollandi	„	Голла́ндія Holland
Лифля́нецъ / Лифля́ндецъ	liflandi	„	Лифля́ндія Lifland
Кита́ецъ	chinai	„	Кита́й China
Россі́янинъ	oroszországi	„	Россі́я Oroszország
Аравитя́нинъ	arab	„	Ара́вія Arábia
Армяни́нъ	örmény	„	Арме́нія Örményország
Лито́вецъ / Литвя́нинъ	litvániai	„	Литва́ Litvánia
Англича́нинъ	angol	„	А́нглія Angolország
Датча́нинъ	dán	„	Да́нія Dánia

Калужáнинъ kalugai	e főnévtől	Калýга Kaluga
Москóвецъ / Москвитянинъ moszkvai	„	Москвá Moszkva
Кіевлянинъ kievi	„	Кіевъ Kieff
Парижáнинъ párisi	„	Парижъ Páris
Тверитянинъ tveri	„	Тверь Tverj
Смолянинъ szmolenszki	„	Смолéнскъ Szmolenszk
Аѳинянинъ athenai	„	Аѳины Athén
Карѳагéнянинъ karthagói	„	Карѳагéнъ Karthagó

1. Jegyzet. Némely főnevek, melyek nemzetségi származást kifejeznek, sajátszerüleg képeztetnek; u. m.

Рýсскій, Руссáкъ orosz	e főnévtől	Россія Oroszország
Пруссáкъ porosz	„	Прýссія Poroszország
Сибирякъ sziberiai	„	Сибирь Szibéria
Тýрокъ török	„	Тýрція Törökország
Францýзъ franczia	„	Фрáнція Francziaország
Молдавáнъ, Молдавянинъ	„	Молдáвія Moldva
Татáринъ tatár	„	Татáрія Tatárország
Нѣмецъ német	„	Гермáнія Németország
Полякъ lengyel	„	Пóльша Lengyelország
Грéкъ görög	„	Грéція Görögország
Шведъ svéd	„	Швéція Svédország
Болгáръ bolgár	„	Болгáрія Bolgárország
Чехъ, Богéмецъ cseh	„	Богéмія Csehország
Волóхъ oláh	„	Валáхія Oláhország

2. Jegyzet. Ha valamely főnévtől a származási hely kifejezésére szolgáló főnév sem *ецъ* sem *инъ* végzettel nem képeztethetik, segitségül vétetik vagy *изъ* elöljáró, vagy pedig a képzett melléknévhez hozzáadatik урожéнецъ főnév; u. m. narvai kifejeztetheik: изъ Нáрвы, vagy Нáрвскій урожéнецъ.

126. §. A családnevet kifejező főnevek *овъ*, *евъ*, *инъ* és *ынъ* szótagokkal végződnek; u. m. Сувóровъ, Ломонóсовъ, Сумарóковъ, Дмитріевъ, Васильевъ, Держáвинъ, Пýшкинъ, Карамзинъ, Голицынъ.

Szokásban van az oroszoknál a kereszt- és vezetéknévhez az atya keresztnevéből képezett megtisztelő *евичъ*, *овичъ*, *ичъ* és *ычъ* végzetii főnevet hozzáadni; u. m. Владислáвъ Александрóвичъ Óзеровъ; Алексáндръ Васильевичъ Сувóровъ; Ивáнъ Лýкичъ Лéбедевъ; Петръ Никитичъ Орлóвъ.

Az *евичъ*, *овичъ* végzetüek az *евъ*, *овъ* végzetü melléknevektől képeztetnek; u. m. Васи́лiевъ-től Васи́лiевичъ, Петро́въ-ból Петро́вичъ, ellenben *ичъ* és *ычъ* végzetüek az *инъ*, *ынъ* végzetü mellékneveктől; u. m. Лу́кинъ-tól Лу́кичъ, Ники́тынъ-tól Ники́тычъ. — Gyakran az *евичъ*, *овичъ* végzet megrövidittetik, t. i. Васи́льевичъ helyett mondatik Васи́льичъ, Ива́новичъ helyett Ива́нычъ. — A peres ügyekben *евичъ, овичъ* helyett többnyire *евъ*, *овъ* végzetü melléknév сынъ főnévvel használtatik; u. m. у сей ку́пчей Ива́нъ Алексѣ́евъ сынъ Бара́новъ ру́ку приложи́лъ, ezen eladási-szerződést Baranoff Elek fija János sajátkezüleg irta alá. — Valamint az *евичъ*, *овичъ*, *ичъ* és *ычъ* végzetü főnevek a rang és tisztelet kifejezéseül szolgálnak, ugy az *евъ*, *овъ*, *инъ* és *ынъ* végzetü melléknevek a köz származás s néha a szerénység kifejezése végett használtatnak.

A nőnemü főnevek kepzéséről.

127. §. Élő lényt jelentő himnemü főnevektől nőnemüek következő szabályok szerint képeztetnek:

1. A *ь*, *икъ*, *анъ*, *унъ* végzetüeket kivéve, a többiek többnyire *ъ* helyett egyszerü *ка* ragasztékot vesznek a nőnem kifejezéseül; u. m. сосѣ́дъ szomszéd, сосѣ́дка szomszédasszony, солда́тъ katona, солда́тка katonáné, Шведъ Шве́дка, домово́дъ gazda, домово́дка gazdasszony, скалозу́бъ gunyoló, fogatvicsoritó, скалозу́бка fogatvicsoritó asszony.

Kivétetnek: черке́съ, черке́шенка; орёлъ sas, орли́ца, козёлъ kecskebak, коза́къ; свёкоръ a férj atyja, свекро́вь a férj anyja; за́ецъ nyul, зайчиха nőstény nyul.

2. *гъ*, *къ*, *хъ* végzetüektől nőnemü főnevek *жка, чка*, *шка* végszótagokkal képeztetnek; u. m. Варя́гъ, Варя́жка; Пруссакъ, Прусса́чка; Поля́къ, Поля́чка; пасту́хъ, пасту́шка; Чехъ, Че́шка.

Kivétetnek: Гре́къ, Греча́нка; Францу́зъ, Францу́женка; своя́къ a feleség nővérenek férje; своя́чина, своя́ченица a nő nénje vagy huga; и́нокъ szerzetes, barát; и́нокиня apácza; Поля́къ, По́лька; дура́къ bolond, ду́ра; другъ jó barát, подру́га jó barátnő; па́сынокъ mostoha fiu, па́дчерица, mostoha leány.

3. Az *инǒ* (*анинǒ*, *янинǒ*) és *ецǒ* (*анецǒ*, *янецǒ*, *атецǒ*, *ятецǒ*) végzetü helynevekből alakult személynevek nőnemüekké *ка*, *анка*, *янка*, *атка*, *ятка* végszótagok felvétele által képeztetnek; pl. граждани́нъ polgár, гражда́нка polgárnő; Нѣмецъ, Нѣмка; Италіянецъ, Италіянка; Азіятецъ, Азіятка; Америка́нецъ, Америка́нка.

Kivétetnek: ба́ринъ előkelő ur, ба́риня urnő; господи́нъ ur, госпожа́ uriasszony; хозя́инъ gazda, háziur, хозя́йка gazdasszony, háziasszony; павли́нъ himpáva, па́ва nőstény páva.

4. Az *еецǒ* végzetüek nőnemben *ейка* szótagokkal végződnek; pl, европе́ецъ, европе́йка.

Kivétetnek: Индѣецъ, Индѣянка; Кита́ецъ, Кита́йка, Китаянка.

5. Az *й* végzetüek *ка* ragaszték felvétele által válnak nőnemüekké; pl. злодѣй, злодѣйка.

Kivétetnek: геро́й hős, герои́ня hősnő; воробе́й kanveréb, воро́бка nőstényveréb.

6. Az egytagu főnevek nőnemüeket *овка*, *евка* ragokkal képeznek: pl. мотъ pazarló, мото́вка; плу́тъ gazember, плуто́вка gaznő; жидъ zsidó, жидо́вка, zsidónő; воръ tolvaj, воро́вка tolvajnő.

Kivétetnek: Богъ Isten, боги́ня istennő; внукъ fiunoka, вну́ка nőunoka; волкъ farkas, волчи́ца; котъ kandur, ко́шка macska; кумъ koma, кума́ komaasszony; лёвъ oroszlán, льви́ца; рабъ rab, рабы́ня rabnő; сва́тъ násznagy, leánykérő, сва́тья sógornő, сва́ха nászasszony; сло́нъ elefánt слони́ха; шутъ tréfás (ember), шути́ха; трусъ gyáva (ember) труси́ха.

7. A *ь* végzetüek (kivévén a *тель* végzetüeket), valamint egyéb főnevek, melyek főkép a mesteremberek megnevezését kifejezik, nőnemben *иха*-ra végződnek; pl. щего́ль piperkőcz, щего́лиха; купе́цъ kereskedő, купчи́ха kereskedőné; портно́й szabó, по́ртниха szabóné; кузне́цъ kovács, кузнечи́ха kovácsné; дьячёкъ kántor, дьячи́ха kántorné: ме́льникъ molnár, мельничи́ха molnárné; по́варъ szakács, повари́ха szakácsné.

Kivétetnek: госуда́рь ur, fejedelem госуда́рына urnő, fejedelemnő; су́дарь ur, суда́рына urnő; царь czár, császár, király; цари́ца czárnő, királynő; коро́ль király, короле́ва ki-

rálynő; князь herczeg, княгиня herczegnő; тесть ipa, тёща napa; зять vő, a nővér férje; сноха́ meny; золо́вка a férj nővére; го́лубь galamb, голу́бка, голуби́ца; гость vendég, гостья́; гусь libagunár, гусы́ня liba; медвѣдь medve, медвѣдица; шинка́рь korcsmáros, шинка́рка korcsmárosnő. — A *тель* végzetüekből nőnemüek lesznek, ha *ница* szótagokkal megtoldatnak; pl. владѣтель владѣтельница; egyébiránt *ница* végzetü főnevek helyiséget, s egyebet is jelenteni szoktak; pl. ме́льница malom, жи́тница magtár, бо́льница kórház; са́харница czukortartó; черни́льница tintatartó; песо́чница porzótartó; солони́ца sótartó; пе́речница borstartó; кади́льница tömjénfüstölő.

8. Az *икъ*, *ецъ* végzetüeknél, — kivévén a helynevekből alakult személyneveket — nőnemü ragokul *ица* szótagok szolgálnak; pl. спу́тникъ utitárs, спу́тница; реме́сленникъ mesterember, реме́сленница; ро́дственникъ rokon, atyafi, ро́дственница; грѣшникъ bünös, грѣшница; жрецъ áldozó pap (a pogányoknál) жри́ца papnő.

Kivétetnek: ме́льникъ molnár, ме́льничиха molnárné; стари́къ öreg ember, стару́ха öreg asszony; саме́цъ him, са́мка nőstény; вдове́цъ özvegy férj, вдова́, вдови́ца özvegy asszony; знако́мецъ ismerős, знако́мка; подле́цъ aláváló, rosz ember, подля́чка semmire kellő asszony; бѣгле́цъ szökevény, бѣгля́нка; торго́вецъ kereskedő, торго́вка; пога́нецъ pogány, пога́нка; швецъ varró, швея́ varrónő.

9. Az *анъ*, *енъ* és *унъ* végzetüek nőnemben *нья* végzetet felveszneк; pl. губа́нъ nagyajku, губа́нья; игу́менъ szerzetes főnök, игу́менья; лгунъ hazug, лгу́нья.

Kivétetnek: болва́нъ fakép, болва́ниха; велика́нъ óriás, велика́нша óriásnő; опеку́нъ gyámnok, опеку́нша gyámnok neje; колду́нъ varázsló, boszorkány, колду́нья, колдо́вка, boszorkány asszony, varázslónő.

10. Az *а* és *я* végzetüektől nőnemü főnevek képzése különfélekép történik; pl. воево́да hadvezér, vajda, воево́дша; слуга́ szolga, служа́нка szolgáló; ка́рла törpe, ка́рлица törpe asszony; судья́ biró, судьи́ха birónő; суде́йша biró neje.

11. Idegen nyelvből átvett, s férfi személyt illető rangot kifejező főnevek *ша* ragaszték alkalmazása által válnak

nőnemüekké; pl. офицéръ katonatiszt, офицéрша katonatiszt neje; генерáлъ, генерáлша; секретáрь titkár, секретáрша.

Kivétetnek: барóнъ báró, баронécса; графъ gróf, графíня; принцъ herczeg, принцécса; императоръ, császár императрица; попъ pap, попадья́ pap neje; протопóпъ főpap, протопóпица főpap neje.

A női rang és a nejeség megkülönböztetéseül különböző végtagok használtatnak; pl. дья́конъ diákon, дьякони́ца diákon neje, дьяконécса diákonusi rangot viselő nő; дирéкторъ igazgató, директóрша igazgató neje, директри́сса igazgatónő; управи́тель igazgató, управи́тельша igazgató neje, управи́тельница igazgatónő; мáстеръ mesterember, мáстерша mesterember neje, мастери́ца mesternő; лéкарь orvos, лéкарша orvos neje, лéкарка orvosnő; акýшеръ szülész, акýшерша szülész neje, акýшерка szülésznő, bába; двори́къ udvar-, házmester, двори́чиха házmester neje, двóрница házmesternő.

12. A megtiszteltést és rangot kifejező himnemü *вичъ*, *ичъ* és *ычъ*-re végződő nevek nőnemüekké átváltoztatnak, ha *вичъ* helyett *вна*, *ичъ* és *ычъ* helyett pedig *шна* végzetek alkalmaztatnak; u. m. Анна Васи́льевна Óзерова; Анастáсія Ивáновна Орлóва; Экатери́на Лýкишна Румя́нцова; Софія Ники́тышна Разумóвска.

128. §. A lelketlen vagy élettelen tárgyat kifejező nőnemü nevek képzésénél a következő jelentékenyebb ragok használtatnak:

A) *ина* s pedig: 1) állathus nemének meghatározásául szolgál; u. m.

медвѣ́дина medvehus	e főnévtől	медвѣ́дь medve
барáнина bárányhus	„	барáнъ bárány
говя́дина marhahus	„	говя́до marha
теля́тина borjuhus	„	теля́ borju
заичи́на nyulhus	„	зáяцъ nyul
гуся́тина libahus	„	гуся́ kis liba
щýчина csukahus	„	щýка csukahal.

2) elvont tárgyak kifejezéseül szolgál; u. m.

величинá nagyság	e melléknévtől	вели́къ nagy
тишинá csendesség	„	ти́хъ csendes
толщинá vastagság	„	толстъ vastag

глубина́ mélység	e melléknévtől	глубо́къ mély	
ширина́ szélesség	„	широ́къ széles	
вышина́ magasság	„	высо́къ magas	
длина́ hosszuság	„	дли́нен hosszu	

Ily elvont tárgyak kifejezéseül *ота* végzetü főnevek is használtatnak; u. m. густота́ sürüség, долгота́ hosszuság, широта́ szélesség, высота́ magasság.

Ezen *ота* végzetü főnevek szintén melléknevektől képeztetnek: u. m. до́брота jóság, до́бръ jó; щедро́та bőkezüsség, kegyesség, щедръ bőkezü, kegyes melléknévtől; de képeztetnek igéktől is; pl. дремо́та aluszékonyság, дрема́ть szunyogálni igétől.

3. *ина* végzet különféle főnevek alakitásául szolgál; pl. равнина́ rónaság, sikság, ра́венъ sik melléknévtől; дружи́на baráti kör, környezet, другъ jó barát főnévtől.

B) *ня* végzet a mühelyek s gyüldék kifejezéseül szolgál; pl.

мя́льня kendertörőhely	e főnévtől	мя́ло kendertörő
пивова́рня serfőzőház	„	пивова́ръ serfőző
бочя́рня pintérmühely	„	боча́рь pintér
кова́льня kovácsmühely	„	кова́ль kovács
моле́льня imaház	„	моле́бникъ imádkozó
овча́рня juhakol	„	овца́ juh
мылова́рня szappanfőző hely	„	мылова́ръ szappanfőző

C) Sok nőnemü főnév *ость*, *есть* végzettel képeztetik, melyek általában elvont fogalmat fejeznek ki; u. m. мо́лодость tiatalság, ста́рость öregség, скро́мность szerénység, тороплйвость sietség, свѣжесть friseség, го́ресть keserüség; továbbá a *зна* végzetüek is elvont fogalmat fejeznek ki; pl. бѣлизна́ fehérség, дорогови́зна drágaság, отчи́зна haza, hon. Ezenkivül képeztetnek nőnemü főnevek más végzetekkel is; u. m. судьба́ sors, végzet; слу́жба szolgálat; пра́вда igazság stb.

A dolognemü főnevek képzéséről.

129. §. A dolognemü főnevek *іе*, *ье*, *ніе*, *ство* és *ище* végzetekkel képeztetnek:

1. Az *іе* végzetü főnevek a szenvedő mult ideju igenevek röviditett alakjától képeztetnek s pedig ugy a szabályos minta

szabálytalan vagyis rendhagyó igéknél; pl. взя́тie, взя́тье elvevés; мытiё, мытьё mosás; поня́тie fogalom stb. származnak взя́тый, мы́тый, поня́тый igenevektől.

Kivétetik: грѣе́нie melegités származik грѣть melegiteni igétől, szenvedő mult ideju igeneve грѣ́тый.

2. A *ье* végzetü főnevek kevés számmal találtatnak, s többnyire melléknevektől képeztetnek; pl. здоро́вье egészség, здоро́вый egészséges melléknévtől.

3. A *нie* végzetü főnevek tulajdonkép egy jelentésüek az *ie* végzetüekkel, mindazáltal azon különbség forog fön köztük, hogy *нie* végzetüek képeztetnek oly szenvedő mult ideju igenevektől, melyek röviditett alakban *анъ*, *енъ*, *ѣнъ*, *янъ*-ra végződnek; u. m. дѣ́ланie cselekvés, рѣше́нie határozat, сѣ́янie vetés, повелѣ́нie parancs származnak дѣ́ланный, рѣше́нный, повелѣ́нный, сѣ́янный, vagy is röviditett alaku: дѣ́ланъ, рѣ́шенъ, повелѣ́нъ, сѣ́янъ igenevektöl; ellenben *ie* végzetüek *отый*, *етый*, *утый* és egyéb végzetü igenevektől képeztetnek.

4. A *ство* végzetü főnevek többnyire elvont fogalmakat fejeznek ki, s mind fő-, mind pedig melléknevektől képeztetnek; pl. родство́ atyafiság, лека́рство orvosság, свидѣ́тельство tanuság, származnak родъ, ле́карь, свидѣ́тель főnevektől; ellenben бога́тство gazdagság, блаже́нство boldogság, человѣ́чество emberiség, супру́жество házasság, оте́чество hon, származnak: бога́тый, блаже́нный, человѣ́ческiй, супру́жескiй, оте́ческiй melléknevektől. — Egynehány *ство* végzetü főnév igéktől is képeztetik; u. m. бѣ́гство szökés, чу́вство érzés, származnak бѣ́гать szökni, чуя́ть érezni igéktől.

5. Az *ище* végzetüek, — ide nem értve a nagyitó főneveket, — kevés kivétellel többnyire bizonyos czélra rendelt helyiséget fejeznek ki; u. m.

мольби́ще imaház	e főnévtől	мольба́ ima
рѣ́пище répaföld	„	рѣпа́ répa
кладби́ще temető (hely)	ezen igétől	кладу́ rakok
учи́лище tanoda	„	учи́ть tanitani
храни́лище tartóhely	„	храни́ть őrizet alatt tartani
гульби́ще mulatóhely	„	гуля́ть mulatni, sétálni.

Nem helyiséget, hanem egyebet jelentő *ище* végzetü főnevek:

сокрóвище kincs ezen igétől сокры́ть elrejteni
чудóвище szörny e főnévtől чу́до csuda.

6. Számos dolognemü *o* végzetü főnév igéktől képeztetik; pl. одѣя́ло takaró, одѣть felölteni, кружи́во csipke, кружи́ть gömbölyiteni, пря́дево fonálra elkészitett szösz, пря́сти fonni igétől,

A nagyitó és kicsinyitő főnevek képzéséről.

130. §. A nagyitó főnevek *ище* és *ина* végzetekkel képeztetnek; pl. домъ ház, доми́ще, доми́на nagy ház: мужи́къ paraszt, мужичи́ще, мужичи́на durva paraszt; ла́па lábfej (állatoknál) ла́пище vagy ла́пища; руки́ kéz, ручи́ще; кни́га könyv, книжи́ще; головá fej, голови́ще; блохá bolha, блоши́ще; глы́ба göröngy, глыби́ща vagy глыби́ще; лицé ábrázat, личи́ще idomtalan nagy ábrázat; окнó ablak, окни́ще; веслó evezőlapát, весли́ще; вы́мя tehéntölgy, выми́ще; сара́й szekérszin сара́ище.

ина végzettel kevés nagyitó főnév képeztetik, ellenben *ище* végzet általában divatos a nagyitó főnevek képzésénél.

Azon főnevek, melyeknek egyes számuk nincs, nagyitó jelentésökben többes számu *ищи* végzetet felvesznek; u. m. сáни szán, сáнищи; ви́лы villa, ви́лищи stb.

131. §. A kicsinyitő főnevek himnemben *екъ*, *ецъ*, *икъ*, *окъ;* nőnemben: *ка*, *ца;* dolognemben pedig *ко*, *цо*, *це* ragokkal képeztetnek.

1. Himnemüek: u. m. кумъ koma, кумане́къ, куме́цъ komácska; мужъ férfi, férj, мужене́къ férjecske; ручéй csermely, ручеёкъ csermelyke; покóй szoba, покóецъ szobácska; конь ló, paripa, конёкъ; угóль alvó szén, уголёкъ; пирóгъ sütemény, пирожёкъ; сапóгъ csizma, lábbeli, сапожёкъ; рогъ szarv, рожóкъ; гóрохъ borsó, горошóкъ; лугъ rét, лужóкъ; лукъ iv, лучóкъ; пѣту́хъ kakas, пѣтушóкъ; гребéнь fésü, гребенёкъ; ремéнь szij, ремешёкъ; брáтъ fivér, брáтецъ; бархáтъ bársony, бархáтецъ; хлѣбъ kenyér, хлѣбéцъ; кафтáнъ rok, kaput, кафтáнецъ; козёлъ kecskebak, кóзликъ; нóжъ kés, нóжикъ; пáлецъ ujj, пáльчикъ; глазъ szem, глáзикъ, глазóкъ; садъ kert, сáдикъ; гóродъ város, городóкъ; зáяцъ nyul, зáй-

чикъ; гвоздь szeg, гвóздикъ; лёвъ oroszlán, лéвикъ; сарáй szekérszin, сарáйчикъ; медвѣ́дь medve, медвѣ́женекъ; хлѣвъ istálló, хлѣвокъ; мышь egér, мышёнокъ; котъ kandur, котёнокъ; цвѣтъ virág, szin, цвѣтóкъ, цвѣтóчекъ.

2. Nőnemüek: u. m. головá fej, голóвка, головóчка; женá nő, жёнка, жёночка; семья́ család, семéйка; постéль ágy, постéлька, постéлочка; шея́ nyak, шéйка, шéечка; рубáха ing, рубáшка, рубáшечка; змѣя́ kigyó, змѣ́йка, змѣ́ечка; водá viz, води́ца; буты́лка üveg, буты́лочка; земля́ föld, земли́ца; пáлка pálcza, пáлочка; скáзка mese, скáзочка; пти́ца madár, пти́чка; óвца juh, овéчка; звѣздá csillag, звѣ́здочка; лóшадь ló, лошáдка; сáбля kard, сáбелька; вѣтвь ág, вѣ́тка, вѣ́точка; гáлка csóka, гáлочка; крýжка korsó, крýжечка; кóжа bőr, кóжица; вещь tárgy, вещи́ца.

3. Dolognemüek: u. m. óко szem, óчко; яйцó tojás, яи́чко; лицó ábrázat, ли́чико; дитя́ gyermek, дитя́тко; дéрево fa, деревцó; слóво szó, словцó, словéчко; сѣ́мя magszem, сѣ́мечко; я́блоко alma, я́блочко; сѣдлó nyereg, сѣдéльцо; мáсло vaj, olaj, мáслецо; письмó irás, письмецó; тѣ́мя fejtető, тѣ́мячко; сéрдце sziv, сердéчко; пи́во sör, пивцó; винó bor, винцó; зéркало tükör, зеркальцó; зëрно mag, зëрнышко; перó toll, пëрышко; гнѣздó fészek, гнѣ́здышко; пятнó szemfolt, пя́тнышко; дно fenék, дóнышко; сóлнце nap, сóлнышко; копьë lándzsa, копьецó, копейцó; мѣ́сто hely, мѣстéчко; колесó kerék, колесцó; сукнó posztó, суконцó; веслó vitorla, веслецó; серебрó ezüst, серебрецó; плáтье ruha, платьецó; жáло fulánk, жáльцо.

132. §. A megvetést s kisebbitést kifejező ragokul a himnemüeknél: *ишко*, *енко*, *енцо*; a nőnemüeknél: *енко*, *енца* és *ишка* végzetüek használatosak; u. m. стари́къ öreg ember, стари́ченко, стари́ченцо, старичи́шко vén ember; мужи́къ paraszt, мужичи́шко vén paraszt; кафтáнъ kaput, кафтани́шко elrongyolt kaput; зéркало tükör, зеркали́шко mitsem érő tükör; лóшадь ló, лошадéнка hitvány lovacska; кни́га könyv, кни́женка, кни́женца kevésbé csinos könyv.

Jegyzet. Az előszámlált csinosságot kifejező kicsinyitő végzetek közül hol, s melyiket kell alkalmazni, egyedül a gyakorlatból lehet megtanulni. Némely főnevek különféle értelemben különféle vég-

zetet felveszuek; pl. óбразъ forma, kép, mód; образéцъ minta, обрáзчикъ mintácska, обрáзочикъ képecske.

133. §. A hizelgést s enyelgést kifejező főnevek képezése különféle; pl. бáтюшка atyuska, пáпенька apácska, мáтушка, мáменька anyácska, кýмушка komácska, дýшинька lelkecske, сердéчушко szivecske, Волóдя, Волóдинька Vladimirke; Вáся, Вáсинька Bazilka; Тимóша, Тимóшка kis Timothé; Стёпка, Pistike; Пáвленька, Пáвликъ, Павлýша, Павлýшка, Пáша, Пашóкъ Palika; Кóля, Кóлинька Miki, Miklóska; Мúша, Мúшенька Miska; Вáня, Вáнинька, Ванюша, Вáнька Ivánka; Яша, Яшенька Jakabka; Грúша Gergelyke; Мúтя, Мúтька Demeterke; Кóстя, Кóстенька Konstantinka; Андрюша Andráska; Алёша Elecske; Сáша, Сáшенька Sándorka; Нáстенька Nestike; Анюта, Áннушка, Anicza Annácska; Вáря, Вáринька Borcza; Лиза, Лúзинька Erzsike; Нáдя, Нáденька Reményke; Дýня, Дуняша kis Eudokszia; Вѣринька Hitke; Алёна, Лёлинька Ilonka; Ирúнушка, Ирéшенька Irénke; Мáша, Мáшенька Marika; Натáша Nettike; Óлинька Olguska; Сóня, Сóнюшка Sófika; Парáша Parászka.

Idegen nyelvekből kölcsönzött szavak képzéséről.

134. §. Az idegen nyelvekből átvett szavak közül némelyek változatlanul, mások ellenben az orosz nyelv természetéhez idomitva használtatnak; különösen a latin nyelvből átvett szavak vagy egészen változatlanul maradnak; u. m. лóгика, матемáтика, фúзика, респýблика, философія; vagy csekély változásokon mennek keresztül, és pedig az *io* végzetü nőnemü és *ium* végzetü dolognemü latin szavak az orosz nyelvben *ія*-ra végződnek; pl. пóрція, коллéгія, губéрнія, семинáрія, консистóрія stb., származnak: portio, collegium, gubernium, seminarium, consistorium latin főnevektől; az *or* végzetü latin szavak pedig változtatlanul megmaradnak; u. m. императоръ, губернáторъ, профéссоръ, доктóръ stb.

A többi átvett latin szavak főkép pedig a tulajdonnevek e következő szabályok szerint idomittatnak az orosz nyelv természetéhez:

1. A latin *cas*, *ias*, *eus*, *ius*, *aeus*, *cius* végzetek helyett *ій*

vagy *ей* végzet tétetik; pl. Aeneas Энéй, Mathias Матѳей, Orpheus Орѳéй, Plinius Плúній, Ptolomaeus Птоломéй.

2. A latin *as*, *es*, *us* végzetüeknél elvettetik egészen ezen szótag, s helyette *ъ* betü tétetik; pl. Pythagoras Пиѳагóръ, Anchises Анхúзъ, Romulus Рóмулъ.

3. Az *as* végzetü nőnemü főnevek közönségesen *ада* végzetüekké válnak; pl. Pallas Паллáда.

4. Az *is* végzetü nőnemü főnevek többnyire *ида* végzetüekké lesznek; u. m. Semiramis Семирамúда.

5. Az *es*, *us* végzetü nőnemü főnevek többnyire *ера* végzetet felvesznek; pl. Venus Венéра, Ceres Церéра.

6. Az *o* végzetüek, ha himnemüek *онъ*- ha pedig nőnemüek *она* végzettel képéztetnek pl. Scipio Сципіóнъ, Juno Юнóна.

7. Az *ia* végzetüek *ія* végzetüekké válnak; u. m. Aurelia Аурéлія, Italia Итáлія.

A német, franczia, angol és egyéb nyelvekből átvett szavak többnyire egész épségökben használtatnak azon megjegyzéssel, hogy az orosz nyelvben oly nemet vesznek fel, a milyen az orosz nyelv szabályai szerint azokat illeti; pl. лáгеръ tábor, fektanya, журнáлъ hirlap, департáментъ osztály, кавалéръ lovag, камергéръ kamarás himnemüek, mert *ъ* betüvel végződnek; Фрейлúна udvari hölgy, nőnemü, mert *а* betüvel végződik, s női rangot jelent.

A melléknevek képzéséről.

135. §. A melléknevek részint főnevektől, részint pedig igéktől *вый*, *кій*, *ливый*, *ный*, *ній*, *нинъ*, *скій* végzetekkel képeztetnek.

1. A *вый* végzet hangzó és sziszegő betük után *евый*, más betük után pedig *овый* végzetü mellékneveket képez valamint főnevektől, ugy igéktől, többnyire oly értelemben mint a magyar nyelvben két főnév összetétele szokott előidézni; pl. строевы́й лѣсъ, épületfa; строевые солдáты, sorkatonaság; домовáя церкóвь, házkápolna; розóвый кустъ, rózsabokor.

2. A *кій* végzet szintén főnevektől és igéktől képez mellékneveket; értelmök a magyar nyelvben többféleképp fe-

jeztetik ki; pl. грóмкій hangos, származik грóмъ menydörgés; жáлкій sajnos származik жаль szánalom főnévtől; лóмкій törékeny, ломи́ть törni igétől; пы́лкій heves, пыла́ть lángolni igétől.

3. A *ливый* végzet hasonlóképen képez mellékneveket ugy főnevektől mint igéktől; a főnevektől képezettek megfelelnek a magyar *as*, *ás*, *os*, *es*, *és*, *ös* végzetü mellékneveknek az igéktől származottak pedig valamihez hajlamot kifejeznek, s szintén megfelelnek a magyar *as*, *ás*, *es*, *és*, *os*, *ös* végzetü melléknevek értelmének; pl. счастли́вый szerencsés, счáстіе szerencse főnévtől, говорли́вый beszédes, говори́ть igétől, шутли́вый tréfás, шути́ть tréfálni igétől, спóрливый vitás, czivakodó, спóрить vitázni, czivódni igétől, бережли́вый takarékos, берéчь megtakaritani igétől.

4. A *ный* végzetüek nagy számmal vannak, s részint főnevektől, részint pedig igéktől képeztetnek, s kifejezik birtokát azon tulajdonnak, mely a gyökszóban foglaltatik; pl. у́мный elmés, eszes, умъ elme főnévtől; шу́мный zajos, шумъ zaj főnévtől; грóзный rémes, грози́ть fenyegetni igétől; снóсный türhető, сноси́ть eltürni igétől; земляны́й földből való, земля́ föld főnévtől; земны́й földi; небéсный mennybeli, нéбо menny főnévtől; си́льный erős, си́ла erő főnévtől: кни́жный könyves, кни́га könyv főnévtől; кни́жная лáвка könyvárus bolt; ручны́й kézi, ручнáя пилá kézi fürész, ручнáя пти́ца, megszeliditett madár; мрáчный borus, мракъ boru főnévtől; грѣ́шный bünös, vétkes, грѣхъ bün, vétek főnévtől; свáдебный lakodalmi, свáдьба lakodalom; ugyanezen *ный* végzet kifejezi az anyagot is, melyből valami készül; pl. мрáморный столъ márvány asztal; желѣ́зный гвоздь vasszeg; сукóнный кафтáнъ, posztókaput; néhol *анный*, *енный* szótagokra hoszszabbittatik; pl. деревя́нный домъ faház; оловя́нный сосу́дъ, czinedény; серéбряный крестъ, ezüst kereszt; ezeken kivül az anyagot jelentő főnevek *овый* ra is szoktak végződni; u. m. шёлковый платóкъ, selyemkendő; végtére *ный* végzetü melléknevek nagy számmal a *тель* és *ство* végzetü főnevektől képeztetnek; u. m. добродѣ́тельный erényes, чувстви́тельный érzékeny, свóйственный sajátságos, бѣ́дственный nyomoruságos, származnak: добродѣ́тель erény, чу́вство érzés, свóйство tulajdonság, бѣ́дство szegénység, főnevektől.

5. A *ній* végzetü melléknevek közül némelyek egy jelentésüek a *ный* végzetüekkel, s csak szokásból *ній* végzettel iratnak, ezek többnyire igehatározók és elöljáróktól képeztetnek; pl. здѣшній idevaló, здѣсь; ни́жный alanti, ни́зу igehatározóktól; пере́дній elülléyő, внýтренній benső, внѣшній külső, перéдъ, внýтри, внѣ elöljáróktól származnak; вчера́шній tegnapi, всегда́шній mindenkori, послѣ́дній utolsó, вéрхній felszini, felső származnak: вчера́, всегда́, пóслѣ, верхý igehatározóktól. Igen kevés *ній* végzetü melléknév képeztetik főnévtől; pl. дома́шній házi, itthoni.

6. A *нинъ* végzetüek kifejeznek birtoklást; pl. бра́тнинъ садъ, бра́тнина женá, бра́тнино кольцó, сестри́нъ вѣнéцъ, сестри́на дочь, сестри́но имѣ́ніе, testvérem kertje stb.

7. A *скій* végzetü melléknevek főnevektől képeztetnek, s kifejezik a dolog tartozóságát, illetőségét vagy hasonlatosságát; ezen *скій* végzetü melléknevek idegen nyelvből kölcsönzött fő- valamint nép- és város nevektől képeztetnek; pl. ра́бскій szolgai, городскíй városi, злодѣ́йскій gonosztévői, ра́йскій paradicsomi, морскíй tengeri, дрýжескій baráti, кня́жескій fejedelmi, человѣ́ческій emberi, купéческій kereskedői, пастýшескій pásztori, дѣви́ческій szüzi, математи́ческій, астрономи́ческій, метри́ческій, москóвскій, америка́нскій stb.

8. Ezeken kivül képeztetnek *атый* végzetü melléknevek, melyek a tárgy kiváló tulajdonságát, tömöttségét kifejezik; pl. брюха́тый hasas, зубча́тый fogas; ugy szintén képeztetnek ugyanazon jelentésü *истый* végzetü melléknevek is; u. m. дыми́стый füstös, лѣси́стый erdős stb.

Élő lényeket kifejező főnevektől *ій* him, *ья* nő, *ье* dolognemü mellékneveket képez; pl. ры́бій, ры́бья, ры́бье, медвѣ́жій, медвѣ́жья, медвѣ́жье, de ezekről valamint a tulajdonnevet, rangot, méltóságot kifejező főnevektől képezett *овъ*, *евъ*, *инъ*, *инъ* végzetü melléknevekről maga helyén említés tétetett.

A kicsinyitő és nagyitó melléknevek képzéséről.

136. §. A kicsinyitő melléknevek *енькій* és *оватый* végzetekkel birnak; u. m. сла́бый gyenge, слабéнькій, слабова́тый

gyengélkedő; бѣлый fehér, бѣле́нькій, бѣлова́тый fehéres; зелёный zöld, зелене́нькій, зеленова́тый zöldes.

Azon melléknevek, melyek *гій* és *кій* re végződnek kicsinyitő képzőül *онькій*, *енькій* végzetet felvesznek; pl. бла́гій jámbor, благо́нькій, крѣпкій erős, крѣпо́нькій; ha a *кій* előtt *г* vagy *з* betük állanak, *онькій*, *енькій* végzet közvetlenül ezen betük után tétetik; pl. лёгкій könnyü, лего́нькій, у́зкій szük, узёнькій. Az *оватый* végzet változatlanul megmarad; u. m. до́лгій hosszu, долгова́тый hosszukás.

A középfok, ha eléje *по* előljáró tétetik, valamivel erősebb kifejezést nyer; pl. бли́же közelebb, побли́же még közelebb; крѣпче erősebben, покрѣпче még erősebben.

137. §. A nagyitó melléknevek *ехонекъ*, *ехонька*, *ехонько* vagy *ешенекъ*, *ешенька*, *ешенько* végzetekkel képeztetnek; pl. бѣлый, бѣле́хонекъ, бѣле́хонька, бѣле́хонько, vagy бѣле́шенекъ, бѣле́шенька, бѣле́шенько igen fehér; зеле́нехонекъ vagy зеле́нешенекъ igen zöld. Ha az ilyen melléknévhez még eszközlő eset járul, a nagyitás még inkább fokoztatik; pl. че́рнымъ черне́хонекъ roppant fekete.

A nagyitó melléknevek csak a nevező esetben, s mindenkor röviditett alakban használtatnak.

Az igék képzéséről.

138. §. A fő- és melléknevektől képezett igék *ить*, *ѣть*, *овать*, *ать* és *ять*-ra végződnek.

Az *ить* végzetüek többnyire cselekvő, átható, a *ѣть* végzetüek pedig közép vagyis bennható igék szoktak lenni; pl. сла́вить dicsőiteni, сла́ва főnévtől; труди́ть fárasztani, трудъ főnévtől; бѣлѣть fehéredni, бѣлый melléknévtől; потѣть izzadni, потъ izzadság főnévtől; мягчи́ть lágyitani, мягкій melléknévtől; грѣши́ть vétkezni, грѣхъ főnévtől.

Az *овать*, *евать* végzetü igék részint orosz részint idegen nyelvekből vett főnevektől képeztetnek; u. m.ворова́ть lopni, воръ tolvaj főnévtől; волнова́ть háboritani, волна́ hullám főnévtől; воева́ть háboruskodni, война́ főnévtől; továbbá рекомендова́ть ajánlani, танцова́ть tánczolni, фехтова́ть vívni, idegen nyelvekből kölcsönzött szavaktól képezett igék. Különösen számos *овать* végzetü ige képeztetik a *ство* végzetü fő-

nevektől; u. m. чу́вствовать érezni, чу́вство érzés; свирѣ́пствовать dühöngni, kegyetlenkedni, свирѣ́пство kegyetlenkedés főnévtől.

Az *-ать* és *-ять* végzetü igék a beszéd különféle részeitől képeztetnek; pl. опозда́ть elkésni, по́здно igehatározótól; умнича́ть okoskodni, умъ főnévtől; важнича́ть tekintélyt mutatni, ва́жный fontos, tekintélyes melléknévtől; мѣря́ть mérni, мѣ́ра főnévtől.

A szavak összetételéről.

139. §. Összetett szavak a nyelvben két vagy több önállólag elő szónak egy szó- és fogalomegységbe való összeköttetése által származnak; mi itt kirekesztőleg összetett fő- és melléknevekről, továbbá összetett igékről fogunk szólani.

Összetett főnevekről.

140. §. Összetett főnevek képeztetnek:

1) más főnevekkeli összetétel által; pl. звѣздосло́віе csillagtan, богосло́віе hittan, звѣронра́віе vad természet.

2) melléknevekkeli összeolvasztás által; pl. злонра́віе rosz erkölcsiség, злосло́віе rágalmazás, милосе́рдіе könyörületetesség, правосу́діе igazságszolgáltatás, полномо́чіе teljhatalom stb.

3) elöljárókkali összefüzés által; pl. предмѣ́стіе külváros, подно́жка lépcső (kocsin), примѣча́ніе észrevétel.

4) igéktől számazott főnevekkeli összeegyeztetés által; pl. законода́тель törvényhozó, славолю́біе dicsvágy, человѣколю́біе emberszeretet, гостепрі́имство vendégszeretet.

Összetett melléknevekről.

141. §. Összetett melléknevek képeztetnek:

1) a főnevek segitségével; pl. долговоло́сый hosszuhaju, краснолі́чный szép, piros ábrázatu.

2) két melléknév összetétele által; pl. смиреному́дрый szerény, alázatos; цѣлому́дрый tiszta életü.

3) igéktől származott melléknevek hozzájárulása által; pl. побѣдоно́сный győzelmes, новорожде́нный ujdon született.

4) elöljárók alkalmazása által; pl. снисходи́тельный leereszkedő.

Magától értetődik, hogy tagadó *не* szócskával is sok melléknév tététik össze; u. m. неразлу́чный elválaszthatlan, необходи́мый elkerülhetlen stb.

Összetett igékről.

142. §. Az összetett igék képezésére vonatkozó szabályok az igék tárgyalásánál adattak elő; annálfogva itten csak azon elöljárókat számláljuk elő, melyekkel az igék összetétetni szoktak, s egyszersmind kijelöljük azon értelmet, melyet az igék ezen összetétel következtében nyernek.

143. §. Azon elöljárók, melyekkel az igék összetétetnek, részint elválaszthatlanok, részint elválaszthatók. Az elválaszthatlanok, melyek önállólag nem használtatnak, e következők: *воз*, *вы*, *низ*, *пре*, *пере*, *раз*, az elválaszthatók ellenben, melyek külön s önálló szavakként előfordulnak, e következők: *безъ*, *во*, *въ*, *до*, *за*, *изъ*, *на*, *надъ*, *о*, *объ*, *отъ*, *по*, *подъ*, *предъ*, *передъ*, *при*, *про*, *у*.

Elválaszthatlan elöljárókkal összetett igékről.

144. §. *воз* jelent 1) *„fel“*; pl. воздвига́ть felemelni. 2) *„vissza“*; pl. воздержа́ть visszatartóztatni. 3) *„meg“*; pl. возжига́ть meggyujtani, возобновля́ть megujitani.

вы jelentése *„ki“*; pl. выходи́ть kijárni, выводи́ть kivezetni, вы́пить kiinni.

низ jelent *„le“*, *воз* elöljárónak ellentéte; pl. низпосла́ть leküldeni, низверга́ть levetni.

пре vagy *пере* jelent *„által“*; pl. перѣ́хать általkocsizni; преда́ть általadni; переписа́ть általirni, ismét, ujonnan irni; пересмотрѣ́ть általnézni, átvizsgálni; переводи́ть egy nyelvről a másikra átforditani, leforditani.

раз jelent 1) *„szét“*; pl. раздѣли́ть szétosztani, разпрода́ть szét, mindent eladni, разли́ть szétönteni, разсуди́ть meggondolni. 2) nagyitja az értelmet; pl. раззолоти́ть nagyon, mindenütt megaranyozni. 3) benható igéknél a tulzást kifejezi; pl. разговори́ться a beszédbe elmélyedni.

Elválasztható elöljárókkal összetett igékről.

145. §. *безъ* jelent megfosztást azon tulajdontól, mely a gyökszó által kifejeztetik; pl. безпоря́докъ rendetlenség, безпоря́дный rendetlen, безбо́жность istentelenség, безбо́жный istentelen, безволо́сый haj nélküli, безу́мный oktalan, esztelen, безпоко́ить nyugtalanitani stb.

въ vagy *во* jelent *„be"*; pl. входи́ть bejárni, вступи́ть belépni, влить beleönteni, вруча́ть kézbesiteni, ezektől képeztetnek a következő főnevek: входъ bejárás, вступле́ніе belépés, вли́тіе beleöntés, вруче́ніе kézbesités.

до *„hozzá"*; pl. добавля́ть hozzátenni, добѣга́ть hozzáfutni, допуска́ть hozzábocsátani, megengedni. Sok igénél a cselekedet véghezvitelét jelenti; допи́ть egészen kiinni, домы́ть elvégezni a mosást, допѣ́ть elvégezni az éneklést.

за jelent 1) kezdést; pl. зажига́ть, заже́чь elkezdeni a a gyujtást; запили́ть elkezdeni a fürészelést; закраснѣ́ть elpirulni. 2) *„le"*; pl. залупа́ть, залупи́ть lehámozni, зарабо́тать munkával megérdemelni, ledolgozni. 3) *„be"*; запира́ть, запере́ть bezárni, закрыва́ть, закры́ть befedni, запеча́тать bepecsételni, заклеи́ть beenyvezni. 4) a benható igét cselekvő átható igévé átváltoztatja; заклина́ть, закля́сть megátkozni, ördögöt kiüzni, кляну́сь (esküszöm) benható igétől. 5) *„meg"*; pl. заслужи́ть megérdemelni, заступи́ть megvédeni, застрѣли́ть meglőni, заколо́ть megszurni.

изъ, *„ki, kifelé"*; pl. изда́ть kiadni, изда́ніе kiadás; изрыва́ть, изры́ть kiásni, keresztül, kasul ásni.

на jelent 1) *„ra, re"*; pl. налага́ть, наложи́ть rátenni, накрыва́ть, накры́ть ráteriteni, befedni, u. m. накры́ть столъ asztalt teriteni; надѣва́ть, надѣ́ть felölteni (ruhát); наступа́ть rámenni, hozzá közeliteni. 2) kifejezi a cselekvés áradottságát; pl. напо́лнить, наполня́ть teli tölteni; начерпа́ть teli meriteni. 3) *„meg"*; pl. нажива́ть, нажи́ть megérdemleni, szerezni keresettel. 4) a visszaható igéknél untig való cselekvést kifejez; pl. наплясáться untig tánczolni.

надъ jelent *„fel, felül"*; pl. надписа́ть felülirni, надзира́ть felügyelni.

о vagy *объ* jelent 1) *„körül“;* pl. окружáть, окружи́ть körülkeriteni, körülgömbölyiteni; осаждáть, осади́ть körül venni, megszállani, ostromolni. 2) melléknevektől cselekvő igéket képez; pl. оглушáть süketiteni, глухóй süket, очерни́ть feketiteni, чéрный fekete melléknévtől. 3) jelent *„ki, le“;* pl. опили́ть kireszelni, описáть leirni.

отъ jelenti 1) a cselekvés elvégzését; pl. отобѣ́дать elvégezni az ebédet, elebédelni, отслужи́ть elvégezni a szogálatot. 2) kifejezi az elválasztást, eltávolitást; pl. отрѣ́зать elmetszeni, отрубáть, отруби́ть elvágni, отстригáть a hajat lenyirni, отъидти́ eltávozni stb.

по előljáróval összetett igéknek a magyar nyelvben határozottan megfelelő kifejezése nincs, mivel ezek többnyire folytonosságot kifejeznek, s a magyarban mintegy ezen szó segélyével „egykeveset“ értelmezhetők; pl. поболтáть (egy keveset) elfecsegni, побы́ть még egy keveset tovább maradni, поговори́ть elbeszélgetni stb.

подъ jelent 1) *„alá“;* pl. подписáть aláirni, подставля́ть, подстáвить aláhelyezni, alátenni. 2) *„fel“*; pl. поднимáть, подня́ть felemelni, подбирáть, подобрáть felszedni. 3) *„hozzá“;* pl. подходи́ть, közel, hozzá menni, hozzá közeliteni, подноси́ть közel hozzá hordani; 4) valaminek titokban véghezvitelét kifejezi; pl. подсылáть, подослáть titokban valakit elküldeni leselkedés végett. 5) utánzást fejez ki; pl. подплясáть valakit utánozva, vagy a zene szerint tánczolni; поддѣ́лать utána csinálni, поддѣ́льныя дéньги hamis pénz.

предъ vagy *перéдъ* tesz *„elébe“;* pl. предписáть elébe irni, предложи́ть elébe tenni, предприня́ть, предпринимáть elvállalni.

при jelent *„hozzá“;* pl. приложи́ть hozzá tenni, приши́ть hozzá varni, приходи́ть hozzá járni, приноси́ть hozzá hordani, приказáть megparancsolni.

про jelent 1) megfosztást; pl. проигрáть eljátszani, продáть eladni. 2) eltévedést főkép visszaható igéknél; pl. проговори́ться tévedésből valamit helytelenül kiejteni, проступи́ться hibát elkövetni. 3) jelent elnézést, elmulasztást; pl. проходи́ть valaki előtt elmenni a nélkül, hogy őt figyelembe venné, протекáть, протéчь elfolyni. 4) jelent *„át, által“;* pl. про-

сѣкáть, просѣчь átvágni, проходи́ть átjárni, просидѣть átülni az éjt, проживáть átélni, elkölteni.

со vagy *cō* jelent 1) *„össze"*; pl. сложи́ть összetenni, связывать, связáть összekötni. 2) *„le"*, сходи́ть, сойти́ lemenni, lejárni; u. m. az óra lejárt, часы́ сошли́; снимáть, снять levenni; сбрóсить, сбрáсывать ledobni.

у jelent 1) *„el"*; pl. уходи́ть elmenni, уѣхать elutazni уноси́ть elhordani. 2) a cselekvés véghezvitelét; pl. угрожáть fenyegetni, уби́ть, убивáть megölni, увѣнчáть megkoronázni, увѣрять, увѣрить bizonyossá tenni valakit.

IV. Rész.

A szókötésről.

146. §. A szókötés magában foglalja azon szabályokat, melyek szerint a beszédrészek oly módon összeköttetnek és elrendeztetnek, miszerint általuk helyes, összefüggő gondolat vagyis mondat fejeztetik ki; ennélfogva a szókötés szempontjából tárgyalás alá kell vennünk a beszéd minden részét s előadni azon szabályokat, melyek szerint szavakból helyes mondatok, s ezekből összefüggő beszéd áll elő.

A mondat (предложéніе), mely egy teljes itéletet kifejez, — három lényeges alkatrészből áll: u. m. alanyból (подлежáщее), állitmányból (сказýемое) és kötigéből (свя́зка); pl. орёлъ есть пти́ца a sas madár; ezen mondatban: орёлъ az alany, пти́ца az állitmány vagy mondomány, есть pedig a kötige. Nem mindenkor azonban mind a három alkatrész nyiltan fordul elő a mondatban; nevezetesen pedig a kötige gyakran kihagyatik a mondatból, s csak alattomban értetődik a mint ez a magyarban is van; pl. дубъ высóкъ, a tölgyfa magas, травá зелёна a fü zöld, itt a kötige *есть* alattomban értetődik; vagy ha az állitmány ige, a kötige ebben foglaltatik; pl. сóлнце свѣтитъ a nap világit, itt свѣтитъ ige az állitmány, mely magában foglalja a kötigét is; szétbontva körülbelül igy lehetne mondani сóлнце есть свѣтя́щее; néha pedig egy ige önállólag is kifejezi a mondatot; pl. читáю olvasok, дожди́тъ esőzik, снѣжи́тъ havazik. Ha a mondatban csak egy alany

és egy állitmány van, az olyan mondat egyszerünek (простóе предложéніе), különben összehuzottnak (слитное предложéніе) neveztetik; pl. орёлъ есть птица a sas madár egyszerü; ellenben: орёлъ, ворóнъ и воробéй суть птицы, a sas, varju és a veréb madarak; лошáдь молодá и рѣзвá, a ló fiatal és pajkos, összehuzott, mert az első mondatban egy az alany s egy az állitmány; a másodikban több az alany, az utolsóban pedig több az állitmány vagy a mondomány. Ha két mondat, melyeknek mindegyike saját alanynyal s állitmánynyal bir, egy mondatba összekapcsoltatik, ez összetettnek (слóжное предложéніе) hivatik; pl. кто нóваго не видáлъ, тотъ и стáрому радъ, a ki ujat nem látott, az olcskának is örvend. A mondatban továbbá alanyon és mondományon kivül vannak kiegészitések (дополнéнія), határozmányok (опредѣлéнія) és értelmezvények (приложéнія). — A *kiegészitéseket* képezik a főnevek vagy ezeket képviselő névmások, melyek tárgyaknak hivatnak; pl. братъ лю́битъ сéстру; ученúкъ читáетъ кнúгу; мой братъ живётъ въ Москвѣ; я купúлъ кнúгу и картúну; хозяинъ дóма хóдитъ по огорóдѣ; ezen mondatokban az alanyon kivül előforduló főnevek teszik a mondat kiegészitő részeit; — a *határozmányokat* a főneveknél képezik a melléknevek, számnevek, névmások és igenevek; az igéknél pedig az igehatározók és hajlithatlan igenevek; az igehatározók egyszersmind a melléknevekhez is hozzáadatnak; továbbá gyakran az egyik igehatározó egy másiknak meghatározásául szolgál; — *értelmezvényeknek* hivjuk azon főneveket, vagy főnevekül használt szavakat, melyek által egy másik főnév meghatároztatik vagyis magyaráztatik; pl. Алексѣй, другъ мой, меня не остáвитъ, Elek barátom engem el nem hagy; itten другъ értelmezvény.

A főnevek használatáról.

147. §. A főnevek egyeztetésére nézve e következőket kell tudnunk, hogy:

1. Két vagy több egy dologhoz tartozó vagyis egymást magyarázó főnév ugyanazon egy esetbe tétetik; pl. гóродъ Аѳúны Áthen városa, Пророкъ Исáія Izaiás próféta, горá Сиáй Sion hegye; mindazáltal ha a tulajdonnév idézéskép for-

dul elő a beszédben, akkor e tulajdonnév megmarad a nevezőben, jóllehet az ezt magyarázó köznév más esetbe tétetik; pl. я прибылъ въ Кронштáдтъ на пароходѣ „Владиміръ“, Kronstadtba „Vladimir“ gőzösön érkeztem.

2. Oly főnév, mely két vagy több főnévre vonatkozik, a többes számba tétetik; pl. Апóстолы Петръ и Пáвелъ; Péter és Pál apostolok; Иппократъ и Гáленъ отцы врачéбной наýки, Hippokrates és Galénus az orvosi tudománynak atyjái.

3. Ha különféle dologhoz tartozó, vagyis egymást kiegészitő két főnév kötszó nélkül összejön, az egyik közülök a sajátitóba tétetik; pl. чтéніе полéзныхъ книгъ слýжитъ къ изощрéнію рáзума, a hasznos kőnyvek olvasása (elme élesitésül szolgál) élesiti az elmét; зáпахъ рóзы пріятенъ, a rózsa szaga kellemes. Néha a sajátitó eset helyett tulajdonitó fordul elő; pl. хозяинъ дóму, a ház ura (gazdája); господи́нъ имѣ́нію, a vagyon ura; рóспись кни́гамъ a könyvek lajstroma.

4. A mennyiséget, mértéket vagy sulyt kifejező főnevek sajátitó esetet vonzanak; pl. четвери́къ овсá, egy negyed véka zab; пудъ муки́, 40 font liszt; возъ сѣ́на, szekér széna; бóчка винá, hordó bor; стакáнъ воды́, pohár viz; амбáръ хлѣ́ба, hambár, magtár. — Néha a sajátitó helyett eszközlő eset *съ* előljáróval használtatik; pl. бáрка съ дровáми, tüzfávali bárka; кáдка съ водóю, kádviz, vagy kád vizzel. Gyakran a két főnév közül az egyik sajátitóba *для*, vagy tárgyesetbe *на* előljáróval tétetik; pl. сарáй для сѣ́на, szénaszin; лáрь для овсá, zabláda; бóчка на пи́во, sörhordó; мѣшóкъ на мукý, lisztzsák. — Itt egyszersmind azt is meg kell emlitenünk, hogy a mennyiséget, mértéket és sulyt kifejező főnevek a midőn nem az egész tömeg, hanem a tömegnek csak bizonyos részlete, vagy a mennyiségnek határozatlansága kifejeztetni szándékoltatik, gyakran tulajdonitó esetet vesznek maguk mellé; pl. фунтъ чáю, egy font thea, полпýда cáxapy, fél pud (20 font) czukor.

5. A tulajdonságot kifejező főnevek mellékneveikkel együtt a sajátitóba tétetnek; pl. купéцъ продаётъ чай отли́чной добрóты, a kereskedő kitünő jóságu csájt árul.

6. Az eszközt jelentő főnév eszközlő esetbe tétetik; pl. пишý письмó перóмъ, посыпáю пескóмъ, запечáтываю сургу-

чёмъ, a levelet tollal irom, porzóval behintem és spanyolviaszszal bepecsételem.

7. A tárgy valamely egyes részének kitünőségét jelentő főnév szintén az eszközlő esetbe tétetik; pl. онъ высóкъ рóстомъ, magas növésü (termetü).

Példák.

Полководцы: Румянцовъ и Суворовъ. Пушкинъ написáлъ прекрáсную поэму: Цыгáны. Вотъ рюмка вóдки и стакáнъ винá. Горсть землй. Сіяніе луны пріятно. Дочь купцá вышла зáмужъ. Пріютъ сиротáмъ. Я знáю цѣну вещáмъ. Этотъ человѣкъ былъ истиннымъ другомъ своймъ товáрищамъ. Вотъ реéстръ товáрамъ, продавáемымъ въ этой лáвкѣ. Полуфунта перцу. Мой начáльникъ большáго умá. Эта дѣвица сáмыхъ дóбрыхъ прáвилъ. Солдáтъ примѣрнаго поведéнія. Юноша отлйчныхъ даровáній. Вйжу глазáми, осязáю рукáми, слышу ушáми, обоняю нóсомъ, вкушаю языкóмъ. Мой братъ пишетъ картйну кистью. Этотъ молодóй человѣкъ высóкъ рóстомъ, ширóкъ плечьмй, лицёмъ бѣлъ, вóлосомъ русъ, нрáвомъ онъ крутъ, но сéрдцемъ добръ.

Hadvezérek: Rumjanczoff és Szuvoroff. Puskin igen szép költeményt irt: a czigányok. Ime egy pohár pálinka és pohár bor. Marok föld. A hold fénye kellemes. A kereskedő leánya férjhez ment. Árvák menedékhelye. A dolgok értékét tudom. Ezen ember igazi barátja volt társainak. Ime jegyzéke a kelméknek, melyek ezen boltban árultatnak. Fél font bors. Főnököm nagy eszü. Ezen leánynak a legjobb elvei vannak. Példás viseletü katona. Kitünő tehetségü ifju. Szemmel látok, kézzel tapintok, füllel hallok, orral szagolok, nyelvvel izlelek (kóstolok). Fivérem ecsettel fest képet. Ezen fiatal ember magas növésü, széles vállu, fehér arczu, szőke haju, hajthatlan természetü, de jó szivü.

A melléknevek egyeztetéséről.

148. §. A melléknevek egyeztetésére vonatkozó szabályok e következők:

1. A melléknevek számban, nemben és esetben megegyeztetnek a főnevekkel, pl. добродѣтельный человѣкъ erényes ember, полéзная кнúга hasznos könyv, разýмное сущéство́, okos lény; дóбрыя дѣлá, jó cselekedetek; ugyan ezen szabály alkalmaztatik a számnevekre, névmásokra és igenevekre; pl. пéрвые начáтки, alapvonalok: процвѣтáющее госудáрство, virágzó állam; напряжéнный лукъ megfeszitett iv.

2. Ha a melléknév két vagy több főnévre vonatkozik, a főnevek az egyes számban vannak, de a melléknév a többesbe tétetik, és megegyeztetik az előbbkelő nemmel; pl. бѣдные мужъ и женá прóсятъ посóбія, szegény férj és asszony segélyezést kérnek; гóрдость и высокомѣріе протúвны Бóгу и несносны людя́мъ, a kevélységet és a nagyravágyást gyülöli az Isten és nem türik az emberek; для соблюдéнія здрáвія движéніе и воздержáніе необходúмо нужны́, az egészség föntartására mulhatlanul szükséges a mozgás és a mértékletesség; отéцъ и мать живы́, atya és anya életben vannak; néha, ha a melléknév a főnév előtt áll, megegyeztetik a hozzá eső legközelebbi főnévvel; pl. Бóжіе долготерпѣніе и блáгость ведýтъ грѣшника къ покая́нію, isteni türelem és jóság vezetik az embert a türedelmességre. Ha valamely melléknév két ugyanazon esetben álló, vagyis egymást magyarázó főnévre vonatkozik, nemben és számban megegyeztetik az alanynyal, vagyis a köznévvel; pl. рѣкá Днѣпръ по причúнѣ мнóжества порогóвъ неспосóбна къ судоxóдству, Dnieper folyó a zuhanyok sokasága miatt nem alkalmas a hajózásra; гóродъ Москвá обширенъ, Moszkva városa terjedelmes; гóродъ Аѳúны дрéвенъ, Áthen városa régi; горá Синáй высокá, Sinaj hegye magas; рѣкá Дунáй быстрá, Duna folyó sebes; королéвство Áнглія не велúко, Angolország királysága nem nagy; ellenben ha a köznév elmarad, s csak tulajdonnév van a melléknév mellett, magától értetődik, hogy ez a hozzátartozó főnévvel megegyeztetik számban, nemben és esetben; pl. Москвá знаменúта, Moszkva városa nevezetes; дрéвнія Аѳúны, régi Áthen városa; Áнглія богáта, Angolország gazdag.

3. A tulajdonnevekhez tartozó s kitüntetést kifejező melléknevek, valamint a sorszámok a főnév után tétetnek;

pl. Петръ Пе́рвый, első Péter; Екатери́на Вели́кая, nagy Katalin; Алекса́ндръ Не́вскій, Nevszky Sándor.

4. Hasonlitásnál a középfok után rendesen sajátitó eset tétetik, néha azonban nevező eset is előfordul не́жели vagy какъ igehatározóktól függésben; pl. Ахи́ллъ былъ храбрѣ́е Ге́ктора, vagy Ахи́ллъ былъ храбрѣ́е, не́жели Ге́кторъ, vagy Ахи́ллъ былъ храбрѣ́е, какъ Ге́кторъ, Achilles vitézebb volt Hektornál, vagy mint Hektor; свине́цъ и о́лово мя́гче про́чихъ мета́лловъ, vagy какъ, v. не́жели про́чіе мета́ллы, az ólom és a czin lágyabbak a többi érczeknél, vagy mint a többi érczek. Nevezetesen *не́жели* vagy *какъ* használtatik, ha a középfok után igehatározó következik; pl. сего́ дня холоднѣ́е не́жели вчера́ бы́ло, ma hüvösebb mint tegnap volt, azonban ha az igehatározótól melléknév képeztetik, akkor ezen melléknév a sajátitóba tétetik; pl. сего́ дня холоднѣ́е вчера́шняго; ugy szintén ha két ige, nem fordulván elő közöttök sem fő- sem melléknév, középfok által összeköttetik, *не́жели* vagy *чѣмъ* használtatik a középfok után; pl. лу́чше ходи́ть не́жели vagy чѣмъ мно́го сидѣ́ть, jobb járni, mint sem sokat ülni; végtére ha a középfok után következő főnév nincs a nevezőben, hanem mint kiegészitő vagyis értelmezvény más esetben áll, akkor is *не́жели*, *какъ* vagy *чѣмъ* használtatik; pl. лѣ́томъ лу́чше жить въ дере́внѣ не́жели (какъ, чѣмъ) въ го́родѣ, nyárban jobb falun lakni mintsem városban.

5. A felső fok szintén sajátitó esettel jár; pl. са́мый любезнѣ́йшій друзе́й мои́хъ, barátim legkedvesbike; ezen sajátitó eset elé lehet *изъ* előljárót is tenni; u. m. са́мый любезнѣ́йшій изъ друзе́й мои́хъ, barátim közül a legkedvesebb.

6. Meg kell jegyeznünk, hogy különféle melléknevek, különféle esetet vonzanak; pl. вели́кій nagy, гла́вный fő, мно́гій sok, никто́ senki stb. sajátitót vonzanak *изъ* előljáróval, a mely megfelel a részeltető sajátitó esetnek; pl. вели́кій изъ полково́дцевъ nagy hadvezér (a hadvezérek közül), гла́вная изъ добродѣ́телей főerény (az erények közül), мно́гіе изъ писа́телей, sok iró azaz sokan az irók közül, никто́ изъ люде́й, egy ember sem azaz senki az emberek közül; — жа́денъ, лако́мъ kiváncsi, sovár; жалостли́въ, szánakozó; ла́сковъ, kegyes, nyájas, sajátitót *до*, vagy tulajdonitót *къ* előljáróval

vonzanak; pl. жа́денъ, лако́мъ до де́негъ, pénz után sovárgó, жалостли́въ къ бѣднымъ, a szegények iránt szánakozó, ла́сковъ къ дѣтя́мъ, a gyermekek iránt nyájas; — безопа́сенъ veszélytelen, biztos, возде́рженъ tartózkodó, далёкъ távoli, sajátitót vonzanak отъ előljáróval; pl. безопа́сенъ отъ навѣ́товъ, biztos a fondorkodások ellen; возде́рженъ отъ злорѣ́чія, tartózkodó a rágalmazástól; — вѣ́ренъ hü, hüséges, зна́комъ, ismerős уго́денъ tetsző, любе́зенъ szeretetre méltó, милъ kedves, kellemes, о́бщій közös, послу́шенъ engedelmes, поле́зенъ hasznos, подо́бенъ hasonló, прили́ченъ illő, прича́стенъ részes, ра́венъ egyenlő, tulajdonitó esetet vonzanak; pl. уго́денъ Бо́гу, kedves Istennek; вѣ́ренъ государю, hü a fejedelemnek; послу́шенъ роди́телямъ, engedelmes a szülőknek; поле́зенъ о́бществу, hasznos a társadalomnak; неприча́стенъ злу, nem részes a gonoszban; а́лченъ sovár, vágyó, спосо́бенъ alkalmas, гото́въ kész, készséges, сострада́теленъ könyörületes, szánakozó, искре́ненъ őszinte, прикло́ненъ hajlandó, приле́женъ szorgalmas, tulajdonitót vonzanak къ előljáróval; pl. а́лченъ къ пріобрѣ́тенію бога́тства, gazdagság összeszerzése után sovár; спосо́бенъ къ труда́мъ, къ уче́нію, munkára, tanulásra alkalmas; гото́въ къ услу́гамъ, kész a szolgálatra; сострада́теленъ къ несча́стнымъ, résztvevő a szerencsétlenek iránt; — бережли́въ takarékos, падо́къ kapzsi, похо́жъ hasonló, дерзо́къ merész, tárgyesetet vonzanak на előljáróval; pl. бережли́въ на пла́тье, takarékos ruhában; падо́къ на де́ньги, pénz után kapó; похо́жъ на отца́, hasonló, hasonlit atyjára; — бѣ́денъ szegény, вели́къ nagy, дово́ленъ elégedett, крѣ́покъ erős, сла́венъ dicső, hirneves, ha valaki tulajdonságaira vonatkoznak, eszközlő esetet vonzanak; pl. бѣ́денъ умо́мъ szegény, silány eszü; вели́къ дѣла́ми, nagy tettekben; дово́ленъ жре́біемъ a sorssal megelégedett: крѣ́покъ сложе́ніемъ тѣ́ла erős testalkatására nézve v. testalkotásu; сла́венъ побѣ́дами, hirneves győzelmeiről; чистъ се́рдцемъ, tisztaszivü, бѣ́лый цвѣто́мъ тѣ́ла fejér testszinü.

Jegyzet. Крѣ́покъ néha tulajdonitót felvesz къ előljáróval; pl. крѣ́покъ къ снесе́нію трудо́въ, erős a munka elviselésére, néha pedig tárgyesetet vesz fel на előljáróval; pl. крѣ́покъ на у́хо, nagyot hall, egy kissé siket; чистъ szintén néha на előljáróval összekötött tárgyesettel jár; pl. чистъ на́ руку tiszta kezü.

Továbbá изобíленъ, обíленъ bőséges, bő, gazdag, dus, счастлíвъ szerencsés, előljárós esetet vonzanak *въ* előljáróval; pl. обíленъ въ вы́мыслахъ, gazdag a koholmányokban; счастлíвъ въ игрѣ́, szerencsés a játékban; — соглáсенъ összhangzó схóденъ, схóдственъ megegyező, előljárós esetet vonzanak *съ* előljáróval; pl. соглáсенъ съ мнѣ́ніемъ, megegyező a véleménynyel; схóденъ расхóдъ съ прихóдомъ, a kiadás megegyezik a bevétellel; искýсенъ tapasztalt, jártas, постоя́ненъ állhatatos, исправенъ pontos, сíленъ erős, szilárd, умѣ́ренъ mértékletes, mérsékelt stb. előljárós esettel járnak *въ* előljáró kapcsolatában; pl. искýсенъ въ дѣлáхъ, jártas az ügyekben; испрáвенъ въ дóлжности, hivatalában pontos; постоя́ненъ, твёрдъ въ предпріятіяхъ, állhatatos, szilárd a vállatokban; сíленъ въ наýкахъ, alapos (szilárd) a tudományban; умѣ́ренъ въ расхóдахъ, mérsékelt a költésben.

Példák.

Въ пространномъ садý цвѣтýтъ бѣ́лыя рóзы, крáсныя гвоздíки и сíніе колокóльчики. Вчерáшній дождь оживíлъ знóйный вóздухъ. Ильинъ день прошёлъ безъ грóзы. Петрóвы побѣ́ды прослáвили Россíю. Въ селѣ́ Ѳеодорóвскомъ живýтъ богáтые крестья́не, пашýщіе зéмлю и продаю́щіе большóе колíчество сéльскихъ произведéній, добы́тыхъ íми. Худóй миръ лýчше дóброй ссóры. По ýлицѣ идётъ мáленькій мáльчикъ въ сíненькомъ камзóльчикѣ, въ бѣлёнькой фурáжечкѣ и въ нóвенькихъ сапожкáхъ. Лѣ́ность и прáздность врéдны. Безсмéртные Владíміръ и Ярослáвъ Рýсскіе князья́. Въ Новгорóдской Губéрніи есть небольшóй гóродъ Крестцы́. Горá Арарáтъ покры́та снѣ́гомъ. Нóвые пóвѣсти и разскáзы э́того писáтеля вскóрѣ вы́йдутъ изъ печáти. Сóлнце бóльше луны́. Зóлото дорóже серéбра. Снѣгъ бѣлѣ́е бумáги. Сокрóвища драгоцѣннѣ́йшія зóлота. Ивáнъ благоразýмнѣе нéжели Василій. Зимá у насъ продолжíтельнѣе, чѣмъ лѣ́то. Новгóродъ всегдá былъ сильнѣ́е и богáче Псковá.

A terjedelmes kertben fehér rózsák, piros szegfük és kék harangvirágok viritanak. A tegnapi eső megfrisitette a tikkasztó (rekett) levegőt. Illés napja elmult zivatar nélkül.

Péter győzelmei megdicsőitették az orosz birodalmat. Fedorovszki helységben gazdag parasztok laknak, kik mivelik a földet, s az általok előállitott földi termények jelentékeny mennyiségét eladják. A hitvány kibékülés jobb a jó perlekedésnél. Az utczán egy kis fiucska megyen kékes mellénykében, fehéres sapkácskában és uj csizmácskában. A restség és a henyeség ártalmasok. Halhatatlan orosz fejedelmek Vladimir és Jaroszláff. A Novgorodi kormányzóságban van egy kis város Kresztczi. Ararat hegye be van fedve hóval. Ezen iró ujdonszerü regényei és beszélyei nem sokára kikerülnek a sajtó alól. A nap nagyobb a holdnál. Az arany drágább az ezüstnél. A hó fehérebb a papirosnál. Az aranynál drágább kincsek. Iván okosabb mint Bazil v. Bazilnál. A tél nálunk hosszabb mint a nyár v. a nyárnál. Novgorod mindenkor erősebb és gazdagabb volt Pszkoffnál.

A számnevek használatáról.

149. §. A számnevekre nézve a következő szókötési szabályok fordulnak elő:

1. Ezen számnevek mellett: два, три, четы́ре, — álljanak bár önállólag, vagy más számnévvel kapcsolatban, — az utánok következő főnév, az egyes számu sajátitóba tétetik; pl. онъ стро́илъ три до́ма, ő három házat épitett; у него́ три стола́, два бра́та, четы́ре до́чери, три́дцатьчеты́ре ло́шади, neki van három asztala, két fivére, négy leánya, harmincznégy lova; ha e főnév sajátitója mellett melléknév is van, ez vagy a többes számu nevezőbe, vagy pedig a többes számu sajátitóba tétetik; pl. два вое́нные корабля́ vagy два вое́нныхъ корабля́, két hadihajó, a többi esetek szabályszerüleg használtatnak; u. m. saj. двухъ вое́нныхъ кораблей, tulajd. двумъ вое́ннымъ корабля́мъ stb. A köz beszédben два, три, четы́ре дня helyett gyakran mondatik: два, три, четы́ре дни, ugy szintén два рубля́ helyett два рубли́.

A többi sarkszámnevek után következő főnév a többes számu sajátitóban áll; pl. пять, шесть кораблей, öt, hat hajó; семь часо́въ, hét óra; сто церкве́й, száz templom; ты́сяча та́леровъ, ezer tallér; миллiо́нъ жи́телей, millió lakos stb.; to-

vábbá двóе, трóе, чéтверо stb. szintén többes számu sajátitót vonzanak; u. m, чéтверо рабóтниковъ négy munkás, azonban a lelketlen lényü főneveknél двóи, трóи, чéтверы, s nem двóе, трóе, чéтверо használtatik, és az utánok következő főnév nem a többes számu sajátitóba, hanem a többes nevezőbe tétetik; pl. двóи часы́ két óra (mü), двóи сапоги́ két csizma, трóи сýтки, három nap és éj, чéтверы сáни négy szán.

Ha a számnév a főnév után áll, akkor a mennyiség határozatlansága fejeztetik ki; pl. человѣ́ка два, рублéй три. дней пять tesz: körülbelül két ember, három rubel, öt nap.

Jegyzet. A sark számnevek többnyire főneveikkel együttesen hajlittatnak; pl. пятью́ ры́бами öt hallal stb.; — сóрокъ, девя́носто, сто, ha főnevekkel vagy más számnevekkel összetétetnek, a harmadik, hatodik és hetedik esetben gyakran sajátitó esetü végzetet felveszenek; u. m. сóрока пятью́ рубля́ми, 45 rubellel; въ ста пятидеся́ти верстáхъ, 150 versztnyire; — ты́сяча, милліóнъ, билліóнъ mellett a főnév többes számu sajátitója hajlitás közben is megmarad; pl. ты́сячу рублéй, милліóномъ гýльденовъ, ezer rubelt, millió forinttal.

2. Életkor kifejezéseül годъ és лѣто főnevek használtatnak; a годъ főnév, és pedig sajátitó esetben akkor használtatik, ha az életkor négy évig terjed bezárólag, s a számnév a nevezőben van; pl. э́тому младéнцу три гóда отъ рóду, ezen gyermek három éves (születéstől számitva); de ha az életkor nem nevező, hanem más eset által fejeztetik ki, akkor лѣто főnév alkalmaztatik, és pedig a többes számban és a főnévvel ugyanazon esetben; pl. э́тотъ младéнецъ на трёхъ лѣтáхъ, ezen gyermek harmadik évében van; ugy szintén ha az életkor a négy évet meghaladja лѣто főnév használtatik a fentnevezett szabályok szerint a többes sajátitóba tétetvén; pl. мнѣ три́дцать лѣтъ отъ рóду, harmincz éves vagyok. — Az emlitett годъ és лѣто főnevek számneveikkel együtt ezen kérdésre: hány éves korában? a sajátitó esetbe tétetnek; pl. младéнецъ одногó гóда, egy éves gyermek; женúлся три́дцати, а ýмеръ семидеся́ти лѣтъ, megházasodott harmincz és meghalt hetven éves korában; Кáрлъ вторы́й нá десять, корóль Швéдскій ýмеръ три́дцати шести́ лѣтъ, XII-ik Károly Svéd király meghalt 36 éves korában. — Ezen kérdésre: mily sokáig? a sarkszámnevek a tárgyesetbe tétetnek; pl. Маѳусáилъ жилъ дéвятьсотъ шестьдеся́тъ дéвять лѣтъ, Mathusalem 969 évig élt. — A többi kérdésekre; u. m. въ скóль-

ко? hány? за ско́лько meddig? mennyiért? на ско́лько? mennyire? azon elöljáró- s azon esettel történik a felelet, a mely elöljáróval s esettel tétetik a kérdés; pl. э́та бо́чка въ ско́лько ве́деръ? въ со́рокъ ве́деръ, ezen hordó hány akós? negyven akós; за ско́лько лѣтъ быва́лъ ты за грани́цею? за два́дцать лѣтъ? hány évig voltál a külföldön? husz évig; на ско́лько рублéй про́дано това́ру? на сто рублéй, hány rubel értékig eladatott a kelméből? száz rubel értékig. — Ezen kérdésre: по ско́льку? hányankint? hányával? два, три, четы́ре számnevek *по* elöljáróval a tárgyesetbe tétetnek; pl. по четы́ре человѣ́ка, по два рубля́, négy emberkint, két rubelenkint; a többi számnevek pedig a tulajdonitó esetbe tétetnek szintén *по* elöljáróval; pl. по сту пудъ, száz pudonkint; по со́року ве́деръ, negyven akónkint. Ezen *за*, *на*, *по* elöljárók a számnevek közt ismételve is előfordulhatnak; pl. куплено́ на пятьдеся́ть на семь рублéй, на со́рокъ на двѣ копе́йки, vétetett ötvenhét rubelért negyvenkét kopejkáért. A határozatlanság vagyis megközelités kifejezése a számnév a főnév után tétetik, mint ez feljebb emlitve volt; pl. копѣ́екъ за пять, человѣ́къ по сту, mintegy öt kopejkáért, mintegy száz emberenkint.

3. A rendszámnevek ezen kérdésre mikor? vagy sajátitóba „го́да“ főnévvel, vagy pedig elöljárós esetbe tétetnek *во* elöljáróval s „году́“ főnév kifejezésével, pl. Ка́рлъ вторы́й на деся́ть у́меръ въ ты́сяча семь сотъ восемьна́дцатомъ году́, vagy ты́сяча семь сотъ восемьна́дцатаго го́да, XII-ik Károly meghalt 1718-ik évben; t. i. mindenkor csak a végső rendszámnév hajlittatik, a sarkszámnevek pedig változatlanul maradnak; ha pedig a hónapok napjainak számait kell kifejezni, akkor valamint a hónapok napjainak számai, ugy az év száma is a sajátitó esetbe tétetnek; pl. моя́ дочь роди́лась пятна́дцатаго Января́, ты́сяча во́семь сотъ два́дцять тре́тьяго го́да, leányom született 1823. évben január 15-én.

4. A napnak óráit ezen kérdésre: mikor? t. i. hány órakor? *во* elöljáróval a tárgyesetbe kell tenni; pl. я пойду́ къ вамъ въ три часа́, elmegyek önhez három órakor; я былъ у него́ въ шесть часо́въ, nála voltam hat órakor. Az órának negyedei четверть főnévvel és a rendszámnévnek egyes számu sajátitóval fejeztetnek ki; pl. че́тверть пе́рваго, втора́го,

тре́тьяго (értetődik часа́), egy negyed egyre, kettőre, háromra stb.; полови́на четве́ртаго, félnégy (óra); три че́тверти пя́таго, három negyed ötre; шесть съ полови́ною, hat és fél (óra); hasonlókép az órának perczei is ily módon fejeztetnek ki; pl. въ шесть мину́тъ, hat perczkor; три мину́ты четве́ртаго, három percz négyre. — Ha azt akarjuk kifejezni, hogy hányat mutat az óra, használjuk a rendszámneveket; u. m. пе́рвый, второ́й, тре́тій (часъ), egy óra, két óra, három óra.

5. A közvetlenül egymásra következő rendszámnevek után álló főnév, — ha azok változatos esetben állanak, — a többes számba tétetik; pl. въ второ́мъ, тре́тьемъ часа́хъ, két, három óra tájban; többesbe tétetik akkor is érintett rendszámnevekhez tartozó főnév, ha azok egyenes esetben vagyis nevezőben, de az illető főnév után állanak; pl. часы́ пято́й и шесто́й проведены́ въ чте́ніи, az ötödik és a hatodik óra olvasásban töltetett el; ugy szintén полчаса́, valamint minden *пол* szócskával összetett főnevek mellett a szám- vagy melléknevek a többesbe tétetnek; pl. въ пе́рвые полчаса́, első félórakor.

Példák.

Князь заплати́лъ за двѣ карти́ны сто рубле́й. Бра́тъ купи́лъ пять книгъ за два́дцать семь рубле́й, пятьдеся́тъ копѣ́екъ. Въ просто́мъ году́ двана́дцать мѣ́сяцевъ или́ пятьдеся́тъ двѣ недѣ́ли и оди́нъ день, или́ триста́ шестьдеся́тъ пять дней. Въ часѣ́ шестьдеся́тъ мину́тъ. Пе́рвый день въ году́ есть пе́рвое число́ Января́. Моему́ наста́внику сороково́й годъ отъ ро́ду. Ко мнѣ принесли́ три корзи́нки; въ одно́й па́ра голубе́й, въ друго́й деся́токъ яи́цъ, а въ тре́тьей со́тня више́нь. У сосѣ́да на посто́ѣ семь солда́тъ; дво́е изъ нихъ больны́, а пя́теро здоро́вы. Э́ти полтора́ десятка́ яблоко́въ сто́ятъ че́тверть рубля́. Де́ньги спря́таны за во́семью замка́ми. Человѣ́къ со́рока лѣ́тъ уже́ не́ молодъ. За пе́рвымъ со́рокомъ идётъ друго́й. Въ Москвѣ́, говоря́тъ, было церкве́й со́рокъ сороко́въ. Дай намъ по сту рубле́й. Ско́лько сотъ въ двухъ ты́сячахъ? Во стѣ́ де́сять десятко́въ. Въ со́рока рубля́хъ четы́реста гри́венъ. Мно́го ли недостаётъ дровъ ко сту са́женямъ? Я дово́ленъ девяно́ста рубля́ми. Въ э́томъ селѣ́ бо́лѣе двухъ сотъ душъ. Оно́ лежи́тъ въ шести́ стахъ верста́хъ отъ Москвы́, въ осьмидесяти отъ уѣзд-

наго го́рода. Пе́рвые два часа́ прошли́ споко́йно. Всѣ четы́ре бра́та нахо́дятся въ вое́нной слу́жбѣ. Я потеря́лъ послѣ́дніе де́сять рубле́й. Пе́рвые полчаса́ прошли́ ско́ро. Я рабо́талъ полтора́ часа́. За э́тотъ това́ръ даду́тъ тебѣ́ рубле́й два́дцать. Приходи́ ко мнѣ́ дне́й чрезъ пять. Въ пяткѣ́ я́блокъ то́лько одно́ свѣ́жее. Разда́й по со́тнѣ грушъ на ка́ждаго. Онъ поѣ́халъ въ путь съ двумя́ ста́ми рубле́й. Я раздѣлю́ э́ти де́ньги съ пятеры́ми това́рищами. Прибáвь къ десяти́ рубля́мъ ещё пять. Мой сосѣ́дъ поже́ртвовалъ со́рока рубля́ми. Успѣ́хъ принадлежи́тъ ста солда́тамъ. Въ девяно́стѣ рубля́хъ девятьсо́тъ гри́венъ. Я покажу́ тебѣ́ мои́ четы́ре но́выя кни́ги. Тро́е бра́тьевъ раздѣли́ли ме́жду собо́ю наслѣ́дство. Че́тверо солда́тъ пришли́ за приказа́ніями. Мы отпра́вились на Кавка́зъ девя́таго Ма́я, а вороти́лись одинна́дцатаго Сентября́. Дю́жина та́релокъ сто́итъ полтора́ рубля́. Я получа́ю въ треть по сту со́року рубле́й жа́лованья. Гдѣ́ тро́е сы́ты, тамъ и четве́ртый голо́денъ не бу́детъ. Въ э́томъ судѣ́ бы́ло въ годъ не бо́лѣе двáдцати одного́ дѣ́ла. Онъ у́меръ со́рока трёхъ лѣ́тъ. Изъ девяно́ста пяти́ вопро́совъ онъ не отвѣча́лъ ни на оди́нъ. Онъ гото́витъ прида́ное пятеры́мъ дочеря́мъ. Э́та кни́га доро́же твое́й десятью́ рубля́ми. Не хлопочи́ объ э́той ты́сячѣ рубле́й. Мы пла́чемъ по трои́хъ дѣтя́хъ. Э́того не найдёшь и въ ты́сячахъ люде́й. Іоа́ннъ Тре́тій былъ госуда́рь вели́кій. Семна́дцатое столѣ́тіе нача́лось бѣ́дственно, а ко́нчилось сла́вно для Россіи. Двадца́тое число́ Января́. Говорю́ тебѣ́ э́то въ со́тый разъ. Э́то спи́сано съ пе́рвой и со второ́й страни́цъ. Э́та ру́копись осьма́го вѣ́ка. Я былъ у него́ деся́таго числа́. Пе́рвый и Второ́й Департа́менты Сена́та имѣ́ли сего́ дня засѣда́ніе. Онъ жилъ въ осьмо́мъ и девя́томъ вѣ́кѣ. Въ на́шемъ го́родѣ живу́тъ два отста́вные генера́ла, три иску́сные врача́ и четы́ре извѣ́стные писа́теля. Всѣ пять но́выхъ книгъ сожжены́.

A névmások használatáról.

150. §. A névmásokról szókötési tekintetben e következőket kell megjegyeznünk:

1. A visszamutató névmások: кото́рый, кото́рая, кото́рое; ко́й, ко́я, ко́е megegyeztetnek számban és nemben azon főnévvel, melyre vonatkoznak; pl. слуга́, кото́рому я далъ

письмó, a szolga, kinek a levelet adtam; эта жéнщина, котóрую я вúдѣлъ вчерá, ezen nő, kit tegnap láttam; ha az udvarias kifejezésü *вы* (ön) után következik a visszamutató névmás, akkor ez a mennyiben egyes személyre vonatkozik, az egyes számba tétetik; pl. вы, кóему я обязанъ, ön, kinek le vagyok kötelezve; вы, котóраго уважáю, ön, kit én becsülök; — что mint visszamutató névmás ritkán, s akkor is csak a nevező és tárgyesetben, használtatik; pl. кни́гу, что (котóрую helyett) я читáлъ, a könyvet, melyet olvastam; о ты, что (котóрый helyett) въ гóрести напрáсно на Бóга рóпчешь, o te, ki keserüségedben hijában az Isten ellen zugolódol. Ezen *что* névmás ha *за* elöljáró elé tétetik: minő, micsoda jelentéssel bir; pl. что за чýдо? minő csoda? что онъ за человѣкъ? micsoda ember ő?

2. Какóй névmás gyakran többes számban fordul elő daczára annak, hogy a főnév, melyre vonatkozik, egyes számban van; pl. кни́га, каки́хъ мáло, könyv, minő kevés van; itten a főnév кни́га után értetődik изъ тѣхъ (azok közül), mintha mondanám: a könyv azok közül, milyenek kevés számmal vannak; *чей* névmás megegyeztetik az utána következő főnévvel nemben, számban és esetben; pl. дитя́, чьи роди́тели уѣхали, a gyermek, kinek szülői elutaztak.

3. A visszaható igék kifejezéseül szolgál себя́ névmás; pl. мы должны́ предготóвить себя́ (nem насъ) ко снесéнію всѣхъ проти́вностей, készen kell lennünk minden viszontagságok elviselésére.

4. A tisztelet kifejezéseül *вы*, *вашъ* névmások használtatnak; de a szónoklati és költészeti beszédben, — a mint az más nyelvekben is divatos, — gyakran főrangu személyekhez is *ты* (te) szólásmód inteztetik; igy pl. Derzsávin 2-ik Katalin czárnőt igy szólitotta meg: Ты шéствуешь въ Петропóль съ ми́ромъ и лáвры на главѣ несёшъ, Te békével mégy (azaz békét hozva) Pétervárra s babért viszesz (azaz babérral ékitve) fejeden.

Példák.

Я возьмý тебя́ съ собóю, когдá пойдý къ нимъ. Я люблю́ своегó товáрища. Свой своемý по невóлѣ другъ. Въ своéмъ

дѣлѣ никто́ не мо́жетъ быть судье́ю. Человѣкъ, кото́рый не учи́лся въ мо́лодости, во всю жизнь ничему́ не вы́учится. Дере́вня, въ кото́рой я жилъ, лежи́тъ на берегу́ рѣки́. Ви́жу, како́го разбо́ра э́та бума́га. Я зна́ю, каковы́ мои́ ученики́. Вотъ дѣло, о кото́ромъ до́лго спо́рили. У себя́ ли хозя́инъ? э́тотъ человѣкъ себѣ́ на умѣ́. Вотъ день, каки́хъ ма́ло въ году́. У меня́ шля́па, каки́я тепе́рь въ мо́дѣ. Вотъ человѣ́къ въ чьихъ рука́хъ моя́ судьба́. Мы обя́заны благода́рностью тому́, чьи́ми труда́ми по́льзуемся. Сосѣ́дъ звалъ меня́ къ себѣ́, но мнѣ не хо́чется итти́ къ нему́. Лу́чше я просижу́ у себя́ до́ма и займу́сь дѣломъ. Кото́рый тебѣ́ годъ? Деся́тый. Чьи э́то ло́шади? мои́. Како́въ твой сосѣ́дъ? Сми́ренъ и добръ. Чей хлѣбъ ты ѣшь, тому́ и служи́.

Elviszlek magammal, ha (a midőn) hozzájok megyek. Én szeretem czimborámat. A hasonérzetüek akaratlanul is összebarátkoznak. Saját ügyében senki sem lehet biró. Az, ki fiatalságában nem tanult, egész éltében semmit sem fog megtanulni. A falu, melyben laktam, folyó partján fekszik. Látom, mily minőségü ezen papiros. Én tudom, milyenek az én tanitványaim. Ime azon ügy, a melyről sokáig vitatkoztak. Otthon van-e a gazda? Ezen ember eszénél van. Ime nap, melyhez hasonló kevés van egy évben. Oly kalapom van, a milyen most divatos. Ime azon ember, kinek kezében van az én sorsom. Mi háladatossággal tartozunk ön iránt, kinek munkáit használjuk. Szomszédom magához hivott (engem), de nekem nincs kedvem hozzá menni. Inkább itthon maradok és dolgozom. Hány éves vagy? tiz. Ki lovai ezek? az enyimek. Milyen a te szomszédod? Alázatos és jó. Ki kenyerét eszed, annak szolgálj is.

Az igehajlitás alkatrészeinek használatáról.

151. §. Az igék szókötési szabályainak világosabb előadhatása végett e következő rendet fogjuk követni; előadjuk t. i. *a*) az igére, *b*) az igemódokra, *c*) az ige-időre, *d*) az igék jellegére, *e*) az igék alakjára, *f*) az igenevekre és *g*) az igék mellett használt esetekre vonatkozó szabályokat.

Az ige használatáról.

152. §. 1. Az ige vagy az állitmányt fejez ki, a midőn egyszersmind kötige is, vagy pedig csak kötige gyanánt használtatik, midőn más valamely beszédrész képezi mellette az állitmányt, s megegyeztetik az alanynyal számban és személyben, nemben csak a mult időben; pl. я пишу́, én irok; ты чита́ешь, te olvasol; вы говори́те, ti beszéltek; ро́за есть расте́нiе, a rózsa növény; оте́цъ мой сказа́лъ, atyám mondta; сестра́ моя́ уме́рла, nővérem meghalt; Святосла́въ былъ храбръ, Szwjatoszlaff bátor volt.

A czimeknél és megtisztelési megszólitásoknál azonban, a midőn tudniillik a megszólitás közvetlenül a személyhez intéztetik, az ige többes számba tétetik, jóllehet egyes személyről van szó; pl. что прика́жете Ва́ше Благоро́дie? mit parancsol tekintetes ur? — De ha 3-ik személyről van szó, az ige egyes számba tétetik, s ekkor a nem megkülönböztetéseül *его́*, *ея* névmások használtatnak; u. m. Его́ Вели́чество при́былъ сюда́, Ő Felsége ide érkezett (t. i. a császár, a király); Ея́ Вели́чество изво́лила вы́ѣхать, Ő Felsége (t. i. a császárné, királyné) méltoztatott kikocsizni; Его́ Свѣтлость приглаше́нъ въ собра́нie, Ő Fensége (t. i. a herczeg) meghivatott a gyülésbe.

2. Ha több alany van a mondatban, az ige a többes számba tétetik, s megegyeztetik az előkelőbb személylyel; pl. я, ты и братъ мой лю́бимъ пра́вду, én, te és fivéred szeretjük az igazságot; вы и я дѣлаемъ одно́, ön és én egyet cselekszünk; ты и онъ идёте вмѣстѣ, te és ő együtt mégytek; го́рдость и пра́здность разслабля́ютъ тѣло, a kevélység és a henyélés gyöngitik a testet; бра́тъ мой и я ра́дуемся, fivérem és én örülünk; клубни́ка, мали́на и земля́ника суть я́годы, a szeder, málna és a földieper bogyók; ро́за, гвозди́ка и фiа́лка цвѣту́тъ, a rózsa, szegfü és viola virágoznak; azonban ha az alanyok dolognemüek, vagy ha határozatlan módból állanak, ámbár kötszókkal összefoglalvák, az állitmány az egyes számba tétetik; pl. то и друго́е хорошо́, ez és amaz jó; какъ пе́рвое, такъ и послѣ́днее жела́тельно, valamint az első, ugy az utolsó is kivánatos; и хоро́шее и дурно́е встрѣча́ется человѣ́ку, mind jó, mind rosz előfordul az ember éle-

tében; унывáть и отчáяваться знáчитъ малодýшie, csüggedni és kétségbeesni kislelküséget jelent; — az elválasztó лńбо vagy илń vagy то–то, továbbá kizáró ни–ни kötszókkal összekapcsolt alanyok közül csak az elsőhez tétetik a megfelelő személyü ige, a másik alany pedig ige nélkül hagyatik; pl. лńбо вы пойдёте лńбо я, vagy ön megy el, vagy én; то я егó одѣвáю, то онъ менń, hol én őt öltöztetem, hol ő engem; ни онъ не получńтъ, ни вы, sem ő nem kapja meg, sem ön.

Néha az igék személytelenül is használtatnak; pl. бьётъ трń часá, három órát üt; бńло пять часóвъ, öt órát ütött; прошлó дéсять лѣтъ, tiz év elmult; протеклó мнóго вѣкóвъ, sok század folyt le; данó пять рублéй, öt rubel adatott; насъ бы́ло трóе, васъ дéсятеро, mi hárman voltunk, ti tizen.

3. Az állitmány есть és бывáю igék mellett majd nevezővel, majd pedig eszközlő esettel fejeztetik ki; pl. земнóй шаръ есть планéта, a földgömb égi test; Святослáвъ былъ вóинъ, Szwjatoszláff katona volt; Святослáвъ, въ сражéніи съ Грéками, былъ герóемъ, Szwjatoszlaff a görögökkeli ütközetben hős volt; t. i. a nevezőnek akkor van helye, ha az alany és állitmány közt szoros, mindenkori és el nem választható viszony forog fön; ellenben ha ezen viszony esetleges, mulandó és nem maradandó, akkor az eszközlő eset használtatik; ugy szintén meg kell jegyeznünk, hogy ugyanazon szabály áll mind a teljes- mind a röviditett alaku melléknevek és hajlitható igenevek használatára nézve is; t. i. ha a melléknév és a hajlitható igenév oly állitmányt fejez ki, mely az alanynyal tartós, s ugy szólván lényeges összeköttetésben van, használtatik a mellék-, valamint a hajlitható igenév röviditett alakja; ellenben ha az érintett összeköttetés csak esetleges és mulandó, akkor a mellék- és hajlitható igenév teljes alakjaival élünk; pl. мой слугá бóленъ, a szolgám beteg, annyit tesz, hogy a szolgám huzamosb betegségben szenved; ellenben мой слугá больнóй annyit tesz, hogy a szolgám most vagy nem régen beteggé lett; юноши бывáютъ всńкie и ýмные и глупы́е, az ifjak mindenfélék szoktak lenni, okosak is ostobák is; tulajdonkép a mellék- és hajlitható igenevek röviditett alakja tökéletesen kifejezi az állitmányt; ellenben a teljes alakuak némi hijjával tüntetik elő azt (t. i.

az állitmányt), mintha e mellé még az alany ismétlése kivántatnék; pl. мой слугá больнóй, szolgám beteges.

4. Ha az alany mellett értelmezvény (magyarázó főnév) van, az ige, s illetőleg az állitmány megegyeztetik az alanynyal; pl. гóродъ Аѳины нѣкогда процвѣтáлъ, Áthen városa egykor virágzott. Ha az állitmány főnévből áll, a kötige nem ezzel, hanem az alanynyal megegyeztetik; pl. дѣти суть подпóра родителей, a gyermekek a szülők támaszai; Римляне были нарóдъ хрáбрый, a rómaiak voltak egy hős nép; nemre nézve azonban az alany és állitmány közt oly összefüggés van, hogy ha lehet, mindenkor a beszédben oly nemü állitmány alkalmaztatik, mily nemü maga az alany; pl. женихъ щегóль и невѣста егó щеголиха, a vőlegény piperőcz és a menyasszonya is piperőcz; онъ мóй знакóмецъ, а онá знакóмка моéй сестры, ő (himnemü) az én ismerősöm, ő (nőnemü) pedig ismerőse nővéremnek.

5. Ha множество, большáя часть, великое числó valamely főnévvel alanyt képeznek, az igét illetőleg az állitmányt majd az egyes, majd a többes számban veszik föl; — hogy mikor, hol s mely számot kell alkalmaznunk, az inkább a gyakorlatból, mint szabályok tanulása által elsajátitható; mindazáltal némi tájékozásul megjegyezzük, hogy a többes számnak akkor van helye, ha a cselekvés közös, s egy időben történt; pl. бóльшая часть писáтелей ошибáлись въ ѳтомъ слýчаѣ, az irók nagyobb része tévedt ezen esetben; ellenben ha a cselekvés időszakonkint, s némi félbeszakasztással történt, használtatatik az egyes szám; pl. въ десятомъ вѣкѣ великое числó Россíянъ жило въ Царѣгрáдѣ, a tizedik században az oroszoknak nagy száma élt Konstantinápolyban (értetődik a közbejöt bevándorlás következtében); ugyan ezt kell tartanunk szem előtt akkor is, ha több egymásután következő főnév képezi az alanyt, s egyszerre közösen hiható cselekvésre vonatkoznak, mert itt is az ige illetőleg az állitmány a többes számba tétetik; pl. нарóдная молвá и слáва непродолжительны, a köz hirnevesség és a dicsőség nem tartósak; továbbá többes számba tétetik az állitmány, ha az alanyt képező több főnév különböző nemü; pl. Бóжія блáгость и долготерпѣніе велики, isteni kegy és türelem nagyok; перó

и бумáга кýплены óчень дóрого, a toll és papiros igen drágán vannak véve; de ha az alanyt képező főnevek egyenkint külön cselekvésre mutatnak, az állitmány egyes számban használtatik; pl. ревъ бýри, трескъ огня́ и вопль людéй былъ заглушáемъ взры́вомъ пóроха, a fergeteg zajongása, a tüz pattogása és az emberek jajveszékelése elnémittatott a puskapor fellobbanása által; hasonlókép egyes számu állitmánynak van helye akkor is, ha az alanyok egyike tulnyomó jelentőséggel bir; pl. честь, прáвда, сóвѣсть, Богъ сýдитъ престýпника, a becsület, igazságosság, lelkiismeret és Isten itéli a gonosztévőt; az pedig magától értetődik, hogy összehuzott mondatban az alany, ha a reá vonatkozó melék-, számnevek, névmások és igenevek következtében többes számu jelentést nyer, a többes számba tétetik állitmányával együtt; pl. сѣ́рая и воронáя лóшади одержáли побѣ́ду, a szürke és a fekete ló nyerte a győzelmet; Донскóй и Урáльскій козакú ѣ́хали другъ пóдлѣ дрýга, a dóni és uráli kozák egymás mellett lovagolt; de ha az alany a hozzá tartozó jelzők által nem nyer többes számu jelentést, mert csak valamely egésznek egyes részei előszámláltatnak, vagy egyébként a tárgynak fogalma nem kivánja a többség kifejezését, mind az alanyra vonatkozó jelzők, mind pedig az állitmány az egyes számba tétetnek; pl. королю́ принадлежáла законодáтельная и исполнúтельная власть, a királyt illette a törvényhozó és végrehajtó hatalom.

6. Az elválasztó илú, лúбо, kizáró ни–ни, kapcsoló не тóлько–но и kötszókkal összekötött alanyok az állitmányt majd egyes, majd többes számban veszik fel; nevezetesen: egyes számban áll az állitmány, ha az értelem kirekesztőleg egy tárgyra vonatkozik; pl. хóлодъ илú жаръ тебѣ́ врéденъ? a hideg-e vagy a hőség árt neked? стакáнъ илú кувшúнъ разбúтъ? a pohár-e vagy a korsó tört el? de ha a főnevek különböző nemüek, az állitmány többnyire többes számba tétetik; pl. болѣ́знь илú гóре отягчúли егó? a fájdalom-e vagy a keserv nehezedett reá? мечъ илú хúтрость расторглú э́тотъ сою́зъ, a kard vagy a rovaszság tépte szét ezen szövetséget?

7. A személyes névmások használatára, valamint a есмь, есú, есть, есмы́, éсте, суть jelen ideju személyek alkalma-

zására vonatkozólag a быть ige hajlitásánál előforduló jegyzetek itt egyelőre emlékezetbe hozatnak a végett, hogy mint a helyes beszéd alkotására nézve mellőzhetlenül szükségesek, figyelembe vétessenek, s szem előtt tartassanak.

Példák.

Хи́трость не есть умъ. Варя́ги бы́ли неустраши́мы. Карти́на бу́детъ хороша́. Жары́ бу́дутъ сильны́. Бума́га, перо́ и каранда́шъ нужны́. Моя́ сестра́ не здоро́ва. Петръ Пе́рвый и Екатери́на Втора́я бы́ли госуда́ри вели́кіе. Ада́мъ и Е́вва бы́ли пе́рвые возде́лывавшіе зе́млю. Ка́инъ и А́вель бы́ли де́ти Ада́мовы. Ка́инъ былъ убі́йцею бра́та своего́. Ты не всегда́ быва́ешь дово́ленъ собо́ю. Воспита́ніе есть перерожде́ніе. У меня́ есть братъ и сестра́. Чума́ больша́я злоде́йка. Мой сосе́дъ хоро́шій хозя́инъ, да и жена́ его́ не дурна́я хозя́йка. У бра́та моего́ есть кни́ги. Москва́, Ту́ла и Кіевъ суть города́. Ку́ры суть пти́цы. Ломоно́совы и Держа́вины родя́тся ре́дко. Хра́брость и повинова́ніе суть ка́чества во́ина. Зде́сь вби́то две́сти сва́й. Близь э́той дере́вни есть большіе луга́. Со́лнце и луна́ суть свѣти́ла небе́сныя. Снѣгъ и градъ происхо́дятъ отъ хо́лода. Непріятель былъ разби́тъ. Крѣпость бу́детъ взя́та. Весна́ у насъ была́ тёплая. Тётка твоя́ предо́брая. Бороди́но, Ле́йпцигъ, Пари́жъ не умру́тъ въ исто́ріи. Вѣра, наде́жда и любо́вь суть добродѣтели еванге́льскія. Земля́, во́здухъ и ого́нь суть стихі́и. Лѣность и пра́здность вре́дны. Безсме́ртные Влади́міръ и Яросла́въ возве́личили Россі́ю. Но́вый и ста́рый до́мы сгорѣли въ одно́ вре́мя. Имѣніе, честь, жизнь, всё поги́бло. Ни зо́лото, ни сла́ва не замѣнитъ споко́йствія душе́внаго. Сего́ дня бу́детъ снѣгъ или́ дождь. Не то́лько поро́къ, но и мысль о поро́кѣ унижа́етъ человѣка. Ни бума́га, ни перо́ не годи́лись въ употребле́ніе. Малѣ́йшій хо́лодъ или́ жаръ вре́денъ сему́ расте́нію. Жаръ или́ сту́жа вре́дны? Ни жаръ, ни сту́жа не подѣйствовали. Меня́ огорча́етъ неблагода́рность, зло́ба, своекоры́стіе люде́й. Уби́то сто волко́въ. Взя́то въ плѣнъ сто Ту́рокъ. Безчи́сленное мно́жество наро́да покрыва́ло пло́щадь. Ва́ше Сія́тельство приказа́ли мнѣ яви́ться. Россі́я была́ же́ртвою вра́жескаго наше́ствія, и потомъ спаси́тельницею Евро́пы. Суво́ровъ былъ грозо́ю врага́мъ. Или́ ты испо́лнишь мое́ тре́бованіе, или́ я на тебя́ пожа-

луюсь. Лѣ́ность и пра́здность суть предвѣ́стницы нищеты́ и ги́бели. До́брый человѣ́къ быва́етъ скро́менъ. Дѣ́ло э́то ва́жное, тру́дное. Пе́рвый и второ́й то́мы э́той кни́ги поте́ряны. Ве́тхій и но́вый завѣ́тъ составля́ютъ Свяще́нное Писа́ніе. Геогра́фія и Исто́рія суть зна́нія весьма́ поле́зныя. Прилежа́ніе и благонра́віе похва́льны. Днѣпръ и Дуна́й впада́ютъ въ Че́рное мо́ре. Восто́къ, за́падъ, сѣ́веръ и югъ суть стра́ны свѣ́та. Изобрѣ́теніе по́роха и откры́тіе Аме́рики измѣни́ли видъ Евро́пы. Ца́рскій и священни́ческій санъ совокупле́нъ въ одно́мъ лицѣ́. Ра́ны, муче́нія, са́мая смерть меня́ не страши́тъ. Печа́ль, грусть, доса́да, всё терза́ло меня́. Ива́нъ или́ Петръ получи́лъ награ́ду? Не то́лько печа́ль, но и ра́дость заставля́етъ пла́кать. Ни оте́цъ, ни сынъ того́ не зна́етъ. На́ши де́сять стакано́въ разби́ты. Большо́е число́ люде́й поги́бло при томъ слу́чаѣ. Мно́жество наро́да толпи́лось на у́лицахъ. Больша́я часть крестья́нъ по́шли по́ міру. Мно́жество поэ́товъ воспѣва́ли э́тотъ слу́чай. Больша́я часть учени́ко́въ вы́учили свои́ уро́къ.

Az igemódok használatáról.

153. §. 1. A határozatlan mód nem csak személyes igével és a beszéd egyéb részeivel használtatik, hanem gyakran önállólag is előfordul, s ilyenkor parancsoló módnak jelentésével bir, a nélkül hogy обя́занъ, до́лженъ (köteles), на́добно (kell), szavak fordulnának elő a beszédben; pl. быть по сему́, e szerint legyen, vagy is e szerint kell lennie; испо́лнить по сему́ проше́нію, ezen kérelmet teljesiteni kell; поступи́ть по зако́намъ, a törvény szerint kell eljárni; быть, бѣдѣ́, bajnak kell lenni, vagy is kell hogy baj legyen. Ezen határozatlan mód быть felvesz magához eszközlő esetet akkor, a midőn ezen esetet a jelentő módnak idei is felvenni szokták, nevezetesen ha valamely muló vagy esetleges tárgyról van a szó; pl. человѣ́къ э́тотъ стара́ется быть прія́тнымъ въ о́бществѣ, ezen ember igyekszik magát kedvessé tenni a társaságban; ha pedig a tárgy szoros s lényeges összefüggésben van az alanynyal s főkép ha до́лженъ vagy могу́ igével egybeköttetik, nevező esetnek van helye; pl. учени́къ до́лженъ быть приле́женъ, a tanulónak szorgalmasnak kell lennie;

ты мóжешь быть полéзенъ, te hasznos lehetsz; néha быть után, ha дóлженъ vagy мóжетъ igével van összeköttetésben, a mellék- vagy igenév teljes alakja tétetik; pl. костю́мъ дóлженъ быть пóлный, a népruhának teljesnek kell lenni.

2. A jelentő mód általában a valódiság s bizonyosság módja, mely a cselekvésnek vagy a szenvedésnek állapotát személy és szám szerint kifejezi; pl. благоразу́мные лю́ди ничегó скоропости́жно не предпринимáютъ, az okos emberek hirtelen semmihez sem fognak; Алексáндръ зави́довалъ Ахи́ллу, что онъ имѣ́лъ повѣствовáтелемъ дѣ́лъ свои́хъ Гомéра, Sándor irigyelte Achillest, hogy tetteinek elbeszélője Homer volt.

3. A parancsoló mód akkép használtatik, mint azt más nyelvekben használni szokás; pl. мéнѣе говори́, a бóлѣе слу́шай, kevesebbet beszélj, s többet hallgass; избирáй трудъ по си́ламъ твои́мъ, válaszsz munkát erőidhez képest.

A быть igének parancsoló módja felvesz eszközlő esetet tevőleges s határozott értelemben; pl. будь чéстнымъ человѣ́комъ, légy becsületes ember; felvesz továbbá nevező esetet is szintén valódiságot és szükséget kifejező értelemben; pl. не будь гóстю запáсенъ, a будь ему́ рáдъ, nem készlettel, hanem szivességgel fogadd a vendéget; sokszor, ha személyes névmásokkal és nevező esettel előfordul, feltételező értelmet fejez ki; pl. будь я богáтъ, a онъ будь бѣ́дный, я бы помóгъ ему́, ha én gazdag volnék, ő pedig szegény, én segitenék rajta; не будь я чéстный человѣ́къ, éжели не сдѣ́лаю э́того, én ne legyek becsületes ember, ha ezt meg nem teszem; будь я волкъ, будь ты овцá, ha én farkas volnék, ha te juh volnál, vagyis én játszom a farkast te a juhot.

4. A foglaló mód ott használtatik, hol a meghagyást, czélzást vagy föltételezést kell kifejezni; ugy szintén az óhajtó mód ott alkalmaztatik, hol az óhajtás vagy kivánat kifejezésének van helye; pl. я тебѣ́ посылáю э́ту кни́гу, чтобъ ты читáлъ её, én küldöm neked ezt a könyvet, hogy te olvassad azt; я пришёлъ бы къ тебѣ́, éжели бы ты дóма былъ, eljönnék hozzád, ha otthon volnál; желáтельно бы́ло бы, чтобъ вы получи́ли нагрáду, kivánatos volna, hogy ön kapná meg a jutalmát.

Példák.

Живи́ умѣ́ренно, а дово́льствуйся ма́лымъ. Ка́ждый обя́занъ служи́ть гобуда́рю и оте́честву. Никто́ не мо́жетъ сказа́ть что онъ соверше́нно счастли́въ. Намъ пріятно труди́ться. Жа́локъ тотъ, кто стара́ется угоди́ть ле́стью. Мы не мо́жемъ сказа́ть сто́й вре́мя, и дай намъ опо́мниться. Теря́ть вре́мя зна́читъ теря́ть часть на́шей жи́зни, умира́ть ра́нѣе други́хъ. По́льзоваться вре́менемъ, употребля́ть его́ во бла́го себѣ́ и други́мъ, зна́читъ продолжа́ть нашъ кра́ткій вѣ́къ, жить да́лѣе други́хъ. Я имѣ́ю жела́ніе учи́тся. Е́сли хо́чешь быть люби́мымъ, будь добръ и кро́токъ. Жела́я быть счастли́вымъ, будь умѣ́ренъ. Слу́шайся ста́ршихъ, и не противорѣ́чь имъ. Вреди́ть друго́му зна́читъ вреди́ть самому́ себѣ́. Не свѣ́тить со́лнцу я́рче лѣ́тняго. Лета́ть стрѣла́мъ ту́чею. Ли́ться слеза́мъ горю́чимъ. Не вида́ть намъ я́сныхъ дней. Вамъ слѣ́дуетъ писа́ть. Ребёнку хо́чется пить. Че́стный человѣ́къ до́лженъ быть враго́мъ злодѣ́ямъ. Нельзя́ быть люби́мымъ всѣмъ свѣ́томъ. Молодо́й человѣ́къ до́лженъ быть учти́въ и скро́менъ. Берегі́сь хитреца́ и льстеца́. Молодо́му писцу́ тру́дно писа́ть безъ оши́бокъ. Нельзя́ ли доста́ть огня́ безъ кремня́? Не болта́й пустяко́въ. Не смѣ́й онъ ослу́шаться. Голо́днаго накорми́, жа́ждущаго напо́й, бѣ́днаго призри́. Ла́дь со всѣ́ми до́брыми людьми́. Не ропщи́ на Бо́га, и не клеве́щи на люде́й. Померкни́ свѣтъ дневно́й! Погибни́ мой тала́нтъ! Вы́сохни рука́, когда́ лгу. Немели́ вздо́ру, и рука́мъ во́ли не дава́й. Пожни́ плоды́ свои́хъ трудо́въ. Пожми́ мнѣ́ ру́ку. Не кляни́сь, не божи́сь по пусто́му. Будь счастли́въ. Дѣ́ти бу́дьте послу́шны. Ля́гъ спать, бра́тецъ! Ля́гте, бра́тцы! Вста́ньте ра́ньше, друзья́! Молча́ть тру́дно, мно́го говори́ть вре́дно. Купи́ мнѣ́ пудъ са́маго лу́чшаго са́хару. Спроси́ не у сидѣ́льца, а у са́маго хозя́ина. Е́слибъ ты хотѣ́лъ учи́ться, то былъ бы счастли́въ. Мой сосѣ́дъ умѣ́лъ бы прода́ть домъ, е́слибъ не мѣ́длилъ. Куда́ бы человѣ́къ ни обрати́лся, вездѣ́ онъ до́лженъ повинова́ться и слу́шаться. Гуля́лъ бы я охо́тно, да вре́мени нѣ́тъ.

Élj mértékletesen és elégedjél meg kevéssel. Mindenki köteles szolgálni a fejedelmet és a hazát. Senki sem mondhatja, hogy ő tökélletesen boldog. Jól esik munkálkodnunk. Szánandó az, ki hizelgés által igyekszik más kedvét megnyerni. Mi nem mondhatjuk: idő állj meg, s engedj széttekintenünk (feleszmélnünk). Az időt vesztegetni annyit tesz, mint életünk részét vesztegetni, másoknál korábban meghalni. Az időt használni, azt magunk és mások javára forditani, tesz rövid életkorunkat meghosszabitani, tovább élni másoknál. Kedvem van tanulni. Ha szeretetreméltó akarsz lenni, légy jó és szelid. Szerencsés óhajtván lenni, légy mértékletes. Hallgasd az öregebbeket, s ne mondj nekik ellent. Másnak ártani, tesz magamagának ártani. A nap nem világithat ragyogóbban mint nyáron. Hadd röpüljenek záporként a nyilak. Hulljanak tehát a forró könnyek. Nem látunk többé szép (derült) napokat. Önnek irnia kell. A gyermek (csecsemő) ihatnék. A becsületes embernek gyülölnie kell a gonosztévőket. Nem tetszhetik az ember az egész világnak. A fiatal embernek udvariasnak és szerénynek kell lennie. Óvakodjál a ravasz és hizelgő embertől. Fiatal irnoknak nehéz hibátlanul irni. Nem lehet-e kapni tüzet kova nélkül? Ne fecsegj haszontalanságot. Ne merjen ő szófogadatlan lenni. Az éhezőt etess meg, a szomjuzót itass meg, a szegényt láss el. Légy egyetértésben minden jó emberrel. Az Isten ellen ne zugolódjál és az embereket ne rágalmazd. Hadd sötétedjék el a nappali fény! Veszszen el az adományom (talentumom). Száradjon el a kezem, a midőn hazudok. Ne fecsegj haszontalanságokat, és kezeidet ne hántorgasd. Vedd jutalmát (hasznát, gyümölcsét) fáradságidnak. Szoritsd meg kezemet. Ne átkozodjál, ne esküdjél haszontalanul. Légy boldog. Gyermekek legyetek engedelmesek. Feküdjél le, barátocskám! Feküdjetek le barátim! Keljetek fel korábban, barátim! Hallgatni nehéz, sokat beszélni ártalmas. Végy nekem egy pud (40 font) legjobb czukrot. Nem az inastól, hanem magától az urtól kérd. Ha tanulni akarnál, szerencsés volnál. A szomszédom jól adhatná el házát, ha nem késedelmeznék. Bár merre is forduljon az ember, mindenütt engedlmeskednie és szótfogadia kell. Örömest sétálnék én, de nincs időm.

Az idők használatáról.

154. §. 1. A jelen idő nem csak a cselekvés vagy állapot tartósságát, hanem annak kezdetét is kifejezi; pl. люди по бóльшей чáсти забываютъ себя въ счáстіи, az emberek nagyobb részt megfeledkeznek magukról a szerencsében; брáтъ твой читáетъ кни́гу и я ему́ обясняю её, fivéred olvassa a könyvet és én fejtegetem neki. Ezen idő gyakran mult idő helyett használtatik, főkép történeti és költészeti előadásokban az események élénkebb kiemelése végett; pl. дóлгое врéмя пóльзовались мы благопріятнымъ вѣтромъ, но внезáпно нéбо покрывáется мрáчными облакáми, мóлнія сверкáетъ, грóмъ греми́ть stb. Sokáig szolgált nekünk a kedvező szél, azonban hirtelen setét felhőkkel bevonult az ég, kezdett czikázni a villám, megdördült a meny stb.

2. A mult idő a dolog megtörténtét, vagyis a jelen időre bevégzett cselekvést fejezi ki; pl. я нашёлъ бумáгу и перó, én papirost és tollat találtam; помрáчился вóздухъ, неистовая возстáла бýря, мóре въ ярости своéй возшумѣло и стрáхъ óбъялъ чýвства плáвателей, a légkör elsetétedett irtóztató vihar támadt, a tenger bőszülten felzúdult és félelem fogta el a hajósokat.

Быть igének, valamint a határozatlan módja sokszor parancsoló értelemben előfordul, ugy mult idejének dologneme было gyakran kötelességet és szükséget fejez ki; s különösen pedig ha a határozatlan mód elé tétetik, szoros értelemben vett kötelességet jelent; pl. тебѣ было читáть, olvasnod kellett volna; ему́ было прочéсть, el kellett volna olvasnia; вамъ было говори́ть съ нимъ, önnek beszélnie kellett volna vele; de ha más mondattal összeköttetésben van, annyit tesz mint „épen“; pl. мнѣ было писáть, когдá онъ пришёлъ ко мнѣ, épen irnom kellett volna, a midőn hozzám jött; ha pedig ezen было a határozatlan mód után tétetik, akkor javasló értelemben kötelességet fejez ki; pl. мнѣ писáть было, jó lett volna irnom; прочéсть было мнѣ эту кни́гу, ezen könyvet jó lett volna elolvasnom; ha a határozatlan mód tagadó *не* szócskával áll, было a határozatlan mód után tétetik; pl. не говори́ть было съ нимъ, nem kellett volna vele beszélni.

Было́ és быва́ло személyes igék idővel összetétetvén, sajátságos értelmet adnak az igének, s pedig было́ kirekesztőleg a mult idővel használtatván, a cselekvésnek mintegy félbeszakasztását a magyar „*ugyan*“ szó értelmében fejezi ki, s megfelel más nyelvek vegzett vagyis régmult idejének; pl. я на́чалъ было́ чита́ть, и засну́лъ, elkezdtem volt ugyan olvasni, de elaludtam; хотѣ́лъ было́ ѣ́хать, да разду́малъ, akartam volt ugyan elmenni, de meggondoltam.—Быва́ло a személyes ige minden időihez alkalmazható, s a dolog régen megtörténtét, vagy ismétlését vagy a cselekvés folytonosságát fejezi ki, s a magyarban „szoktam“ igével forditható; pl. я кли́кну быва́ло, и онъ яви́тся, a midőn kiállani szoktam (t. i. egyszer vagy kétszer), s ő megjelenik.

Пойду́ igének mult ideje пошёлъ, пошли́ a nyelv sajátságánál fogva gyakran parancsoló értelemben fordul elő, magyarul annyit jelentvén, mint takarodjál, hajts, hajtsatok (t. i. lovaskat.)

Чуть было не vagy чуть не kifejezés annyit tesz, mint: alig, kevésbé mult; pl. чуть было́ не позабы́лъ, vagy чу́ть не забы́лъ, alig vagy kevésbé mult, hogy el nem felejtettem.

3. A jövő idő majd ста́ну és бу́ду igék segitségével, majd pedig igével összetett elöljárók által kifejeztetik; pl. ста́ну утѣша́ться, ви́дя васъ въ благополу́чіи, örvendeni fogok látván önt (önöket, titeket) szerencsésnek (szerencséseknek); бу́ду стара́ться поле́знымъ быть о́бществу, igyekezni fogok, hogy a társadalomnak hasznára legyek; скорѣ́е го́лосъ ослабѣ́етъ, язы́къ приту́пится и сло́во оскудѣ́етъ, не́жели подро́бно ея́ благодѣя́нія изчисли́тъ, hamarább ellankad a hang, eltompul a nyelv és elfogy a szó, mint sem részletesen elszámithatná jótéteményeit.

Példák.

Де́рево зеленѣ́етъ. Ро́за цвѣтётъ. Дитя́ пла́четъ. О́вцы бле́ютъ Ло́шади ржу́тъ. Во́лки во́ютъ. Быкъ мыча́лъ. Соба́ки ла́яли. Дѣ́ти плясáли. Солда́ты пришли́. Дѣви́цы игра́ли. Дѣ́ло попра́вится. Болѣ́знь пройдётъ. Мой братъ слы́халъ, что у васъ въ дере́внѣ сгорѣ́ли три до́ма. Уче́ніе поле́зно, ита́къ бу́демъ

учи́ться, Молодо́й Влади́міръ путеше́ствовалъ по Россі́и въ продолже́ніе двухъ лѣтъ. На сѣ́верѣ ны́нѣшней Россі́и, за ты́сячу лѣтъ предъ симъ, оби́тали пре́дки на́ши Славя́не. Оні́ занима́лись землѐдѣліемъ, имѣ́ли города́ Кі́евъ и Смо́ленскъ на рѣкѣ́ Днѣ́прѣ, и Поло́цъ на Двинѣ́, но не составля́ли цѣ́лаго госуда́рства, а раздѣля́лись на мно́гія племена́, кото́рыя спо́рили и воева́ли ме́жду собо́ю; и бы́ли побѣжда́емы суро́выми свои́ми сосѣ́дями. Наконе́цъ желая прекрати́ть э̀то бѣ́дственное положе́ніе, оні́ избра́ли себѣ́ (въ 862. году́) Кня́зя Рю́рика, изъ пле́мени Ру́ссовъ, принадлежа́вшаго къ сосѣ́дственному Варя́говъ-Норма́новъ. Съ тѣхъ поръ на́чалось Россі́йское Госуда́рство, или́ Русь. Гла́вымъ го́родомъ его́ былъ Новго́родъ на рѣкѣ́ Волхо́вѣ. — Россі́я, раздѣле́нная на удѣ́лы, слабѣ́ла бо́лѣе, и бо́лѣе. Въ 1224. году́ напа́ли на неё Монго́лы, или́ Тата́ры и разби́ли Россі́янъ на рѣкѣ́ Ка́лкѣ. Враги́ удали́лись бы́ло обра́тно въ А́зію, но въ 1237. году́ вороти́лись въ числѣ́ пяти́сотъ ты́сячъ человѣ́къ, и покори́ли почти́ всю Россі́ю. Оні́ останови́лись во стѣ верста́хъ отъ Новаго́рода. — Я живу́ тепе́рь въ Москвѣ́, про́шлаго го́да жилъ въ Кі́евѣ, а впредь бу́ду жить въ Казані́. Я разсма́триваю карти́нки въ э̀тихъ кни́гахъ; часть разсмотрѣ́лъ вчера́, а оста́льныя разсмотрю́ за́втра. Быва́ло, въ мо́лодости моей́, я робо́талъ часо́въ по шестна́дцати въ су́тки. Прі́йдетъ быва́ло и просиди́тъ у насъ цѣ́лый ве́черъ. Ходи́лъ я быва́ло въ теа́тръ, но тепе́рь мнѣ́ не до того́. Ска́жетъ быва́ло сло́во, да и призаду́мается. Сиди́тъ быва́ло цѣ́лый часъ и молчи́тъ. Дава́й быва́ло писа́ть, и всю ночь пропи́шешь. Онъ бы́ло разсерди́тся, но я его́ успоко́илъ. Хо́дитъ быва́ло да посви́стываетъ. О́тдалъ бы́ло де́ньги, да пото́мъ взялъ наза́дъ. Заряди́лъ бы́ло ружьё, но не вы́стрѣлилъ.

A fa zöldel. A rózsa virágzik. A gyermek sir. A juhok mekegnek. A lovak nyeritenek. A farkasok orditanak. Az ökör bőgött. A kutyák ugattak. A gyermekek tánczoltak. A katonák eljöttek. A leányok játszottak. A dolog javulni fog. A betegség elmulik. Fivérem hallotta, hogy önöknél (nálatok) a faluban három ház elégett. A tanulás hasznos, annálfogva tanulni fogunk. A fiatal Vladimir Oroszországban két éven át utazgatott. A mostani Orosz birodalom éjszaki részén ezer

évvel ezelőtt elődeink a Szlávok laktak. Ők földmiveléssel foglalkoztak, városaik voltak: Kieff és Szmolenszk a Dnieper-, Polócz pedig a Dvina folyó mellett, de (szervezett) államot nem képeztek, hanem több törzsre voltak szétosztva, melyek egymással czivódtak és hadakoztak, s nyers szomszédjaik által többször meggyőzettek. Végtére megszüntetni óhajtván ezen nyomorult helyzetet, (862-ik évben) fejedelmül választották magoknak Rurikot az Oroszok törzséből, mely (t. i. törzs) a szomszéd Varjag-Normánok törzséhez tartozott. Ezen időtől kezdve jött létre az Orosz birodalom vagy Oroszország. Fővárosa volt Novgorod Volga vizénél. Oroszország több részre lévén szétosztva, jobban s jobban gyengült. 1224. évben megtámádtak azt a Mongolok vagy Tatárok, s Kalka folyamánál megverték az Oroszokat. Az ellenség visszavonult volt ugyan Ásiába, hanem 1237-ik évben ötszáz ezer ember kiséretében visszatért, és majd az egész Oroszországot meghóditotta. Novgorodtól száz versztnyi távolságban állapodtak meg. — Én most Moszkvában lakom, mult éven Kieffben laktam s jövőre Kazánban fogok lakni. Én a képecskéket nézegetem ezen könyvekben; egy részét átnéztem tegnap, a hátralevőket pedig holnap fogom átnézni. Mikor még fiatal voltam majd tizenhat óra hosszát dolgoztam naponta. Szokott volt eljönni és egész estvét nálunk elüldegélt. Egykor szoktam volt én szinházba járni, de most nem az van az eszemben. Egy szót szokott olykor mondani, s aztán elgondolkodik. Gyakran egész órát szokott elülni s szót sem szól. Néha ha hozzá fogok az iráshoz, egész éjjen át is irok. Ő olykor megharagudott ugyan, de én kiengeszteltem őt. Olykorolykor Járkálni szokott és fütyörész. Ádtadta volt ugyan a pénzt, de azután visszavette. Megtöltötte volt ugyan a fegyert, de ki nem sütötte.

Az igék jellegének használatáról.

155. §. Az igék jellegének használatára vonatkozólag meg kell jegyeznünk:

1. Hogy az igéket jellegökre nézve egymástól jól kell megkülönböztessük, s mindeniket saját jellegének kivánalmához képest helyesen használjuk; nevezetesen pedig az ige

egyszeres jellegét ott kell használnunk, hol a cselekvés rögtöni véghezvitelének kifejezésére van szükség; pl. блеснýла мóлнія, грянулъ громъ, fényt lövelt a villám, megdördült a mennykő; ha tettleges cselekvést akarunk kifejezni, határozott jelleget kell hasznnálnunk; pl. я идý én megyek, рыба плывётъ, a hal uszik; птúца летúтъ, a madár repül (t. i. tettleg); ellenben ha csak a cselekvési képesség kifejeztetni szándokoltatik, határozatlan jellegü ige vétetik igénybe; pl. рыба плáваетъ, птúца летáетъ, a hal uszkál, a madár repdes (t. i. alkotva van az uszásra, a repülésre), ugy szintén ha a cselekvés folytonosságát és tartósságát kivánjuk kifejezni, rendszerint használjuk az ige határozatlan jellegét; pl. я читáю кнúгу, könyvet olvasok (folytonosan); végtére a sokszoros vagyis ismétlő jelleg ott használtatik, hol a cselekvés ismétlése vagy régenteni megtörténte forog szóban; pl. чúтывалъ въ мнóгихъ кнúгахъ, sok könyvben olvastam (t. i. valaha vagy gyakran); видáлъ довóльно примѣровъ, elég példát láttam (t. i. életemben).

2. Az orosz nyelvnek sajátsága megkivánja, miszerint a mondatokban az igék hason jellegei használtassanak, s a különféle jellegek egymásután csak ugy következhetnek, ha jellegöket közelebbről meghatározó szók adatnak hozzájuk; pl. птúца слетѣла съ дéрева и ходúла по землѣ helyett kell mondani: птúца слетѣла съ дéрева и стáла ходúть по землѣ, a madár a fáról lerepült s a földön kezdett járni. Általában pedig arra kell ügyelni, hogy ugyanazon egy tárgynak cselekvését kifejező igék időre, jellegre, számra, személyre és nemre megegyezzenek; pl. я увúдѣлъ зáйца, взвёлъ курóкъ, приложúлся, вы́стрѣлилъ и далъ прóмахъ, megláttam a nyulat, felhuztam a kakast, neki szegeztem a fegyvert, kilőttem s nem találtam.

Példák.

Я писáлъ цѣлый день, и исписáлъ листóвъ трúдцать. У насъ, въ дерéвнѣ, выпáивали телятъ. Зáвтра я бýду игрáть на скрúпкѣ. Я сыгрáю эту пѣсню. Ты бýдешь читáть эту кнúгу, но когдá прочитáешь её? Мы бýдемъ твердúть урóкъ цѣлый день и, мóжетъ быть, вы́твердимъ. Этотъ лéкарь лечúлъ мнó-

гихъ больны́хъ, но не вы́лечилъ ни одного́. Не́ва никогда́ не замерза́ла такъ ра́но, какъ заме́рзла въ ны́нѣшнемъ году́. Я вчера́ подпи́сывалъ пи́сьма, и сего́ дня подписа́лъ уже́ де́сять. Всю ночь я не просыпа́лся, и просну́лся, когда́ уже́ разсвѣло. У́тро просвѣта́ло прекра́сно. Волны́ разбива́лись о круту́ю скалу́. Ло́дка разби́лась въ дре́безги. Я жива́лъ въ Москвѣ́, и ха́живалъ пѣшко́мъ къ Тро́йцѣ. Кто на мо́рѣ не быва́лъ, тотъ Бо́гу не ма́ливался. Мы пля́сывали въ ста́рые го́ды. Я ходи́лъ въ го́сти къ прія́телю. И вчера́ я шёлъ къ нему́, да вороти́лся. Солда́тъ ѣ́детъ верхо́мъ. На́ши солда́ты ѣздя́тъ о́чень хорошо́. Ло́шадь бѣжи́тъ по мостово́й. Прода́вецъ но́ситъ къ намъ това́ры. Сего́ дня онъ несётъ немно́го. Э́тотъ изво́щикъ во́зитъ меня́ всегда́. Кого́ онъ везётъ тепе́рь? Ма́льчикъ закрича́лъ. Ма́льчикъ вскри́кнулъ. Мы постуча́лись въ дверь. Мы сту́кнули въ дверь. Я наколо́лъ па́лецъ. Меня́ ко́льнуло въ бокъ. Ты отру́бишь кусо́къ. Ты ру́бнешь по де́реву. Онъ испуга́лъ птицъ. Онъ пу́гнулъ птицъ. Онъ замаха́лъ руко́ю. Онъ махну́лъ руко́ю. Пти́ца склева́ла пшени́цу. Пти́ца клю́нула пшени́цу. Солове́й сви́снулъ въ ро́щѣ. Ты поверну́ла ключъ въ замкѣ́. Солда́ты стряхну́ли съ себя́ снѣгъ. Онъ пры́гнулъ въ во́ду. Чи́жа захло́пнула за́падня. Трава́ поблекла́. Молоко́ проки́сло. Сосѣ́дъ нашъ огло́хъ, а жена́ его́ ослѣ́пла. Я чрезвыча́йно озя́бъ. Цвѣты́ безъ воды́ завя́ли. Вѣ́теръ ути́хъ. Ло́шадь издохла́. Ого́нь поту́хъ. Свѣ́чка пога́сла. Морехо́децъ поги́бъ. Наде́жда исчезла́. Черни́ла вы́сохли. Кафта́нъ промо́къ. На́ше хра́брое во́йско разби́ло непрія́теля, и взя́ло въ плѣнъ мно́жество солда́тъ. Я сочини́лъ письмо́, переписа́лъ на́ бѣло, подписа́лъ, запеча́талъ, сдѣ́лалъ на́дпись и отпра́вилъ на по́чту. Мой братъ хра́бро сража́лся и до́лго служи́лъ. Орёлъ лета́етъ бы́стро и разсѣка́етъ во́здухъ свои́ми крылья́ми. Вѣ́теръ шуми́тъ и во́етъ въ лѣсу́. Вско́рѣ взойдётъ со́лнце и озари́тъ насъ свои́ми луча́ми. Я хожу́ въ шко́лу и ѣ́зжу на охо́ту. Я иду́ въ шко́лу и ѣ́ду на охо́ту. Ло́шадь бѣжи́тъ и брыка́ется. Мой това́рищъ бралъ кни́гу, развёртывалъ её, чита́лъ и засыпа́лъ, а братъ его́ взялъ кни́гу, разверну́лъ её, почита́лъ и засну́лъ.

Egész nap irtam, és leirtam harmincz ivet. Nálunk a faluban sorra itatták a borjukat. Holnap hegedün fogok já-

szani. Eljátszom ezt a dalt. Te fogod olvasni ezt a könyvet, de mikor olvasod el (azt)? Egész nap könyv nélkül fogjuk tanulni a leczkét, s lehet hogy megtanuljuk. Ezen orvos sok beteget gyógyitott, de egyet sem gyógyitott ki. A Neva soha sem fagyott be oly korán, mint ez évben. Tegnap folyvást leveleket irtam alá, s már ma is tizet aláirtam. Egész éjjelenát nem ébredeztem, s felébredtem akkor, a mikor már megvirradt. A reggel gyönyörüen virradt meg. A habok megtörtek a meredek sziklákon. A sajka darabokra tört szét. Huzamosb ideig laktam Moszkvában, s a Háromsághoz gyalog jártam. A ki tengeren nem volt, az meg nem tanult imádkozni. Mi hajdanában szoktunk volt tánczolni. Vendégségbe eljártam a barátomhoz. Tegnap is mentem hozzá, de visszatértem. A katona lóháton megyen. Katonáink igen jól lovagolnak. A ló fut a kövezeten. A szatócs hord hozzánk kelméket. Ma nem sokat hoz. Ez a bérkocsis visz engem mindig. Kit visz ő most? A kis fiu elkiáltotta magát. A kis fiu felkiáltott. Mi zörgettünk az ajtón. Mi bekopogtunk az ajtón. Megszurtam az ujjamat. Oldalomba nyilalt. Te elvágod a darabot. Te a fába vágsz. Ő megijesztette a madarakat. Ő (egyszerre) ráriasztott a madarakra. Ő integetett kézzel. Ő kezével intett. A madár felcsipdeste a buzát. A madár csipett a buzába. A fülemile egyet csattant (dalolt) a ligetben. Te a kulcsot megforditottad a zárban. A katonák lerázták magukról a havat. Ő a vizbe ugrott. A csizt becsapta a csapda. A fü megfonnyadt. A tej megsovanyodott. Szomszédunk megsüketült, felesége pedig megvakult. Rendkivül megfáztam. A virágok viz nélkül elfonnyadtak. A szél lecsendesült. A ló megdöglött. A tüz kialudt. A gyertya elaludt. A tengerész elveszett. Elveszett a remény. A tinta kiszáradt. A rok átázott. Bátor katonaságunk szétverte az ellenséget, és sok katonát hurczolt rabságba. Elkészitettem a levelet, tisztára átirtam, aláirtam, bepecsételtem, a czimet felirtam és elküldtem a postára. Fivérem vitézül harczolt és sokáig szolgált. A sas sebesen repdes, s szárnyaival hasitja a levegőt. A szél zug és süvöltöz az erdőben. Nem sokára feljön a nap és sugárainak fényével körülvesz bennünket. Járok iskolába és nyargalok a vadászatra. Megyek az iskolába és megyek (lóháton, szekeren) a vadászatra. A

ló szalad és rugdos. A társam (czimborám) magához vette a könyvet, forgatta azt, olvasott és szokás szerint elaludott, fivére pedig elővette a könyvet, egyet forditott benne, kissé olvasott s azonnal elaludt.

Az igék alakjainak használatáról.

156. §. 1. A szenvedő ige mellett, vagy sajátitó eset *отъ* elöljáróval, vagy pedig eszközlő eset elöljáró nélkül, használtatik; pl. Да́рій побѣждёнъ былъ отъ Алекса́ндра, vagy Да́рій побѣждёнъ былъ Алекса́ндромъ, Dárius Sándor által meggyőzetett. Oly igék helyett, melyek szenvedő alakban nem használtatnak, cselekvő jelentésü ige alkalmaztatik; pl. nem lehet mondani: дѣти біе́мы ма́терью, mert бить igének nincs szenvedő jelen idejű igeneve, kell tehát mondanunk: ма́терь бьетъ дѣте́й, az anya veri gyermekeit; általában meg kell jegyeznünk, miszerint igenevekkel, melyek itt mindenkor röviditett alakban fordulnak elő, képzett szenvedő igék többnyire csak a magasabb irályban használtatnak; a közbeszédben pedig csak ritkán vétetnek igénybe, s ha mégis néha előfordulnak, tudnunk kell, hogy a határozatlan módban *у* végzetü igenév csak akkor marad változatlanul, ha semmiféle főnévre nem vonatkozik; ellenben ha a mondatban főnév van, melyhez mint alanyhoz visszonyul, ezen főnévvel megegyeztetik számban, nemben és esetben; pl. таки́мъ о́бразомъ колеса́ въ э́той маши́нѣ мо́гутъ быть дви́ганы, ily módon hozathatnak a kerekek ezen gépben mozgásba; azonban e helyen is sokkal helyesebb a mondatot cselekvőleg kifejezni; u. m. таки́мъ о́бразомъ колеса́ въ э́той маши́нѣ мо́жно дви́гать, ily módon lehet a kerekeket ezen gépben mozgásba hozni.

2. A visszaható igék, melyek *ся*-ra végződnek, u. m. би́ться verekedni, nem csak mint visszaható, hanem mint szenvedő igék is használtatnak, főkép ha eszközlő- vagy *отъ* elöljáróval összekapcsolt sajátitó eset nincs a mondatban; pl. какъ пи́шется э́то сло́во? hogyan iratik ezen szó? de ha a személyt szükséges kitenni, akkor többnyire a cselekvő mondat-szerkezet alkalmaztatik; pl. какъ вы пи́шете э́то сло́во? hogyan irja ön ezt a szót? s épen nem lehet mondani: какъ пи́шется отъ васъ э́то сло́во? egyébiránt vannak *ся* vég-

zetü szenvedő igék, melyekhez az eszközlő eset helyesen alkalmaztatik; pl. Угóрскій корóль коронýется Примáсомъ Вéнгріи, a magyar király Magyarország Primása által koronáztatik.

Довожýсь, доводи́ться ige a rokonsági származás kifejezésénél mindenkor két nevező esetet felvesz; pl. онъ мнѣ довóдится рóдственникъ, ő nekem rokonom (t. i. kimutatva a rokonsági izek szerint); онá ей доводи́лась двоюрóдная сестрá, ő neki két testvértőli nővére; онъ емý доведётся сватъ, ki fog tünni, mikép ő neki sógora,

Роди́ться születni, százmazni ige mindenkor sajátitó esetet vesz fel *отъ* előljáróval; pl. онъ роди́лся отъ знамени́таго рóду, ő nevezetes családból (nemzetségből) (született) származott.

3. A személytelen igék használatát illetőleg meg kell jegyeznünk, hogy azok helyét sokszor a melléknevek röviditett alakjának dologneme pótolja; pl. позвóлено megengedtetik, meg van engedve; нáдобно, szüséges; továbbá hogy ha valamely lelketlen lény által előidézett hatásról van szó, ezen lelketlen lényt jelentő főnév az eszközlő esetbe, a hatást kifejező ige pedig személytelenül a mult ideju dolognembe tétetik; pl. грáдомъ поби́ло хлѣбъ, a jég elverte az életet (gabonát); вѣтромъ унеслó корáбль на мель, a szél zátonyra vitte a hajót.

4. A szenvedő igéknek van határozatlan és határozott jellegök; a határozatlan jelleget képezik a jelen ideju igenevek, a határozott jelleget pedig kifejezik a mult ideju igenevek; pl.

Jelen idő: я награждáемъ.
Mult idő: я былъ награждáемъ.
Jövő idő: я бýду награждáемъ

határozatlan jellegü szenvedő igék; ellenben

Jelen idő: я награждéнъ
Mult idő: я былъ награждéнъ.
Jövő idő: я бýду награждéнъ

határozott jellegü szenvedő igék.

Példák.

Цáрскій укáзъ былъ получéнъ вчерá. Сей домъ продаётся. Чья лóшадь прóдана? Сей укáзъ испóлненъ. Дóбрыя дѣти

любимы своими родителями. Честные люди всѣми уважаемы, а безчестные презираемы. Встарину чиновники награждаемы были парчевыми кафтанами. Честность и добрыя дѣла всегда будутъ чтимы. Ладожскій каналъ оконченъ въ тридцатыхъ годахъ XVIII-го вѣка. Мой дѣдъ былъ ранёнъ въ сраженіи при Цорндорфѣ, а братъ убитъ при Бородинѣ. Наполеонъ былъ пораженъ при Лейпцигѣ. Наполеонъ окончательно разбитъ при Ватерлоо. Эта книга напечатана очень красиво. Она была напечатана впервые въ концѣ XVIII-го столѣтія. Ты вскорѣ будешь награжденъ по заслугамъ. Карета везена была четырьмя вороными лошадьми. Позади сарая построена конюшня. Вѣрный другъ познается въ несчастіи. Санктпетербургъ основанъ Императоромъ Петромъ Великимъ въ началѣ прошедшаго столѣтія, на топкихъ берегахъ быстрой Невы. Россія обитаема многими народами. Добрые цари любимы своими подданными, и уважаемы сосѣдями. Храбрые воины бываютъ щедронаграждаемы. Въ Грамматикѣ должны быть наблюдаемы многія правила. Ссоры должны быть прекращаемы. Награда должна быть пріобрѣтаема службою и трудами. Древніе Россіяне были тревожимы сильными сосѣдями, Варягами и Хазарами. Враждущіе часто бываютъ примиряемы посредниками. Разбойники всегда бываютъ преслѣдуемы и истребляемы законною властью. У языческихъ Славянъ были обожаемы истуканы и священные лѣса. Эти дѣти будутъ воспитываемы и обучаемы безденежно. Великій полководецъ будетъ славимъ и чтимъ въ потомствѣ. Этотъ солдатъ ранёнъ, а товарищъ его убитъ на войнѣ. Это ружьё заряжено. Мѣха эти привезены изъ Сибири. Я утѣшенъ этимъ извѣстіемъ. Этотъ вѣнокъ сплетёнъ моимъ братомъ. Деньги сбережены рачительно. Изъ раны у него вынута пуля. Москва была разорена и сожжена врагами. Татары были побѣждены и разбиты на Куликовомъ Полѣ. Игорь былъ убитъ Древлянами. Древляне были наказаны за убіеніе Игоря. Рюрикъ былъ призванъ въ Россію и возведенъ на престолъ. Мой домъ будетъ вскорѣ построенъ. Это поле будетъ вспахано. Гдѣ будутъ спрятаны деньги? Сколько денегъ будетъ вынуто изъ сундука? Труды мои будутъ увѣнчаны успѣхомъ. Въ Москвѣ коронуются Россійскіе монархи.

A császári (czári) rendelet (ukáz) tegnap juttatott kézhez. Ezen ház eladatik. Ki lova adatott el? Ezen rendelet (ukáz) végrehajtatott. A jó gyermekek szerettetnek szülőik által. A becsületes emberek mindenki által tiszteltetnek, a becstelenek pedig gyülöltetnek. Régenten a hivatalnokok aranyszövetü köntösökkel jutalmaztattak. A becsületesség és a jó cselekedetek mindenkor fognak tiszteletben tartatni. A ladogai csatorna a XVIII-ik század harminczadik évében végeztetett be. Az én nagyatyám Czorndorfnál ütközetben sebesittetett meg, a fivérem pedig Borodinónál öletett meg. Napoleon Lipcsénél veretetett meg. Napoleon Vaterlonál végkép megveretett. Ezen könyv igen szépen nyomatott ki. Először nyomatott a XVIII-ik század végén. Te nem sokára megjutalmazva leszesz érdemeid szerint. A kocsi négy fekete ló által vonatott. A szekérszin háta mögött lóistálló épittetett. A hü barát szerencsétlenségben ismertetik meg. Sz.-Pétervár a mult század elején nagy Péter császár által a sebes Neva mocsáros partjain alapittatott. Oroszországot sokféle nép lakja. A jó királyokat szeretik alattvalóik és becsülik szomszédjaik. A vitéz katonák bőkezüleg jutalmaztatnak. A nyelvtanban sokféle szabályt kell szem előtt tartani. A czivódások megszüntetendők. A jutalom szolgálattal és munkával megérdemlendő. Az ős oroszokat hatalmas szomszédjaik a Varjagok és Chazárok háborgatták. Az ellenségeskedők gyakran közbenjárók által kibékittetnek. Az utonállók (gyilkosok) mindig törvényes hatalom által üldöztetnek és pusztittatnak. A pogány Szlávoknál bálvány képek és szentelt erdők imádtattak (istenitettek). Ezen gyermekek ingyen neveltetni és tanittatni fognak. A nagy hadvezér dicsőittetni és tiszteltetni fog az utódoknál. Ezen katona megsebesült, társa pedig megöletett a háboruban. Ezen fegyver meg van töltve. Ezen prémek Sziberiából hozattak. Megvagyok vigasztalva (örvendeztetve) ezen hir által. Ezen koszoru fivérem által fonatott. A pénz gondosan el van téve. A sebéből golyó vétetett ki. Moszkva az ellenség által fel volt dulva és perzselve. A Tatárok meggyőzettek és megverettek Kuliko mezején. Igor megöletett Drevlyánok által. A Drevlyánok megvoltak büntetve Igor megöletéseért. Rurik meghivatott Oroszor-

szágba és trónra emeltetett. Házam nem sokára föl lesz épitve. Ezen mező fel lesz szántva. Hol lesz elrejtve a pénz? Mennyi pénz fog kivétetni a ládából? Fáradozásim sikerrel lesznek koronázva (v. fáradozásaimat siker fogja koronázni). Moszkvában koronáztatnak az oroszországi uralkodók.

Az igenevek használatáról.

157. §. Az igenevek használatát illetőleg tudnunk kell:

1. Hogy azok az irálynak fő ékét tevén, leginkább irodalmi müvekben fordulnak elő, mig a közbeszédben használatuk igen ritka.

2. Hogy a hajlithatlan igenévnek mindenkor vonatkoznia kell azon személyre, melyről a főmondatban van szó; pl. онъ пришёдъ туда́, уви́дѣлъ, ő eljövén oda, meglátta; вы, гуляя, уста́ли, ön sétálva kifáradt; они́, сидя́, рабо́таютъ, ők ülve dolgoznak; azonban ha a hajlithatlan igenév mint igehatározó határozatlan módu ige mellett előfordul, akkor az érintett hajlithatlan igenév tulajdonitó esetel is megfér; pl. имъ удо́бно рабо́тать, сидя́, nekik jó dolgozni ülve; тебѣ мо́жно уста́ть ходи́вши, te elfáradhatol járkálva; больно́му велѣно́ проха́живаться потеплѣ́е одѣ́вшись, a betegnek meghagyatott a sétálás, ha melegebben öltözködik; ily esetben a hajlithatlan igenév helyett lehet használni a hajlitható igenevet is; u. m. имъ удо́бно рабо́тать сидя́щимъ; тебѣ́ мо́жно уста́ть ходи́вшему; больно́му, велѣно́ проха́живаться потеплѣ́е одѣ́тому.

3. A jelen ideju hajlithatlan igenév nem csak az ige jelen, hanem mult és jövő ideje mellett is jól alkalmazható; pl. стоя́ смотрю́, állva nézek; сидя́ сплю, ülve alszom; стоя́ смотрѣ́лъ, állva néztem; стоя́ бу́ду смотрѣ́ть, állva fogok nézni; ugy szintén a mult ideju hajlithatlan igenév is akár mult, akár jelen, akár jövő idővel egyeztethető; u. m. просну́вшись всталъ, kialudván magát felkelt; просну́вшись встаю́, kialudván magamat felkelek; вы́шедши смотрю́, kijövén nézek; вы́шедши бу́ду смотрѣ́ть, kijövén nézni fogok.

4. Бу́дучи, бывъ hajlithatlan igenevek ugy használtatnak, mint a többi hajlithatlan igenevek, azonkivül magukhoz

vesznek vagy eszközlő esetet, vagy pedig melléknév- vagy szenvedő igenévből álló nevező esetet; — станóвясь, ставъ rendesen csak melléknevek nevezőjével vagy eszközlő esettel használtatnak; pl. бýдучи прилéженъ хорошó учи́лся, szorgalmatos lévén, jól tanult; станóвясь старѣе дѣлается умнѣе, öregebbé válván, eszesebbé lesz; бывъ бѣденъ, ограни́чивалъ свои́ желáнія, szegény lévén, korlátozta kivánságait; стáвъ богáтъ, пожелáлъ ли́шняго, gazdagabbá válván, megkivánta a feleslegest.

Példák.

Стра́ждущій человѣкъ жáлуется. Вы́ѣзженная лóшадь не пугли́ва. Плáчущее дитя́ меня́ разжáлобило. Любя́щій бли́жняго самъ бывáетъ люби́мымъ. Ши́тый зóлотомъ мунди́ръ не дешёвъ. Пóдать, собирáемая дéньгами, отправля́ется въ гóродъ. Вотъ пти́ца зовóмая попугáемъ. Я слы́шу ржýщую лóшадь, воркýющаго гóлубя, лáющую собáку, мычáщую корóву, поющаго пѣтухá, гремя́щій громъ, журчáщій ручéй, бушýющее мóре и ревýщій вѣтеръ. Плы́вя по мóрю, береги́сь мелéй. Наýдивъ ры́бы, мы свари́ли ýху. Вы́стрѣливъ изъ ружья́, охóтникъ упáлъ. Рóя я́му другóму, самъ въ неё попадёшь. Петръ Вели́кій, пострóившій Санктпетербýргъ, предви́дѣлъ егó вели́чіе. Санктпетербýргъ пострóенный Петрóмъ Вели́кимъ, превзошёлъ ожидáнія своегó основáтеля. Сдѣлавъ добрó, мы чýвствуемъ удовóльствіе. Дѣлая добрó бли́жнимъ, мы исполня́емъ свой долгъ. Дáвши слóво, держи́сь, а не дáвши, крѣпи́сь. Получáя жáлованье, ты дóлженъ труди́ться. Получи́въ жáлованье, я расписáлся. Забóтясь о тѣлѣ, не пренебрегáй душёю. Дождь, шéдшій вчерá, прохлади́лъ вóздухъ. Человѣкъ, желáющій быть счастли́вымъ, дóлженъ быть умѣренъ въ свои́хъ желáніяхъ. Дѣло, касáющееся до васъ, мнѣ не извѣстно. Дѣви́ца, поливáющая цвѣты́ въ моёмъ садý, мнѣ сестрá. Червь, ползáющій по землѣ, и бáбочка, летáющая по цвѣтáмъ, рáвно чудéсно устрóены. Нашъ сосѣдъ, не имѣвшій ни грóша, тепéрь разжи́лся торгóвлею. Зажги́ потýхшую свѣчу, и вы́три замéрзшее стеклó. Добрó, твори́мое бли́жнимъ, не пропадáетъ. Бумáга, сочиня́емая тобóю не пойдётъ въ дѣло. Найди́ искóмое числó. Услýга, требýемая благодáрностью, должнá быть испóлнена. Дóлжно

помогáть несчáстному, гони́мому судьбóю и преслѣ́дуемому неудáчами. Письмó, напи́санное тобóю, завернýтое въ бумáгу и запечáтанное сургучёмъ, лежи́тъ у меня́ на столѣ́. Я вспóмнилъ забы́тое слóво. Дѣ́ло кóнченное въ уѣ́здномъ судѣ́, поступи́ло въ палáту. Вотъ дѣ́ло, никогдá не ви́данное и неслы́ханное. Бережёнаго и Богъ бережётъ. Бывъ солдáтомъ, онъ сражáлся хрáбро. Шéдши домóй, я посѣти́лъ дрýга. Онъ отвѣчáлъ мнѣ смѣю́чись. Яви́вшись къ начáльнику я óтдалъ емý письмó.

A szenvedő ember panaszkodik. A kigyakorlott ló nem bokros. A siró gyermek engem szánakozásra inditott. A ki felebarátját szereti, azt viszont szeretik. Aranynyal kivarrt (himzett) egyenruha nem olcsó. A pénzben özszegyüjtött adó a városba küldetik. Ime a madár, melyet szajkónak hivnak. Én hallom a nyeritő lovat, a turbékoló galambot, az ugató kutyát, a bőgő tehenet, az éneklő kakast, a dörgő menykövet, a csergedező patakot, a zugó tengert és a süvöltő szelet. Tengeren evezvén őrizkedjél zátonytól. Halat fogván (horgon), főztünk levet. A vadász, kilövén a fegyvert, leesett. A ki másnak vermet ás, maga esik bele. Nagy Péter, ki Sz. Pétervárt épitteté, előre látta annak nagyságát. A nagy Péter által alapitott Sz. Pétervár felülmulta alapitójának várakozását. Jót tevén, megelégedést érzünk. Felebarátjainkkal jót tevén teljesitjük kötelességünket. Ha szót adtál, tartsd meg azt, ha nem adtál, a mellett maradj. Ha fizetést kapsz, tartozol dolgozni. Felvevén a fizetést, nyugtát adtam. A testről gondoskodván, ne hanyagold el a lelket. A tegnap esett eső meghüsitette a levegőt. Az, ki boldog kiván lenni, vágyaiban mértékletes legyen. Az önt érdeklő ügy előttem ismeretlen. A kertemben virágokat öntöző leány, hugom. A földön csuszó féreg és a virágokon szállangó pillangó egyaránt csodálatosan alkotvák. Szomszédunk, kinek fillére sem volt, most kereskedés által meggazdagodott. Gyujtsd meg az elaludt gyertyát, és töröld meg a megfagyott üveget. Azon jó, mit felebarátjainkkal teszszük, el nem vész. Az általad készitett iromány el nem fogadtatik. Keresd fel a feltalálandó számot. Háladatosság által igényelt szolgálat teljesitendő. A sors által üldö-

zött és a balesetek által sanyargatott szerencsétlent segiteni kell. Az általad megirt, papirba betakart és pecsétviaszszal bepecsételt levél nálam fekszik az asztalon. Eszembe jutott az elfelejtett szó. A járási biróságnál elvégzett ügy áttétetett a felsőbb birósághoz. Ime soha nem látott és nem hallott ügy. Az őrizkedőt az Isten is őrzi. A midőn katona volt, vitézül harczolt. Haza (menvén) menetelem alkalmával meglátogattam barátomat. Ő nevetve felelt nekem. Megjelenvén a főnökömnél, ádadtam neki a levelet.

Az igék által vonzott esetek használatáról.

A nevező és sajátitó esetet vonzó igékről.

158. §. 1. Az igéknek nevező esettel való egyeztetését a kötigére vonatkozó szabályok előadásánál eléggé kimeritően tárgyaltuk, itten elegendőnek tartjuk megemliteni, miszerint есмь, бывáю, станóвюсь, сдѣлаюсь és называ́юсь főkép azon igék, melyek mellett két nevező eset használtatik.

2. Sajátitó esetet vonzanak: *a*) mind azon cselekvő igék, melyek előtt tagadó *не* szócska áll; pl. не говорí пустыхъ рѣчéй, ne beszélj haszontalan beszédeket; ezen szabály akkor is áll, ha *не* szócska személyes ige előtt lévén a mondatban levő határozatlan módu cselekvő igére vonatkozik; pl. не хочý писáть письмá, nem akarok levelet irni; de ha *не* szócska az ige alkatrészét teszi, akkor az ige tárgyesetet vonz; pl. ненавíжу клеветý, utálom a rágalmat; ugy szintén tárgyesetben áll a főnév akkor is, ha a tárgy nem részletes, hanem egész terjedelmébeni fogalma szerint kifejeztetik; pl. Богъ не лю́битъ непрáвду, az Isten nem szereti az igazságtalanságot; valamint akkor is tárgyesetben áll a főnév, ha *не* szócska nem magára az igére, hanem igehatározóra vonatkozik; pl. онъ пи́шетъ письмó нé скоро, ő nem szaporán irja a levelet; ha *не* tagadó szócska *едва ли*, *чуть ли* (aligha) szavak után következik, valamint ha kérdő *ли* szócskával előfordul, hasonlag tárgy esetbe tétetik a főnév; pl. онъ едвá ли не теря́етъ врéмя, ő aligha nem vesztegeti az időt. *b*) oly cselekvő igék vonzanak sajátitó esetet, melyeknek cselekvésök határozatla-

nul a tárgy valami részére, vagy csak valami kevés idejü tartósságra vonatkozik; pl. дай мнѣ дéнегъ, adj nekem pénzt; вы́пей воды́, igyál (kevés) vizet; одолжи́ мнѣ твоегó нóжика, légy szives nekem adni késecskédet (értetődik rövid időre); ide tartoznak: дáть толчкá meglökni, дать щелкá pofon ütni, дать прóмаху elhibázni, népies kifejezések. *c*) Sajátitót vonzanak azon igék, melyek óhajtást, kivánságot, várakozást vagy igyekezetet kifejeznek; pl. я вамъ желáю всякаго благополу́чія, én önnek minden szerencsét kivánok; чегó ты и́щешь? mit keresesz? всегó отъ негó ожидáть мóжно, mindent lehet tőle várni. *d*) reményt, félelmet, ijesztést, részvétet, fosztást kifejező igék; pl. онъ надѣется всегó лу́чшаго, ő mindent a legjobbat reményli; онъ боится паукóвъ, ő fél a pókoktól; онъ всегó пугáется, ő mindentől fél; я хочу́, чтобъ и ты причащáлся моéй рáдости, akarom, hogy te is részesülj örömömben; онъ лиши́лся всегó своегó имѣнія, ő minden vagyonától megfosztatott. *e*) стóитъ (ér, bir értékkel), szintén sajátitó esetet vonz, ha az érték nem pénzben van kifejezve; pl. эта тя́жба ему́ стóитъ полови́ны егó имѣнія, ezen pere jószágának felébe került; de ha az érték pénzben van kifejezve, akkor tárgyesettel áll; pl. это колечкó мнѣ стóитъ сто рублéй, ezen gyürü nekem száz rubelbe került; касáться ige, ha elvont vagy élettelen tárgyra vonatkozik, sajátitó esettel használtatik; pl. косну́ться вáжнаго предмéта, fontos tárgyat érinteni; ha pedig élő s lelkes tárgyra vonatkozik, sajátitót vesz maga mellé *до* előljáróval; pl. это до васъ касáется, ez önt érdekli; жалѣть, ha annyit tesz mint „sajnálni", sajátitó esetet vonz előljáró nélkül; pl. жалѣть свои́хъ рукъ, kezeit sajnálni; пожалѣть рубля́, sajnálni egy rubelt; жаль ему́ потеря́нной вéщи, sajnálja az elveszett tárgyat; ha pedig „fájlalni" a jelentése, *о*, *обо* előljáróval az előljárós esetet vonzza; pl. жалѣть о потеря́нномъ врéмени, fájlalni az elveszett időt; *f*) kerülést, menekvést és óvakodást kifejező igék; pl. убѣгáть смéрти, kerülni a halált; избѣгнуть настоящей опáсности, megmenekülni a jelenlevő veszedelemtől.

1. Jegyzet. Испрáшивать mint ismétlő s határozatlan jellegü ige sajátitó esetet vonz; pl. испрáшивать наград́ы, jutalmat kikérni; ellenben испроси́ть mint határozott jellegü ige tárgyesettel áll; pl. ис-

просить награ́ду, kikérni a jutalmat; hasonlókép заслу́живать és заслужи́ть majd sajátitó-, majd tárgyesettel áll. Ищу́ ha egy bizonyos határozott tárgyra vonatkozik, tárgyesetet vonz; pl. я ищу́ свою́ жену́, keresem feleségemet; ellenben ha határozatlanul akarjuk a tárgyat kifejezni, akkor az illető főnevet a sajátitó esetbe tesszük; pl. я ищу́ жены́, nőt (általában véve) keresek; ezen szabályt követik némely más igék is, melyeket leginkább gyakorlat által lehet megtanulni.

2. Jegyzet. A sajátitó esetet vonzó igéktől származott fő- és melléknevek szintén sajátitóval állnak; pl. до́брый человѣ́къ чуждъ за́висти и зло́бы, a jó embernek nem sajátsága az irigység és a gonoszság.

Példák.

Не тре́буй уваже́нія, а заслу́живай. Вы сто́ите похвалы́. Че́стные лю́ди боя́тся Бо́га. Хо́чешь ли хлѣ́ба? Лѣни́вцы не хотя́тъ ничего́ дѣ́лать. Не чита́й э́той кни́ги. Я не люблю́ игры́. Не хочу́ пить воды́. Не могу́ терпѣ́ть сплетне́й. Не возмо́жно чита́ть кни́гу въ су́мерки. Я не охо́тно принима́ю лека́рство. Ты не всегда́ говори́шь пра́вду. Я доста́лъ дро́въ. Ма́льчикъ нау́дилъ ры́бы. Купе́цъ навёзъ сюда́ ра́зныхъ кни́гъ. Това́рищъ мой ожида́етъ награ́ды. У меня́ про́сятъ по́мощи. Вы хоти́те отды́хать. Ю́ноша жа́ждетъ уче́нія. До́брый человѣ́къ избѣга́етъ о́бщества поро́чныхъ. Сиди́мъ у мо́ря и ждёмъ пого́ды. Во́инъ и́щетъ сла́вы. Поро́чные боя́ться до́брыхъ. Че́стный человѣ́къ стыди́ться лжи и обма́на. Мой дру́гъ де́ржится че́сти. Э́ти лю́ди домога́ются по́честей. Мы опаса́емся наводне́нія. Остерега́йся оши́бокъ. Слу́шайся до́браго совѣ́та. Мой другъ чужда́ется люде́й и свѣ́та. Моему́ бра́ту испра́шиваютъ посо́бія. Твой трудъ заслу́живаетъ по́хвалу. Не пей холо́днаго, тебѣ́ жа́рко. Не бери́ на себя́ чего́ испо́лнить немо́жешь. Я ѣ́мъ хлѣ́бъ, и пью во́ду. Я не ѣ́мъ хлѣ́ба, но пью во́ду. Я ѣ́мъ хлѣ́бъ, но не пью воды́. Я не ѣ́мъ хлѣ́ба, ни не пью воды́. Не дѣ́лай никому́ зла. У насъ нѣтъ рабо́ты. Ста́нетъ ли у тебя́ де́негъ? Моего́ бра́та тамъ не́ было. Нарѣ́жь хлѣ́ба и нале́й воды́. Припаси́ со́ли. Приходи́ ко мнѣ́ поѣ́сть свѣ́жей ры́бы. Ищи́ сла́вы и че́сти въ до́брыхъ дѣла́хъ. Тру́дно въ свѣ́тѣ дости́гнуть знамени́тости. Жаль мнѣ́ люде́й глупы́хъ и неуче́й.

Ne követelj tekintélyt, hanem érdemeld meg. Ön megérdemli a dicséretet. A becsületes emberek félnek az Is-

tentől. Akarsz-e kenyeret? A restek semmit sem akarnak tenni. Ne olvasd ezt a könyvet. Én nem szeretem a játékot. Nem akarok vizet inni. Nem türhetem a pletykát. Lehetetlen alkonyatkor könyvet olvasni. Nem őrömest szedem az az orvosságot. Te nem mindig beszélsz igazat. Kaptam tüzifát. A kis fiu halat fogott. A kereskedő különféle könyveket hozatott ide (szekéren). A czimborám jutalmat vár. Segélyt kérnek tőlem. Ön nyugodni akar. Az ifju sovárog tanulás után. A jó ember kerüli a bünösök társaságát. A tengernél ülünk és várjuk a jó időt. A katona dicsőséget keres. A bünösök félnek a jóktól. A becsületes ember szégyenli a hazugságot és a csalást. Barátom a becsülethez tartja magát. Ezen emberek rang után törekednek. Mi félünk a vizártól. Őrizkedjél a hibáktól. Hallgasd a jó tanácsot. Barátom idegenkedik az emberektől és a világtól. Fivéremnek kéregetnek segélyezést. Fáradalmad (munkád) érdemel dicséretet. Ne igyál hideget, hőséged van. Ne válalj magadra a mit nem teljesithetsz. Kenyeret eszem és vizet iszom. Én nem eszem kenyeret, hanem vizet iszom. Eszem kenyeret, de vizet nem iszom. Én nem eszem kenyeret s vizet sem iszom. Senkinek se tégy roszat. Nincs dolgunk. Jut-e pénzed? Fivérem nem volt ott. Szelj kenyeret és tölts vizet. Hozz sót. Jöjj hozzám (egy kis) fris halat enni. Keress dicsőséget és becsületet jó cselekedetekben. Nehéz a világon hirnevességre jutni. Sajnálom az ostoba és tudatlan embereket.

A tulajdonitó esetet vonzó igékről.

159. §. Tulajdonitó esetet vonzanak: *a*) a csodálkozást, nevetést, örömet jelentő igék; pl. всѣ удивля́ются вели́кимъ его́ дѣя́ніямъ, mindnyájan bámulják az ő nagy tetteit; чему́ вы смѣ́етесь? min nevet ön? Я тому́ о́чень ра́дуюсь, én annak igen örülök.

Jegyzet. Смѣя́ться ha annyit tesz, mint „kinevetni“, eszközlő esettel áll надъ előljáróval; pl. онъ надо мно́ю смѣ́ется, ő engem kinevet.

b) Tulajdonitó eset áll: внима́ть figyelni; зави́довать irigyelni; кла́няться, поклони́ться térdet hajtani, köszönteni, üdvözölni; моли́ться imádkozni; отмща́ть, отмсти́ть bosszut

állani, igék mellett; pl. внимáть комý valakire figyelni; онъ мнѣ завúдуетъ, irigyel tőlem; поклонúтесь вáшему брáту отъ меня́, köszöncse tőlem fivérét; молúться Бóгу, Istenhez imádkozni; отмщáть комý, bosszut állani valakin.

c) Учúть tanitani és ettől származott обучáть, пріучúть, научáть igék a személynek tárgyesetét, a tárgynak pedig tulajdonitóját vonzzák; pl. онъ меня́ обучáетъ рýсскому языкý, ő engem orosz nyelvre tanit.

d) Быть, valamint egyéb igék határozatlan módja mellett tulajdonitó eset áll; pl. быть здорóву и спокóйну душёю, пéрвое блáго, egészségesnek és lélekben nyugodtnak lenni, főkincs; нáдобно быть готóву на всякій случáй, késznek kell lenni minden eshetőségre; рабóтѣ слѣдовало быть кóнченной, a dolognak bevégzettnek kellett lennie; намъ мóжно быть спокóйнымъ, mi nyugodtak lehetünk; néha a tulajdonitó helyett eszközlő eset használtatik, a midőn t. i. a tulajdonitó eset által ki van jelölve a tárgy, melyre a cselekvés vonatkazik; pl. быть обязаннымъ комý либо (s nem обязану) lekötelezve lenni valakinek; быть покóрнымъ Провидѣнію (s nem покóрну), a Gondviselésnek alávetve lenni. Hasonlókép a személytelen igék is tulajdonitót vonzanak; pl. ребéнку хóчется пить, a gyermek ihatnék; мнѣ нездорóвится, nem szolgál az egészségem. Брáту моемý такъ кáжется, a fivéremnek ugy látszik.

e) Némely igék kétfélekép egyeztetnek a főnevekkel; pl. учúтель подарúлъ мнѣ кнúгу vagy учúтель подарúлъ меня́ кнúгою, a tanitó könyvet ajándékozott nekem, vagy a tanitó könyvvel ajándékozott meg engem; hasonlóképen удовлетворять elégtételt adni, покровúтельствовать pártfogolni, majd tárgy-, majd pedig tulajdonitó esetet vonzanak; содѣйствовать közreműködni, споспѣшествовать elősegiteni, соревновáть versenyezni, majd tiszta, majd *къ* elöljáróvali tulajdonitó esetet vonzanak: s nevezetesen a személyt jelentő főnév tulajdonitóba tétetik elöljáró nélkül, a cselekvés célját kifejező főnév pedig tulajdonitóba *къ* elöljáróval; pl. въ этомъ слýчаѣ содѣйствовалъ мнѣ другъ мой, ezen esetben barátom közreműködött nekem; вы содѣйствуете мнѣ къ достижéнію цѣли, ti közreműködtök nekem a czél elérésében.

f) A tetszést, ellenmondást, akadályoztatást, tiltást, ellenszenvet, segélyezést, engedélyezést, engedelmességet és illetőséget kifejező, valamint предъ, благо, противъ, преко szókkal összetett igék tulajdonitót vonzanak; pl. дóбрые благотворя́тъ бли́жнему, a jók jót cselekszenek a felebaráttal; не прекосло́въ ста́ршимъ, ellen ne mondj az öregebbeknek; мой сосѣ́дъ охо́тно помога́етъ бѣ́днымъ, szomszédom szivesen segiti a szegényeket.

g) Magától értetődik, hogy a tulajdonitó esetet vonzó igéktől származott fő- és melléknevek szintén tulajdonitó esetet vonzanak; pl. благодѣя́нія бли́жнимъ утѣша́ютъ насъ, felebarátjainkkal tett jótétemények vigasztalnak bennünket.

Példák.

Во́инъ слу́житъ Госуда́рю и оте́честву. Всякъ отдаётъ справедли́вость во́ину. Во́инамъ принадлежи́тъ сла́ва. Я по́далъ ми́лостыню бѣ́дному. Ты о́чень угоди́лъ своему́ дру́гу. Онъ повреди́лъ своему́ бра́ту. Гро́му предше́ствуетъ мо́лнія. Мы противоста́немъ врага́мъ. Не до́лжно потворствова́ть лѣни́вцамъ и потака́ть шалу́намъ. Э́тотъ молодо́й человѣ́къ надоѣ́лъ всѣмъ свое́ю болто́внею. Това́рищъ мой обѣща́лъ учи́телю испра́виться. Позво́льте мнѣ сѣсть. Э́тотъ шко́льникъ досади́лъ свои́мъ това́рищамъ. Никто́ не до́лженъ мстить врага́мъ, напроти́въ надлежи́тъ воздава́ть имъ до́бромъ за зло́. Мой хозя́инъ запрети́лъ свои́мъ людя́мъ отлуча́ться со двора́. Не льсти нико́му и всѣмъ говори́ пра́вду. Э́тотъ писа́тель подража́етъ Кры́лову. Весь наро́дъ ра́достно присягну́лъ царю́. Э́та кни́га нра́вится мое́й сестрѣ́. Покорнѣ́йше благодарю́ васъ, сказа́лъ я ему́. Бра́тъ у́читъ меня́ ариѳме́тикѣ. Ви́жу, что э́то чте́ніе тебя́ не удовлетворя́етъ. Удовлетвори́ ихъ жела́ніе. До́брые лю́ди помога́ютъ другъ дру́гу. Учени́ки соревну́ютъ свои́мъ това́рищамъ. Мы споспѣ́шествуемъ успѣ́ху поле́знаго дѣ́ла. Э́тотъ това́рищъ мнѣ́ другъ, а тебѣ́ то́лько прія́тель. Конь слуга́ человѣ́ку. Чита́лъ ли ты возраже́ніе проти́внику? Дѣтя́мъ неприли́чно упря́миться. Молоды́мъ на гуля́ньѣ весело́, а ста́рымъ ску́чно. Ученика́мъ ну́жно прилежа́ніе. Мнѣ доса́дна твоя́ ме́дленность. Скупе́цъ предпочита́етъ де́ньги сла́вѣ, а во́инъ сла́ву де́ньгамъ. Вѣрь

моему́ сло́ву. Это дѣло ка́жется ва́жнымъ нача́льнику. Мой со-сѣдъ уступи́лъ своему́ бра́ту имѣніе, и осчастливи́лъ его́.

A katona szolgál a fejedelemnek és a hazának. A katona iránt mindenki méltánylattal viseltetik. A katonákat illeti a dicsőség. A szegénynek alamizsnát adtam. Te igen eltaláltad barátod kedvét. Ő ártott fivérének. A menydörgést megelőzi a villamlás. Mi ellenszegülünk az ellenségnek. Nem kell a henyéket pártolni és a pajzánoknak mindent kedvökre hagyni. Ezen fiatal ember fecsegésével mindnyájoknak unalmat szerzett. Társam javulást igért a tanitónak. Engedjen leüljöm. Ezen tanoncz felbosszantotta társait. Senkinek sem kell bosszut állani az ellenségen, ellenben a roszat jóval kell viszonozni. Háziuram megtiltotta embereinek az udvart elhagyni. Ne hizelegj senkinek, s szólj mindenkinek igazat. Ezen iró utánozza Krilofft. Az összes nép örömest esküdött a czárnak. Ezen könyv tetszik nővéremnek. Legalázatosabban köszönöm, mondtam neki. A fivérem számtanra tanit engem. Látom, hogy ezen olvasás téged ki nem elégit. Elégitsd ki kivánságukat. A jó emberek egymást segitik. A tanitványok versenyeznek társaikkal. Mi elősegitjük a hasznos ügy előmenetelét. Ezen társam nekem barátom, neked pedig csak jó embered. A ló az ember szolgája. Olvastad-e az ellenfél czáfolatát? A gyermekekhez nem illik a makacskodás (makacskodni). A fiataloknak a sétáláson vigságuk, az öregeknek pedig unalmuk van. A tanitványoknak szüséges a szorgalom. Engem bosszant a te lassuságod. A fösvény többre becsüli a pénzt a dicsőségnél, a katona pedig a dicsőséget a pénznél. Higyj szavamnak. Ezen ügy fontosnak látszik a főnök előtt. Szomszédom átengedte javait a fivérének, s szerencsessé tette őt.

A tárgyesetet vonzó igékről.

160. §. Tárgyesetet vonzanak: *a*) cselekvő vagyis átható igék; pl. славнѣйшую тотъ получа́етъ побѣду, кто себя́ самаго́ побѣждаетъ, a legdicsőbb győzelmet az nyeri, ki önmagát meggyőzi; kivétetnek azon átható igék, melyeknek hatása nem egész tárgyra, hanem annak csak valamely ré-

szére vonatkozik; ugy szintén azok is, melyek mellett *не* tagadó szócska áll, minthogy ezen két esetben tárgyeset helyett sajátitó esetet kell használnunk; pl. спусти́ть воды́ vizet ereszteni (értetődik; a viz bizonyos részét), ellenben спусти́ть во́ду a vizet leereszteni (t. i. egy csepig); не испыту́й та́йны, ne nyomozd a titkot; не утвержда́й и не отрица́й чего́ не зна́ешь, ne állitsd és ne tagadd, a mit nem tudsz.

b) Жа́ловать, пожа́ловать igéről különösen kell megjegyeznünk, miszerint ha valamely hivatallal- vagy méltósággali felruházást jelent, tárgyeseten kivül még eszközlő esetet is vonz; pl. Госуда́рь изво́лилъ его́ пожа́ловать дворя́нствомъ, a fejedelem őt nemességre emelni méltóztatott; ha pedig anynyit tesz mint „ajándékozni“, akkor a személynek tulajdonitóját, a tárgynak pedig tárgyesetét vonzza; pl. пожа́ловалъ ему́ одну́ тру́бку, egy pipát ajándékozott neki. A társalgásban пожа́ловать udvarias kifejezül használtatik; pl. пожа́луйте ко мнѣ сего́ ве́черу, legyen szives ez estve hozzám eljönni; пожа́луйте мнѣ воды́, legyen szives nekem egy kis vizet adni.

c) Благодари́ть köszönni, hálát adni, a személy tárgyesetével, a tárgynak pedig *за* elöljáróval összekötött tárgyesetével áll; pl. благодари́ть Бо́га за ниспосла́нную благода́ть, за изліянныя ми́лости, hálát adni Istennek az adott malasztért és kegyelmeiért; néha azonban a személy tárgyesete helyett tulajdonitót vonz; pl. благода́рить судьбѣ́, про́мыслу, köszönni a sorsnak, a gondviselésnek.

d) Одолжа́ть, одолжи́ть (kölcsönözni) a személy tárgyesetét, a tárgynak pedig eszközlő esetét vonzza; pl. одложи́те меня́ три́дцатью рубля́ми, kölcsönözzön nekem harmincz rubelt.

e) Az időt és tért jelentő főnevek ezen kérdésre: mily sokáig? mily messze? a tárgyesetbe tétetnek; pl. я писа́лъ всю̀ ночь, egész éjjel irtam; я ѣ́халъ версту́, egy versztnyi utat tettem.

Példák.

Э́тотъ бога́тый помѣ́щикъ прода́лъ жени́но имѣ́ніе и сестри́нъ домъ своему́ бли́зкому сосѣ́ду. Я мо́ю себѣ́ ру́ки. Ты

кро́ешь домъ тесо́мъ. Садо́вникъ ро́етъ землю́. Я пью во́ду, а ты пьёшъ вино́. Ма́льчикъ вьётъ вѣнки́. По́ртные шьютъ пла́тье. Царь зи́ждетъ сла́ву своего́ оте́чества. Крестьяни́нъ жнётъ хлѣбъ. Ты жмёшь мнѣ ру́ки. Я беру́ жа́лованье. Онъ дерётъ мнѣ у́ши свои́мъ пѣніемъ. Какъ его́ зову́тъ? Глупцы́ врутъ вздоръ. Лиси́ца крадётъ куръ. Пти́цы кладу́тъ я́йца. Же́нщины пряду́тъ лёнъ. Слуга́ метётъ ко́мнату. Куда́ ты дѣнешь свою́ ло́шадь? Пасту́хъ стережётъ ове́цъ. Мы жнёмъ хлѣбъ. Часовы́е стерегу́тъ дворъ. Я толку́ пере́цъ. Ты пече́шь пироги́. Вы влечёте насъ за собо́ю. Крестья́не на́ши ткутъ сукно́. Я проси́лъ бума́ги. Ты попроси́лъ пера́. Ви́жу бу́дущее и предви́жу худо́й урожа́й. Я зналъ твоего́ дру́га. Въ че́тверть часа́ мы проѣ́хали версту́. Я прожи́лъ годъ въ дере́внѣ, но всю зиму́ былъ бо́ленъ. Насъ ча́сто занима́етъ кака́я нибу́дь пуста́я вещь бо́лѣе не́жели, ди́вное произведе́ніе приро́ды, кото́рое явля́етъ всю си́лу и прему́дрость Бо́жію. Я чту добродѣ́тель. Ты чтишь свои́хъ роди́телей. Я ско́ро прочту́ э́ту кни́гу. Ты зачтёшь э́то въ счётъ моего́ до́лга. Казначе́й вы́чтетъ де́ньги изъ жа́лованья. Я стелю́ ска́терть. Ты сте́лешь просты́ню. Смѣ́лость города́ берётъ. Зачѣ́мъ вы мнёте э́ту кни́гу? Я не мну ея́, а гла́жу. Несча́стный кля́нетъ свою́ судьбу́. Госуда́рь пожа́ловалъ хра́брому генера́лу золоту́ю са́блю.

Ezen földesur felesége jószágát és növére házát eladta közellevő szomszédjának. Mosom a kezemet. A házat deszkával feded. A kertész ássa a földet. Én vizet iszom, te pedig bort iszol. A kis fiu koszorukat fon. A szabók ruhát varrnak. A király hazájának dicsőségét emeli. A paraszt aratja a gabonát. Te szoritgatod kezeimet. Én kapok fizetést. Ő füleimet hasgatja éneklésével. Hogy hivják őt? Az ostobák zöldeket fecsegnek. A róka tyukokat lop. A madarak tojásokat tojnak. Az asszonyok lent fonnak. A szolga sepri a szobát. Hová teszed lovadat? A pásztor őrzi a juhokat. Mi gabonát aratunk. Az őrállók őrzik az udvart. Én borsot török. Te süteményt sütsz. Ti bennünket magatok után hurczoltok. Parasztjaink posztót szőnek. Én papirost kértem. Te tollat kértél. Látom a jövendőt és előrelátom a rosz termést. Ismertem barátodat. Egy negyed óra alatt egy versztnyi utat tettünk.

Egy évig laktam falun, de egész télen át beteg voltam. Minket gyakran valamely puszta dolog érdekel, mintsem a természet csodálatos szüleménye, mely az Isten teljes hatalmát és bölcseségét hirdeti. Én becsülöm az erényt. Te tiszteled szülőidet. Én hamar elolvasom ezt a könyvet. Te ezt az én adóssági számlámba beszámitod. A pénztárnok le vonja a fizetésből a pénzt. Én abroszt teritek. Te lepedőt teritsz. A bátorság városokat hódit (a ki mer, az nyer). Miért gyurja ezt a könyvet? Én nem gyurom (azt), hanem simitom. A szerencsétlen átkozza sorsát. A fejedelem a vitéz tábornagynak arany kardot ajándékozott.

Az eszközlő esetet vonzó igékről.

161. §. Eszközlő eset áll:

a) Szenvedő igék mellett; pl. письмó пи́сано мнóю, a levél általam iratott; Измáилъ взятъ Суворóвымъ, a Очáковъ Потéмкинымъ. Izmail bevétetett Szovoroff-, Ocsakoff pedig Potemkin által; továbbá eszközlő esetbe tétetik mind azon név, mely eszközt fejez ki; pl. пишý письмó перóмъ, черни́лами, a levelet tollal, tintával irom; eszközlő eset használtatik még azon főnevek mellett, melyek a tárgynak kitünő részét vagy jellemzetes tulajdonságát kifejezik; pl. онъ умóмъ слабъ, ő elméjére nézve gyenge; си́лою Гéркулесъ, erejére nézve Herkules; рóдомъ Россíяниnъ, születésére nézve orosz; вѣ́рою Христiáнинъ, hitére nézve keresztény.

b) Ezen kérdésekre: mily hosszu? mily vastag? mily széles? mily magas? vagy eszközlő-, vagy sajátitó- vagy pedig *въ* előljáróval összekapcsolt tárgyesettel felelünk; pl. эта бáшня имѣ́етъ двáдцать сáженъ вышинóю, vagy вышины́, vagy въ вышинý, ezen torony husz öl magas; этотъ дворъ двáдцать сáженъ длинóю, vagy длины́ vagy въ длинý, a двѣнáдцать шириною, vagy ширины́ vagy въ ширинý, ezen udvar husz öl hosszu és tizenkét öl széles.

c) Eszközlő eset a középfok mellett kifejezi az általános mértéket; pl. грáдусомъ теплѣ́е, холоднѣ́е, egy fokkal melegebb, hidegebb; гóдомъ старѣ́е, молóже, egy évvel öregebb, fiatalabb; головóю вы́ше, ни́же, egy fejjel magasabb, alacsonyabb;

de ha a mérték pontos kiszámitással mutattatik ki, akkor tárgyesetnek van helye *на* elöljáróval; pl. на арши́нъ длиннѣе или́ коро́че, egy rőffel hosszabb vagy rövidebb; на па́лецъ ши́ре или́ у́же, egy ujjnyival szélesebb vagy keskenyebb; ha pedig a középfok mellett *разъ* vagy *кра́та* szók előfordulnak, akkor a mennyiséget jelentő főnév *въ* elöljáróval a tárgyesetbe tétetik; pl. въ три кра́та бо́льшій, háromszor nagyobb; въ де́сять разъ бо́лѣе, tizszer nagyobb.

d) Ezen kérdésre: какъ? hogyan? szintén eszközlő esetbe tétetnek a főnevek; pl. мали́на растётъ куста́ми, a málna bokrokként nő; пыль столбо́мъ подня́лась, a por oszlopként emelkedett fel.

e) Az év szakainak és a nap részeinek kifejezéseül szolgáló főnevek ezen kérdésre когда́? mikor? eszközlő eset által fejeztetnek ki; pl. весно́ю сѣемъ, а о́сенью пожина́емъ, tavaszszal vetünk, őszszel pedig aratunk.

f) Eszközlő esetet vonzanak mind azon igék, melyek ezen kérdésekre megfelelnek: minőnek tartatik? minőnek látszik? hogyan hivatik? mivé lett? pl. всѣ лю́ди его́ почита́ютъ бога́тымъ, mind az emberek őt gazdagnak tartják; всѣ наро́ды Петра́ Пе́рваго называ́ютъ вели́кимъ, az összes népek első Pétert nagynak nevezik; онъ ста́лъ вели́кимъ человѣ́комъ, ő nagy emberré lett.

g) A következő igék: по́льзоваться használni valamit, élni valamivel; наслажда́ться élvezni; владѣ́ть birni valamivel; пра́вить igazgatni; облада́ть uralkodni valami felett; завладѣ́ть hatalmába ejteni; повелѣва́ть parancsolni valamivel; предводи́тельствовать vezényleni; же́ртвовать áldozni; дорожи́ть drágának tartani; грози́ть fenyegetni stb. eszközlő esetet vonzanak; pl. по́льзоваться слу́чаемъ, élni az alkalommal; наслажда́ться поко́емъ, élvezni a békét; онъ имъ совсѣ́мъ владѣетъ, ő vele egészen rendelkezik; онъ управля́етъ всѣ́мъ госуда́рствомъ, ő az egész államot kormányozza; во́йско на́ше ско́ро завладѣ́ло всѐю прови́нціею, hadseregünk hamar hatalmába ejté az egész tartományt; онъ предводи́тельствуетъ во́йскомъ, ő vezényli a hadsereget; онъ же́ртвовалъ жи́знію свое́ю за оте́чество, ő életét áldozta fel a hazáért.

h) Eszközlő esetet vonzanak: весели́ться vigadni; за-

бавля́ться, заба́виться mulatni; утѣша́ться örvendezni; превозноси́ться nagyra lenni; хва́статься dicsekedni; оби́ловать, изоби́ловать bővelkedni; гнуша́ться utálni stb.; pl. забавля́ться чтéніемъ стихотворе́ній, versek olvasásával mulatni magát; утѣша́ться дѣтьми́, a gyermekekben örvendezni; онъ превозно́сится и хва́стается свои́мъ бога́тствомъ, ő nagyra van és hetykélkedik gazdagságával; рѣка́ оби́луетъ ры́бою, a folyó bővelkedik halban; гнуша́ться поро́комъ, utálni a bünt.

Говори́ть (beszélni) ige mellett, — ha azon nyelvet, melyen valaki beszél, nemzetiséget jelentő melléknév-, és язы́къ (nyelv) főnévvel kifejezni akarjuk, — a nemzetiséget jelentő melléknevet főnevével együtt az előljárós esetbe teszszük *на* előljáróval; pl. говори́ть на ру́сскомъ языкѣ́, orosz nyelven beszélni; ellenben ha általánosságban beszélünk és a язы́къ főnév mellett nem nemzetiséget jelölő, hanem más melléknév használtatik jelzőül, akkor язы́къ főnév jelzőjével együtt előljáró nélkül tétetik az eszközlő esetbe; pl. говори́ть мно́гими языка́ми, sok nyelven beszélni; — пѣть (énekelni) ige szintén eszközlő esettel egyeztetik; pl. пѣть диска́нтомъ, тено́ромъ, discantot, tenort énekelni; némely igék, mint бро́сить, броса́ть hajitani; вертѣ́ть forgatni; трясти́ rázni stb., majd eszközlőt, majd pedig tárgyesetet vonzanak, a mint t. i. az értelem kivánja; pl. бро́сить ка́мень, követ hajitani; броса́ть ка́мнемъ, kővel hajigálni.

J e g y z e t. Az eszközlő esetet vonzó igéktől származott fő- és melléknevek hasonlag eszközlő esettel használtatnak.

Példák.

Зо́лото испыту́ется огнёмъ, а великоду́шный несча́стіемъ. Имъ́ де́ржится весь домъ. Чѣмъ ты занима́ешься? Я грожу́ тебѣ́ па́льцемъ. Ты ка́жешься печа́льнымъ. Часово́й ма́шетъ руко́ю. Я страда́ю зуба́ми, vagy я стражду́ зуба́ми. Мы ся́демъ рядо́мъ. У́тромъ быва́етъ прохла́дно, лѣ́томъ жа́рко, а зимо́ю хо́лодно. Кисть, кото́рою я написа́лъ э́ту карти́ну, сто́ила мнѣ́ два рубля́. Во́здухъ освѣжа́ется вѣ́тромъ. Ви́жу глаза́ми, осяза́ю рука́ми, слы́шу у́шами, обоня́ю но́сомъ, вкуша́ю языко́мъ. Пти́цы лета́ютъ кры́льями. Э́того крестья́нина зову́тъ Ива́номъ. Мо́юсь во-

до́ю, утира́юсь полотенцёмъ, чешу́сь гре́бнемъ. Пита́юсь хлѣ́бомъ. Восхища́юсь карти́нами приро́ды. Гнуша́юсь обма́номъ и ло́жью. Забавля́юсь игру́шками. Э́тотъ сила́чъ бро́силъ тяжёлый камень. Въ мою собаку бро́сили ка́мнемъ. Штука́рь верти́тъ въ рука́хъ па́лку о́чень иску́сно. Ты верти́шь па́лкою надъ голово́ю. Съ доса́ды онъ трясётъ го́лову. Старичёкъ трясётъ сѣдо́ю голово́ю. Больно́й едва́ шевели́тъ губа́ми. Э́тотъ шалу́нъ непреста́нно шевели́тъ гу́бы. Дитя́ бры́зжетъ во́ду изъ ва́нны. Иногда́ бры́згаетъ оно́ водо́ю въ прихо́жихъ. Малороссі́я оби́луетъ произведе́ніями земли́. Тру́дно пра́вить избало́ванными людьми́. Э́та стару́шка распоря́жаетъ всѣ́ми дѣла́ми въ до́мѣ. Пора́ тебѣ́ вступи́ть во владѣ́ніе до́момъ. Пренебреже́ніе людьми́ не ведётъ къ добру́. Распоряже́ніе су́ммами зави́ситъ отъ нача́льства. До Тве́ри ѣ́хали мы сухи́мъ путёмъ, отту́да поплы́ли Во́лгою. Мы обя́заны благода́рностью тѣ́мъ, чьи́мъ добро́мъ по́льзуемся. Мы должны́ въ ю́ности запаса́ться свѣдѣ́ніями для того́, чтобъ быть пото́мъ полѐзными себѣ́ и други́мъ. Мой сосѣ́дъ пріобрѣ́лъ свои́ми труда́ми хоро́шее имѣ́ніе. Ры́бы ды́шутъ жа́брами. Хо́чешь ли быть счастли́вымъ? Будь дово́ленъ свои́мъ жре́біемъ. Мои́ това́рищи хва́стаютъ свои́ми успѣ́хами. Ты радѣ́ешь мнѣ́ всѣ́мъ се́рдцемъ. Они́ терза́ютъ меня́ свои́ми вопро́сами. Лю́ди утоля́ютъ го́лодъ пи́щею. Что напи́сано перо́мъ, того́ не вы́рубишь топоро́мъ. Че́стный человѣ́къ мсти́тъ врага́мъ благотворе́ніемъ. Сей бога́чъ разори́лся игро́ю. Я игра́ю мяча́ми и шара́ми. Хра́брый во́инъ пренебрега́етъ опа́сностью, и не дорожи́тъ здоро́вьемъ и жи́знію. Не́гры лицёмъ чёрны и во́лосомъ курча́вы. Па́хнетъ смоло́ю. Отзыва́ется го́речью. Стать къ кому́ лицёмъ, спино́ю, бо́комъ. Покупа́ть что пуда́ми, деся́тка́ми, ме́лочью.

Az arany tüzben próbáltatik, a nagylelkü pedig szerencsétlenségben. Általok tartatik fön az egész ház. Mivel foglalkozol? Én ujjal fenyegetlek. Te szomorunak látszol. Az őr kézzel hadarász. Fogfájásban szenvedek. Rendbe leülünk. Reggel hüves, nyáron meleg, télen pedig hideg szokott lenni. Az ecset, melylyel ezen képet rajzoltam, két rubelembe került. A levegő a szél által megfrisittetik. Látok szemmel, tapintok kézzel, halok füllel, szagolok orral, izlelek nyelvvel. A madarak szárnyaikon repülnek. Ezt a parasztot Ivánnak hivják. Vizzel

mosdom, kendővel törölközöm, fésüvel fésülködöm. Kenyérrel táplálkozom. A természet képeiben gyönyörködöm. Utálom a csalást és a hazugságot. Játékszerekkel mulattatom magamat. Ezen erős ember nehéz követ dobott. Kutyámat kövel megdobták. A büvész igen ügyesen forgatja kezében a pálczát. Te a pálczával a fej felett hadarászol. Boszuságtól rázza a fejét. Az öregecske rázza ősz fejét. A beteg alig mozgatja ajkait. Ez a pajkos (ember) szünet nélkül mozgatja ajkait. A gyermek fecskendezi a vizet a fürdőkádból. Néha a jövőkre fecskendezi a vizet. Kis-Oroszország bővelkedik a föld termesztményeiben. Nehéz kormányozni elkényeztetett embereket. Ezen öregasszony minden dolgot elintéz a házban. Ideje, hogy birtokba vedd a házat. Az emberek megvetése nem vezet jóra. A pénzösszegekkeli rendelkezés az előljáróságtól függ. Tverig szárazon utaztunk, onnan Volga vizén hajóztunk el. Mi háladatossággal tartozunk azok iránt, kiknek javaival élünk. Ifjuságunkban kell szereznünk ismereteket a végett, hogy később hasznára legyünk magunknak és másoknak. Szomszédom ipara által szép jószágot szerzett magának. A halak kopoltyuk által lélekzenek. Akarsz-e boldog lenni? Légy megelégedett sorsoddal. Társaim dicsekednek előmeneteleikkel. Te csüggsz rajtam egész szivvel. Ők zaklatnak engem kérdéseikkel. Az emberek eledellel enyhitik az éhséget. A mi tollal meg van irva, azt fejszével sem vágod ki. A becsületes ember jótéteménynyel boszulja magát ellenségein. Ezen gazdag ember játék által jutott tönkre. Én lapdákkal és golyókkal játszom. A vitéz katona megveti a veszedelmet, s nem sokat gondol egészségével és életével. A Négerek fekete arczuak és kondor hajuak. Szurok szagu. Keserv szól belőle. Valaki felé arczczal, háttal, oldalt fordulni. Valamit pudonkint, tizedenkint, apránkint vásárolni.

Az előljárós esetet vonzó igékről.

162. §. Előjárós esetet vonzanak e következő igék:

a) *въ* előljáróval; pl. подражáть прéдкамъ въ хрáбрости, az elődöket vitézségben utánozni; содѣйствовать комý въ улучшéніи состоянія, közre müködni valaki helyzetének javitásán; присягáть въ вѣрности государю, hüséget esküdni a

fejedelemnek; извиня́й въ сла́бостяхъ подо́бныхъ себѣ́, mentegesd gyöngéseikben a hozzád hasonlókat; подозрѣва́ть кого́ въ дурны́хъ посту́пкахъ, valakit gyanusitani rosz cselekedeteiben; настоя́ть, упорствова́ть въ тре́бованіи, állandóul megmaradni követelései mellett; утопа́ть въ ро́скошахъ, uszni a kéjekben; закоснѣ́ть въ поро́кѣ, megrögzeni a bünben; раска́яваться въ грѣха́хъ, büneit megbánni; упражня́ться въ хозя́йствѣ, gyakorolni magát a gazdálkodásban.

b) *o* elöljáróval; pl. воспомина́ть о несча́стіи, a szerencsétlenségről megemlékezni; душа́ на́ша имѣ́етъ спосо́бность мы́слить о ви́димыхъ и отвлече́нныхъ предме́тахъ, lelkünknek van képessége a látható és elvont tárgyakról gondolkodni; бдѣть о благосостоя́ніи, a jólét felett őrködni; милосердова́ть о бѣ́дныхъ, a szegényeken könyörülni; скорбѣ́ть о лише́ніи дру́га, szomorkodni felebarátjának elvesztésén; пещи́ся, стара́ться о воспита́ніи дѣте́й, gondoskodni a gyermekek neveléséről; моли́ть Бо́га о продолже́ніи здра́вія, Istent kérni az egészség föntartásáért; проси́ть кого́ о по́мощи, vagy проси́ть у кого́ по́мощи, segitséget kérni valakitől.

Tájékozás némely igék használatát illetőleg.

163. §. Ámbár azt, hogy mely ige mily elöljáróval és milyen esetet vonz, leginkább a gyakorlatból lehet megtanulni; mindazáltal némi könnyebbitésül e következőket megjegyezzük:

1. Azon igék, melyek *во*, *до*, *изъ*, *предъ*, *отъ*, *на*, *съ* elöljárókkal vannak összetéve, többnyire ugyanezen elöljárókkal használt esetet felvesznek; pl. дойти́ до кра́йности, a szélsőségig, végletekig eljutni; дожи́ть до ста́рости, az öregséget elérni; предста́ть предъ судъ, a biróság előtt megjelenni; отпере́ться отъ словъ, szavait visszavonni; отбро́сить отъ себя́, magától eldobni; отвы́кнуть отъ чего́, valamitől elszokni; отдѣли́ть часть отъ цѣ́лаго, a részt elválasztani az egésztől; némely igék azonban eltérnek ezen szabálytól, főképen a *при* elöljáróval összetettek, a mennyiben ezek *къ* elöljáróvali esetet vonzanak; pl. приста́ть къ бе́регу, a partnál kikötni; пригото́виться къ отпо́ру, elkészülni a visszaveréshez; továbbá *вы* elöljáróval összetett igék *изъ* elöljáróval álló esetet vonzanak; pl. вы́дти изъ до́му, a házból kimenni; вы́бра́ться изъ

рукъ, a kézből kiszabadulni; végtére *въ* és *возъ* elöljáróval összetett igék *на* elöljáróval álló esetet vonzanak; pl. взлѣзть на дерево, a fára felmászni; воздѣть рýку на нéбо, kezét az ég felé emelni.

2. Ezen igék: завѝсѣть függni, исцѣлиться felgyógyulni, разрѣшиться megszabadulni, fölmentetni, спастися megmenekülni, üdvözülni, удалиться eltávozni, уклониться félrevonni magát stb. *отъ* elöljáróval használt esetet vonzanak; pl. завѝсѣть отъ начáльства, az elöljáróságtól függni; разрѣшиться отъ брéмени, lebetegedni, gyermeket szülni; исцѣлиться отъ нéмощи, a betegségből felgyógyulni; спастися отъ бѣды, a bajtól megszabadulni; удаляться отъ порóковъ, kerülni a bünöket; уклоняться отъ сообщества съ развратными людьмѝ, kerülni a romlott emberekkeli társalgást; избáвиться отъ рáбства, a rabságból megszabadulni.

3. Következő igék: благоговѣть ájtatoskodni, прилѣжать szorgalmatoskodni, привыкнуть megszokni, пристраститься szemvedélyessé lenni, относиться vonatkozni, подстрекать ingerelni, побуждáть, поощрять serkenteni, *къ* elöljáróval álló esetet vonzanak; pl. благоговѣтъ къ Бóгу, az Isten iránt áhitattal viseltetni; прилѣжать къ учéнію, a tanulásban szorgalmatosnak lenni; привыкнуть къ терпѣнію, megszokni a türelmet; пристраститься къ игрѣ, szenvedélyessé válni a játékban; гнѣвъ подстрекáетъ къ отмщéнію, a harag boszuállásra ingerel; наградa побуждáетъ къ трудáмъ, a jutalom munkára serkent.

4. Вперять, устремлять igék tárgyesetet vonzanak *на* vagy *въ* elöljáróval; pl. устремить взоръ на окружáющіе предмéты, a környező tárgyakra forditani tekintetét; вперить умъ въ наýки, a tudományokba bemélyedni.

5. Посвящать szentelni (t. i. az egyházi méltóságra, papságra, püspökségre előmozditani), производить előmozditani valami rangra, постригáть megnyirni (barátnak felavatni), a személy tárgyesetét elöljáró nélkül, a tárgynak pedig többes számu nevező esetét vonzzák *въ* elöljáróval; pl. постричь когó въ монáхи, valakit barátnak felavatni; производить когó въ свящéнники, valakit papnak fölszentelni.

6. Погружáть bemeriteni, углублять mélyen leereszteni, облекáть felöltözni, облачáть felölteni, наряжáть felpiperézni, вкоренять belecsepegtetni, beléverni, beleoltani, kettős tárgy-

esetet vonzanak, t. i. a személynek vagy tárgynak *во* elöljáróvali, s a másik tárgynak elöljáró nékül álló tárgyesetét; pl. погружа́ть крестъ въ во́ду, a keresztet a vizbe bemeriteni; углуби́ть умъ въ созерца́ніе приро́ды, elmével bemélyedni a természet szemlélésébe; вкорени́ть въ сердца́ дѣте́й страхъ Бо́жій, a gyermekek szivébe belecsepegtetni az isteni félelmet; ide tartozik вѣровать (hinni) ige is; pl. вѣровать въ Бо́га, az Istenben hinni.

7. Вступа́ться közbejárni, руча́ться kezeskedni, свата́ться nőt keresni, принима́тся valamihez hozzáfogni, хвата́ться valami után kapni, tárgyesetet vonzanak *за* elöljáróval; pl. вступи́ться за честь, за неви́ннаго, védeni valaki becsületét, az ártatlanért közbenjárni; за чужу́ю со́вѣсть не до́лжно руча́ться, más lelkiismeretéért nem kell kezeskedni; принима́ться за дѣло, a dologhoz fogni; хвата́ться за шпа́гу, kardhoz kapni.

8. Ezen igék: верста́ть korban egyezni, равня́ть hasonlitani, поздравля́ть köszönteni, üdvözölni, мири́ть békiteni, знако́мить esmeretségbe hozni, ссо́рить czivódást előidézni, разлуча́ть elválasztani, повѣря́ть hitelesiteni, eszközlő esetet vonzanak *со* elöljáróval; pl. поздравдя́ть съ но́вымъ го́домъ, uj évkor köszönteni valakit; повѣря́ть спи́сокъ съ по́длиннымъ, a másolatot az eredetivel összehasonlitani, illetőleg hitelesiteni; hasonlókép a visszonyos igék *со* elöljáróval álló eszközlő esetet vonzanak; pl. сража́ться съ непрія́телемъ, az ellenséggel verekedni; боро́тся съ страстьми́, a szenvedélyekkel küzdeni; зна́ться съ че́стными людьми́, becsületes emberekkel ismeretségben lenni.

9. Végtére ezen igék: смотрѣ́ть nézni, utána látni, примѣча́ть megjegyezni, figyelemmel kisérni; гна́ться, гоня́ться valami után járni, valamit hajhászni, eszközlő esetet vonzanak *за* elöljáróval; pl. смотрѣ́ть за до́момъ, a háznak gondját viselni; примѣча́ть за чьимъ поведе́ніемъ, valaki viseletét figyelemmel kisérni; гоня́тьзя за честьми́, за сча́стіемъ, méltóságokat, szerencsét hajhászni.

Az igehatározók használatáról.

164. §. A melléknevektől származott igehatározók különféle eseteket vonzanak; u. m.

1. Жаль, жа́лко, близь, па́че, каса́тельно, досто́йно; továbbá mennyiséget jelentők; u. m. ко́лько, ско́лько, ели́ко,

сто́лько, дово́льно, ма́ло, мно́го stb. sajátitó esettel állanak; pl. близь го́да, közel egy éve; па́че чаа́нія, várakozáson felül; мно́го хлопо́тъ, sok baj; дово́льно вре́мени, elég idő; ugy szintén e következők: вдоль, вмѣ́сто, внутрь, поза́ди, попере́гъ, сверхъ, среди́ sajátitó esettel köttetnek össze; pl. вдоль у́лицы, utczán lefelé; среди́ двора́, udvar közepén; сверхъ силъ, erőn felül; *вонъ* sajátitó esetet vonz *изъ* előljáró kapcsolatában; pl. вонъ изъ до́му, ki a házból. Безопа́сно, прочь sajátitót vonzanak *отъ* előljáró kapcsolatában; pl. безопа́сно отъ злоухищре́нія, biztosan a fondorkodások ellen.

2, Ezen igehatározók: вопре́ки, подо́бно, прили́чно, присто́йно, проти́вно, сво́йственно, уго́дно tulajdonitót vonzanak; pl. Богъ обѣща́лъ Авра́аму умно́жить сѣ́мя его́ подо́бно песку́ морско́му, Isten megigérte Ábrahámnak, miszerint nemzetségét hasonlóan a tenger fövényhez megsokasitja; жить прили́чно, соотвѣ́тственно состоя́нію, állapotjához illőleg, megfelőleg élni.

3. Относи́тельно igehatározó néha tulajdonitó esetet vonz *къ* előljáróval; pl. человѣ́къ относи́тельно къ о́бществу есть членъ о́наго, az ember a társadalomhoz viszonyitva tagja annak; néha pedig sajátitóval áll előljáró nélkül; pl. пра́вила относи́тельно спряже́нія глаго́ловъ, az igék hajlitására vonatkozó szabályok.

4. Ezen igehatározók: согла́сно, одина́ково, сообра́зно, схо́дно, схо́дственно, eszközlő esetet vonzanak *съ* előljáróval; pl. говори́ть согла́сно съ и́стиною, az igazsággal egybehangzólag beszélni; поступа́ть схо́дственно, сообра́зно съ разсу́дкомъ, a megfontolással egyezőleg cselekedni; néha ezen igehatározók tulajdonitó esettel is állanak előljáró nélkül; pl. согла́сно мнѣ́нію, жела́нію ва́шему, ön véleménye, kivánsága szerint, vagy avval összhangzólag.

5. Általában megjegyzendő, hogy a származtatott igehatározók többnyire oly esetet vonzanak, a milyen azon szók mellett szokott állani, melyektől az igehatározók szarmaznak.

Az előljárók használatáról.

165. §. Minthogy az előljárók a beszédben számtalan sajátságos kifejezést képeznek, annálfogva megtanulásuk

könnyebitése tekintetéből czélszerünek találtuk helyes alkalmaztatásukat gyakorlati példákban kimutatni.

Példák.

Изъ. Прибылъ изъ Москвы́ въ Петербу́ргъ, Moszkvából Pétervárra érkezett. Перешёлъ изъ одного́ состоя́нія въ друго́е, egyik állapotból a másikba ment át. Дѣлать что изъ до́брой во́ли, изъ принужде́нія, valamit jó akaratból, kénytelenségből cselekedni. Рабо́тать изъ пла́ты, fizetésért dolgozni. Изъ ми́лости прйня́ть кого́, kegyelemből valakit befogadni. Изъ безде́лицы подня́ть шумъ, haszontalanságért lármát, zajt ütni. Изъ-за горъ взошло́ со́лнце, hegyek megül feljött a nap. Изъ-за мо́ря привезены́ това́ры, tengeren túlról hozattak kelmék. Изъ-подъ ка́мня бьётъ родни́къ, kő alól fakadoz a forrás. Дѣлать что изъ-подъ стра́ха, изъ-подъ побо́евъ, valamit félelemből, veréstőli iszonyból cselekedni. Стро́ить изъ кирпича́, изъ пли́ты, épiteni téglából, lapos kőből. Лѣпи́ть изъ глины́, agyagból gyurni. Столъ изъ мра́мора, márványasztal. Пла́тье изъ па́рчи, bársonyruha. Изъ слоно́выихъ клыко́въ точа́тъ вся́кія ве́щи, az elefánt agyaraiból faragnak mindenféle tárgyakat. Ро́домъ изъ Москвы́, születésére nézve Moszkvából való. Пріѣзжій изъ-за грани́цы, külföldi jövevény. Полкъ, состоя́щій изъ трёхъ батальо́новъ, három zászlóaljból álló ezred. Отли́чнѣйшій изъ ученико́въ, a legkitünőbb tanuló. Лучшій изо-всѣхъ, mindnyok legjobbika. Монго́лы появи́лись изъ Áзіи, a Mongolok Ásiából jöttek. Онъ бьётся изъ барыше́й, a nyereséget hajhássza. Вчера́ былъ мой пе́рвый вы́ходъ изъ до́му, tegnap először jöttem ki a házból. Са́мое жесто́кое изъ муче́ній есть грызе́ніе со́вѣсти, a kinok legkegyetlenebbike a lélekmardozás. Во́лки показа́лись из-за лѣ́су, a farkasok az erdő megül előtüntek. Мышь вы́шла изъ-подъ по́лу, az egér kijött a padolat alól. Извлеки́ квадра́тный ко́рень изъ сего́ числа́, vonj négyzet gyököt ezen számból.

Отъ. Отъ одного́ кра́я до друга́го, egyik szélétől a másikig. Отъ Москвы́ до Петербу́рга, Moszkvától Pétervárig. Отъ сотворе́нія мі́ра до на́шихъ времёнъ, a világ teremtésétől fogva a mi időnkig. Наслѣ́дство перешло́ отъ отца́ къ сы́ну, az örökség apáról fiura szállt. Отноше́ніе отъ нача́льства къ

нача́льству, folyamodás elöljáróságtól elöljárósághoz. Письмо́ отъ пріятеля къ пріятелю, levél baráttól baráthoz. Доска́ отъ сы́рости запле́сневе́ла, отъ жа́ру покоробилась, a deszka a nedvességtől megpenészedett, a melegtől meggörbült. Захворалъ отъ забо́тъ, a gondoktól megbetegedett. Не зналъ что дѣлать отъ ра́дости, отъ стра́ха, отъ ску́ки, nem tudott mit tegyen örömében, félelmében, unalmában. Уво́лить о́тъ рабо́ты, отъ слу́жбы, felmenteni a munkától, a szolgálattól. Свобо́денъ отъ посто́я, mentes a katonaszállásolástól. Плащъ отъ дожда́, eső elleni köpeny. Приста́нище отъ бурь, kikötő a fergeteg ellen. Лѣка́рство отъ просту́ды, orvosság a meghűtés ellen. Иду́ отъ нача́льника, отъ до́лжности, отъ обѣда, főnökömtől, a hivatalból, az ebédről jövök. Роди́лся отъ бѣдныхъ роди́телей, szegény szülőktől született. Происхо́литъ отъ зна́тнаго ро́да, nevezetes családból származik. Зави́ситъ отъ нача́льства, az elöljáróságtól függ. Сучёкъ отъ де́рева, faágacska. Желто́къ отъ яйца́, tojás sárgája. Голова́ отъ ры́бы, halfej. Но́жки отъ стола́, asztallábak. Цѣпочка отъ часо́въ, óraláncczocska. Въ трёхъ шага́хъ отъ меня́, három lépésnyire tőlem. Отъ меня́ бли́зко, nem messze tőlem (közel hozzám.) Не далёку отъ го́рода, nem messze a várostól. Пры́гать отъ ра́дости, örömében ugrándozni. Защи́тою отъ бѣдъ слу́житъ мнѣ до́брая со́вѣсть, oltalmul a bajok ellen szolgál nekem a jó lelkiismeret. У него́ распу́хла щёка отъ си́льнаго уши́ба, arcza feldagadt az erős sértéstől. Мно́гія болѣзни происхо́дятъ отъ невоздержа́нія, sok betegség mértékletlenségből származik. Э́тотъ врачъ уда́чно вы́лечилъ меня́ отъ зу́бной бо́ли, ez az orvos sikeresen kigyógyitott engem a fogfájásból. Постара́йся удéрживать свои́хъ това́рищей отъ пра́здности и ша́лостей, igyekezzél visszatartóztatni társaidat a henyéléstől és a pajzánságtól. Роди́тели предохраня́ютъ дѣте́й отъ бѣдъ и несча́стій, a szülők óvják gyermekeiket a bajoktól és a szerencsétlenségektől. У непріятеля бы́ло отъ де́сяти до пятна́дцати ты́сячъ человѣкъ, az ellenségnek volt körülbelül tiz, tizenöt ezer embere.

Со̂. Съ того́ мѣ́ста по сіе́ мѣ́сто вы́мѣряно, azon helytől kezdve ezen helyig ki van mérve. Съ пе́рваго числа́ по деся́тое про́былъ въ отлу́чкѣ, a hó elsejétől kezdve tizedikig honn

nem volt. Съ вéрху до нúзу, felülről aljáig. Съ головы́ до ногъ, tetőtől talpig. Съ ýтра до вéчера, reggeltől estvig. Съ пятáго до шестáго часá, öt órától hatig. Птúца перелетáетъ съ дéрева на дéрево, a madár fáról fára repdes. Корáбль качáется съ бóку на бокъ, a hajó oldalról oldalra hintázik. Обратúться съ сѣвера на югъ, éjszakról dél felé fordulni. Со дня на день, съ гóду на годъ состоя́ніе ихъ поправля́ется, napról napra, évről évre állapotjuk javul. Съ чáсу на часъ ожидáю, óráról órára várom. Въ ночь съ Воскресéнья на Понедѣльникъ, éjjel vasárnapról hétfőre. Съ рáдости, съ гóря, со стрáху, съ досáды, съ отчáянія сдѣлать что, örömében, keserüségében, félelmében, bosszuságában, kétségbeesésben valamit megtenni. Со скýки задремáлъ, unalmában elszenderedett. Сдѣлать что съ соглáсія, съ дозволéнія, съ вѣдóма, съ утверждéнія чьегó, valaki beleegyezésével, engedelmével, tudtával, jóváhagyásával tenni valamit. Продавáть илú покупáть съ публúчнаго тóрга, съ аукціóна, съ молоткá, eladni vagy venni árverés, árlejtés utján. Низпáлъ, низлетѣлъ съ высоты́, leesett, lerepült a magasságról. Сбúться съ путú, utat téveszteni, eltévedni. Поднять, подобрáть съ пóлу, felemelni, felszedni a padolatról. Солдáты идýтъ съ учéнья, со смóтра, съ сражéнія, a katonák mennek a hadgyakorlatról, szemléről, ütközetről. Поденщикú возвращáются съ рабóты, a napszámosok haza térnek a munkáról. Что съ вóзу упáло, то пропáло, a mi szekérről leesett. az elveszett, (elmult esőnek nem kell köpönyeg). Гóсти разѣзжáются съ вечерúнки, a vendégek oszlanak az estélyről. Взыскивать, трéбовать съ когó что, megvenni valakin valamit, követelni valakitől valamit. Брать обрóкъ съ крестья́нъ, adót (megváltási dijt) szedni a parasztoktól. Взимáтъ пóшлину съ товáровъ, vamot szedni a kelméktől. Рисовáть съ когó портрéтъ, valaki arczképét levenni. Съ меня́ э́то мнóго, tőlem ez sok. У меня́ домъ съ садóмъ, nekem házam van kerttel. Васúлій игрáетъ съ Петрóмъ, Bazil Péterrel játszik. Мóй братъ тягáется съ бы́вшимъ товáрищемъ, fivérem perel volt társával. Я игрáю съ собáкою, а ты игрáешь съ вéкшею и съ птúцею, én játszom a kutyával, te pedig a mókussal és a madárral játszol. Вотъ идётъ пѣхóта съ кóнницею, ime a gyalogság a lovassággal megyen.

Поздравля́ю васъ съ пра́здникомъ, köszöntöm önt a jelen ünnepély alkalmával. Дру́жба съ непостоя́ннымъ человѣ́комъ не быва́етъ продолжи́тельна, állhatatlan emberrel való barátság nem szokott tartós lenni. Я ча́сто встрѣча́юсь съ сосѣ́домъ, gyakran találkozom szomszédommal. Россі́я на сѣ́верѣ грани́читъ съ Норве́гіею и Шве́ціею, Oroszország éjszakon Norvegiával és Svédországgal határos. Я помири́лся съ това́рищемъ, kibékültem a társammal. Въ на́шей дере́внѣ есть теля́та величино́ю съ коро́ву, a mi falunkban találtatnak majd tehénnagyságu borjuk. Я прошёлъ съ версту́ пѣшко́мъ, majd egy versztnyit mentem gyalog. Онъ ро́стомъ съ меня́, majd oly nagyságu mint én. Деревцо́ толщино́ю съ па́лецъ, a fácska majd ujjnyi vastagságu. Пришло́ человѣ́къ съ де́сять, mintegy tiz ember jött. Легко́ жить съ де́ньгами, könnyü élni pénzzel. Мо́жно жить съ наде́ждою, reménynyel lehet élni. Я проѣ́халъ по э́той доро́гѣ съ трудо́мъ, fáradsággal haladtam el ezen uton. Кома́нда съ хоро́шимъ нача́льникомъ не пропадётъ, a vezénylet derék főnök alatt nem marad siker nélkül. Тепе́рь пять часо́въ съ четве́ртью, most egy negyed ötre. Мой това́рищъ снялъ кни́гу со стола́, а те́традь съ по́лки, társam levette a könyvet az asztalról és a füzetet a pólczról. Возврати́сь скорѣ́е съ Гости́ннаго Двора́, térj vissza mielőbb a vásártérről. Вода́ течётъ съ кро́вли, a viz csurog a fedélről. Онъ сошёлъ съ крыльца́, ő lement a tornáczról. Э́та ко́мната съ пятью́ дверьми́, cz öt ajtaju szoba. Онъ купи́лъ дере́вню съ па́шнями и луга́ми, ő vett falut szántóföldekkel és rétekkel.

Безъ. Безъ де́негъ не успѣва́ютъ дѣла́, pénz nélkül nem haladnak az ügyek. Безъ вожже́й нельзя́ пра́вить лошадьми́, gyeplő nélkül nem lehet igazgatni lovakat. Безъ рабо́ты ску́чно, munka nélkül unalmas. Безъ го́ря нельзя́ прожи́ть на свѣ́тѣ, keserv nélkül nem lehet élni a világon. Безъ со́ли, безъ хлѣ́ба худа́я бесѣ́да, kenyér-, só nélkül (azaz vendégeskedés nélkül) nem sokat ér a társalgás. Тепе́рь пять часо́въ безъ че́тверти, most öt óra egy negyed hijával. Нельзя́ жить безъ наде́жды, reménység nélkül nem lehet élni. Стари́ки не ви́дятъ безъ очко́въ, az öregek nem látnak szemüveg nélkül.

Для. Я дѣ́лаю э́то для заба́въ, időtöltésből teszem ezt. Другъ сдѣ́лалъ э́то для меня́, barátom ezt végettem (az

én kedvemért) tette. Я учу́ тебя́ для твое́й по́льзы, én tanitlak téged saját hasznodért. Испо́лни для меня́ э́ту про́сьбу́, teljesitsd (kedvemért) részemre ezt a kérést. Найди́ для э́того бра́та хоро́шее мѣ́сто, keress jó helyet ezen öcsém számára.

Ра́ди. Ра́ди на́шей дру́жбы не оставля́й меня́, barátságunk kedvéért ne hagyj el engem. Бо́га ра́ди не унывáй, az Istenért ne csüggedj. Онъ про́ситъ ми́лостыни ра́ди Христа́, alamizsnát kér Krisztus nevében.

До. Мой това́рищъ ушёлъ до у́жина, társam elment még uzsonáig. До го́рода шли мы два часа́, a városig két óráig mentünk. Извощи́къ доѣ́халъ до дере́вни, a bérkocsis elhajtott a faluig. Я дочита́лъ кни́гу до конца́, végig olvastam a könyvet. Твой братъ охо́тникъ до лошаде́й, bátyád szereti a lovakat. Мой братъ добра́лся до́ дому, fivérem ügygyel bajjal a házáig eljött. Э́та доро́га простира́ется до само́й рѣки́, ezen ut elnyulik egész a folyóig. Моя́ рабо́та отложена́ до бу́дущаго го́да, munkám elhalasztatott a jövő évig. Дожи́ть до ста́рости, az öregséget elérni. Рѣчь косну́лась до него́, róla kezdtek beszélni. Э́то до васъ каса́ется, ez önt illeti. Мнѣ есть до васъ на́добность, пробьба́, valamit akarok az urral, önhez van kérésen. Онъ имѣ́етъ до него́ дѣ́ло, neki van vele dolga. Мнѣ до того́ нѣтъ дѣ́ла, ahhoz nincs semmi közöm. Ему́ ни до кого́ ну́жды нѣтъ, ő nem szorul senkire. Жа́денъ до но́востей, ujdonságok után kapkodó, vágyakodó.

У. У меня́ есть братъ и сестра́, van fivérem és nővérem. У меня́ нѣтъ карандаша́, nincs irónom. Кора́бль стои́тъ у при́стани, a hajó a kikötőben van. У человѣ́ка двѣ гу́бы, двѣ ру́ки и двѣ но́ги, az embernek két ajka, két keze és két lába van. У ло́дки шесть весёлъ, a csolnoknak hat evezőlapátja van. У меня́ отъ искръ въ глаза́хъ зарябило, a szikráktól a szemem elkáprázott. У крестья́нина дово́льно труда́, a földmivelőnek van elég dolga. У э́той рѣки́ круты́е берега́, ezen folyónak meredek partjai vannak. Онъ пропа́лъ у нихъ изъ глазъ, eltünt szemeik elől. У зайца́ дли́нныя у́ши, a nyulnak hosszu fülei vannak. Часово́й стои́тъ у воро́тъ, az őr az ajtónál áll. Ло́шадь стои́тъ у яслéй, a ló a jászolnál áll. У себя́ ли хозя́инъ? otthon van-e a gazda? У меня́ дрожи́тъ рука́, resz-

ket a kezem. У медвѣжатъ óстрые зубы́ и кóгти, a medvekölyköknek éles fogaik és karmaik vannak. У голубя́тъ нѣ́жныя кры́лишки, a kis galamboknak gyöngéd szárnyacskáik vannak. У канарéекъ желтéнькія кры́лишки, a kanári madaraknak sárgás szárnyacskáik vannak. У гіаци́нтовъ рáзные цвѣтá: бѣ́лый, жёлтый, лилóвый, крáсный, a jáczintok különféle szinüek: fejérek, sárgák, liliom szinüek, pirosak. У э́того дóма пять крылéцъ, ezen háznak öt tornácza van. У моегó камзóла у́зкіе рукавá, mellényem szük ujju. У насъ хорóшіе писаря́, jó irnokaink vannak. У птицъ тѣ́ло покры́то разноцвѣ́тными перья́ми, a madarak teste különféle szinü tollakkal van fedve. У негó пропáли цѣ́лыя полторы́ бóчки винá, tőle egész másfél hordó bor veszett el. У стрáха глазá вели́ки, a félelemnek nagy szemei vannak, (vagy a levélrezgéstől, vagy árnyékától is fél). Не бы́ло у бáбы забóты, купи́ла себѣ́ поросятъ, nem volt a vénasszonynak dolga, malaczokat vett magának, (nem kell bajt keresni magának). Живётъ у крáснаго мóста, a veres hidnál lakik.

Крóмѣ. Крóмѣ егó бы́ли и другíе, kivüle, mások is voltak. Ничегó не ѣстъ крóмѣ хлѣ́ба, kenyeren kivül egyebet semmit sem eszik. У негó всё есть крóмѣ умá, а безъ умá труднéнько жить и съ дéньгами, eszén kivül mindene van, pedig ész nélkül egy kissé nehéz élni, ha mindjárt pénz is van.

Къ, ко. Ко мнѣ пришли́ гость и гостья́, hozzám jött férfi- és növendég. Мы зáвтра поѣдемъ къ дя́дюшкѣ, holnap elmegyünk nagy bátyánkhoz. Вóлга течётъ къ юго-востóку, volga vize dél-kelet felé foly. Подойди́ къ столу́, jöjj közelebb az asztalhoz. Карти́на приложенá ко кни́жкѣ, a kép a könyvhez van csatolva. Э́та кни́га принадлежи́тъ брáту, ezen könyv fivéremet illeti. Э́ти два листá принадлежáтъ къ кни́гѣ, ezen két levél a könyvhez tartozik. Любóвь къ царю́ и отéчеству не однокрáтно спасáли Россíю, a haza- és a czár iránti szeretet nem egyszer mentették meg az orosz birodalmat. Послáніе Ломонóсова къ Шувáлову, Lomonoszoff levele Suvaloffhoz. Приготóвься къ испытáнію, készüljel a vizsgálatra. Я прижму́ дру́га къ сéрдцу, szivemhez szoritom barátomat. Прáздность не ведётъ къ добру́, a henyélés nem vezet jóra. Нáдобно

привыка́ть къ робо́тѣ, a munkához szokni kell. Челове́къ прибѣга́ющій къ Бо́гу, всегда́ найдётъ утѣше́ніе, Istenhez járuló ember mindenkor talál vigaztalást.

Про. О́чень ху́до говоря́тъ про э́того молода́го челове́ка, igen rosszul beszélnek ezen fiatal emberről. Про моего́ това́рища прошла́ дурна́я сла́ва, társamról rosz hir terjedt el. Сказа́ть ли вамъ ска́зку про во́лка и лиси́цу? mondjak-e mesét a farkasról és a rókáról? Имѣ́ть что про запа́съ, készlethen valamit tartani. Шепта́ть про себя́, magamban sugdosni.

Через̆. Ма́льчикъ перескочи́лъ чрезъ ровъ, a fiu átugrotta az árkot. Писе́цъ получи́лъ мѣ́сто чрезъ своего́ нача́льника, az irnok nyert alkalmazást főnöke által. Мы вчера́ съ трудо́мъ перебра́лись чрезъ рѣ́ку, mi tegnap ügygyel bajjal átmentünk a folyón. Во́йско перепра́вилось чрезъ о́зеро, a hadsereg átkelt a tengeren. Чрезъ часъ пріиду́, egy óra mulva eljövök. Получу́ чрезъ мѣ́сяцъ, egy hónap mulva megkapom. Чрезъ него́ вы́шло неудово́льствіе, miatta lett az elégedetlenség. Объяви́ть чрезъ газе́ты, hirlapok utján kihirdetni. Посла́ть чрезъ курье́ра, futár által elküldeni.

Сквозь. Вода́ пробива́етъ сквозь ры́хлые ка́мни, a viz átszivárog a lyukacsos köveken. Мои́ това́рищи протѣсни́лись сквозь толпу́, társaim keresztül hatottak a népcsoporton. Э́тотъ во́инъ хра́бро проби́лся сквозь непрі́ятельскія си́лы, ezen katona hősiesen keresztül vágta magát az ellenség táborán (sorain). Черни́ла протека́ютъ сквозь то́нкую бума́гу, a tinta átszivárog a vékony papiron. Дождь вы́мочилъ меня́ сквозь то́лстую шине́ль, az eső átáztatott engem keresztül a vastag köpenyen. Пу́ля прошла́ у него́ сквозь лѣ́вую ру́ку, a golyó keresztül ment a bal kezén. Онъ отвѣча́лъ мнѣ сквозь слёзы, ő könnyek közt felelt nekem. Лучъ со́лнечный проника́етъ сквозь во́ду, a napsugár keresztül hat a vizen. Процѣди́ э́ту во́ду сквозь си́то, szürd át ezt a vizet a szitán. Мы пройдёмъ съ на́шимъ нача́льникомъ свозь ого́нь и во́ду, mi a mi főnökünkkel keresztül hatolunk a tüzen és a vizen. Сквозь э́то стекло́ ничего́ не ви́дно, ezen üvegen keresztül semmit sem lehet látni. Сквозь тума́нъ едва́ различа́ть мо́жно предме́ты, a köd miatt alig lehet megkülönböztetni a tárgyakat. Сквозь

шумъ слы́шны разгово́ры, a zajon keresztül áthallatszik a beszélgetés.

При. Санктпетербу́ргъ при у́стьѣ Не́вы, Szent-Pétervár Neva torkolatánál van. При до́мѣ есть це́рковь, a ház mellett templom van. При кни́гѣ нахо́дится оглавле́нiе, a könyvhez tartalom csatolva. При письмѣ́ отпра́влена посы́лка, a levél mellett feladatott a küldemény. Онъ при нёмъ по́мощникомъ, ő neki segédje. Э́то бы́ло при мнѣ, при свидѣ́теляхъ, ez előttem, tanuk előtt történt. При Петрѣ́ Вели́комъ учреждены́ Сена́тъ, Сvно́дъ, Колле́гiи, Nagy Péter uralkodása idejében szerveztettek a Tanács, Egyházi Zsinat és a Kollegiumok, Быть при взя́тiи го́рода, при закла́дкѣ строе́нiя, jelen lenni a város bevételénél, az épitmény alapkövének letételénél. При извѣ́стiи, при мы́сли о томъ содрогну́лся, ezen hirre, ezen gondolatra megborzadt. Напо́мнить при случа́ѣ, adandó alkalommal eszébe juttatni, megemliteni. Э́тотъ человѣ́къ при сме́рти, ezen ember halálán van. Давно́ ли вы нахо́дитесь при своёмъ мѣ́стѣ? régen van-e ön jelenlegi alkalmazása helyén. Онъ до́лго служи́лъ при дворѣ́, ő sokáig szolgált az udvarnál. Онъ служи́лъ при нача́льникѣ Второ́й Диви́зiи, ő a második hadosztály főnöke alatt szolgált. Я находи́лся тогда́ при моёмъ отцѣ́, én akkor atyám mellett voltam. Мой братъ храни́тъ споко́йствiе ду́ха при всѣхъ непрiя́тностяхъ въ жи́зни, fivérem az élet minden viszontagságai közt megtartja a lelki nyugalmát.

За. Онъ бро́силъ де́ньги за окно́, ő a pénzt kivetette az ablakon. Ѣ́ду за́ мо́ре, tengeren tulra megyek. Заки́ну́лъ за пле́ча, háta mögé vetette. Заплати́лъ за кни́ги, a könyvekért megfizetett. Люблю́ бра́та за до́брую ду́шу, szeretem fivéremet jó lelkeért. За непра́вду стро́го нака́зываютъ, az igazságtalanságért szigorun büntetnek. Мой сосѣ́дъ про́далъ карти́ну за ты́сячу рубле́й, szomszédom eladta a képet ezer rubelért. Дочь моего́ хозя́ина вы́шла за офице́ра, házi gazdámnak leánya férjhez ment katonatiszthez. Го́сти сидя́тъ за столо́мъ, a vendégek az asztalnál ülnek. Дере́вня лежи́тъ за рѣко́ю, a falu a folyón tul fekszik. Пошли́ за бума́гою, за лѣ́каремъ, заводо́ю, küldj papiros, orvos, viz után. Ма́льчикъ убѣжа́лъ за стѣ́ну, a fiu a fal mögé szaladt. Ма́льчикъ стои́тъ за стѣно́ю, a fiu a fal mögött áll. Мой братъ заки́ну́лъ мячъ за сара́й, и

тепе́рь мячь лежи́тъ за сара́емъ, fivérem a lapdát a szin mögé dobta, s most a lapda a szin mögött van. Тебя́ хва́лятъ за прилежа́ніе, но браня́тъ за неопря́тность; téged dicsérnek szorgalmadért, de gyaláznak tisztátlanságodért. Сосѣ́да награди́ли за вѣ́рную слу́жбу, a szomszédot megjutalmazták hü szolgálatáért. Со́лнце скрыва́ется за ту́чу, a nap borus felhők mögé rejtőzik. Онъ живётъ за грани́цею; külföldön lakik. Ѣ́хать за грани́цу, külföldre menni. Переступи́ть за черту́, a határvonalon átlépni. Ему́ ужé за со́рокъ лѣтъ, mintegy negyven éves. Взять кого́ за́ руку, valakit kezénél megfogni. Схвати́ть за во́ротъ, a gallérnál megragadni. Зацѣпи́ть, задѣ́ть за сучёкъ, akasztani az ágocskára. Держа́ться за пери́лы, за кана́тъ, tartózkodni a korlátnál, a kötélnél. Моли́ть Бо́га за бли́жняго, a felebarátért imádkozni Istenhez. Стоя́ть за пра́вду, az igazságot védelmezni. За шумо́мъ ничего́ не слы́шно, a zaj miatt nem hallani semmit. За темното́й не вида́ть, a sötétség miatt nem látni. За тѣсното́ю не могъ пробра́ться, a tolongás miatt át nem hathatott. За дождёмъ; за стуже́ю не могъ вы́йдти, az eső, hideg miatt ki nem mehetett. За болѣ́знью оста́лся до́ма, betegség miatt otthon maradt. За чѣмъ дѣ́ло ста́ло? min akad fen a dolog. За недосу́гомъ, az üres idő hiánya miatt (rá nem ért). За мно́ю о́чередь, rajtam van a sor. За тобо́ю есть долгъ, utánad van adósság. За нимъ нѣтъ никаки́хъ поро́ковъ, semmi vétség sem találtatik benne. Записа́ть имѣ́ніе за жено́ю, за дѣтьми, a jószágot átirni a nőre a gyermekekre. Получи́ть при́даное за невѣ́стою, hozományt kapni a menyasszonynyal. За Бо́гомъ моли́тва, а за царёмъ слу́жба не пропада́етъ, Istenhezi imádság és a királynak tett szolgálat nem marad jutalom nélkül. Сидѣ́ть за столо́мъ, за рабо́тою, за бума́тами, ülni az asztalnál, a munkánál, az irományoknál. Сидѣ́ть за обѣ́домъ, за у́жиномъ, за за́втракомъ, ülni az ebédnél, a vacsoránál, a reggelinél. Ступа́й за мно́ю, jöjj utánam. За во́йскомъ потяну́лись обо́зы, a hadsereg után indultak a társzekerek. За каре́тою ѣ́дутъ верховы́е, a kocsi után mennek a lovaglók. Уда́ръ за уда́ромъ слы́шенъ, ütés, ütés után hallik. Одно́ дѣ́йствіе за други́мъ слѣ́дуетъ, egy mivelet a másik után következik. За вы́четомъ, за расхо́домъ оста́лось де́негъ сто́лько-то, a leszámitás, a kiadás után ma-

radt ennyi pénz. Оста́лся за шта́томъ, számfeletti. За печа́тью буты́лка, üveg pecsét alatt (lepecsételt üveg). Живётъ за три версты́, három versztnyire lakik. Случи́лось за недѣ́лю, egy hét előtt törrtént. Приходи́лъ за часъ пере́дъ симъ, ez előtt egy órával volt itten. Предсказа́лъ за часъ впере́дъ, egy órával előre megmondta.

Надъ. Держа́ть надъ голово́ю зо́нтикъ, fej felett tartani az napernyőt. Пти́ца лета́етъ надъ гнѣ́здомъ, a madár a fészek felett repdes. Ту́ча ви́ситъ надъ на́ми, égi háboru, fergeteg közeledik. Холмъ возвыша́ется надъ все́ю окре́стностью, a halom az egész környék felett magaslik. Дымъ вьётся надъ до́момъ, a füst a ház felett gomolyog. Не до́лжно смѣя́ться надъ ста́рыми людьми́, nem kell kinevetni az öreg embereket. Ба́шня надъ церко́вью деревя́нная, a templom feletti torony fából van. Надъ Кі́евомъ носи́лась че́рная ту́ча, Kieff felett fekete (vész) felhő lebegett. Не возноси́сь на́дъ това́рищами, ne pöffeszkedjél társaid felett. Онъ надсма́триваетъ надъ мо-ло́дшими сестра́ми, ő felügyel fiatalabb fi- és növéreire. Безсо́вѣстно насмѣха́ться надъ бѣ́дностью и несча́стіемъ, lelkiismeretlenül gunyt üzni a szegénységből és szerencsétlenségből.

Подъ. Лежа́ть подъ одѣя́ломъ, takaró alatt feküdni. Укры́ться подъ навѣ́сомъ отъ дождя́, подъ тѣ́нью отъ зно́я, fedél alá menekülni eső elől, árnyék alá a hőség elől. Дѣ́лать что подъ ви́домъ, подъ предло́гомъ, чего́-либо, valamit szinből, valaminek ürügye alatt cselekedni. Быть извѣ́стну подъ и́менемъ, подъ названіемъ каки́мъ-либо, ismeretesnek lenni valami név, nevezet alatt. Находи́ться подъ запреще́ніемъ, tilalom, zárlat, felfüggesztés alatt lenni. Стоя́ть подъ окно́мъ, подъ горо́ю, подъ го́родомъ, подъ батере́ями, állani ablak alatt, hegy alatt, város alatt, ágyutelep alatt. Находи́ться подъ вла́стію, подъ присмо́тромъ, hatalom alatt, óltalom alatt, felügyelet alatt lenni. Пти́ца лета́етъ подъ облака́ми, a madár a felhők alatt repdes. Я положи́лъ одну́ кни́гу подъ другу́ю, az egyik könyvet a másik alá tettem. Кни́га упа́ла подъ столъ, a könyv az asztal alá esett. Пово́зка бы́стро кати́тся подъ гору́, a szekér sebesen robog a hegy alá. Уста́вшій стра́нникъ сѣлъ подъ густу́ю ли́пу, az elfáradt utas leült a sürü hársfa alá. Положи́ перо́ подъ бума́гу, tedd a tollat a papiros alá. Человѣ́къ сталъ подъ кры́шу, az

ember a házfedél alá állott. Войска́ иду́тъ подъ Москву́, a hadseregek a Moszkva alá mennek. *Дымъ* поднима́ется изъ-подъ по́лу, füst a padolatról emelkedik felfelé. Подложи́ть ого́нь подъ дрова́, fa alá tüzet tenni (tüzet gerjeszteni). Подвести́ что подъ пра́вило, szabályt alkalmazni valamire. Подступи́ть подъ го́родъ, a város alá jönni. Подобра́ть подъ цвѣтъ, подъ стать, hasonló szinüt, hasonló növésüt találni, összeilleszteni. Поддѣлаться подъ кого́, подъ чью похо́дку, подъ по́черкъ, utánozni valakit, valaki járását, kezeirását. Сраже́ніе подъ Полта́вою, подъ Ле́йпцигомъ, Poltáva alatti, Lipcse alatti ütközet. Ру́сскіе до́лго стоя́ли подъ Пско́вомъ, az oroszok sokáig állottak Pszkoff alatt. Подъ у́тро, подъ ве́черъ, подъ о́сень, reggel, estve, ősz felé, vagy alá. Ему́ лѣтъ подъ три́дцать, közel harmincz éves.

Предъ. Пере́дъ. Пере́дъ до́момъ разведёнъ садъ, a ház előtt kert alakittatott. Пере́дъ церко́вью нахо́дится площа́дь, templom előtt nagy tér van. Военача́льникъ разъѣжа́лъ пере́дъ ряда́ми во́иновъ, a hadvezér lovagolva vizsgálta a katonaság sorait. *Ли́кторы* шли предъ ко́нсуломъ и несли предъ нимъ ору́дія кара́тельныя, a konszul előtt liktorok mentek és vitték előtte büntető eszközöket. Имѣть передъ кѣмъ преиму́щество, вы́году, valaki előtt előnynyel birni. Дать кому́ пе́рвенство, почётное мѣсто предъ кѣмъ, valakinek elsőséget, tiszteletthelyet adni más előtt. Просну́лся предъ разсвѣтомъ, felébredt virradat előtt. Пере́дъ обѣдомъ и пере́дъ спа́ньемъ прохажи-ваться, ebéd előtt és lefekvés előtt sétálni. За до́лго пере́дъ симъ, sokáig ez előtt. Пере́дъ пра́здниками, ünnepek előtt. Предста́ть предъ судьё́, a biró elébe megjelenni. Домъ постро́енъ пере́дъ о́зеромъ, a ház felépittetett a tónál. Я пере́дъ ва́ми винова́тъ, én ön előtt vétkes vagyok.

Въ. Во. Онъ нахо́дится въ слу́жбѣ, въ отста́вкѣ, ő szolgálatban, nyugalomban van. Онъ въ гостя́хъ, vendégségen van. Въ нёмъ примѣтно стара́ніе, въ нёмъ есть спосо́бности, észrevehető benne az igyekezet, van képessége. Храни́ть что въ па́мяти, emlékezetben tartani valamit. Имѣть успѣхъ въ предпріятіи, sikere van valaki vállalatának, (a vállalatban szerencsésnek lenni). Быть въ ра́дости, въ печа́ли, въ трево́гѣ, въ сомнѣніи, örömben, szomornságban, nyugtalanság-

ban, kétségben lenni. Быть въ дѣла́хъ, въ отвѣтственности, elfoglalva, felelősnek lenni. Найти въ испра́вности, въ поря́дкѣ, въ гото́вности, helyesnek, rendben, késznek találni. Обвини́ть въ преступле́ніи, уличи́ть въ обма́нѣ, пойма́ть въ воровствѣ, vádolni bünnel, valakire bizonyitani a csalást, elfogni a lopásban. Вы́писался изъ купцо́въ въ мѣща́не, a kereskedői osztályból átiratott a városi polgárok közé. Живётъ въ рабо́тникахъ, napszámosként élősködik. Попа́лъ въ дураки́, elbolonditották. Оста́лся въ дурака́хъ, bolonddá tették. Быть въ шля́пѣ, въ перча́ткахъ, въ сапога́хъ, въ мунди́рѣ, kalapban, kesztyüben, csizmában, egyenruhában lenni. Въ нача́лѣ, въ концѣ го́да, az év elején, végén. Въ исхо́дѣ мѣсяца, a hó végén. Въ пе́рвыхъ и послѣ́днихъ числа́хъ мѣсяца, a hó első és utolsó napjaiban. Въ Воскресе́нье, въ Понедѣльникъ, въ пра́здникъ, въ бу́дни, въ пять часо́въ, vasárnap, hétfőn, ünnepkor, hétköznap, öt órakor. Въ сро́къ, въ о́чередь, határnapkor, maga sorjában. Въ э́то вре́мя, въ ту пору́, ezen időben, azon időben. Въ продолже́ніе вре́мени, idő folytában. Въ лѣто отъ Рождества́ Христо́ва 1866. Krisztus születésétől 1866-ik évben. Въ царствова́ніе Алекса́ндра, Sándor uralkodása idejében. Въ войну́ 1812. года, 1812. évi háboru idejében. Въ проѣздъ нашъ, átutazásunkkor. Домъ въ три этажа́, három emeletes ház. Въ семь разъ вы́ше, hétszerte magasabb. Истоло́чь въ порошо́къ, porrá törni. Расколо́ть въ щепы́, forgácsokra széthasgatni. Разби́ть въ куски́, darabokra széttörni. Полкъ вступи́лъ въ дере́вню, az ezred bement a faluba. Человѣкъ вошёлъ въ домъ, az ember bement a házba. Вше́ствіе въ храмъ, a templombai bemenet. Вѣришь ли ты въ Бо́га? hiszesz-e Istenben? Въ лѣса́хъ есть во́лки и медвѣди, az erdőben vannak farkasok és medvék. Моего́ дя́дю произвели́ въ маіоры, nagy bátyámat őrnagygyá előléptették. Въ тече́ніе осьмна́дцатаго вѣка Россі́я вела́ мно́го знамени́тыхъ войнъ, a tizennyolczadik század folyamában Oroszország sok nevezetes háborut viselt. Во всю ночь лилъ дождь и бушева́ла бу́ря, egész éjjel ömlött az eső és döhöngött a szélvész. Во вре́мя жаро́въ опа́сно пить холо́дное, hőség idején veszedelmes inni hideg italt. Въ двѣна́дцатомъ году́ вступи́лъ я въ слу́жбу, tizenkettedik évemben léptem szolgálatba. Нашъ

домъ сгорѣлъ въ ночи́ на пятницу, házunk elégett péntekre éjjel. Рѣки впадáютъ въ мóре, a folyamok tengerbe ömlenek. Положи́ бумáгу въ кармáнъ, tedd a papirost (az irományt) a zsebedbe. Сынъ э́того крестья́нина отдáнъ прóшлаго гóда въ солдáты, а ны́нѣ ужé произведёнъ въ унтеръ-офицéры, ezen földmivelőnek fia mult évben a katonaság közé besoroztatott, jelenleg pedig már altisztté léptették elő. Моегó зятя́ произвели́ въ полкóвники, а твоегó дя́дю въ генерáлы, vőmet ezredessé léptettek elő, nagybátyádat pedig tábornagygyá. Вáшего сосѣда вы́брали въ уѣздные предводи́тели, szomszédtokat megválasztották kerületi főnökké. Э́того офицéра за простýпки разжáловали въ рядовы́е, ezen tisztet kihágásaiért (a rangtól megfosztották) közkatonaság közzé sorozták. Я жилъ въ Одéссѣ во врéмя моровóй я́звы, Odeszszában laktam a vészkór dühöngésekor. Англíйскому языкý мóжно вы́учиться въ одинъ годъ, az angol nyelvet egy év alatt lehet megtanulni. Въ два гóда забы́лъ я всё, что зналъ прéжде, két év alatt mindent elfelejtettem, a mit az előtt tudtam.

На. Идти́, лечь на мѣсто, menni, lefeküdni a helyre. Вы́дти нá поле, на рѣкý, kimenni a mezőre, a folyóhoz. Взойти́ на горý, felmenni a hegyre. Погрузи́ться на дно, lemerülni a fenékre. Обрати́ться на востóкъ, на зáпадъ, kelet, nyugot felé fordulni. Склони́ться на чью стóрону, valaki részére állani, valaki pártjához csatlakozni. Отвѣчáть на вопрóсъ, на возражéнie, kérdésre, ellenvetésre válaszolni. Церкóвныя кни́ги переведены́ съ Грéческаго языкá на Славя́нскій, az egyházi könyvek görög nyelvről szláv nyelvre leforditattak. Легóкъ нá ногу, könnyü lábu. Крѣпокъ нá ухо, nagyot hall. Слабъ на язы́къ, nehéz beszédü. Нéчистъ нá руку, nem tiszta kezü. Расточи́теленъ на похвалы́, szórja a dicséreteket. Разборчи́въ на ѣдý, válogató az ételben. Бережли́въ на плáтье, takarékos a ruhában. Лечь на спинý, на бокъ, на брюхо, hanyat, oldalra, hasra feküdni. Стáть на нóгу, lábra állani. Пасть на колѣни, térdre hullni. Возложи́ть на когó поручéнie, meghagyást bizni valakire. Взять что на свою́ отвѣтственность, на свой страхъ, maga felelősségére, maga kezességére, jótállásra felvállalni. На другóй день, на бýдущее врéмя, más napra, jövendőre. Отмѣрить земли́ на дéсять сáженъ, tiz ölnyi földet

kimérni. На день отпросился, egy napra elkéredzett. Отпущёнъ на годъ, egy évre elbocsáttatott. Звать гостéй нá вечеръ, estvére híni vendégeket. На лѣто отправляется на деревню, nyárára a falura költözik. На арши́нъ длиннѣе или́ корóче, rőfnyire hosszabb vagy rövidebb. Случи́лось на бѣду́, bajra történt. Дѣлать на зло кому́, valakinek bosszantásra tenni. Нá силу кóнчилъ, kénytelelenségből végezte. Кýшать на здорóвье, egészségre enni. Предпринимáть что на счáстье, на удáчу, szerencsére, vaktában valamit elválalni. Одѣться на скóрую рýку, hamar felöltözködni. Орёлъ взлетѣлъ на дéрево, a sas felrepült a fára. Орёлъ сиди́тъ на дéревѣ, a sas ül a fán. Дерéвня лежи́тъ на берегý рѣки́, a falu fekszik a folyó partján. Рыбáкъ вышелъ изъ лóдки нá берегъ, a halász kijött a csónakból a partra. О́нъ навьючи́лъ свой чемодáнъ на лóшадь, ő felrakta málháját a lóra. На однóй лóшади далёко не уѣдешь, egy lóval messze nem mégy. Урáльскій хребéтъ раздѣляетъ Россію на двѣ нерáвныя чáсти, urali hegyláncz két nem egyenlő részre osztja Oroszországot. Непріятель разби́тъ нá голову, az ellenség tönkre veretett. Дóбрый человѣкъ уповáетъ на Бóга, a jó ember Istenben bizik. Не серди́сь на глупцéвъ, ne haragudjál az ostobafejüekre. Сынъ похóдитъ на отцá, a fiu hasonlit az atyjára. Не дóлжно полагáться на счáстіе, nem kell a szerencsére bizni magát. Солдáты купи́ли хлѣба на два рубля́, a katonák két rubel árára vettek kenyeret. Не мѣня́й кýкушки на ястрéба (pl.) a héjáért ne cseréld el a kakukot (lóról szamárra ülni). Офицéръ жени́лся на дóчери сосѣда. a katonatiszt elvette nőül a szomszéd leányát. У этого ребёнка оспá былá на пятóмъ годý, ezen gyermeken himlő volt öt éves korában. Пóваръ въ кýхнѣ, собáка на кýхнѣ, a szakács a konyhában, a kutya a konyhán. Не мѣня́й стáраго дрýга на нóваго пріятеля, ne cseréld a régi barátot uj jó emberedért. Розмѣня́й эту бумáжку на мéлкія дéньги, váltsd fel ezt a bankjegyet apró pénzre. Часовóй на каланчѣ ужé прозвони́лъ пóлночь, a toronyőr már elharangozott éjfélt. Служи́ть на мóрѣ и на сухóмъ пути́, a tengeren és a szárazon szolgálni. Мы живёмъ на сѣверѣ, éjszakon lakunk. Находи́ться на слýжбѣ, на рабóтѣ, szolgálatban, munkában lenni. Стоя́ть на стрáжѣ, на часáхъ, őrt állani. Былъ на сражéніи, ütközetben volt. Быть

на во́здухѣ, на со́лнцѣ, на дождѣ́, levegőn, napon, esőn lenni. На про́шлой, на бу́дущей недѣ́лѣ, a mult, a jövő héten. На сихъ дняхъ, на своёмъ вѣку́, e napokban, életemben. На досу́гѣ, üres időmben. На послѣ́дяхъ, на разста́няхъ, végső pillanatokban, elváláskor. Онъ имѣ́лъ искъ на ра́зныхъ осо́бахъ, keresete volt különféle személyek ellen. Игра́ть на скри́пкѣ, на флéйтѣ, на ра́зныхъ инструмéнтахъ, játszani hegedün, fuvolán, különféle hangszereken. Би́ться на шпа́гахъ, kardra menni. Стрѣля́ться на пистолéтахъ, pisztolyra menni. Дра́ться на кулачка́хъ, ököllel verekedni. Онъ говори́тъ на ра́зныхъ языка́хъ, különféle nyelveket beszél.

Межъ. Мéжду. Быть мéжду стра́хомъ и надéждою, félelem és remény közt lenni. Между изли́шествомъ и недоста́ткомъ есть среди́на, a felesleg és a hiány közt van közép. Разли́чіе мéжду добро́мъ и зломъ, különbség a jó és a rosz között. Мéжду пріятелями должна́ быть и́скренность, a jó barátok közt kell őszinteségnek lenni. Мéжду растéніями нахо́дятся цѣлебныя и ядови́тыя, a növények közt vannak gyógyerejüek és mérgesek. Мéжду досо́къ прошла́ вода́, a deszkák közt átjött a viz. Мéжду огоро́довъ ведётъ тропи́нка, a kertek közt vezet egy ösvény. Попа́сть мéжду незнако́мыхъ, ismeretlenek közé kerülni.

О. Объ. Уда́рить о ка́мень, объ уго́лъ, kőbe, szegletbe ütni. Жить объ стѣну́, обо дворъ, egy fal, egy udvar által elválasztva lakni. Идти́ объ ру́ку съ кѣмъ, valaki kezére dolgozni. Объ э́то врéмя, ezen idő tájban. Тепéрь шесть часо́въ у́тра ужé свѣтло, въ про́шломъ мѣ́сяцѣ объ э́ту пору́ мы встава́ли при свѣча́хъ, most hat órakor reggel már világos, a mult hónapban ez idő tájban mi gyertyavilág mellett keltünk az ágyból. У насъ въ Мартѣ мѣ́сяцѣ ещё снѣгъ лежа́лъ, въ ю́жныхъ края́хъ объ э́то врéмя поля́ покры́ты зéленью, nálunk martius hóban még hó volt, a déli tartományokban ezen idő táján a mezők már (zölddel befedvék) zöldelnek. Ча́ша объ одно́й рукоя́ткѣ, egy fogattyus kehely. Столъ о трёхъ но́жкахъ, három lábu asztal. Церко́вь о пяти́ глава́хъ, öttornyu templom. Кора́бль о семидеся́ти четырёхъ пу́шкахъ, hetvennégy ágyuju hajó. О пра́здникахъ, о Покро́вѣ, о Свя́ткахъ, ünnepek körül, Boldogságos Védasszony napja körül, Vizkereszt körül.

Я говорю́ о дѣлѣ, а ты говори́шь о пустяка́хъ, én a dologról beszélek, te pedig haszontalanságokról beszélsz. Я купи́лъ ме́льницу о двухъ поста́вахъ, vettem malmot két kőre. Бомба́ уда́рила объ стѣну́, a bomba beleütött a falba. Мой това́рищъ уши́бся объ уго́лъ стола́, társam az asztal szegletébe megütötte magát. Онъ такъ уда́рился объ полъ, что у него́ и́скры изъ глазъ посыпа́лись, ő ugy oda ütötte magát a padolathoz, hogy szikráztak szemei. Конь о четырёхъ нога́хъ, да спотыка́ется, a lónak négy lába van, mégis megbotlik. Не суди́ о людя́хъ по нару́жности, külsőről ne itéld az embereket.

По. О́вцы хо́дятъ по́ полю́, a juhok járnak a mezőn. Корабли́ пла́ваютъ по мо́рю, a hajók tengeren járnak. Быкъ съ плу́гомъ на поко́й тащи́лся по труда́хъ, ökör az ekével nyugalomra vánszorgott a munka után. По пла́тью встрѣча́ютъ по уму́ провожа́ютъ (pl.), ruha tisztelet, ész becsület. Онъ не по хоро́шу милъ, а по ми́лу хоро́шъ, ő nem azért kedves hogy szép, hanem azért szép, mert kedves. Сирота́ пла́четъ по отцу́, az árva sir atyja után. Въ ка́ждомъ ста́дѣ по сту ове́цъ, minden nyájban száz juh van. Въ каре́тахъ бы́ло по двѣ же́нщины, a kocsikban volt két-két asszony. Стои́тъ человѣкъ въ водѣ по го́рло, пить хо́четъ, а напи́ться не мо́жетъ, az ember torkig áll a vizben, inni akar, s nem ihatik. Рыбаки́ ходи́ли въ водѣ по поя́съ, a halászok övig, kötésig jártak a vizben. Шаръ кати́тся по ро́вному по́лу, a golyó gurul a sima padolaton. Солда́ты размѣщены́ по обыва́тельскимъ дома́мъ, a katonák elhelyezvék a lakók házaiban. Дѣти бѣ́гаютъ по двору́ и по саду́, a gyermekek futkosnak az udvaron és a kertben. Пти́цы сидя́тъ по дере́вьямъ, a madarak ülnek a fákon. Звѣ́ри живу́тъ по лѣса́мъ, a vadállatok erdőben laknak. Ручьи́ теку́тъ по ска́ту горъ, csermelyek a hegy oldalain folynak. Э́то сдѣ́лано по ва́шему приказа́нію, ez ön parancsa szerint (következtében) megtétetett. Сосѣ́душка, я сытъ по го́рло, kedves szomszédom, torkig jól laktam. Мой братъ идётъ по у́лицѣ, fivérem megy az utczán. Онъ но́ситъ тра́уръ по своёмъ бра́тѣ, ő gyászt visel fivére után, vagy gyászolja a bátyát. Вы служи́ли съ Но́ваго го́да по святу́ю Недѣ́лю, ön szolgált uj évtől kezdve pünkösdig. По Рождествѣ́ Христо́вѣ, Krisztus születése után. По проше́ствіи вре́мени, az idő eltelte után. По

трудáхъ пріятенъ отдыхъ, munka után édes a nyugalom. По Авгýстѣ Кéсарѣ царствовáлъ Тивéрій, Augustus Császár után uralkodott Tiberius. Сынъ по отцѣ наслѣдовалъ имѣніе, a fiu atyja után örökölte a jószágot. Засучи́ть рукавá по лóкоть, könyökig felgyürni az ujjakat. Сруби́ть дéрево по сáмый кóрень, levágni a fát egész gyökereig. Отмéжевать землю по огорóды, a föld határait kiszabni a kertekig. По сью стóрону, по ту стóрону рѣки́, innen, tul a folyón. По лѣвую, по прáвую рýку, bal, jobb kéz felül. Идти́ по дровá, по я́годы, (за дровáми, за я́годами helyett), fáért, eperért menni. Съ крѣпости стрѣля́ли по осаждáющимъ, a várról lövöldöztek az ostromlókra. Стрѣля́ли по нёмъ, по насъ, lövöldöztek rá, ránk. Выбирáть товáръ по величинѣ, по цвѣтý, по добротѣ, kelmét választani nagysága, szine, jósága szerint. По Геродóту, по Аристóтелу, Herodot, Arisztoteles szerint. Пéрвый по поведéнію, viseletére nézve első. Стáршій по лѣтамъ, éveire öregebb. Сѣ́ли по мѣстáмъ, helyeikre ültek. Розошли́сь по домáмъ, elszéledtek a házakba. Карти́ны развѣшены́ по стѣнáмъ, a képek a falakra felaggatvák. Пéчи устрóенны по углáмъ кóмнаты, a kemenczék elhelyezvék a szobaszegleteiben. Приходи́ть по ýтрамъ, по ночáмъ, по воскресéньямъ, по бýднямъ, reggelenkint, éjjelenkint, vasárnaponkint, köznaponkint eljönni. Продавáть по фýнтамъ, лить по кáплѣ, fontonkint, (font számra) árulni, csepenkint önteni. Роздáть по рóвну, egyenlően szétosztani. Сочинéніе по чáсти наýкъ, tudományos mü. По худóжественной части, szépmüvészeti munka. Служи́ть по Сенáту, по счётнымъ дѣлáмъ, по флóту, по артиллéріи, szolgálni a szenatusnál, a számvevő hivatalnál, a tengerészetnél, a tüzérségnél.

A kötszók használatáról.

166. §. A kötszókra vonatkozólag e következő észrevételek fordulnak elő:

1, Az *и* és *а* kötszók közt azon különbség van, hogy *и* összefoglaló „és, is“ jelentéssel bir, *а* azonban ellentétet „pedig, hanem, de, hát“ kötszók értelmében fejez ki; pl. брáтъ мой поѣхалъ въ дерéвню, а сестрá моя́ остáлась въ горóдý, a fitestvérem elutazott falura, növérem pedig a városban maradt.

2. A kérdő *ли* megfelel a magyar „-e?“ utószócskának és mindig azon szó után tétetik, a mely magában foglalja a kérdést; pl. отéчество ли погибáетъ? a haza-e forog veszélyben; богáтство ли дѣлаетъ человѣка счастлúвымъ? a gazdaság-e teszi az embert boldoggá? были ли вы въ теáтрѣ? volt-e ön a szinházban? — Ha a *ли* hangzóval végződő szó után áll, gyakran *ль*-re rövidül s ilyenkor az előtte álló szóval összeolvasztatik; pl. Брáталь ждёшь? fivéredet-e várod? читáлиль вы сіё письмó? olvasta-e ön ezen levelet? не знáю дóмаль онъ илú нѣтъ? nem tudom valjon otthon van-e vagy nincs?

Példák.

Не богáтство, а чúстая сóвѣсть намъ всегó дорóже. Ивáнъ и Сергѣй весéлы. Ивáнъ вéселъ, а Сергѣй печáленъ. Ты менá обúдѣлъ, однáко я на тебá не сѣтую. Мы бы́ли óчень бережлúвы, мéжду тѣмъ издержáли мнóго дéнегъ. Пухъ легóкъ; свинéцъ, напротúвъ, тáжелъ. Мой братъ писáлъ всю ночь и цѣлый день; при всёмъ томъ не успѣлъ кóнчить. Я тепéрь постарáюсь помóчь тебѣ; тóлько вперёдъ на менá не надѣйся. Ивáнъ пришёлъ, Сергѣй же сказáлся больны́мъ. Кáкъ сóлнечный лучъ живúтъ зéмлю, такъ благодѣтельный человѣкъ живúтъ сердцá несчáстныхъ. Лю́ди живýтъ не такъ, какъ безсловéсныя твáри. Теплотá живúтъ нáше тѣло: подóбно томý дóбрыя дѣлá живáтъ дýшу. Пріáтнѣе дѣлать добрó другúмъ, чѣмъ сáмому получáть благодѣянія. Чѣмъ мéнѣе ты дѣлаешь добрá, тѣмъ бóлѣе подвергáешься нарекáніямъ. Берегú врéмя, úбо онó не воротúтся. Я остáлся дóма, потомý что у менá мнóго дѣла. Сіú бумáги въ судъ не представлены, потомý что онѣ потерáлись бы́ло. Такъ какъ ты не получúлъ денéгъ, то и не обáзанъ отдáть товáръ. Поелúку сіé дѣло запрещенó закóнами, то всáкое покушéніе къ óному дóлжно быть предупреждáемо. Я имѣю нáдобность въ дéньгахъ, а какъ вы неразъ предлагáли мнѣ пóмощь, то я и прошý васъ не остáвить менá. Мы должны́ ѣсть для тогó, чтобъ жить, а не жить для тогó, чтобъ ѣсть. Желáю, чтобъ ты попрáвился въ своёмъ поведéніи. Моá лóшадь такъ упрáма, что съ нéю не слáдишь. Не знáю, для чегó ты не хóчешь гулáть. Ты человѣкъ, слѣдственно ты смéртенъ. Ты неóпытенъ, и потомý я мнóгое тебѣ прощáю. Дѣло сіé кóнчено, почемý и слѣдуетъ

сдать ǒное въ архи́въ. Вчера́ былъ моро́зъ, оттого́ всѣ цвѣты́ у насъ помéрзли. У насъ разли́лись рѣки, отчего́ поля́ мно́го пострада́ли. Éсли ты меня́ лю́бишь, то испо́лнишь мою́ просьбу́. Бу́де онъ упря́митъся, мы его́ прину́димъ испо́лнить свой долгъ. Когда́ ты бу́дешь хорошо́ учи́ться, тогда́ всѣ бу́дутъ тобо́ю дово́льны. Ива́нъ и Петръ у́чатся приле́жно; что же каса́ется до Васи́лья́, то я ничего́ не могу́ сказа́ть. Лишь то́лько ты пріѣ́дешь, я отда́мъ тебѣ́ всё, что слѣ́дуетъ. Éслибъ я зналъ э́то ра́нѣе, то не сталъ бы хлопота́ть. Когда́ бъ ты учи́лся въ мо́лодости, тогда́ бы на ста́рости не былъ безполе́зенъ и бѣ́денъ. Что бы ты ни говори́лъ, я тебѣ́ не повѣ́рю. Чего́ бы ты ни спроси́лъ, всё дамъ тебѣ́. Ты мо́жешь успѣ́ть во всёмъ, чему́ бы ты ни учи́лся. Хотя́ сего́дня хо́лодно, но пого́да прія́тная. Пра́вда, что онъ приле́женъ, но онъ и упря́мъ. Хотя́ мы мно́го ходи́ли, одна́ко ни ма́ло не уста́ли. Онъ о́чень ло́вокъ, хотя́ и не смѣ́лъ. У меня́ предо́брые друзья́, пра́вда, ихъ не мно́го. Скажи́, хо́чешь ли пить. Зна́ешь ли ты свой уро́къ?

Nem a gazdagság, hanem a tiszta lelkiismeret előttünk mindenek felett legdrágább. Iván és Szerg vigak. Iván vig, Szergius pedig szomoru. Te engem megbántotottál, mindazáltal én rád nem neheztelek. Mi igen takarékosak voltunk, mind a mellett sok pénzt költöttünk el. A pehely könnyü; az ólom ellenben nehéz. Fivérem egész éjjel és egész napon át irt s mégsem ért rá bevégezni. Most igyekezni fogok segiteni rajtad, de jövendőre ne bizakodjál rám. Iván eljött, Szergius pedig betegnek jelentette magát. Miként a napsugár élteti a földet, ugy a jóltévő ember élteti a szerencsétlenek sziveit. Az emberek nem ugy élnek mint az oktalan teremtmények. A melegség élteti testünket; hasonlóképen a jó cselekedetek éltetik lelkünket. Jobb jót cselekedni másnak, mintsem mástól jótéteményeket nyerni. Minél kevesebb jót cselekszel, annál több megrovást érdemelsz. Gazdálkodjál az idővel, mert az többé vissza nem tér. Én itthon maradtam azért, mert sok dolgom van. Ezen iromány ok be nem adattak a biróságnak, mert elvesztek volt. Minthogy nem kaptál pénzt, nem is vagy köteles átadni a kelmét. A mennyiben ezen tett törvények által meg van tiltva, annálfogva elkövetésére czélzó minden

kisérlet megelőzendő (megakadályozandó). Szükségem van pénzre, s minthogy ön nem egyszer ajánlotta nekem segélyét, kérem ne hagyjon el ez alkalommal. Mi azért eszünk, hogy éljünk, s nem azért élünk hogy együnk. Óhajtom, hogy javulj meg magadviseletére nézve. Az én lovam oly makacs, hogy azzal nem boldogulsz. Nem tudom, miért nem akarsz mulatni (sétálni). Te ember vagy, következőleg halandó. Te tapasztalatlan vagy, s azért sokat megbocsátok neked. Ezen ügy be van fejezve, miért is azt a levéltárba kell betenni. Tegnap dér volt, s azért nálunk a virágok mind elfagytak. Nálunk kiáradtak a folyók (vizek), a miért sok kárt szenvedtek földeink. Ha szeretsz engem, ugy teljesiteni fogod kérésemet? Ha ő megmakacsodik, mi őt kényszeriteni fogjuk a kötelesség teljesitésére. Ha jól fogsz tanulni, akkor mindnyájan meg lesznek veled elégedve. Iván és Péter szorgalmasan tanulnak, mi pedig Vazult illeti, arra nézve nem mondhatok semmit. Mihelyt eljösz, átadok neked mindent, a mi téged illet. Ha én ezt előbb tudtam volna, nem jártam volna utána. Ha te fiatal korban tanultál volna, öregségedben nem lettél volna haszonvehetlen és szegény. Bár mit is beszélnél, én nem hiszek neked. Bár mit is kérnél, mindent megadok neked. Te mindenkor előhaladhatsz bár mit is tanulnál. Ámbár ma hideg van, mindazáltal az idő kellemes. Igaz ugyan, hogy ő szorgalmas, de egyszersmind makacs is. Jóllehet sokat jártunk, mindazáltal legkevesebbet sem fáradtunk el. Ő igen ügyes, habár nem is bátor. Nekem igen jó barátaim vannak; igaz ugyan, hogy számuk csekély. Mond meg, akarsz-e irni. Tudod-e leczkédet?

Az indulatszók használatáról.

167. §. Az indulatszókról röviden megjegyezzük, miszerint némelyek eseteket is vonzanak; igy pl. *вотъ* nevező esetet vonz; u. m. вотъ прекрáсный садъ, ime szép kert; *rópe* tulajdonitót vonz; u. m. rópe мнѣ, jaj nekem stb.

A szórendről.

168. §. A szórend nem egyéb, mint a mondat alkatrészeinek azon egymás utáni következése, mely a gondolatot al-

kotó képzetek egymás utáni következésének felel meg. — A szórendre, illetőleg a szó elhelyezésére nézve a következő szabályokat kell szem előtt tartanunk:

1. Az egyszerü elbeszélő vagyis kijelentő mondatban következő rendben állanak a mondat főrészei: 1) alany, 2) határozott módu ige, 3) határozatlan módu ige, s ez után következnek a beszéd egyéb részei; pl. я хочу́ купи́ть себѣ́ за́втра но́вую шля́пу, én holnap uj kalapot akarok venni magamnak.

2. A kérdő mondatban első helyen áll a kérdést magában foglaló szó; a személyes névmás pedig mint alany többnyire megmarad az ige előtt, ha t. i. nem igével képezünk, de a főnév mint alany szabályszerüleg az ige után tétetik; pl. что вы прика́зали? mit parancsolt ön? что вамъ писа́лъ вашъ братъ? mit irt önnek fivére? Куда́ ты идёшь? hová mégy? гдѣ вы бы́ли? hol volt ön? что ты дѣ́лаешь? mit csinálsz? съ кѣмъ ты говори́лъ? kivel beszéltél? отчего́ ты бо́ленъ? mitől vagy beteg? кото́рый часъ? hány óra? кака́я у ва́съ бума́га? miféle papiros van önnél? како́въ нашъ молоде́цъ? milyen az a mi legényünk? зачѣмъ ты сиди́шь до́ма? miért ülsz te otthon? почёмъ э́ти пе́рья? mily áruak ezek a tollak? былъ ли ты въ саду́? voltál-e a kertben? слы́шишь ли, что тебѣ́ говоря́тъ? hallod-e, mit beszélnek neked?

3. Ha a kérdésnél valamely szót különösen ki akarunk emelni, akkor azt a mondat végére helyezzük; pl. что Ива́нъ дѣ́лаетъ? e mondatban a figyelem főkép дѣ́лаетъ szóra van irányozva; ellenben что дѣ́лаетъ Ива́нъ? itt főkép a személyt Ivánt érdekli a kérdés. De ha *ли* szócskával tesszük a kérdést, akkor azon szónak adunk első helyet a mondatban, mely iránt főkép érdekelve vagyunk; pl. ты ли былъ въ саду́? te voltál-e a kertben? въ саду́ ли ты былъ? kertben voltál-e te? Itt meg kell jegyeznünk, mikép az orosz nyelvben a kérdésre ritkán adatik válasz egyszerü „igen“-nel vagy „nem“-mel, hanem többnyire ismételtetik azon szó, mely a kérdés tárgyaul szolgál; pl. хо́чешь ли пить? akarsz-e inni? válasz: хочу́ vagy не хочу́; пойдёшь ли гуля́ть? elmégy-e sétálni? пойду́.

4. Az indulatot kifejező szók ugy helyeztetnek el a mon-

datban, mint a kérdők; u. m. какáя рáдость! mily öröm! что за лóшади! milyen lovak! гдѣ наградá за труды́! hol a jutalom a fáradságért! бýдешь ли молчáть! fogsz-e hallgatni! мóжно ли такъ поступáть! lehet-e igy bánni!

5. A parancsoló módu kifejezésnél elül áll az ige; u. m. подáй мнѣ кни́гу, add ide nekem a könyvet. A feltételes kifejezéseknél *бы*, *бъ* szócska használtatik, s azon szó mellé tétetik, melyre figyelmünk irányozva van; pl. если бъ ты хотѣлъ учи́ться, то былъ бы счастли́въ, ha te tanulni akarnál, szerencsés volnál.

6. A hivó esetü főnév vagy a mondat elejére, vagy közepére, vagy pedig a végére tétetik, a mint t. i. nagyobb vagy kissebb fontossággal bir: pl. вóины! намъ предстои́тъ побѣди́ть или́ умерéть; katonák! nekünk győznünk vagy meghalnunk kell. Споéмъ брáтцы! стари́ную пѣсню, énekeljük el barátim a régi dalt. Что вы дѣлаете, любéзные друзья́! mit miveltek ti, kedves barátim!

7. A határozmányok rendesen azon szavak elé tétetnek, melyeknek meghatározásául szolgálnak, igy a melléknevek a főnevek elé, az igehatározók pedig az igék és a melléknevek elé tétetnek; pl. чéстный человѣкъ говори́тъ прáвду, a becsületes ember igazat beszél; сли́шкомъ жаркáя погóда чрезвычáйно разслабляéтъ тѣло и дýшу, az igen meleg idő szerfelett gyengiti a testet és a lelket. Мой другъ охóтно читáетъ хорóшія кни́ги, az én barátom örömest olvassa a jó könyveket.

8. A mutató, továbbá a birtokos névmások, valamint a számnevek is többnyire a melléknevek elé tétetnek; pl. при́мите моé усéрдное почтéніе, fogadja buzgó tiszteletemet. Тотъ нашъ всегдáшній вѣрный другъ не остáвитъ насъ въ гóрѣ, az a mindenkori hü barátunk el nem hagy bennünket a búban. Э́тотъ богáтый помѣщикъ купи́лъ трéтью чéрную медвѣжью шýбу, ezen gazdag földbirtokos vett harmadik fekete medvesubát. Бѣдня́къ прóдалъ весь стáрый жени́нъ наря́дъ, szegény eladta nője minden régi öltözékét. Óба э́ти прекрáсные слонóвьи клы́ка вы́рыты изъ земли́ въ Сиби́ри, ezen mindkét szép elefánt csont (fog) földből ásatott ki Sziberiában. Надѣнь свой нóвый си́ній сукóнный плащъ, öltsd fel az uj kék posztó

palástodat. Видѣлъ ли ты удивительный Невскій Мостъ? láttad-e te a csodálatra méltó nevai hidat? Általában az előforduló több melléknév közt azon rend tartatik, hogy a mely melléknév közelebbről meghatározza a főnevet, az közelebb, következőleg a lényeges tulajdonságot kifejező melléknév közvetlenül a főnév elé tétetik.

9. Ha a melléknevek ugy fordulnak elő a mondatban, hogy általuk a főnévnek bizonyos tulajdonságai előszámláltatnak, vagy ha a melléknév mellett kiegészitő név fordul elő, ugy szintén ha a melléknévnek külön nyomatékot adni akarunk, valamint ha a czimet és a megkülönböztetést kifejező melléknevek járulnak a főnevekhez, mind ezen esetekben a melléknevek a főnév után tétetnek; pl. мой сосѣдъ человѣкъ умный и учёный, az én szomszédom okos és tanult ember. Дѣло это важное и трудное, ezen dolog fontos és nehéz. Вотъ судья строгій къ пороку и снисходительный къ слабости, ime a biró, ki szigoru a bün iránt és engedékeny a gyöngeség iránt; моя лошадь вороная, а твоя бурая, az én lovam fekete, a tied pedig barna; я люблю перья тугія, szeretem a kemény tollakat; мундиры у нихъ синіе, az egyenruha náluk kék. Александръ Невскій, Іоаннъ Грозный, Петръ Великій, Александръ благословенный были знаменитые владыки Россіи. Князь Варшавскій Графъ Иванъ Өеодоровичъ Паскевичъ-Эриванскій.

10. Azon főnevek, melyek más főnevek mellett mint értelmezvények állanak, közvetlenül azon főnevek után tétetnek; pl. слёзы, утѣшеніе несчастныхъ, у него изсякли, a könyek, a szerencsétlenek vigasztalása, nála kiapadtak; Москва, мать городовъ русскихъ, красуется и благоденствуетъ, Moszkvá, az orosz városok anyja, diszlik és jólétnek örvend; Суворовъ, первый полководецъ своего времени живётъ въ нашей памяти, Szuvoroff idejének egyik első hadvezére él a mi emlékezetünkben.

11. A hivatalos irályban az egymást kiegészitő főnevek közül gyakran a sajátitó esetü főnév a nevező esetü főnév elé tétetik; pl. Правительствующаго Сената Третій Департаментъ, a kormányzó tanácsnak harmadik osztálya; Императорскаго Санктпетербургскаго Университета Ординарный Профессоръ, császári szentpétervári egyetem rendes tanára; Новгородскаго

Пѣхо́тнаго Полка́ полково́й адъюта́нтъ, a novgorodi gyalogezred ezredesének segédje.

12. Ha a mondatban több kiegészitő főnév fordul elő, akkor azon főnév, melyre a fősulyt fektetni akarjuk a mondat végére tétetik; pl. братъ подари́лъ сестрѣ́ кни́гу, itt a fősuly кни́гу főnévre van fektetve; ellenben ezen mondatban: братъ подари́лъ кни́гу сестрѣ́, a fősuly сестрѣ́ szón van. Мой това́рищъ пи́шетъ воро́ньимъ пе́ромъ но́вый планъ, vagy мой това́рищъ пи́шетъ но́вый планъ воро́ньимъ перо́мъ. Ha pedig valamely körülményre különösen figyelmessé tenni akarunk valakit, akkor az ezen körülményt kifejező szót a mondat elejére helyezzük; pl. въ кни́гахъ я э́того ненашёлъ, a könyvekben ezt nem találtam; сме́рти боятся одни́ тру́сы, a haláltól csak a gyávák félnek; трудо́въ я не боюсь, ста́ло бы то́лько здоро́вья, a munkától én nem félek, csak szolgáljon az egészségem; въ дрему́чемъ лѣсу́ жилъ благочести́вый ста́рецъ, sürü erdőben élt az ájtatos öreg (ember). Ezen szabály erejénél fogva gyakran az állitmány vagy az ige a mondat elejére tétetik; pl. вели́къ Богъ въ дѣла́хъ свои́хъ, nagy az Isten a maga müveiben; былъ у меня́ другъ, volt nekem barátom, но я его́ лиши́лся, de megfosztattam tőle; вида́лъ я таки́хъ хвасту́новъ, láttam én ily dicsekvőket.

13. A tagadó *не* szócska közvetlenül azon szó elé tétetik, melyre a tagadás vonatkozik épen ugy mint a magyarban; pl. я не игра́лъ на флéйтѣ, а чита́лъ кни́гу, én nem játszottam fuvolán, hanem könyvet olvastam; я игра́лъ не на флéйтѣ, а на скрипкѣ, én nem fuvolán, hanem hegedün játszottam; я игра́лъ на флéйтѣ не вчера́, а сего дня, én fuvolán nem tegnap, hanem ma játszottam; не я, а мой другъ игра́лъ на флéйтѣ, nem én, hanem barátom jatszott fuvolán.

14. Az igenevek által megröviditett mondatok a gondolat menetéhez képest majd a mondat elejére, majd közepére, majd pedig végére tétetnek; pl. обра́дованные твои́ми успѣ́хами роди́тели ждутъ тебя́ къ себѣ́, előmeneteled által megörvendeztetett szülők várnak téged magukhoz; любя́ оте́чество жéртвуемъ ему́ всѣмъ, szeretvén a hazát, mindennel

áldozunk neki; Кутýзовъ истреби́въ Турéцкую Áрмію на óстровѣ Дунáя, заключи́лъ слáвный миръ въ Бухáрестѣ, Kutuzoff tönkre tevén a török hadsereget a Duna szigetén, dicső békét kötött Bukuresztben; домъ пострóенный мои́мъ дя́дею, уже не существýетъ, nagybátyám által elkészitett ház már nem létezik.

15. Kerülni kell az értelmet homályositó ugyanazon ejtések összecsoportulását; pl. дóлжно послáть для занятія сихъ мѣстъ солдáтъ, e helyett kell mondani: дóлжно послáть солдáтъ для занятія сихъ мѣстъ; не ожидáй отъ неблагодáрнаго добрá, e helyett: не ожидáй добрá отъ неблагодáрнаго; уважáю дочь любя́щую мать, helyesebben van: уважáю дочь, котóрая лю́битъ мáть; довóльствуюсь наградóю, дáнною контóрою helyett kell mondani: довóльствуюсь наградóю, котóрая дáнная контóрою.

16. Általában meg kell jegyeznünk, hogy az orosz nyelvben a szavak elég szabadon helyeztethetnek el, s könnyen alkalmaztathatnak azon rendhez, melyet az indulat kifejezése és a gondolat folyama igényelnek.

Példák.

Ýхо есть орýдіе слýха. Ѳеодóръ былъ мои́мъ ученикóмъ. Васи́лій былъ прилéженъ. Вóины бы́ли знамени́ты. Травá вя́нетъ. Россіяне побѣди́ли Татáръ. Рю́рикъ основáлъ Рýсское Госудáрство. Лѣни́вецъ не хóчетъ рабóтать. Гуля́ли ли вы вчерá? нѣтъ. Купи́лъ ли ты кни́гу? купи́лъ. Какъ ты поживáешь? Я здорóвъ. Прáвда ли, что твой дя́дя бóленъ? У негó лихорáдка. Я желáлъ бы знать, отчегó онъ заболѣ́лъ? онъ заболѣ́лъ отъ простýды. Гдѣ ты былъ вчерá? я ѣ́здилъ въ Цáрское Селó. Что ты тамъ дѣ́лалъ? навѣсти́лъ стáраго своегó дрýга. Да сохрани́тъ Богъ егó здорóвье! Мнѣ мóжно бы́ло бы пойти́ со дворá, éсли бъ я имѣ́лъ позволéніе. Вамъ дóлжно бы́ло бы встáвать рáнѣе. Поспѣши́ домóй, Подáй рýку пóмощи. Приходи́ ко мнѣ зáвтра, другъ мой! Гдѣ вы, судáрь, учи́лись? Э́тотъ мой зáмокъ. Сей вторóй простýпокъ. Твоя́ нóвая ли́сья шýба. Стáрый си́ній бáрхатный кафтáнъ. Прекрáсныя дорогíя стáрыя карти́-

ны. Бу́рное нѣме́цкое мо́ре. Стари́нный Зи́мній Дворе́цъ. Алекса́ндръ Семено́вичъ Ши́шковъ. Князъ Ита́лійскій, Графъ Алекса́ндръ Васи́льевичъ Суво́ровъ Ры́минскій. Одесса́, украше́ніе полу́денной Россі́и, обогаща́ется. Кни́ги, э́ти вѣ́рные друзья́, утѣша́ютъ меня́. Гре́ки, лю́ди у́мные и учёные, просвѣти́ли Евро́пу. Тре́тьей ги́льдіи купе́цъ Павло́въ. Ве́село гуля́ть весно́ю на со́лнцѣ. Мой другъ легко́ сочини́лъ весе́лую пѣ́сню. Сосѣ́дъ мой вчера́ занемо́гъ опа́сно. Солове́й пѣлъ вчера́ пріятно. Не си́ла заставля́етъ уважа́ть себя́, а до́блесть. Не Англича́намъ, а Францу́замъ принадлежи́тъ о́стровъ Бурбо́нъ. Опустоше́нныя войно́ю о́бласти обѣднѣ́ли. Кни́ги, кото́рыя вы хотѣ́ли купи́ть, уже про́даны. Люблю́ ви́дѣть игра́ющихъ дѣте́й. Увидѣ́въ меня по́длѣ себя́, онъ испуга́лся.

A fül a hallás müszere. Tódor az én tanitványom volt. Vazul szorgalmas volt. A katonák jelesek voltak. A fü fonynyad. Az Oroszok meggyőzték a Tatárokat. Rurik alapitotta az Orosz birodalmat. A rest nem akar dolgozni. Sétált ön tegnap? nem. Vettél-e könyvet? vettem. Hogy vagy? egészséges vagyok. Igaz-e, hogy a nagybátyád beteg? hideglelős. Szeretném tudni, mitől lett rosszul? a meghütéstől lett rosszul. Hol voltál tegnap? Czárszkoje Szelóba jártam. Mit csináltál ott? meglátogattam régi jó barátomat. Tartsa meg Isten őt egészségben. Én elmehetnék hazulról, ha engedélyem volna. Önnek korábban kellene fölkelni. Siess haza. Adj segédkezet. Jöjj el hozzám barátom! Hol tanult uram? Ez az én kastélyom. Ez második vétség. A te uj róka subád. Ócska kék bársony kaput. Igen szép drága régi képek. Fergeteges német tenger. Régi téli palota. Siskoff Szemenovits Sándor. Olasz herczeg gróf Riminszki Szuvoroff Vaszilyevits Sándor. Odessza, a déli Oroszország éke, gazdagodik. A könyvek, ezen hü barátaim, vigasztalnak engemet. A görögök, az eszes és tanult emberek, felvilágositották Europát. Harmadik rangu kereskedő Pavloff. Kellemes sétálni tavaszkor a napon. Barátom könnyen szerkesztette a vig dalt. Szomszédom tegnap veszélyesen megbetegedett. A fülemile tegnap kellemesen dalolt. Nem az erő viv ki magának tekintélyt, hanem

az ész. Nem az Angolokhoz, hanem a Francziákhoz tartozik a Burbon sziget. A háboru által elpusztitott tartományok elszegényedtek. A könyvek, melyeket ön akart megvenni, már eladattak. Szeretem nézni a játszó gyermekeket. Meglátván engem maga mellett, megijedt.

V. Rész.

A helyesirásról.

169. §. A helyesirás általános szabályai e következőkben foglaltatnak:

1. Az idegen szavak ugy iratnak, a mint az illető idegen nyelvben kimondatnak; pl. Жанъ, Жакъ, Руссо, Лейтенáнтъ; azon idegen szavak pedig, melyeknek kifejezésére megfelelő hangu betük nincsenek az orosz nyelvben, a szokás által bevett, s az idegen kiejtést megközelitő betükkel iratnak; pl. bureau iratik бюро; Müller iratik Мюллеръ stb.

2. Az orosz szavak, a nyelvtani szabályok, s hol ezek hiányoznak, a bevett szokás szerint iratnak.

3. Némely betükre nézve szükségesnek találjuk e következőket megjegyezni, hogy a sziszegő *ж*, *ч*, *ш*, *щ* és torokhangu *г*, *к*, *х* betük után soha sem irathatik *ы*, hanem mindig csak *и* betü; *ц* után pedig mindenkor *ы* tétetik, kivéve az idegen szavakat, mint цитрóнъ; *я* betü szintén soha sem következhetik torokhangu betü után, kivéve ezen egy szót: Кя́хта város neve Sziberiában, *і* hangzó után rendesen *я*, nem pedig *а* iratik; pl. Áзія, Итáлія; az ezektől származott melléknevek szintén megtartják a *я* betüt; u. m. Азія́тскій, Итáліянскій, de ha a melléknevek oly főnevektől származnak, melyek nem végződnek *ія*-ra, akor *і* után *а* betü tétetik; pl. христіáнскій.

4. A lágy *з* ezen előljárókban: *воз*, *из*, *низ*, *раз* kemény mássalhangzók, és pedig *к*, *т*, *п*, *х*, *ч*, *ш* előtt *с* betüre változik; u. m. восхóдъ kelet, истóчникъ kutfő, исчéзъ eltünt, исключéніе kizárás stb.; ellenben megmarad a *з* betü *безъ* és

чрезъ elöljárókban, valamint *c* betü elött; pl. безподóбно, чрезъ чуръ, разсадить, ugy szintén megmarad *раз* elöljáróban is *ц* és *щ* előtt; pl. разцвѣлъ, разщипáлъ; a *c* betüt az irásban nem szabad felcserélni *з* betüvel, jóllehet a kimondásban lágy mássalhangzók előtt csakugyan *з*-nek hangzik.

5. A betük megkettőztetése többnyire a *ство* és *никъ* végzetü főneveknél, valamint *скій*, *ный* és *ній* végzetü melléknéveknél fordul elő; u. m. искýсство müvészet, ѝмянинникъ névnap, рýсскій, ѝстинный, óсенній őszi; továbbá a szenvedő mult ideju igeneveknél a *н* szintén megkettőztetik; u. m. слы́шанный hallott, вѝдѣнный látott, несённый vitt, de ha melléknévi értelemben használtatnak; akkor egy *н*-nel iratnak; pl. учёный tanult, серéбряный ezüstből való, ezüst.

6. Meg kell jegyeznünk, mikép *бы* vagy *бъ* szócska ezen kötszókban: чтобы vagy чтобъ, дабы összeolvasztva iratnak, egyébkor pedig mindig külön választatik; pl. желáю чтобъ вы благополýчно воротѝлись, kivánom, hogy ön szerencsésen visszatérjen; что бы ты сказáлъ въ отвѣ́тъ? mit mondanál te feleletül? továbbá такъ же (ép ugy) és тáкже (szintén) megkülönböztetendők egymástól, az első kifejezi az összehasonlitó kötszót; pl. молоды́е такъ же смéртны, какъ и старикѝ, a fiatalok ép ugy halandók, mint az öregek; az utóbbi pedig kifejezi a tiszta igehatározót *szinte*; pl. онъ тáкже уѣ́халъ, ő szintén elutazott; hasonlóképen mást tesz *то же* külön választva és mást összeolvasztva u. m. *тоже*; az első jelenti a névmást *ugyanaz*, az utóbbi az igehatározót *szintén* értelemben; pl. я говорю вамъ *то же*, én önnek *ugyanazt* beszélem; я бóленъ и другъ мой *тоже*, én beteg vagyok, s a barátom *szintén* beteg; végtére *потомý* что egy szóba irva, *minthogy*, *mert* kötszó jelentésével bir, elválasztva *по томý* что névmás gyanánt használtatik; pl. я не ходѝлъ со дворá, *потомý что* былъ бóленъ, nem mentem sehová hazulról (az udvarból) *mert* beteg voltam; *по томý* что у насъ случѝлось, вы мóжете судѝть, abból, a mi nálunk történt, itélhet ön; *потомý*, чегó ты надѣ́ялся, понимáю твою печáль, figyelembe véve *azt*, a mit reménylettél, képzelem fájdalmadat; *по тому*, чѣмъ мы занимáемся, мóжно заключѝть о нáшемъ воспитáніи и

нрáвѣ, *abból*, a mivel foglalkozunk, lehet következtetést vonni a mi nevelésünkről és erkölcsünkről. *По тому́* elválasztva akkor is iratik, ha utána nem *что*, hanem valamely más névmás vagy igehatározó következik; pl. *по тому*, какóвъ товáръ, я ви́жу, какóвъ купéцъ, abból, hogy milyen a kelme, látom, milyen a kereskedő; *по тому́*, какъ мы поступáемъ, вы мóжете ви́дѣть, какъ мы сýдимъ, *abból*, a mint mi cselekszünk, láthatja ön, hogyan itélünk mi.

7. A szótagok elválasztására nézve egyedül azt jegyezzük meg, mikép ha három elválasztható mássalhangzó két hangzó között fordul elő, a közben eső mássalhangzó tetszés szerint akár az előbbi, akár az utóbbi mássalhangzóval öszszefoglaltathatik; pl. сéрдце elválasztathatik: сéр-дце, vagy сéрд-це; ha pedig elválaszthatlan, vagyis valamely szó kezdetét képező mássalhangzók összejönnek, akkor azok együtt maradnak; pl. стрáстный.

8. Nagy kezdő betüket irunk az oroszban: a versek kezdetén; továbbá szokásban van a tulajdon neveknél, melyekhez e szó Богъ (Isten) számittatik; a méltóságoknál, a rangoknál, a czimeknél, a hónapoknál, a tudományokat kifejező fő- és mellékneveknél nagy kezdő betüvel irni; pl. Наполеóнъ, Князь, Янвáрь stb. Különösen meg kell jegyeznünk, hogy a czimet, a méltóságot és a rangot kifejező nevek, — ha beszédünk nem közvetlenül az érdeklett személyhez intéztetik, hanem egy harmadik személyre vonatkozik, — kis betüvel is iratnak; általában pedig tudnunk kell, mikép a nagy betük használatát illetőleg hijában keresünk egyformaságot az iróknál, annálfogva inkább a divatozó szokást, mint sem a szabályokat kell szem előtt tartanunk.

Példák.

Россія́не живýтъ въ востóчной чáсти Еврóпы. Христiáнская Вѣра возроди́ла мiръ. Арiя́нская éресь причиня́ла мнóго зла. Азiя́тскiе товáры привóзятся въ Еврóпу. Коммисарiáтскiй Департамéнтъ снабжáетъ вóйско одéждою. Персiя́не торгýютъ въ Астрахáни. Мой племя́никъ купи́лъ нѣ́сколько фýнтовъ сѣмя́нъ для моегó огорóда. Это предпи́сано и́меннымъ укáзомъ.

Иноплеме́ники живу́тъ среди́ насъ ти́хо и споко́йно. У меня́ есть сере́бряныя ло́жки, жестя́ные ящи́чки, ко́жаные кошельки́. Восхо́дъ со́лнца живи́тъ приро́ду. Исто́чники э́той рѣки́ теря́ются въ гора́хъ. Дымъ исчѐзъ въ во́здухѣ. Нѣтъ пра́вила безъ исключе́нія. Ро́за разцвѣла́. У́тро возсія́ло. Такъ ведётся и́зстари. Исцѣле́ніе послѣ́довало вско́рѣ. Безподо́бная карти́на, то́лько она́ черезчу́ръ дорога́. Сдѣ́лай одолже́ніе, сбери́ мои́ кни́ги и тетра́ди. Во́здухъ отъ жара́ расширя́ется, отъ хо́лода сжима́ется. Сдай э́ти бума́ги по принадле́жности. Сбѣ́гай домо́й. Иску́сство вая́нія существу́етъ изда́вна. Ру́сскіе въ немъ отличи́лись. О́сенніе ли́стья па́даютъ на зе́млю. И́стина должна́ быть намъ всего́ доро́же. Ра́дость его́ была́ и́стинна. Домъ постро́енный изъ ка́мня, долговѣ́ченъ. Даръ, принесённый оте́честву, при́нятъ съ благода́рностью. Вотъ посеребре́нное блю́до. Я ду́малъ, что оно́ сере́бряное. Ма́льчикъ, вы́ученный сапо́жному ма́стерству. И учёный впада́етъ иногда́ въ оши́бки. Жела́лъ бы я знать, что тебѣ́ нра́вится. Чтобъ узна́ть э́то, спроси́ у бра́та. Чтобы я далъ за хоро́шую ло́шадь! Гдѣ́ бы ты ни былъ, не забыва́й ро́дины. Ро́зы цвѣту́тъ, кра́пива цвѣтётъ также. Вода́ такъ же страшна́, какъ и ого́нь. Я та́кже умѣ́ю ѣ́здить верхо́мъ. Я пишу́ такъ же пра́вильно, какъ мой братъ. Мой учи́тель гово́ритъ то же са́мое. Я вамъ вѣ́рю, потому́ что зна́ю, васъ. По тому́, что бы́ло вчера́, нельзя́ знать, что бу́детъ за́втра. По тому́, чего́ у васъ нѣтъ, вы не мо́жете суди́ть о томъ, чего́ нѣтъ у други́хъ. Не суди́ по тому́, какъ кто говори́тъ. По тому́, како́въ господи́нъ, я заключа́ю, каковы́ должны́ быть его́ слу́ги. Го́родъ Кіевъ лежи́тъ на пра́вомъ берегу́ Днѣпра. Подъ Кра́снымъ происходи́ло въ 1812. году́ знамени́тое сраже́ніе. Лежа́щій въ Сѣ́верномъ Ледови́томъ Мо́рѣ о́стровъ Но́вая Земля́ необита́емъ. Мои́ родстве́нники живу́тъ на Ка́менномъ Острову́. Дѣдъ мой служи́лъ въ Семилѣ́тнюю Войну́. Въ Москвѣ́ быва́етъ гуля́нье на Трёхъ Гора́хъ. Наполео́нъ у́мерь на О́островѣ Свято́й Еле́ны. На О́стровѣ Ма́дерѣ добыва́ется дорого́е вино́. Ука́зъ Его́ Вели́чества Госуда́ря Импера́тора. Генера́лъ-Лейтенантъ и Кавале́ръ Князь Ива́нъ Серге́евичъ Голицы́нъ. Дѣ́ло сіе́ поступи́ло въ Святѣ́йшій Сѵно́дъ изъ Моско́вской Консисто́ріи. Оди́нъ братъ служи́лъ въ Тве́рской Гражда́нской Пала́тѣ, а друго́й въ Муро́мскомъ Пѣ́хотномъ Полку́. Кни́га э́та напеча́тана въ Вое́н-

ной Типографіи. Въ каждой губерніи начальствуетъ гражданскій Губернаторъ. Во всѣ времена Русскіе храбро воевали съ Половцами, Татарами и Шведами. Въ Англійской Литературѣ много великихъ имёнъ. Мы занимаемся Русскою Исторіею. Купи мнѣ Грамматику Ломоносова и Словарь Россійской Академіи. Сибирь раздѣляется на Восточную и Западную. Совѣтую тебѣ обратиться съ просьбою къ Министру. Всякій министръ управляетъ своею отдѣльною частью. Самъ генералъ приказалъ исполнить это. Екатерина шествуетъ, сопровождаемая Религіею и Мудростью. Чту Бога всѣмъ сердцемъ и помышленіемъ моимъ, повинуюсь всеблагой волѣ Всевышняго, и слѣдую святымъ его заповѣдямъ. Кіево-Печерская Лавра, изстари славится на Руси. Александро-Невскій Монастырь основанъ Петромъ Великимъ. Альбомъ есть бѣлая книга для записки памятныхъ вещей. Аллегро означаетъ въ музыкѣ игру быструю, анданте среднюю, а адажіо медленную. Армія состоитъ изъ корпусовъ, корпусъ изъ дивизій, дивизія изъ бригадъ, бригада изъ полковъ. Какая разница между словами дивизія и дивизіонъ? Пѣхотный полкъ раздѣляется на баталіоны, а конный на эскадроны. Гвардія есть отборное войско. Кирасиры, фузелеры, канониры принадлежатъ къ разнымъ частямъ войска. Въ пѣхотѣ унтер-офицеръ, въ артиллеріи фейерверкеръ-фельдвебель имѣетъ въ вѣденіи нѣсколько ефрейтеровъ. Ночью ходятъ патрули и рунды. На портупеѣ носятъ шпагу или саблю. Провіантъ возятъ за войскомъ. Флигель-адъютантами бываютъ штабъ и оберъ-офицеры. У шлагбаума стоитъ на часахъ гренадеръ. Въ пѣхотѣ знамена, а въ конницѣ штандарты. У офицеровъ на мундирахъ бываютъ эполеты и аксельбанты. Военные корабли бываютъ: линейные, фрегаты, корветы, бриги, люгеры, шкуны, яхты. Мелкія гребныя суда суть: катера, шлюпки, ялики. На кораблѣ различаются: ютъ, шканцы, шкафутъ и бакъ. Зажигательныя суда называются брандерами. Мачты бываютъ: гротъ-мачта, фокъ-мачта, бизанъ-мачта, бугшпритъ. Лагомъ измѣряется глубина воды. Люками спускаются въ средину корабля. Мѣсто сходбища кораблей называется рандеву. Подлѣ берега корабли стоятъ на рейдѣ, Нижняя часть корабля называется трюмъ. Мѣсто, которымъ въ рѣкѣ или на морѣ можетъ итти судно, называетея фарватеръ. Шкиперъ есть начальникъ

купéческаго сýдна. Офицéры и матрóзы, находя́щіеся на воéнномъ кораблѣ́, составля́ютъ егó экипáжъ. Нѣ́сколько воéнныхъ судовъ, состоя́щихъ подъ комáндою адмирáла, составля́ютъ эскáдру. Молодóй матрóзъ называ́ется ю́нгою.

Az irási jegyek- s azok használatáról.

170. §, Az orosz nyelvben ugy az iratjegyek, valamint azok használata mindenben megegyeznek más mivelt nyelvek irási jegyeivel és azok használatával; — az irási jegyek elnevezése következő: тóчка (.) pont; запятáя (,) vessző; тóчка съ запятóю (;) pontos vessző; двоетóчіе (:) kettőspont; знакъ вопросíтельный (?) kérdőjel; знакъ восклицáтельный (!) felkiáltó jel; чертá илú тíре (—) gondolat jel; чéрточка (-) öszszekötteto jel; тóчки (...) pontok; скóбки ( ) zárjel; кавы́чки („ „) idéző jel.

Példák.

Разсуждéніе о Рýсскомъ языкѣ́. Веснá, лѣ́то, óсень и зимá суть временá гóда. Э́та лóшадь молодá, красíва и сильнá. Другъ мой тебя́ пóмнитъ, лю́битъ и уважáетъ. Я прочитáлъ кни́гу, и отослалъ её къ бра́ту. Я прочитáлъ кнúгу и тетрáдь. Мой сосѣ́дъ купи́лъ нóвую лóшадь, и прóдалъ стáру. И бѣ́дные, и богáтые уважáютъ нáшего начáльника. Ни богáтство, ни красотá не мóжетъ замѣни́ть добродѣ́тели. Не наказáнія, а порóка дóлжно страши́ться. Геогрáфія, или землеописáніе есть наýка преполéзная. Нóвая ли́сья шýба. Тупóй перочи́нный нóжикъ. Урожáй ны́нѣшняго гóда, въ полудéнной Россíи, былъ óчень оби́ленъ. Россíя велá, въ однó и то же врéмя, двѣ трýдныя войны́. Ты, какъ вѣрнопóддаиный, дóлженъ служи́ть Госудáрю охóтно и рéвностно. Э́ти дóмы, какъ кáжется, пострóены óчень дáвнó. Твой другъ, по-ви́димому, перемѣни́лся. Въ Кíевѣ, пи́шутъ оттудá, зимá былá жестóкая. Сиби́рь, золотóе дно, изоби́луетъ драгоцѣ́нными и просты́ми метáллами. Увѣдомля́ю васъ ми́лостивый госудáрь, что зáвтра у вáсъ бýдетъ засѣдáніе. Ахъ, какъ э́то ми́ло! Увы́, егó уже нѣтъ! О судьи́ мои! люблю́ васъ и почитáю. Кни́га, котóрую я купи́лъ вчерá, у

меня́ пропа́ла. Книга, купле́нная мно́ю, пропа́ла. Э́тотъ ма́льчикъ пла́ваетъ какъ ры́ба. Привезённый изъ дере́вни хлѣбъ уже́ про́данъ. Я зна́ю, что ты говори́шь пра́вду. Я зна́ю что ты говори́шь. Поду́май что ты сдѣлалъ. Человѣкъ краснѣетъ отъ стыда́, гнѣва, го́рдости и ра́дости; онъ блѣднѣетъ отъ сра́ха, у́жаса и печа́ли. Въ то вре́мя, когда́ всѣ ины́я утѣхи оставля́ютъ насъ, когда́ честолю́біе, насыще́нное или обма́нутое засыпа́стъ въ душѣ́ утомле́нной, когда́ са́мая наде́жда отлета́етъ отъ угрю́мой ста́рости: дру́жба и тогда́ ещё стои́тъ за на́ми съ кро́ткою улы́бкою привѣтствія, гото́вая внима́ть послѣднимъ на́шимъ бесѣдамъ о жи́зни и мі́рѣ утѣша́ть, ободря́ть насъ и́менемъ провидѣнія, вѣчности и добродѣтели. Бъ чемъ состои́тъ и́стинное сча́стіе? Гдѣ ты тепе́рь живёшь, любе́зный лругъ! Како́е несча́стіе! „Вы́слушай меня́" сказа́лъ оте́цъ стро́гимъ го́лосомъ. „Повину́юсь" отвѣча́лъ ему́ сынъ почти́тельно. Дѣ́лать добро́ — како́е насажде́ніе! Я стара́юсь угожда́ть други́мъ, а ты — досажда́ть. Семи-уго́льная ко́мната. Пяти-арши́нная ле́нта. Скажи́ мнѣ . . . нѣтъ! лу́чше умолчи́. Останови́сь . . . я не могу́ съ тобо́ю разста́ться. На Че́рномъ Морѣ (какъ слы́шно по вѣстямъ изъ Оде́ссы) господствова́ли въ ны́нѣшнюю зиму́ си́льныя бу́ри. Петръ Вели́кій рёкъ: „Вотще зако́ны иса́ть, если ихъ не исполня́ть." Грамма́тика *) есть зна́ніе поле́зное и необходи́мое для вся́каго образо́ваннаго челокѣка.

A czimzésről.

171. §. Az orosz nyelvben e következő czimek divatoznak:

a) a világi személyeket illetőleg.

Ва́ше Импера́торское Вели́чество Felséged,
Ва́ше Импера́торское Высо́чество Fönséged,
Ва́ше Сія́тельство Fő Méltóságod,
Ва́ше Высокопревосходи́тельство Nagy Méltóságod,
Ва́ше Превосходи́тельство Méltóságod,
Ва́ше Высокоро́діе Nagyságod,

*) Сло́во грече́ское, означа́ющее изуче́ніе гра́моты,

Ва́ше Высокоблагоро́діе Tekintetes,
Ва́ше Благоро́діе Nemzetes,
Суда́рь, Госуда́рь мой uram,
Суда́рыня, Госуда́рыня asszonyom. Ezen főnevekhez többnyire hozzáadatik ми́лостивый melléknév; u. m. ми́лостивый Госуда́рь, ми́лостивая Госуда́рыня.

b) ez egyházi személyeket illetőleg.

Ва́ше Высокопреосвяще́нство az érsekeké,
Ва́ше Преосвяще́нство a püspököké,
Ва́ше Высокопреподо́біе a zárda elöljáróké és a főpapoké.
Ва́ше Преподо́біе, a szerzetes és világi papoké.

Sajtóhibák.

6.	lapon	felülröl	10.	sorban:	лошь helyett olvasandó лóжь.
7.	„	alulról	16.	„	közzé „ „ közé.
8.	„	felülről	12.	„	цомóцинкъ hely. olvasaudó помóщникъ.
„	„	„	„	„	номóщникъ „ „ помóщникъ.
12.	„	alulról	12.	„	eseteiben kihagyandó.
18.	„	„	5,	„	ki „
23.	„	fel.	7.	„	valamiut helyett olvasandó valamint.
31.	„	„	18.	„	тюлéиь „ „ тюлéнь.
36.	„	„	11.	„	зиа „ „ жа, ца.
37.	„	alul.	11.	„	сѣйцами „ „ спи́цами.
51.	„	fel.	9.	„	прекрасныа „ „ прекрáсныя.
„	„	„	13.	„	пóжницъ „ „ нóжницъ.
„	„	„	19.	„	fijacskái „ „ fiacskái.
„	„	alul.	10.	„	tiszteltetі „ „ tiszteltet.
„	„	„	4.	„	uagyok „ „ napok.
62.	„	fel.	2.	„	első ово „ „ ова.
„	„	alul.	10.	„	második Петрова hely. olv. Петрóво,
69.	„	„	5.	„	tizenöt „ „ tizenhat.
74.	„	fel.	5,	„	нятóкѣ „ „ пятóкъ.
75.	„	„	5.	„	полýтретьямъ „ „ полýтретья.
79.	„	alul.	5.	„	egyik онъ „ „ онá.
90.	„	„	15.	„	olvastam „ „ olvasom.
93.	„	„	6.	„	распланля́емато „ „ расплавля́емаго
96.	„	„	1.	„	умирéть „ „ умирáть.
98.	„	„	11.	„	„végzetek elhagyatnak, s helyettök“ igy javitandó ki: végzetekben у helyett.
103.	„	„	7.	„	„végzet pedig“ igy javitandó ki: végzetben pedig a ʒ betü.
107.	„	fel.	10.	„	„idejük“ igy javitandó ki: idejü első személyük.
112.	„	alul.	15.	„	оголодѣть helyett olvasandó оголодáть.
113.	„	„	6.	„	megfogazni kihagyandó.
116.	„	„	17.	„	némülni, elnémülmülni helyett olvasandó némulni, elnémulni.

119. lapon	felülről	8. sorban	bevenni	helyett	olvasandó	bevésni.
„	„	„ 3.	„	стерплѣть	„	„	стерпѣть.
121.	„	fel. 2.	„	тщится	„	„	тщиться.
126.	„	„ 11.	„	старѣась	„	„	старѣясь.
129.	„	alul. 11.	„	olvaszgatni	„	„	olvasztgatni
141.	„	„ 15.	„	ии	„	„	ни.
147.	„	„ 12.	„	козáкъ	„	„	козá kecske.
154.	„	„ 10.	„	második енко	helyett	olv.	енка
160.	„	„ 11.	„	elő	„	„	élő.
174.	„	„ 15.	„	купленó	„	„	купленó.
177.	„	fel. 15.	„	bébét	„	„	békét
„	„	„ 7.	„	hiható	„	„	kiható.
186.	„	„ 3.	„	гобудáрю	„	„	государю.
190.	„	„ 12.	„	Глáвымъ	„	„	Глáвнымъ.
191.	„	alul. 8.	„	fegyert	„	„	fegyvert.
„	„	„ 3.	„	„kelt,‘ kihagyandó.			
199.	„	fel. 17.	„	esetel	helyett	olvasandó	esettel.
216.	„	„ 2.	„	gyöngéseikben	h.	olv.	gyöngeségeikben
220.	„	„ 14.	„	mindnyok	„	„	mindnyájok.
„	„	„ 9	„	lélekmardozás	„	„	lélekmardosás.
